

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Treća sednica

(25 aprila 1948)

Početak u 9,35 časova.

Pri ulasku u dvoranu, članove Savezne vlade na čelu sa Pretsednikom Vlade FNRJ maršalom Jugoslavije Josipom Brozom Titom i članove Pretsedništva Saveznog veća i Veća naroda na čelu sa Pretsednikom Saveznog veća Vladimirom Simićem i Pretsednikom Veća naroda Josipom Vidmarom, narodni poslanici pozdravljaju burnim aplauzom.

Pretsedavao Pretsednik Saveznog veća **Vladimir Simić**.

Pretsedavajući: Otvaram treću zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća naroda Narodne skupštine FNRJ.

Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Saveznog veća Stevan Jovičić. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Momčilo Marković čita zapisnik druge zajedničke sednice.

Pretsedavajući: Ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava.

Prelazimo na dnevni red: pretres Predloga opštedržavnog budžeta za 1948 godinu.

Ima reč narodni poslanik Veća naroda, Ministar finansija Narodne Republike Hrvatske Anka Berus. (Buran aplauz).

Anka Berus (NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanici, budžet za 1948 godinu, koji je predložila ovome domu Savezna vlada jest finaciski izražen plan za 1948 godinu.

U našem privrednom sistemu finaciski sistem je orude plana, orude narodne vlasti preko koga kontrolišemo izvršenje

plana. Preko budžeta dovodimo pod općenarodnu kontrolu narodnu imovinu, osiguravamo plansko, štedljivo i pravilno trošenje akumulacije u cilju razvitka narodnog gospodarstva. Preko budžeta raspoređuju se svi državni prihodi za ispunjenje planskih zadataka.

Analiza izvršenja lanjskog budžeta i analiza ovogodišnjeg prijedloga budžeta, koju smo čuli u jučerašnjem ekspezu, a osobito svestrana, iscrpna, dokumentovana analiza naših privrednih planova i njihovog izvršenja, koju je dao Predsjednik Privrednog savjeta i Planske komisije drug Kidrič, jasan su dokaz da je:

1) u 1947 godini, predvideni dio Titovog Petogodišnjeg plana ne samo u cjelini ispunjen, već da je on u nizu grana premašen, i

2) da plan za 1948 godinu, čiju financijsku sliku daje predloženi budžet, osigurava ispunjenje i premašenje onih zadataka koji za ovu godinu proizilaze iz zadataka Petogodišnjeg plana.

Izvršenje plana u 1947 godini pokazalo je da su se duboko usjekle u svijest radnog naroda riječi druga Tita da »bez ostvarenja plana nema baze naše ekonomske i političke nezavisnosti« i zbog toga »dužnost je svakog građanina naše zemlje, da da sve od sebe za ostvarenje zadaća koje se postavljaju pred nas u vezi sa Petogodišnjim planom.«

Osnovne mase radnog naroda prihvatile su plan kao svoju stvar, one unašaju dnevno mnogo samoprijedora, elana i oduševljenja u izvršenje plana. To nam dokazuju radnici u fabrikama, u prvom redu ispunjenjem proizvodnih planova, to nam dokazuju seljaci koji su dali zemlji 1947 godine svu onu hranu koja se iz nerodne godine mogla da dobije. To nam dokazuju obaveze koje je preuzela i izvršila Narodna omladina, koje je preuzela i izvršila Narodna fronta. Obaveze, koje su te organizacije preuzele na sebe ove godine, još su zamašnije negoli što su bile one u prošloj godini, a seljaštvo je ove godine kao cjelina preuzelo krupnu obavezu izgradnje zadržnih domova.

I ovaj budžet je dokaz da smo stali čvrsto na put planske privrede, da smo u stanju da s uspjehom vodimo borbu za ekonomsku samostalnost i neovisnost naše zemlje, jer su naše narodne mase prožete onim novim patriotizmom kojemu nas uči drug Tito.

Prema prijedlogu budžeta za 1948 godinu, budžet Narodne Republike Hrvatske u općedržavnom budžetu iznaša dinara 11.114,115.000.

Naš je budžet uravnotežen uz učešće od 27% poreza na promet proizvoda ubranog u našoj Republici. To predstavlja 41% od ukupnih naših prihoda. Budžet stavlja u zadatak daljnju borbu za sniženje troškova proizvodnje.

Oslanjajući se na iskustvo i rezultate postignute u prošloj godini, možemo preuzeti obaveze koje nam ovaj budžet postavlja. U 1947 godini naša republička industrija ispunila je proizvodni plan sa 113%, poreza na promet proizvoda 115%, dobiti 130%.

Troškovi proizvodnje sniženi su u republičkoj industriji u prosjeku za 4,5%, dok je u kemijskoj industriji sniženje iznosilo 10,3%, grafičkoj 9,7%, a tekstilnoj 7,8%.

Broj radnika u Hrvatskoj povećao se od jula 1947 do sada za 20%. Osposobljavanje novih radnika da postignu proizvodnost rada starih radnika, nužno se postavlja pred naše rukovodioce. To će nam omogućiti sniženje troškova proizvodnje, a novim radnicima podignuti i nominalnu i realnu nadnicu. Ako uzmemo u obzir da smo spomenuta sniženja u toku prošle godine proveli uglavnom borbom za štednju materijala, borbom za rad po normi, to masovno i plansko podizanje stručnosti i veće kvalifikacije radnika, predstavlja jednu od organizacionih obaveza i nužnost daljnjeg naglog sredenja naše privrede. To je tim više potrebno što već počinju da rade nove fabrike sa savremenijim tehničkim uređenjem nego što su ga imale stare, a koje zahtijevaju veću stručnost. Dosadašnji rezultati postignuti na frontu rada daju nam pravo da smjelo pristupimo ovogodišnjim zadacima.

Svijest o izgradnji socijalističkog društva razvija inicijativu masa radnika, racionalizatorstvo i novatorstvo. Otkrivaju se talenti, koji su ranije u kapitalističkom sistemu ostajali nezapazeni, zapretani i zagušeni. Nema sumnje da pred nama stoje još krupniji zadaci, osobito u pitanju radne discipline, i u razvijanju sposobnosti svakog pojedinca koji je uključen u rad. Ukoliko budemo brže uklanjali iz naših poduzeća i ustanova stare navike i birokratizam, na što još nailazimo, utoliko ćemo bolje ispunjavati preuzete obaveze.

U Hrvatskoj, iako spada među najindustrijaliziranije naše republike, odnos između industrijske i poljoprivredne proizvodnje bio je 1939 godine 46%—54%. Iz toga razloga od krupnog je značaja kakove smo uspjehe imali u ekonomskom pogledu u povezivanju seljaka za plan.

Ako uzmemo one osnovne seljačke proizvode, koji su trebalo da osiguraju obezbeđeno snabdijevanje radništva i gradskog stanovništva, kao ključnu točku, onda vidimo da su naši

seljaci u cjelini — uz iznimku stvarno samo pojedinih špekulanata — shvatili svoj zadatak snabdijevanja zemlje žitaricama u punoj mjeri i da s te strane nekih ozbiljnih teškoća nije bilo. Bilo je grešaka na terenu, ponegdje i ponekad i krupnijih grešaka prema pojedincima, ali sve te greške nisu dovodile u pitanje sam sistem snabdijevanja. Plan otkupa bijelih žitarica ispunjen je sa 94%, a kukuruza sa 118%, dok je plan kontrahiranih slobodnih viškova ostvaren u potpunosti. U Hrvatskoj površine zasijane industriskim biljem povećane su za 100%, a da za to ne samo da se nije smanjila površina žitarica, nego se ona čak i povećala za 12%. No iako to znači dosta nagli ulazak u nove kulture od strane seljaka, taj tempo nije dovoljan, jer je u poljoprivredi plan za 1947 godinu ispunjen svega sa 96%. Smatramo da smo mogli postići bolje rezultate. Državna poljoprivredna dobra i poljoprivredne stanice nisu odigrale onu ulogu u ispunjenju plana u poljoprivredi, koja im je bila namjenjena. U tom pogledu predstoji nam još mnogo rada.

U odnosu na ostale prihode, koji se javljaju u našem republičkom budžetu, osvrnuću se samo na porez na dohodak.

Predviđanje poreza na dohodak u našem budžetu se u odnosu na izvršenje u 1947 godini povećava i to: kod poreza na dohodak radnika i namještenika, obzirom na povećanje broja radnika u privredi, dok se to povećanje predviđa kod seljaka i privatnih zanimanja zbog toga, što je kod istih nakon izvršenog razreza za 1947 godinu ostala za naplatu razlika između ranije uplaćene akontacije i konačnog razreza. Pošto je to uglavnom već naplaćeno u toku minula tri mjeseca, to nam za daljnju naplatu u ovoj godini od seljaka i privatnih zanimanja, ostaje da naplaćujemo porez za 1948 godinu, koji će biti razmjern njihovim ovogodišnjim prihodima.

Kod razreza poreza zemljoradnicima pokazalo se u nekim kotarevima da su poreske komisije i lokalne vlasti nekada pravile i krupnije propuste. Jedna od češćih pojava, sa kojom smo se morali boriti, bila je tendencija da se pomno i pažljivo ne izračunava stvarni dohodak svakog pojedinca, već se pribjegavalo šablonskom opterećivanju prema površini zemlje. To je dovodilo do nepravilnih opterećenja i nesprovođenja u život osnovnog principa oporezivanja prema stvarnom dohotku. Sve takove greške, gdje su god otkrivene, odmah su ispravljane. Zato možemo reći da je razrez poreza za 1947 godinu u osnovi pravilno izvršen i princip progresivnog oporezivanja, to jest, srazmjernost prema ekonomskoj snazi svakog pojedinca, došao je do punog izražaja. Od 600.000 seoskih domaćinstava 17.300 najsiromašnijih seljačkih domaćinstava oslobođeno je poreza,

40.000 plaća manje od 100 dinara poreza godišnje, 300.000 domaćinstava oporezovano je od 100—1.000 dinara, a za 7.800 domaćinstava utvrđen je prihod preko 120.000 i plaćaju 21,5% sveukupnog poreza. To je naišlo na odobravanje i zadovoljstvo naroda, izuzev izvjesnih pojedinaca, špekulantskih elemenata koji su izražavali nezadovoljstvo razrezom poreza i opirali se poreskoj obavezi, kao što to čine kod svih obaveza prema društvenoj zajednici. Na razrez je bio minimalan broj prigovora i žalbi, to jest, u svemu 2,7% prigovora na izvršne odbore, koji su ih u osnovi pravilno riješavali; tako da je tek 0,06%, to jest 6 na 10.000 žalbi, dosada stiglo Ministarstvu financija. Premda je razrez za 1947 godinu izvršen donekle kasno iako je njegova visina za pojedince značila i znatnije povećanje, brza naplata potvrđuje njegovu pravilnost, srazmjernost prema ekonomskoj snazi našeg sela, i, na koncu, prihvaćanje i svjesno izvršavanje i tle svoje obaveze od strane našeg seljaštva.

U oporezivanju radnog dijela privatnog sektora u gradu, naden je također pravilan odnos. Ali u nekim gradovima se premalo pažnje posvećivalo tome da se mobilišu široki slojevi radnika i namještenika za otkrivanje špekulantskog dijela privatnog sektora, koji su zbog toga često uspjeli da pred poreskim komisijama zataje svoje prihode. Naša lokalna rukovodstva, osobito u gradovima, često ne vide, uslijed širenja državnog i zadružnog sektora, uslijed ogromnog elana u radu koji susreću kod narodnih masa na širokom frontu rada, da još postoji izvjestan broj neproduktivnih elemenata, koji nalaze načina da dođu ponekad i do znatnih prihoda i koji se zato ne uključuju u produktivan rad. Oni su, doduše, malobrojni, ali ih treba svim zakonskim sredstvima, pa i porezom privesti radu da ispune svoje obaveze prema zajednici.

U ovogodišnjem budžetu sasvim je otklonjen zadnji fiskalni ostatak u sistemu naših prihoda, tj. trošarina, koju su lanjske godine ubirali gradovi. Ove godine moći će osobito gradovi da se posvete razvijanju lokalne privrede, da njezinu bazu još više prošire i da tako doprinesu onomu što u sadašnjem momentu predstavlja svakako jedan od osnovnih zadataka na privrednom polju: podizanje životnog standarda građana i nastojanje da ih snabdiju nizom artikala koje mogu sami da proizvedu, nastojanjem da im organizuju pružanje usluga koje će radnom dijelu naroda olakšati život, a to će omogućiti još šire uključivanje žena u privredu.

Rashodi našeg državnog budžeta, koji uključuje i budžete narodnih odbora, predviđaju za investicije 4.885,655.000.— što predstavlja, s obzirom na izvršenje u prošloj godini i u odnosu

na obaveze finansiskog zakona na smanjenje troškova u građevinarstvu i u kapitalnoj izgradnji, povećanje od 66%. U odnosu na republički petogodišnji plan, to predstavlja u prve dvije godine njegovo izvršenje od 32%. Uzimajući u obzir investicije, koje će se vršiti preko saveznog budžeta na teritoriju naše Republike, na našem terenu investiraje se, u odnosu na izvršenje prošlogodišnje investicije, 176%.

Savezni budžet predviđa i ove godine znaatne kredite za obnovu ratom postradalih krajeva. Ovdje hoću da izrazim zahvalnost naroda Hrvatske i naše Vlade za tu pomoć Saveznoj vladi, a u prvom redu drugu Titu za njegovu ličnu brigu oko pomoći ratom postradanim krajevima. Nastojaćemo da pravilno koristimo pruženu pomoć i da tako organizujemo rad na obnovi sela, da u toku ove godine učinimo znaatan napredak u otklanjanju ratnih pustošenja.

Ostali dio budžeta odnosi se u svom III dijelu na prosvjetu, nauku i kulturu, na što otpada u našoj Republici 1.730.000.000 dinara ili povećanje prema prošloj godini od 233%. Prilikom izvršene sistematizacije, prosvjetnim radnicima prosjek plata povećan je za 33%. Socijalno-zdravstvena zaštita naroda, to jest IV dio budžeta, predstavlja u ovogodišnjem prijedlogu 2.529.000.000 dinara ili povećanje od 210%.

Sama činjenica da u ovogodišnjem prijedlogu budžeta imamo povećanje na ta dva njegova dijela 220%, a izdaci u ukupnoj sumi iznose 4.260.000.000 dinara, pokazuje koliko se nastojalo u našoj Republici da se osigura daljnji razvoj prosvjete i kulture i kolika je briga za zdravstveno stanje naroda.

VI dio budžeta predstavlja administrativne izdatke u užem smislu. Ako kod toga naglasimo da su to svi administrativni izdaci u našoj Republici, od republičke vlade do mjesnih odbora, ako naglasimo i to da se u znatnoj mjeri preko organa administracije vrši i organizacija samog državnog sektora privrede, pomaže zadružni sektor, onda vidimo da ti izdaci, u odnosu na druge izdatke koji se vrše preko našeg budžeta, predstavljaju vrlo mali procenat. Izdaci za administraciju iznose 2.233.000.000 dinara ili 20% državnog budžeta Narodne Republike Hrvatske.

Uzimajući u obzir uključivanje istarskih teritorija u naš republički budžet na prihodnoj i rashodnoj strani, povećanje na administrativnom dijelu iznosi svega 24%. Niz funkcionalnih zadataka, a takode i operativnih koji su se ranije financirali iz privrede, organizacijom novih ministarstava prešao je na administrativni dio budžeta, a isto tako su i lokalni organi vlasti preuzeli na sebe zadatak organizacije trgovine i krupnu funkciju organizacije obaveznih otkupa.

U toku 1947 godine, učvršćenjem kotarskih narodnih odbora pokazalo se da su sva narodna predstavnička tijela i naš državni aparat u stanju da u osnovnim linijama sa uspjehom izvrše zadatke planske privrede i da su u toku prve planske godine stekli dragocjena iskustva, da su planskom izvršavanju zadataka posvetili veliku pažnju, shvatili značaj plana, značaj kontrole njegovog izvršenja i evidencije. No i pored toga što smo osnovne karike naše planske privrede držali u rukama preko tog aparata, naša evidencija i kontrola po nizu pitanja mora da se još niže spusti u mase. Imaćemo ogromne koristi ako u toku ove godine uspijemo da osposobimo osnovne jedinice naše vlasti, to jest mjesne odbore, da do kraja preuzmu vođenje evidencije i kontrole privrednog života na svom sektoru. Dosada nije bila izolirana pojava da su kotarski odbori shvaćali pitanje pomoći mjesnim odborima na taj način što su za njih direktno izvršavali pojedine zadatke. To je, s jedne strane, spriječavalo mjesne organe u njihovom razvoju, u njihovom osamostaljenju, a s druge strane, previše je opterećivalo kotarska rukovodstva dnevnim operativnim, sitnim zadacima, previše ih vodilo u praktizam, vuklo iz kampanje u kampanju, zatvaralo mu perspektive, sprečavalo širi razvoj i udaljavalo ih od studiranja svojih vlastitih terenskih problema. Bilo je često premalo inicijative za korištenje svih mogućnosti, koje su lokalni izvori mogli da pruže, za otkrivanje svih rezervi koje su postojale na njihovom terenu i koje još rasute po našoj zemlji leže latentne i neiskorištene. Mobilizacija tih rezervi, razvoj inicijative lokalnih rukovodstava ne samo organa vlasti, nego svih aktivista, rukovodstava i članstva masovnih organizacija, pružaju nam nove mogućnosti da proširimo naš plan, da tako prošireni plan zbilja i ispunimo, a osobito da koristimo sve lokalne mogućnosti za poboljšanje životnog standarda radnih masa. Zato mi smatramo osnovnim zadatkom u 1948 godini, ne samo za narodne odbore — postaviti na noge organizaciju lokalne privrede i iskoristiti i mobilizirati sva lokalna sredstva. Tu se kriju velike mogućnosti za savladivanje niza naših teškoća. Zatim — i to je važno — veliki broj građana je ostao izvan napora na ostvarivanju plana, jer se veliki broj građana može neposredno uz plan vezati baš preko lokalne privrede i lokalnih zadataka. Tu je, dakle, izvor novih snaga i sredstava za savladivanje teškoća u 1948 godini.

Inicijativom Savezne vlade formirano je Ministarstvo komunalnih poslova. Pred tim ministarstvom stoji široko polje rada i leži velika odgovornost i moraće baš u toku ove godine da pruži daleko veću pomoć lokalnim vlastima, negoli što je

to dosada učinilo. Moraće da odigra značajnu ulogu u sredi-
vanju lokalne privrede što je nesumnjivo najvažniji zadatak
koji narodni odbori treba da savladaju.

Ovogodišnjim budžetom obavezujemo se na povećanje
produkcije uopće, na sniženje troškova koštanja u proizvodnji
i na što višu izgradnju uz što manje troškova. Ti zadaci stoje
pred Vladom naše Republike, pred svim rukovodstvima, pred
cijelim narodom. Borićemo se za pojačanje produktivnosti u
svim granama proizvodnje i svim vrstama rada osposobljenjem
radne snage i pojačanjem stručnosti. Tako ćemo stvoriti i novi
kadar za nove industrije. Postepeno uvadati takve metode rada
i u poljoprivrednu proizvodnju, osobito preko zadugarstva,
povećati produktivnost rada u samoj poljoprivredi. Racionalno
koristiti sve sirovine, a u prvom redu deficitarne, proizvesti i
sabrati što više izvoznih artikala, da bi mogli čim prije da uve-
zemo ono što nam je neophodno za montažu naše nove indu-
strije i proširene elektrifikacije. Raditi što bolje i više da bi
mogli više odvojiti za proširenu potrošnju.

U vrijeme donošenja Petogodišnjeg plana naglašavali smo
da plan traži maksimum zalaganja od svakog građanina ove
zemlje, preuzimili smo obaveze koje je plan postavljao. Sada
ih konkretizirane hoćemo i možemo ispuniti, a iskustvo 1947
godine dokazuje da su naši zadaci, koji proizilaze iz plana i koje
smo sami sebi postavili, realni, da ne predstavljaju nikakav ne-
savladiv napor. Narod Hrvatske, radnici, seljaci i radna inteli-
gencija prihvatit će i ispuniti zadatke druge godine plana, boriće
se za njihovo premašenje, te nastojati da prevaziđu uspjehe
koje su postigli 1947. godine i da otklone nedostatke, greške i
propuste koje su imali u prošloj godini.

Ubijedeni u korisnost i ispravnost postavljenih zadataka i
u mogućnost njihova ostvarenja, izjavljujem u ime poslanika
kluba Narodnog fronta iz Hrvatske da ćemo s oduševljenjem
glasati za ovaj budžet, jer znamo da on osigurava ostvarenje
onih ciljeva čije nam je perspektive dala naša Partija, na čije
nas je puteve doveo drug Tito i kuda nas vodi njegov genije.
(Burno i dugotrajno odobravanje).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Veća naroda,
Pretsednik Planske komisije Narodne Republike Bosne i Her-
cegovine Hasan Brkić. (Aplauz).

Hasan Brkić (NR Bosna i Hercegovina): Drugovi i druga-
rice narodni poslanici, predlog budžeta, koji podnosi Savezna
vlada na odobrenje Narodnoj skupštini, jasno govori o uspje-
sima koje je postigla naša zemlja u toku prošle godine. Ti

uspjesi omogućili su da se baza finansiranja privredne i kulturne izgradnje u ovoj godini, u odnosu na prošlu, znatno proširi i da se na taj način osigura brzi tempo razvitka zemlje onako kako je to predviđeno Petogodišnjim planom. U tome leži izvanredni politički i državni značaj predloga zakona o budžetu. U našem budžetu, u rasporedu njegovih prihoda i rashoda, konkretizovana je opšta političko-ekonomska linija našeg državnog rukovodstva; njime je za 1948 godinu određen tempo razvitka pojedinih grana narodne privrede i obim društveno korisnih investicija i, što je naročito važno, kroz naš budžet, kao osnovicu celokupnog finansiskog sistema, ostvariće se novčana kontrola nad najvećim dijelom proizvodnje i raspodjele. U tom pogledu on nema nikakve sličnosti sa budžetom u kapitalističkim državama koji nosi vojno-birokratsko obilježje i prvenstveno služi za pokrivanje rashoda za vojsku i policijsko-činovnički aparat. Iz sasvim novog karaktera budžeta i njegove uloge kao najmoćnijeg sredstva planskog rukovođenja privredom proističe njegova neposredna, organska povezanost sa cjelokupnom našom ekonomikom, sa njenim razvitkom i dinamikom. Njegovo ostvarenje ne može se odvojiti od ostvarenja zadataka koji su postavljeni i formulisani u godišnjim privrednim planovima. U predlogu budžeta predviđen je kao prihod od poreza na promet proizvoda iznos od 46 milijardi, što predstavlja, bez poreza na promet proizvoda iz slobodnog prometa i sniženja troškova proizvodnje, povećanje za 56%. Ostvarenje ovog povećanog osnovnog državnog prihoda vezano je za ostvarenje plana proizvodnje i u tom pogledu uspješno izvršenje budžeta zavisi i od uspješnog izvršenja planiranih zadataka u proizvodnji. Planirani porez na dohodak, iako je on i apsolutno i relativno smanjen u odnosu na ostale izvore državnog prihoda, odražava takođe jačanje naše privrede, naročito poljoprivrede. Porast ekonomskih snaga naše zemlje ispoljava se u proširenim investicijama za kapitalnu izgradnju čiji je opšti porast 26%, i proširenim investicijama za kulturnu i zdravstvenu izgradnju, čiji porast iznosi 72,9%. Svi su ovi podaci za nas potvrda pravilnosti politike našeg državnog rukovodstva i dokaz poraslih privrednih snaga zemlje.

Mi smo sa ovoga mjesta od drugova predgovornika čuli detaljniju analizu opštedržavnog budžeta za 1948 godinu kao i to šta će se u ovoj godini preduzeti na ostvarenju zadataka Petogodišnjeg plana. U diskusiji o budžetu osvrnuo bih se na budžet Narodne Republike Bosne i Hercegovine, koji čini sastavni dio opštedržavnog budžeta,

Najvažniji pokazatelj koji govori o porastu privrednih snaga naše Republike jeste činjenica da se finansiranje državnih i privrednih potreba u ovoj godini vrši uz naše smanjeno učešće u saveznom prihodima, iako se apsolutni iznos budžetskih rashoda povećao za preko 90%. U prošlogodišnjem budžetu, pored predviđene dotacije, naša Republika je učestvovala u porezu na promet proizvoda sa 95%, a ove godine njeno učešće je smanjeno na 65% prihoda koji se ostvaruju na teritoriji Republike. Van svake je sumnje da je to najbolja ilustracija porasta i jačanja privrede naše Republike, koja se pozitivno odrazila i u opštedržavnom budžetu.

Mislim da je potrebno i korisno da na ovome mjestu iznesem nekoliko podataka o uspjesima koje je postigla naša Republika u borbi za ostvarenje zadataka prve godine petogodišnjeg plana. Opšti porast industrijske proizvodnje u Jugoslaviji, koji je ostvaren u 1947 godini, znatno je premašio nivo predratne proizvodnje. Naša republička industrija, zbog svoje tehničke zaostalosti, nije u svim granama ostvarila taj opštedržavni prosjek, ali proizvodnja u svim granama privrede znatno je porasla u odnosu na 1946 godinu, a u velikom broju preduzeća ona je porasla i u odnosu na 1939 godinu. Indeksi proizvodnje najkarakterističnijih i najvažnijih proizvoda u 1947 godini prema 1946 godini osvjetljavaju porast naše produkcije. Proizvodnja elektroenergije, u odnosu na 1946, porasla je na 192%, uglja na 194%, čeličnog lima na 200%, poljoprivrednih sprava na 386%, proizvodnja pamučnih tkanina na 246% kao i proizvodnja mehaničke obrade drveta na 247%. Podaci o poljoprivrednoj proizvodnji također govore o njenom porastu, iako je ova privredna grana u toku rata pretrpila najveća puštošenja od koga još uvijek trpi. Iako nije u cijelosti ostvaren sjetveni plan, proizvodnja žitarica u poređenju sa prošlom godinom porasla je za 14,5% i prebacila prosječni 10-godišnji prinos, a u industriskom bilju prebačen je desetogodišnji prinos za 692%. Porast poljoprivredne proizvodnje pozitivno se odrazio na povećan otkup za potrebe države. Tako je otkup bijelih žitarica porastao u odnosu na ekonomsku 1946/47 za 55% a kod kukuruza za 465%. Stočarska proizvodnja čiji su osnovni fondovi još uvijek znatno ispod predratnih, ostvarila je planom postavljene zadatke. Porast poljoprivredne proizvodnje znatno je povećao ukupnu sumu dohotka poljoprivrednog stanovništva.

Opšti znak jačanja privrede naše Republike predstavljaju i podaci o porastu robnog prometa. Robni promet, iako nije u cijelosti apsorbovao kupovnu moć stanovništva, naro-

čito na selu, porastao je u državnoj, zadružnoj i pijačnoj trgovini sa preko 30%. Podaci o uposlenoj radnoj snazi, kao i o platnom fondu, pružaju istu sliku. Broj zaposlenih radnika u 1947 u odnosu na 1946 povećao se za 60%, a, na primer, u odnosu na 1947 za 66%. Platni fond samo u republičkoj industriji u toku 1947 godine povećao se na 218,9%.

Krupan korak u toku prošle godine nije samo učinjen u podizanju proizvodnje. Veliki radni proces i pregaštvo radnih masa, koji iz dana u dan preobražavaju i lik naše Republike, živo ilustruje samo nekoliko podataka o investicionoj izgradnji koja je izvršena u toku prošle godine. Na izgradnji objekata iz republičkog i saveznog plana, ne računajući dobrovoljne akcije Narodnog fronta i veliku radnu akciju Narodne omladine na izgradnji pruge Šamac—Sarajevo, utrošeno je preko 50 miliona radnih časova. U toku prošle godine radilo se na 22 nova fabrička postrojenja. Obnovljeno je i modernizovano 19 postrojenja, izgrađeno je 250 km električnih dalekovoda, preko 60 krupnih objekata na poljoprivrednim dobrima, 1484 hektara zemljišta pripremljeno za navodnjavanje, 1645 ha odvodnjeno i izgrađeno preko 50.000 m³ nasipa za odbranu od poplave. U toku prošle godine obnovljeno je i izgrađeno 540 učionica osnovnih škola, uzeto u rad i dovršeno 36 raznih zdravstvenih objekata, tako da se već danas broj bolničkih postelja povećao za 357. Samo u toku prošle godine obnovljeno je i izgrađeno u ratom opustošenim krajevima preko 29.000 seljačkih kuća, što sa obnovljenim i izgrađenim u 1946 godini pretstavlja 54.000 seljačkih kuća. Ovaj poslednji podatak govori o brizi naše države, naročito o brizi druga Tita za ratom postradale krajeve.

Ispunjenje zadataka plana, kao i brzi tempo kojim ćemo se kretati ubuduće, nužno su tražili napor na podizanju novih kadrova. Naša Vlada, iako ne još uvijek u dovoljnoj mjeri, posvetila je veliku pažnju ovom pitanju i učinila krupan korak naprijed. U toku prošle godine osposobljeno je putem kurseva i u školama preko 5.000 kvalifikovanih i priučeni radnika. Broj učenika u privredi porastao je sa 6.600 na 9.500. Za dalju i uspješniju izgradnju kadrova otvoreno je 8 srednjih stručnih škola u kojima se povećao broj učenika od 2.563 na 5.375, tako da danas naša Republika ima 22 srednje škole više nego što ih je bilo prije rata. U prošloj godini otpočeli su sa radom Medicinski i Poljoprivredni fakultet. Iako ovi podaci govore o učinjenom naporu od strane države na polju stvaranja novih kadrova bez kojih se ne može zamisliti izgradnja socijalizma, to je još uvijek daleko od onoga što treba učiniti. I na polju podizanja narodnog prosvjećivanja ostvareni su znatni rezul-

tati. U toku prošle godine povećao se broj učenika u osnovnim školama na 37.000. Akcijom države i narodnih organizacija opismenjeno je 134.000 građana.

Budžet naše Republike u prošloj godini bio je realan, kako u pogledu prihoda, tako i u pogledu rashoda. Prihodi koji su služili kao osnova finansiranja uprave i investicione izgradnje ostvareni su sa 113%.

Neprijatelji našeg poretka, »učeni« skeptici i dešperateri čiji se glas još uvijek čuje tu i tamo, govorili su da mi nećemo moći da ostvarimo zadatke koje je pred nas postavila prva godina Petogodišnjeg plana, da mi nemamo stručnih snaga za izvođenje tako velikih pothvata, da će pretjerano velika izgradnja dovesti do inflacije i do još većeg opadanja standarda radnih masa. Mi smo naše zadatke uglavnom ostvarili. Naš novčani sistem ne samo da je očuvan, nego je u odnosu na porast proizvodnje još više stabilizovan, životni standard radnih masa ne samo da nema tendenciju opadanja, nego smo danas u stanju, baš zahvaljujući već ostvarenim uspjesima, da u 1948 postignemo da životni standard radnih masa poraste u odnosu na nivo u 1939. Time je jasno potvrđena realnost politike naše Partije i našeg državnog rukovodstva, time je u životu isprobana i potvrđena misao druga Tita koji je postavio kao moguće i ostvarljivo da već kroz prvi Petogodišnji plan učinimo našu zemlju industrijski naprednom, nezavisnom od imperijalističkih država koje su u prošlosti kočile njen razvitak, pljačkale njena bogatstva i nemilosrdno iskorišćavale trud radnih masa.

Jedan od osnovnih faktora u izvršenju naših zadataka u prošloj godini bili su požrtvovnost i elan radnih masa. U osnovnim granama privrede, iako u njima nisu još uvijek bitno izmijenjeni tehnički uslovi i sredstva, znatno smo podigli proizvodnju. Ali u borbi za ostvarenje toga zadatka ispoljila se jednostranost naših privrednih rukovodilaca i njihova nedovoljna pažnja da, pored ostvarenja plana proizvodnje u njegovom naturalnom vidu, boljom organizacijom posla ostvare još veću produktivnost rada, još veću uštedu materijala i sirovina kao i bolji kvalitet proizvoda. Iako je produktivnost rada u toku 1947 godine nešto porasla, ipak je ona daleko od onoga što smo morali učiniti i što nam je bilo postavljeno kao zadatak planom sniženja troškova proizvodnje. Pitanje normi, koje pretstavlja uslov ne samo bolje i racionalnije organizacije proizvodnje, nego i jedini pravilan osnov za nagrađivanje radnika, nije još uvijek ozbiljno shvaćeno od naših privrednih rukovodilaca. Na mnogim mjestima išlo se za tim da se norme formalno uvedu,

a zapostavila se potreba njihovog realnog ocjenjivanja i često se gubila iz vida njihova nužna povezanost sa tehnološkim procesom i sa odgovarajućim konkretnim radnim operacijama. Baš radi takvog odnosa prema normama kao i prema zadatku uvođenja jedne naprednije, savremenije organizacije rada, koja bi omogućila pravilnije i potpunije iskorišćavanje proizvodnog kapaciteta u preduzećima u našoj Republici, u toku prošle godine nisu postignuti bitni uspjesi u povećanju produktivnosti rada i smanjenju troškova proizvodnje kao važnom izvoru za dalju izgradnju zemlje.

Iskustvo iz prošle godine ukazuje i na to da se dinamika proizvodnje nije ravnomjerno kretala naprijed. U mnogim granama vrlo su česte oscilacije iz mjeseca u mjesec, čak i u slučajevima kada preduzeća ne oskudijevaju u sirovinama i radnicima. Ta pojava proističe iz toga što naši privredni kao i sindikalni rukovodioci ne shvataju radno takmičenje kao sistem koji treba stalno podržavati i razvijati, nego se ono često svodi na povremeno i kampanjsko takmičenje. Ova pojava naročito je karakteristična u rudnicima — i saveznim i republikanskim.

U ovoj godini mi ćemo morati povesti oštriju borbu za ostvarenje plana u svakom preduzeću, na svakom radnom mjestu i vezati tu borbu za stalno povećanje produktivnosti rada, za sniženje troškova proizvodnje kao i za korišćenje unutrašnjih rezervi u mnogo širem obimu nego što smo to činili prošle godine. Izvršenjem budžeta u ovoj godini nužno je ostvariti oštriju kontrolu nad radom preduzeća, nad uvođenjem i učvršćenjem privrednog računa kao osnovnog metoda rukovođenja. Iako je novim organizacionim formama naše privrede obezbijedena puna operativna samostalnost rukovodilaca preduzeća i stvorena mogućnost za njihovu neposrednu materijalnu zainteresovanost na poboljšanju proizvodnje, ipak u našoj Republici ima mnogo slučajeva nepravilnosti u raspolaganju državnim sredstvima, slabosti u organizaciji procesa proizvodnje i nedovoljno upornosti za povećanje produktivnosti rada. Borba za racionalniju organizaciju proizvodnje, maksimalno zalaganje u borbi za povećanje produktivnosti rada kao osnovnog uslova za izgradnju novog društvenog poretka, sistematsko snižavanje troškova proizvodnje i najstrožiji režim štednje sirovina i materijala — sve to ulazi u red naših osnovnih zadataka u ovoj godini. Planirano sniženje troškova u proizvodnji kao i planirano sniženje troškova u investicionoj izgradnji, koje u opšte-državnom budžetu za 1948 godinu treba da obezbijedi 6,01% od ukupnih prihoda, potvrđuje pravilnost postavljenog zadatka. Naročito se ozbiljno kod nas postavlja ovaj zadatak u gradevi-

narstvu i šumskoj proizvodnji. Potrebno je istaknuti da je građevinarstvo u našoj Republici u 1947 godini prema broju efektivno utrošenih radnih časova ostvarilo samo 84% radova izračunatih u norma-časovima, a da ne govorimo o rasipanju i neracionalnom korištenju građevinskog materijala.

Kolebanja u procesu proizvodnje koja su se u pojedinim granama u različitom stepenu ispoljila u toku prošle godine proističu iz nedovoljno učvršćene radne discipline. Vrlo su česti izostanci, duže ili kraće napuštanje posla kao i česte promene u zaposlenju. Samo u rudarstvu izgubljeno je preko 25% mogućih radnih dana, a u jednom preduzeću šumske eksploatacije samo za 3 mjeseca prošle godine izgubljeno je 22.240 radnih dana. Slične pojave postoje i u drugim granama privrede. U toku ove godine moraju se preduzeti mogo ozbiljnije mjere da se ove negativne pojave, koje ometaju pravilnu organizaciju procesa proizvodnje, što je moguće više otklone i odstrane. Neosporno je da je otklanjanje fluktuacije u zaposlenju uslovljeno širokim planskim uticajem na raspodjeli radne snage, dosljednijom primjenom postojećeg tarifnog sistema, kao i otklanjanjem u izvjesnim slučajevima neopravdane neravnornjnosti prosječnih dnevnih zarada u nekim granama na teritoriji pojedinih republika. Podaci Direkcije Državnog zavoda za socijalno osiguranje iz prošle godine o ovoj posljednoj pojavi ukazuju na to da bi Savezna vlada trebalo ovo pitanje što hitnije da razmotri.

U prošloj godini kod nas je na mnogim mjestima došlo do izražaja nepravilno i štetno shvatanje o našoj poljoprivredi, o njenom mjestu i ulozi. Ispustilo se iz vida da se naš industrijski razvitak, upravo zbog tempa kojim će se odvijati, ne može ostvariti ako njega ne budu pratili razvitak i jačanje poljoprivrede. Industrijalizacija zemlje, kao što to možemo već danas da vidimo, postavlja sve šire i ozbiljnije zadatke poljoprivredi. Zbog toga je razumljivo da mi njoj moramo posvetiti mnogo veću pažnju utoliko više što je ona u našoj Republici, u poređenju sa drugima, znatno zaostala. Mnogo ozbiljnije nego ranije moraćemo da povedemo energičniju borbu za povećanje žetvenog prinosa, za šire i dosljednije sprovođenje agrotehničkih mjera, za bolje materijalno i tehničko snabdijevanje poljoprivredne proizvodnje, kome je Vlada naše Republike posvetila naročitu pažnju. Prošle godine od planirane tehničke opreme ostvareno je svega 46%.

Razvijanje državnog sektora u poljoprivredi samo je jedan od faktora za unapređenje ove privredne grane. Ali uvlačenje miliona poljoprivrednih proizvođača u borbu za unapređenje

poljoprivrede, za nove metode rada, za primjenu naučnih teko-
vina i naprednijeg iskustva vezano je za dalji razvitak i jačanje
zadrugarstva u našoj Republici, koje pretstavlja najefikasniju
organizacionu formu za unapređenje poljoprivrede, za njeno
povezivanje sa industrijom i za njeno usmjeravanje u pravcu
opšteg razvitka. Plan naših mjera u poljoprivredi moraće biti
mnogo razrađeniji i konkretniji nego u prošloj godini. Na nji-
hovom ostvarenju moraćemo angažovati sve organe državne
vlasti, naročito niže koji su neposrednije vezani sa ovim pro-
blemom. Sprovođenje tih mjera treba da izađe iz okvira apa-
rata države i da se što šire prenese na zadružnu organizaciju
koja će, mobilisući mase u sprovođenju tih mjera, dobiti svoje
pravo mjesto i odgovarajuću društveno-ekonomsku funkciju.

Novi oblici razmjene industrijske i poljoprivredne proiz-
vodnje na bazi vezanih cijena već danas daju snažan potsticaj
poljoprivrednim proizvođačima u borbi za unapređenje proiz-
vodnje. Oni će učvrstiti materijalne osnove na kojima će se
dalje razvijati seljačko zadrugarstvo ne samo kao organizacija
koja obuhvata i reguliše robni promet između sela i grada,
već i kao moćan instrumentat za rekonstrukciju naše poljo-
privrede.

Borba za unapređenje poljoprivredne proizvodnje u našoj
Republici ima naročiti ekonomsko-politički smisao u tome što
je naše selo u toku rata teško stradalo, tako da je danas prora-
čunati indeks njegove kupovne moći za 1948 godinu najniži u
zemlji i zaostaje za opštedržavnim prosjekom za 30%.

Lokalna privreda, kao važan dopunski faktor u našoj
opštoj proizvodnji, nije još predmet stalnije i svestranije
brige. Još rdava organizacija lokalnih preduzeća, nedovoljno
izdiferencirane funkcije državnih organa u njenom rukovo-
đenju, kao i njena slaba i zaostala tehnička oprema pretstav-
ljaju smetnju za povećanje i proširenje njene produkcije. Nisu
još savladane ni teškoće u materijalno-tehničkom snabdijevanju
lokalne privrede, o čemu jasno svjedoče podaci o realizaciji
dodijeljenih kontingenata za prvo tromesečje 1948 godine.
Teškoće u lokalnoj privredi zadaje i to što još do danas nije
praktično riješeno pitanje metodologije njenog planiranja. Nije
riješeno takođe ni pitanje troškova proizvodnje i cijena, što
naročito koči njenu finansisku stabilizaciju.

Plan za 1948 godinu postavlja pred nas ozbiljnije i slože-
nije zadatke. Opšti indeks porasta proizvodnje u ovoj godini
iznosi u odnosu na prošlu godinu 226,3%.

Naročito važni zadaci postavljeni su u drvnoj i šumskoj
proizvodnji, čiji se indeks penje do 257%.

Naše građevinarstvo u toku ove godine treba da izvrši zadatak koji je gotovo 2,5 puta veći od prošlogodišnjeg.

Obim republičkih investicija u privredu i podizanje društvenog standarda gotovo je udvostručan. U vezi s tim povećani su državni prihodi. Porast poreza na dohodak iznosi 21% a porast poreza na promet proizvoda, koji treba da se ostvari na teritoriji Republike, iznosi 48%.

Svi ovi zadaci, koji danas stoje pred nama, traže još više napora i zalaganja. Podaci o ostvarenju plana proizvodnje za drugo tromesečje govore da ćemo naše zadatke sa uspjehom završiti.

Plan proizvodnje uglja koji je u prvom tromesečju veći od plana proizvodnje u prvom tromesečju prošle godine za 39%, ostvaren je gotovo u cjelini. Plan drvne industrije u prvom kvartalu ostvaren je sa 88,3%, iako je proizvodni zadatak za 118% veći od zadatka u prvom kvartalu u prošloj godini. Podaci o izvršenju plana daju istu sliku i kod drugih proizvoda. Takav razvitak proizvodnje omogućio je našoj Republici da sa zadovoljavajućim uspjehom ostvari plan izvoza u prvom tromesečju 1948 god.

U ovoj godini moraće se posvetiti mnogo veća pažnja investicionoj izgradnji, blagovremenom izvršenju priprema u stalnoj kontroli nad njenim izvodenjem. To naročito važi za velike i krupne objekte.

Sa ovog mjesta htio bih upozoriti savezna ministarstva lake i teške industrije da posvete veću pažnju i brigu izvodenju svojih objekata na teritoriji naše Republike i da otklone slabosti koje su zapažene i koje su bile ozbiljna smetnja u prošloj godini.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, uspjesi koje je ostvarila naša zemlja pokazuju da mi idemo i da ćemo i ubuduće ići nezadrživim korakom naprijed. Iskustvo koje smo stekli u borbi za obnovu i za ostvarenje prve godine Petogodišnjeg plana potvrđuje preimućstvo našeg društveno-ekonomskog poretka nad poretkom kapitalističkih država. Dok naša zemlja iz dana u dan, oslonjena uglavnom na svoje sopstvene snage, bilježi nove pobjede na svim poljima društvene ekonomske izgradnje, dotle kapitalistički svijet ide u susret krizi koja će biti nužno praćena privrednim i političkim komplikacijama. Njihova privreda malaksava, broj nezaposlenih raste, iz dana u dan padaju realne nadnice radnika i svi pokušaji da se spreče inflatorne tendencije ostaju bezuspješni. Ovakva perspektiva strahovito plaši kapitalističke monopoliste. Svim sredstvima oni pokušavaju da uspore društveni progres. Uviđajući neumitnu pobjedu

socijalizma i demokratije, uviđajući svoju nesposobnost da se otrgnu nastupajućoj krizi — imperijalisti danas, treće godine po završetku rata, ozbiljno ugrožavaju mir i prete novim zavojevanjem. Oni žele raznim planovima i doktrinama inspirisanim neprikrivenim težnjama za uspostavljanjem svjetskog gospodstva anglo-američkog imperijalizma da oslabe i razjedine demokratske snage svijeta koje danas predstavljaju nesalomljivu prepreku u njihovim zavojevačkim planovima. Naša zemlja predstavlja važan faktor u svjetskom demokratskom i antiimperijalističkom frontu. Dalji naši uspjesi na jačanju privredne i odbranbene moći zemlje, koje će sa oduševljenjem ostvariti radne mase pod rukovodstvom Komunističke partije i druga Tita, jesu najveći prilog svjetskom miru, slobodi i nezavisnosti naše otadžbine. Naša Republika, sa svoje strane, preduzeće sve i neće žaliti truda da doprinese svoj dio jačanju i daljoj izgradnji Jugoslavije.

Izjavljujući našu spremnost za izvršenje postavljenih zadataka, istovremeno izjavljujem da ću glasati u načelu za predloženi budžet koji predstavlja program tih napora. (Buran aplauz).

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik Nikola Minčev.

Nikola Minčev (*Izborni srez kavadarsko-negotinski, NR Makedonija*): Drugovi narodni poslanici, Predlog opštredržavnog budžeta za 1948 godinu, koji je Savezna vlada podnela Narodnoj skupštini, predstavlja novu pobjedu naroda Federativne Narodne Republike Jugoslavije na putu izvršenja Titovog Petogodišnjeg plana, na putu izgradnje socijalizma u našoj zemlji.

Predlog opštredržavnog budžeta je jasan odraz ogromnog porasta privredne moći naše zemlje u toku prošle godine, moći koja je rezultat planske privrede, rezultat neizmernog radnog poleta naših trudbenika.

Predlog time odražava i dalji porast životnog standarda naših radnih ljudi, jer u našoj zemlji porast privredne moći države znači i porast standarda života, zadovoljenje kulturnih, zdravstvenih i drugih potreba širokih radnih masa, svakog čoveka ponaosob.

Dalje, Predlog opštredržavnog budžeta za 1948 godinu znači novu ubedljivu potvrdu da ćemo Petogodišnji plan ostvariti. Razbijaju se u prah i pepeo iluzije otvorenih i prikrivenih neprijatelja da će nas sprečiti u ostvarenju plana, a isto tako i neverice nekih naših prijatelja koji su nas uveravali da je plan iznad naših snaga i mogućnosti. Naši narodi, pod rukovodstvom druga Tita, smelo i odlučno koračaju napred ka ostvarenju zadataka Petogodišnjeg plana. Mi nailazimo na teškoće, često na ozbiljne teškoće, no naši ih narodi savladaju, preodolevaju i izgrađuju

sebi bolji život. Zato, i pored svih teškoća, naš se Petogodišnji plan ostvaruje. To nam dokazuju rezultati prve godine Petoletke, to nam dokazuje i Predlog opštedržavnog budžeta za 1948 godinu.

U ostvarenju Petogodišnjeg plana naši se narodi oslanjaju, pre svega poučeni iskustvom iz Narodnooslobodilačke borbe, na svoje sopstvene snage i na svoje sopstvene izvore. Prošla godina, a i celokupni razvoj od oslobođenja do danas pokazali su nam da se u obnovi svoje privrede, u borbi za likvidaciju zaostalosti naše zemlje treba osloniti na svoje snage.

Otuda je i narodni zajam, koji Vlada predviđa da raspiše u toku godine, pravilan i ispravan put. Narodni zajam će nesumnjivo naići na svestrani odziv i podršku patriotskih masa cele zemlje. Naši narodi razumeće da to znači dalje jačanje privredne moći naše zemlje, da znači dalje učvršćenje naše valute. Naše narodne mase vide da iz dana u dan raste njihov životni standard, da nezaposlenost, stalna opasnost i neizvesnost za sutrašnjicu, — koje su im stalno pretile u bivšoj, kapitalističkoj Jugoslaviji, da su danas likvidirane u novoj Jugoslaviji, i da ovaj narodni zajam neće značiti lišavanje njihovih osnovnih potreba, — nego, naprotiv, uslov i zaloga za još bolji, kulturniji i bogatiji život. Zato će narodni zajam naići na opšti odziv svih rodoljuba naše Federativne Narodne Republike Jugoslavije i znatno doprineti političkoj mobilizaciji i još čvršćem povezivanju radnih masa u izvršenju Petogodišnjeg plana.

Makedonski narod vidi u ostvarenju zadataka Petogodišnjega plana jedini put za likvidaciju svoje ogromne ekonomske, kulturne i društvene zaostalosti. Poznato je da je makedonski narod u prošlosti bio predmet bezdušnog imperijalističkog i nacionalnog ugnjetavanja. Posledica toga je zaostalost Makedonije.

Industrija je predstavljala svega 1,5% ukupne industrije u bivšoj Jugoslaviji, i to je bila pre svega industrija sa veoma niskom i zaostalom tehnikom. Rudna bogatstva ostala su u velikoj meri nedovoljno proučena a ono što se eksploatisalo, pripadalo je stranom kapitalu koji je bezdušno, neracionalno i uz krajnju eksploataciju domaće radne snage postizavao ogromne ekstraprofite.

O elektrifikaciji u Makedoniji ne možemo ni govoriti. Na jednog stanovnika dolazilo je deset puta manje električne energije u odnosu na jugoslovenski proseak.

U bivšoj Jugoslaviji, a još više za vreme okupacije, poljoprivreda Makedonije dolazila je iz dana u dan u sve dublju krizu, zapadala je u čorsokak i radne mase sela nalazile su se

pred sve većom neizvesnošću. Kao posledica te krize i opšte privredne zaostalosti Makedonije, odlazilo je na pečalbu godišnje oko 52.000 ljudi, a oni koji su ostajali na svojoj zemlji, živeli su teškim i mizernim životom. Politika kapitalističkih i porobljivačkih režima išla je ne na forsiranje onih biljaka, na prvom mestu industriskih, za koje su postojali najbolji uslovi, već, naprotiv, na njihovo gušenje. Na primer, duvan je proizvođač prodavao u bescenje, do 7 dinara kilogram, a velike količine su spaljivane. Od kolikog je značaja duvan za naš narod vidi se po tome što se oko $\frac{1}{3}$ stanovništva bavi proizvodnjom duvana. Sa druge strane, oskudica u obradivoj površini — jer 83,5% gazdinstava su ispod 5 hektara, tako da je na 100 hektara obradive površine zaposleno oko 150 ljudi — gonila je naše poljoprivrednike da proizvode duvan i druge industriske biljke koje su zahtevale angažiranje veće radne snage.

Na proizvodnju pamuka vlastodršci u bivšoj Jugoslaviji nisu obraćali pažnju i ostavljali su da naša zemlja bude u tom pogledu zavisna od inostranstva, iako ima sve uslove za uštedu deviza na uvozu ove sirovine. Svojom politikom direktno su gušili proizvodnju maka i ona je služila za špekulaciju i bogaćenje bankara i kapitalista, koji su preko zloglasnog »Juzopa« pljačkali proizvođače.

I u pogledu stočarstva nije bilo bolje stanje. Do Balkanskog rata 11% stanovnika Makedonije živelo je samo od stočarstva. Ovčarstvo, koje je bilo najglavnija grana stočarstva, cvetalo je zbog odličnih letnjih planinskih ispaša. No usled podela Makedonije posle ratova, čime su otsečene zimske ispaše, i što se u bivšoj Jugoslaviji nije težilo stvaranju baza za ishranu, ovčarstvo je počelo naglo da opada. Samo u 1932 godini uginulo je od gladi 102.989 ovača, 35.537 koza i nekoliko hiljada grla goveda, konja i drugo. To se ponavljalo iz godine u godinu. Svega 1,8% obradive površine nalazilo se pod krmnim biljem ili tri puta manje od proseka za celu Jugoslaviju, odnosno svega 13 kilograma godišnje stočne hrane na jedno grlo stoke.

Ako je cela Jugoslavija bila zemlja sa zaostalom poljoprivredom, onda se to u prvom redu odnosilo na Makedoniju. Ako je srednji prinos pšenice za Jugoslaviju 11 mc, za Makedoniju je 8,1 mc, kukuruza za Jugoslaviju 19,8 mc, za Makedoniju 10,2 mc. Prema popisu iz 1945 godine, samo 37% poljoprivrednih gazdinstava ima gvozdeni plug, dok 43% rade s drvenim ralom, a 20% nema ni plug ni ralo. Kao posledica toga krajnje niskog tehničkog nivoa naše poljoprivrede, skoro $\frac{1}{6}$, to jest 17,5%, ukupne obradive površine ostajalo je svake godine pod ugarima. Takva je izgledala poljoprivreda Makedonije. To je rezultat

vekovnih feudalnih odnosa, čije je poslednje ostatke likvidirao Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji, to je rezultat bezdušne kolonijalne i eksploatatorske politike režima prošlosti.

Ništa manja zaostalost makedonskog naroda nije bila ni u kulturnom i prosvetnom pogledu. Ogroman procenat nepismenih je teško naslede porobljivačkih režima.

I na polju zdravstvene zaštite nije bilo bolje stanje. Malaria i druge bolesti harale su radne mase i smanjivale njihovu radnu sposobnost.

To je ukratko stanje u kome se makedonski narod nalazio, kada je, blagodareći zajedničkoj borbi sa ostalim bratskim jugoslovenskim narodima, pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije i druga Tita, stupio na put slobodnog nacionalnog i društvenog života, kada je u zajednici sa drugim narodima FNRJ pristupio izgradnji novog, boljeg društvenog uređenja, izgradnji socijalizma.

Jasno je da će za likvidiranje ove ogromne zaostalosti, nasleđa teške prošlosti, biti potreban niz godina napornog rada. Niko ne treba da misli da će se ono stanje, koje je vekovima vladalo u Makedoniji, moći sasvim lako i sasvim brzo da otkloni. No, široke mase makedonskog naroda, na osnovu svog sopstvenog iskustva, uvidele su još pre i u toku Oslobođilačkog rata, a to vide sa još jačom snagom danas, u periodu izgradnje, da jedino put kojim ih vodi KPJ i drug Tito, put izgradnje socijalizma, da je to jedino pravilan put i da je to najbrži mogući način likvidiranja ogromne zaostalosti u kojoj su se nalazile. Već danas su izišli na videlo rezultati postignuti u svim oblastima društvenog života.

Plan industrije, rudarstva i elektroprivrede u 1947 godini ispunjen je po vrednosti sa 105% čime je u odnosu na 1939 godinu ostvareno 228%. I pored toga što nije pušteno mnogo novih kapaciteta, — koji su većim delom još u izgradnji, čija će se proizvodnja pokazati u ovoj ili narednim godinama Petogodišnjeg plana, — mi već danas imamo uvećanje industrijske proizvodnje za više od dva puta prema 1939 god. Platni fond u toku prošle godine povećao se za 71,4% u poređenju sa 1946 god., a broj radnika za 45%. Od one slabe i razbacane industrije već u prvim godinama Petogodišnjeg plana stvorena su ili su već u izgradnji velika industrijska preduzeća. U izgradnji je nekoliko većih hidrocentrala koje će dati nekoliko puta više električne energije no što je u prošlosti za 20 i 30 godina postignuto. Tako, uz pomoć Savezne vlade koja dosledno sprovodi princip pomaganja zaostalih republika, NR Makedonija dobija mogućnost da se izdigne iz one ogromne industrijske zaostalosti

sti. Taj princip sproveden je i u Predlogu opštedržavnog budžeta za 1948 god. U ovoj godini investicije za kapitalnu izgradnju povećavaju se u odnosu na prošlu godinu za skoro tri puta.

Već u prvoj godini Petogodišnjeg plana investicije za kapitalnu izgradnju bile su velike. U ispunjenju plana kapitalne izgradnje postignuti su, uglavnom, zadovoljavajući rezultati. Možemo slobodno kazati: da nije bilo objektivnih teškoća kao što je nedostatak, neblagovremeno dostavljanje ili često storniranje osnovnih materijala i nedostatak viših i srednjih stručnjaka — inženjera i tehničara, uspeh bi bio daleko bolji.

Ogromno je bilo učešće i pomoć narodnih masa, organizovanih u Narodnom frontu, u kapitalnoj izgradnji. Tako, na primer, u 1946 god. kod nas je bila velika oskudica u ciglama a od toga je trpela izgradnja objekata. Narodni front Makedonije u toku prošle godine uzeo je na sebe da dobrovoljnim akcijama izradi više cigalja no što je bila celokupna proizvodnja 1946 god. Skoro svaki sreski i gradski odbor Narodnog fronta organizovao je svoju poljsku ciglanu. Samo gradski odbor Narodnog fronta Skoplja izradio je 5.000.000 cigala. Kvalitet ovih cigalja bio je skoro i bolji nego u državnim ciglanama. Tako smo zadovoljili potrebe u prošloj i obezbedili neophodnu rezervu za početak ove godine.

Uspesi u kapitalnoj izgradnji bili bi svakako mnogo veći da nije bilo i subjektivnih slabosti i propusta. Prošle zime nisu na vreme izvršene pripreme za građevinsku delatnost zbog čega je izgubljeno u vremenu. Smeštaju i ishrani građevinskih radnika i kulturno-prosvetnom radu među njima nije bilo u početku godine posvećeno dovoljno pažnje. Ma da smo postigli dobre rezultate u štednji građevinskog materijala, na prvom mestu betonskog železa, bilo je nedovoljno brige za jevtino i kvalitativno građenje.

U ovoj godini pred nas se postavljaju mnogo veći zadaci u oblasti kapitalne izgradnje. U ovoj godini počinje izgradnja hidrocentrale Mavrovo, počće veliki melioracioni radovi na Crni i Vardaru, produžiće se radovi na melioraciji Strumičkog Polja, na nizu industriskih, stanbenih, kulturnih i zdravstvenih objekata, na zadružnim domovima itd.

Poučeni prošlogodišnjim iskustvom mi smo, uglavnom, na vreme izvršili pripreme. Mi smo uvereni da ćemo, uz pomoć Savezne vlade — naročito u pogledu stručnih kadrova — uspeti da ove godine ispunimo plan kapitalne izgradnje.

U oblasti poljoprivrede u toku prošle godine postignuti su već izvesni rezultati. To se naročito ogleda u orijentaciji naše poljoprivrede na gajenje industriskih biljaka.

Plan setve industriskih biljaka ispunjen je u 1947 godini sa 107%. To znači da je u prošloj godini, u odnosu na desetogodišnji prosek pre rata, bilo 267% više površine pod industriskim biljkama. Od toga je, u odnosu na desetogodišnji prosek, zasadeno duvana 376% i time dostignuta najveća proizvodnja duvana koja je ikada dobijena u Makedoniji, pamuka za 389%, susama za 131% itd.

To je rezultat pravilne politike cena koju vodi naša Savezna vlada, dodeljivanjem veštačkog gnojiva, kukuruza, tekstila i drugih vidova stimulusa, to je rezultat masovnog rada Narodnog fronta koji je proizvođačima detaljno objašnjavao pravilnu politiku Vlade.

U odnosu na postavljene zadatke u Petogodišnjem planu pred nama stoje još veoma teški i zamašni zadaci u oblasti poljoprivrede, a naročito na proširenju industriskih biljaka i povećanju prinosa. Dok smo se u pogledu duvana skoro sasvim približili postavljenom zadatku u Petogodišnjem planu, dotle površinu pod pamukom trebalo bi uvećati još za tri puta. Mi smo na putu da i ove, 1948 godine, ispunimo plan setve pamuka jer smo plan kontrahiranja skoro ostvarili. No, za konačno ispunjenje zadataka iz Petogodišnjeg plana, u pogledu proširenja površina pod pamukom i povećanja prinosa, treba još uporno da se radi.

Dok smo u pogledu proširenja industriskih kultura postigli uspehe, dotle na pitanju svestranog uzdizanja poljoprivrede — u primeni agrotehničkih mera, uvođenju plodoređa, poboljšanju semenske službe, uvođenju evidencije i planiranja u narodnim odborima, smanjivanju površina pod ugarima, — podizanju privrednih zgrada na državnim dobrima i dr. investicijama, — do sada nismo postigli neke ozbiljne rezultate.

Iako smo pitanju stvaranja stručnih kadrova za poljoprivredu pristupili ozbiljno i već postigli da su u našoj Republici otvorene tri niže poljoprivredne škole, šest srednjih, a u toku prošle godine i Poljoprivredno-šumarski fakultet, — mi, prema tome, ne možemo praviti upoređenje sa stanjem u bivšoj Jugoslaviji, kada su na teritoriji Makedonije bile svega dve niže poljoprivredne škole, — mi ipak nismo posvetili dovoljno pažnje masovnom unošenju agrotehničkih znanja u selo preko masovnih kurseva, preko brošura dostupnih seljaku i slično.

U cilju zaštite i unapređenja ovčarstva, naše Narodno so-branje donelo je Zakon o nacionalizaciji krupnih stočnih pose-da iznad 400 ovaca. Krupni stočari uništavali su i špekulisali stokom i stočnim proizvodima i pored toga što ih je država snabdevala stočnom hranom, ne vodeći nikakvog računa o po-

većanju i razvitku ovčarstva. Donošenje zakona, — koji štiti sitne i srednje stočare, kao i sve one stočare koji su udruženi u zadruge u cilju unapređivanja stočarstva — pozdravile su široke mase seljaštva. Ovaj stočni fond kojim sada raspoložemo dosta će doprineti unapređenju stočarstva ne samo po broju, već još više u pogledu pravilnijeg gajenja boljih vrsta koje će se dobiti ukrštavanjem.

No, to je samo jedan način razvijanja stočarstva. Drugi put je da široke naše mase poljoprivrednika što više stvaraju bazu za ishranu stoke, da što više prošire gajenje krmnog bilja. S obzirom da kod nas ostaju velike površine ugara, to je moguće postići a da se površina pod žitnim i industriskim biljkama ne smanjuje. Dosada smo u tome malo postigli. Površina pod krmnim biljem povećala se na 151% u odnosu na desetogodišnji prosek, što svakako predstavlja malo.

Borba za rekonstrukciju i uklanjanje zaostalosti u poljoprivredi u toku prošle godine dala je izvesne rezultate, no ni izdaleka to nije bio rad na svestranom uzdizanju poljoprivrede čemu ćemo neminovno morati u toku ove i sledećih godina posvetiti najveću pažnju. Od osobitog značaja za razvitak poljoprivrede svakako i kod nas imaće razvitak zemljoradničkog zadrugarstva.

Mi danas već imamo 101 radnu zadrugu, prema 31 na kraju 1946 godine, sa preko 2200 poljoprivrednih gazdinstava. Inicijative za stvaranje novih radnih zadruga ima sve više, gledajući na već postignute velike rezultate radnih zadruga, jer trudodan u pojedinim zadrugama dostiže do 160 dinara, — tj. zadrugari dobijaju daleko više prihoda nego što su dobijali dok su bili u individualnim gazdinstvima. Ali, radne zadruge još ne mogu imati većeg uticaja na uzdizanje poljoprivredne proizvodnje, jer, pored drugih uzroka, površina zemlje koju one imaju predstavlja svega 2,2% ukupne obradive površine u našoj Republici.

Da je put za uključivanje i čvršće povezivanje sitnih poljoprivrednih gazdinstava u plan preko zemljoradničkog zadrugarstva pravilan, jasno potvrđuje ogromno učešće seoskih masa u izgradnji zadružnih domova. Inicijativa Izvršnog odbora Narodnog fronta Jugoslavije za podizanje zadružnih domova naišla je na svestrani i oduševljeni prijem u našem selu. I pored svih nastojanja da broj domova ograničimo na određen broj od 300 mi nismo mogli odbiti upornost pojedinih sela tako da je počela izgradnja 353 doma. Ogromno učešće u izgradnji domova ilustruju nam najjasnije sledećih nekoliko podataka: osposobljeno preko 2200 priučenih zidara, učestvovalo 108.553 člana Narod-

nog fronta, dato 715.224 radnih časova, doneto na gradilišta kamena 171.011 m³, peska 46.087 m³, 2195 tona kreča, 16.071 m² grade i drugog materijala.

U većini srezova otpočeto je i u punom jeku je zidanje domova. U nekim srezovima, kao gostivarskom, tetovskom, i drugim, svi su domovi otpočeti. U selima gde je muško stanovništvo otišlo na građevinske radove, kao u Srezu struškom, žene uzimaju najmasovnije učešće. U izgradnji najtešnje saraduju Makedonci, Šiptari i Turci. Jednom rečju radni narod sela oseća izgradnju domova kao nešto najbliže i neophodno potrebno.

Pravilnom politikom cena poljoprivrednih proizvoda, a naročito industriskih biljaka, na prvom mestu duvana, pamuka, maka, i drugih, omogućilo se da naš seljak dobije pravičnu nagradu za svoje proizvode i da time neuporedivo poveća svoju kupovnu moć.

Kao rezultat pravilne politike na selu, mi smo ispunili plan otkupa belih žitarica sa 107%, vune sa 115%. U otkupima i u poreskoj politici nastojali smo da bude pravilno raspoređeno opterećenje na selu. Tako, na primer, samo 5% bogatih seljaka plaćalo je jednu trećinu celokupne zemljarine. Time smo postigli da je porez na dohodak u prošloj godini ispunjen sa 116%. Kako je išlo suzbijanje kapitalističkih i špekulantskih tendencija u trgovini, pokazuje činjenica da smo još u toku prošle godine stvaranjem državne i zadružne mreže prodavnica sveli udeo privatnog sektora u trgovini svega na 7% od ukupnog robnog prometa a početkom ove godine to je još više ograničeno i svedeno na još manji udeo.

I na polju kulturnog uzdizanja, zdravstvene i socijalne zaštite postignuti su ozbiljni uspesi koji su od osobitog značaja za naš narod koji je u prošlosti u tom pogledu bio krajnje izostao. Tako, u prošloj godini povećao se broj osnovnih škola na 1.217 i time se u poredenju sa 1939 godinom povećao za 45%, broj učenika u osnovnim školama na 123.445, što znači za 27%, a broj učitelja 2119, to jest za 27% u odnosu na 1939 godinu. Samo u 1947 godini završene su 173 nove školske zgrade u kojima je počeo rad.

Broj bolesničkih ustanova, u odnosu na 1939 godinu, udvostručio se a broj bolničkih postelja povećao se za 227%. Dok je u 1939 godini dovršen samo jedan zdravstveni objekat, u prošloj godini dovršeno je 12 novih i 7 adaptiranih zgrada za zdravstvene ustanove a 24 su u toku izgradnje. Napore a i postignute uspehe na polju zdravstvene zaštite naroda najbolje ilustruje sledeći rezultat: dok je broj obolelih od malarije u 1939 godini bio 103.549, u 1946 godini bio je 82.660, a u prošloj 1947 godini

bilo je registrirano svega 45.372 lica, što pretstavlja smanjenje za 57%. Daljom borbom, asanacionim sredstvima i izvršenjem velikih melioracionih radova koje predviđa naš Petogodišnji plan, mi smo na putu da u narednim godinama oboljenja od malarije svedemo na najmanju meru i time podignemo radnu sposobnost naših masa i njihov standard života.

Već danas naš radni narod ubira plodove svojih napora u izgradnji boljeg i srećnijeg života.

Godina 1947, kao prva godina naše Petoletke, značila je ne samo godinu velikih uspeha na podizanju materijalnog blagostanja i kulturnog nivoa našega naroda — no isto tako godinu sticanja iskustva, godinu velike škole u stvaranju metodologije planiranja, jer su naši ljudi na svim sektorima privrednog, kulturnog i društvenog života stekli dragocena znanja i umešnost u rukovođenju i radu na ispunjavanju plana. To će nesumnjivo doprineti da propusti i slabosti u ovoj godini budu manji i da se svedu na najmanju meru.

Makedonski narod čvrsto je ubeden u ispunjenje Petogodišnjeg plana. Njegovi najveći neprijatelji su danas oni koji, otvoreno ili prikriveno, podrivaju veru radnih masa u mogućnost brzog uzdizanja iz privredne zaostalosti naše zemlje, koji u krajnjoj liniji ustvari idu na to da ubiju veru radnih masa u sopstvene snage, veru u izgradnju socijalizma. Donošenje budžeta za 1948 godinu biće nov potstrek za još jači radni elan širokih masa našeg naroda, za svestranu mobilizaciju svih skrivenih snaga i rezervi u cilju ispunjenja zadataka druge godine Titovog Petogodišnjeg plana.

Zato što ovaj predlog budžeta otvara nove i svestrane mogućnosti za privredni, kulturni i društveni razvoj naše zemlje, što omogućava ostvarenje zadataka druge godine Petogodišnjeg plana, što dosledno sprovodi princip bratstva i jedinstva naših naroda, što doprinosi daljem jačanju odbranbene moći naše Federativne Narodne Republike Jugoslavije, što pretstavlja krupan korak u izgradnji socijalizma — izjavljujem da ću glasati za budžet. (Burno odobravanje).

Pretsedavajući: Reč ima Ivan Regent, narodni poslanik iz Slovenskog Primorja. (Aplauz).

Ivan Regent (Izborni srez Ilirska Bistrica — Postojna, NR Slovenija): Tovariši poslanci! Hvala vam od srca za bratski srčni sprejem! Hvala v mojem imenu in v imenu nas vseh, ki smo bili izvoljeni na tistem delu Slovenskega Primorja, ki je priključeno k Jugoslaviji. Ta hvala pa gre predvsem ljudstvu, ki nas je semkaj poslalo in ki se je junaško borilo pred drugo sve-

tovno vojno, med drugo svetovno vojno in po njej zato, da bi bila cela Julijska Krajina pridružena k Jugoslaviji.

Na žalost se to ni zgodilo — ne po volji samega ljudstva, marveč po volji tistih, ki tega ljudstva nimajo radi, ki nas sploh nimajo radi in ki še danes tistim ljudem, ki so ostali izven meja naše dežele, ne dajo svobodno živeti. Prepričani smo in lahko tem našim ljudem tudi povemo, da jih ne bomo pozabili, pri čemer se globoko zavedamo, da je tržaško vprašanje kakor sploh vsako vprašanje narodne svobode in neodvisnosti vprašanje razvoja in zmage demokracije. Tega ljudstva ne bomo nikdar pozabili. Ne bomo pozabili dejstva, da je del naše zemlje odtrgan od nas, del ki spada skoz in skoz k delu, ki ostane v naših mejah in za katerega pridružitve k naši Jugoslaviji se bodo tamkajšnji ljudje nedvomno borili še naprej.

Vendar svojih dosedanjih uspehov, vsekakor velikih, med katere spada tudi ta da imamo čast nahajati se danes v tej visoki zbornici, teh velikih uspehov naše Primorske ne bi bili dosegli, če se ne bi bili borili skupaj z ostalimi narodi Jugoslavije in z vsemi demokratičnimi silami sveta za zmago svojih pravic.

Naj živi človek, ki nas je vodil v težkem boju in ki nas vodi tudi sedaj pri gradnji naše nove socialistične družbe — tovariš maršal Tito! (Odobrovanje i aplauz).

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik Dobrosav Tomašević.

Dobrosav Tomašević (Izborni srez kolubarski, NR Srbija): Drugovi i drugarice, ako je budžet izraz snage i politike jedne države, onda sigurno ovaj predlog budžeta koji nam podnosi naša Vlada treba da veseli i nas, i naše narode, i naše prijatelje. To potvrđuju i ekspozeci drugova ministara Savezne vlade, koji su tako slikovito, tako istinito prikazali sve potrebe izgradnje i napretka naše zemlje, potrebu ostvarenja našeg Petogodišnjeg plana; oni su takođe otvoreno ukazali i na sve neuspehe i propuste koji su slučajno, nenamerno, ili pak namerno vršeni.

To je, drugovi, ono što je bitno za jedan parlamenat kao što je naš socijalistički parlamenat u kome se iznosi istina.

Ja ću se osvrnuti malo na one parlamente u staroj Jugoslaviji, kakvi su tu i tamo postojali i u drugim zemljama.

Ako pogledamo u same cifre predloženog nam budžeta, one su stvarno tako velike da — kao što je neki drug poslanik rekao — izgledaju neverovatno visoke; ali to baš i jeste ono što nas raduje. To znači da smo mi u kratkom periodu od oslobođenja do danas postigli takve uspehe koji nam omogu-

čuju da možemo ovoliko da trošimo, da možemo da pravimo ovakve budžete za dalju izgradnju države.

Šta je upravo omogućilo da možemo da izidemo, sa ovako velikim budžetom i šta obezbeđuje njegovo ostvarenje? Ja mislim da nam to garantuju: prvo, nova narodna vlast i Narodni front na čelu s našim vodom maršalom Titom, koji su ukazali puteve i planove za izgradnju novog poretka u našoj zemlji; drugo, veliko oduševljenje s kojim su naši narodi prihvatili plan i veliki elan s kojim izvršavaju postavljene zadatke.

Da bih, drugovi, objasnio otkuda takav elan, ja ću se ukratko zadržati na svemu onome što se desilo od Prvog pa do Drugog svetskog rata. Srpski seljak je u razdoblju između dva rata prošao kroz razne faze i to je ono što objašnjava zašto je danas tako masovno prihvatio Narodni front i novu vlast. Poznato je ne samo nama već i celom svetu koliko je srpski seljak, srbijanski seljak, podneo žrtava u Prvom svetskom ratu za slobodu, za svoju samostalnu državu. Kad se vratio desetkovan iz rata, našao je popaljene domove, jer je neprijatelj, pustošeći u talasima, prešao preko Srbije. — Samo u mom se u poginulo je 120 ljudi. I mesto da se ondašnji režim okrene seljaku i narodu koji se borio za ujedinjenje a uz pomoć, naravno, ostalih bratskih naroda, Južnih Slovena, koji su nam prilazili gde god su mogli i kad god su dobili mogućnost da pomognu tu veliku gigantsku borbu našega naroda protiv vekovnog zavojevača, i umesto iskrenog bratstva i jedinstva cenilo se da li je neko bio »dobar« političar, dobar režimlja po tome koliko je govorio protiv Hrvata, protiv Slovenaca. Mase su to odbijale, ali su politikanti oriskočili i novcem i raznim drugim sredstvima nastojali da korumpiraju našeg ratnika. Oni su donekle uspevali samo zato što je ratnik, invalid, i dalje obmanjivan, uljuljkivan praznim obećanjima; invalidi i njihove porodice primali su samo 40—80 dinara mesečno! To im je bila nagrada otadžbine za žrtve koje su podneli. Dalje, kapital se bacio odmah da eksploatiše i ono što je mogao naš iscrpeni i osiromašeni seljak da proizvodi. On je, dolazeći, našao svoju kuću popaljenu i opustošenu i gledao je odmah da se, ako može, pomogne kreditima. Ali krediti su bili skupi i išli su regularno do 30%, a ko na redovan način nije dolazio do kredita, morao je plaćati dinar na banku, tako da se on od 1920—1929 godine morao prezadužiti i njegova kupovna i platežna moć potpuno je oslabila. Pokušalo se sa nekim nakaznim zakonima da se seljak razduži, što nije uspelo. Drugovi, tada se moglo videti, u toj našoj takozvanoj slobodnoj otadžbini, kako grupe seljaka idu peške, pored pruge iz sela u grad, tražeći posla.

Ali posla nije bilo. Ondašnja kapitalistička klika nije gledala na to da im da zaposlenje razvijanjem ekonomskog života, podižući fabrike i drugo, već je radila meničnim kreditom. I, naravno, pod takvim uslovima naš se seljak jedva održavao do novih dana. Bilo je tu i vazdan drugih stvari. Standard života našega seljaka bio je tako težak i tegoban da je polovina seljaka došla do toga da nema čim da se omrsi, a u gradu su bili puni dućani nabijeni robom, tekstilom. Masa seljaka je prolazila i ne okrećući glavu na dućanska vrata, jer nije imala novaca da bi mogla što god kupiti. Ja vas molim za izvinjenje, ali ja sam ovo morao pomenuti. To sam učinio jedino radi toga, da bi mogli videti kako je onda bio u Srbiji i kako je, eto, sad u novoj Jugoslaviji, u slobodnoj našoj zemlji, gde se sve radi pod upravom našeg državnog rukovodstva. Mogli ste i iz novina da vidite da danas u celoj našoj zemlji, i u drugim republikama, seljaci sve više i više, narod sve više i više prilazi Narodnom frontu.

Naš seljak je nekada bio prezadužen. Danas on ne duguje nikome ni pet para, on je uopšte razdužen blagodareći standardu života, blagodareći ovom visokom domu, blagodareći rukovodstvu i drugu Titu. Dugovi, koje mu je nametnula kapitalistička vladavina, oprošteni su. Danas on ima preko svojih zadruga, preko svojih ustanova u svakom selu, mogućnosti da kupi sve, a nekada je morao da ide u grad po 20 kilometara daleko da bi nešto kupio, ako je imao novaca.

Zdravstvena služba, saobraćajna služba i sve drugo govori da je on video u novoj vlasti svoju vlast i zato ulazi u Narodni front i zato danas pomaže novu narodnu vlast.

Drugovi, ja se moram malo zadržati na zadrugarstvu — tako bih mogao mnogo govoriti, ali s obzirom da je naš program za ovo zasedanje veliki, moram skratiti. Zadrugarstvo je u bivšoj Jugoslaviji bilo progonjeno. Ja sam imao prilike da mi sudija u sudu, kad sam optužio nekog u svojstvu zadravnog funkcionera za pronevere, kaže: »Idi ti pa gledaj svoja posla. Kakve zadruge!« Oni čak nisu znali ni da postoje zadruge i Zakon o zadrugama.

Kad je reč o zadrugama danas, ja, pozdravljajući ovaj budžet, pozdravljam jednu novinu u njemu, a to je da prvi put otkako postoji zadrugarstvo kod nas, država unosi u budžet kredite za zadrugarstvo. Zadrugarstvo je moralo ranije pod onim teškim uslovima da se izdržava samo. Danas, u preorijentaciji i ulaženju u novi put našeg zadrugarstva, ulazeći u izvršenje zadataka koje daje Petogodišnji plan, preuzimajući te velike zadatke, zadrugarstvo je priznato kao jedan ravnopra-

van činilac u izvršenju planskih zadataka i zato mu se po ovom novom predlogu budžeta otvaraju i nove mogućnosti.

Zemljoradničko zadrugarstvo, kao što je to lepo izneo u svome članku drug Karđelj i kao što je to ponovio u svome izlaganju juče, ima velike, specijalne zadatke da izvrši baš u pogledu preorijentacije naše ekstenzivne poljoprivrede u intenzivnu, u socijalističku poljoprivredu, tako da preko nje pripremi i stvori novi teren za bolji zadružni poredak, za savršeniji zadružni poredak koji danas postoji kod nas i u svima socijalističkim zemljama, a to je put za seljačke radne zadruge. U tom cilju podižu se danas 4.000 zadružnih domova u svima republikama naše velike i prostrane otadžbine. U tom cilju se, eto, i poklanja tako velika pažnja našem zadružnom sektoru, našem zadružnom radu.

Drugovi, ne mogu da propustim a da se ne osvrnem na to da baš ovakav naš veliki uspon, ovakav naš veliki rad, ovako veliki narodni elan, koji narodne mase u svima našim republikama pokazuju za napredak svoje zemlje i izgradnju srećnije budućnosti, ne odgovara onima koji su do juče ovu zemlju ne samo teritorijalno čerečili nego su i bili njeni gospodari. Strani kapital je i po priznanju nekadašnjih vlastodržaca nosio najveći deo prihoda naše nacionalne proizvodnje, a ostatak je opljačkao naš domaći kapital i zelenaši, tako da seljaku nije ostalo ništa osim suhog komada proje. I zato vidimo da danas oni sa Zapada koji su nekada kupovali za novac ostrva, američki milijarder i koji su proširivali svoju zemlju dolarom, danas to isto rade i u Evropi. Oni danas idu i prosto kupuju, iskorišćujući poratne prilike ili iskorišćujući svoje privrženike u izvešnim zemljama, kupuju vladajuće klike i čitavim narodima naturaju svoju vlast, naturaju im svoju ekonomsku, a to će reći i svoju političku vlast.

Kakav odgovor mi dajemo, drugovi? To su drugovi ministri lepo izneli, a ja kažem: oslobodavajući se vekovnog ugnjetača, mi nismo kupovali naše teritorije i slobodu za novac, nego kroz dim i krv, nećemo ih dati nikome dok je nas. To potvrđuju naši narodi koji daju najbolji odgovor svojim radnim elanom. Mi radimo svoj posao, a oni oko neka vršljaju. I pored došaptavanja pojedinih neprijatelja i onih koji su izgubili svoje pozicije da eksploatišu radni narod sela i grada, našem narodu na selu je jasno i otvorile su mu se oči da smo mi uspeli danas na čelu sa našim rukovodiocem maršalom Titom, našim Narodnim frontom i našom narodnom vlasti da napravimo savez sa velikim i moćnim bratskim Sovjetskim Savezom, što je ga-

rantija za veliki sveslovenski savez i savez sviju miroljubivih zemalja.

Drugovi, prema tome ja na kraju želim da izjavim da ću u načelu glasati za predloženi budžet. (Aplauz).

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik Marko Belinić.

Marko Belinić (*Izborni srez Zagreb II, NR Hrvatska*): Drugovi poslanici, kritika koju je ovom domu podnio Predsjednik Savezne kontrolne komisije drug Kardelj nepoznata je u kapitalističkim zemljama, u njihovim parlamentima. Ova kritika je ogledalo za sve nas — za svakog našeg radnog čovjeka, za sve naše privredne i političke rukovodioce — kako se držimo na izvršavanju dužnosti koje nam je povjerio radni narod naše zemlje, kako se držimo pri izvršavanju zadataka postavljenih Petogodišnjim planom, u izgradnji socijalizma u novoj, Titovoj Jugoslaviji. Iz nje se vidi kako treba da izgleda lik novog jugoslovenskog patriote, koji vjerno služi svome narodu, koji vjerno služi stvari socijalizma, stvari oslobodilačke borbe ugnjetenih narodnih masa u svijetu. Jaka i samostalna Jugoslavija pod vođstvom našeg učitelja i vođe druga Tita ogroman je historiski doprinos oslobodilačkoj borbi onih naroda koji stenju pod okovima imperijalizma. Radnička klasa naše zemlje svjesna je ove činjenice. Ona zato pod cijenu samoodricanja predano radi u našim tvornicama, čime jača Jugoslaviju, zna da time pomaže i narodno-demokratske snage u svijetu, a istovremeno stvara uslove za bolji život našeg naroda. Na ovakvu kritiku mi smo naučili od druga Staljina i našeg druga Tita. To je u pravom smislu riječi radnička kritika, dokumentirana sa stvarnim činjenicama, koje nedvoumno govore o tome kako mora da radi pravi narodni sin, a istovremeno naš upozorava na to čega se moramo čuvati da ne bi učinili propust iz kojeg nastaje greška, koja se odražava na živom tijelu radničke klase i čitavog našeg naroda. Ona je uputstvo za djelotvoran marksistički rad na polju izgradnje nove države, na polju izgradnje socijalizma, za sretniji život radnog naroda uopće.

Ekspozeci ministara Savezne vlade mobilizirat će još više naš radni narod u borbu za izvršenje Petogodišnjeg Titovog plana, oni će još jače rasplamsati radni polet narodnih masa bez obzira na teškoće koje nam stoje na putu. Konačno, mi smo pripremni na teškoće, jer znamo da se socijalizam ne stvara sam po sebi, već se za njega treba boriti. Tako su nas učili naši veliki učitelji Marks—Engels—Lenjin i Staljin, tako nas uči naš drug Tite.

Ja bih htio da kažem nekoliko riječi o slabostim koje su se pokazale u toku prošle godine na polju ispunjavanja Petogodišnjeg plana. Kako so moglo dogoditi da se u nekim našim poduzećima iskorišćavaju strojevi sa svega 60, pa čak i sa 40%? Prije svega zato, jer naše sindikalne organizacije nisu organizirale socijalističko takmičenje na bazi temeljito ispitano stanja u svakom poduzeću zasebno i navijestile borbu u toku takmičenja osnovnim slabostima koje je trebalo ukloniti da bi se postigli novi uspjesi, kako u proizvodnji, tako i u pogledu podizanja materijalnog blagostanja radnika i službenika. Sindikalne organizacije nisu dovoljno koristile stručna iskustva radnika i službenika u pogledu usavršavanja organizacije rada, u pogledu racionalizacije, koja vodi ka većoj produktivnosti rada, manjim troškovima proizvodnje, kao i manjem fizičkom naporu radnika na radu. Orijentirati sindikalne organizacije na pitanje konkretne organizacije rada u svakom poduzeću i ustanovi zasebno, to je u toku ove godine naš osnovni zadatak na ispunjavanju Petogodišnjeg plana.

Nadalje, u dobrom dijelu sindikalnih podružnica vlada oportunistički odnos prema proizvodnim zadacima, koji se ispoljava u tome što neki ljudi smatraju da ne treba voditi takvu politiku koja od radnika i službenika traži da se maksimalno zalažu u radu. S druge strane, neki ljudi opet smatraju da radniku i službeniku ne treba priznati i naplatiti maksimalno zalaganje na radu, već ga treba platiti prema minimumu koji je zakonom predviđen. I jedno i drugo shvatanje posve je nepravilno i štetno, kako za svakog radnika i službenika, tako i za poduzeće ili ustanovu. Konačno, u našoj novoj državi, koja ide sigurnim i odlučnim koracima pod vođstvom druga Tita u socijalizam, ono što je štetno za poduzeća ili ustanovu, mora istovremeno biti štetno i za svakog radnika, jer u našim poduzećima ne vladaju klasne suprotnosti između poslodavaca i radnika. Naša poduzeća su državna, a prema tome i radnička poduzeća.

U pogledu brige za život radnika i službenika neke sindikalne organizacije suviše se birokratski odnose. One gledaju samo na to da narodna vlast svakom radniku posebno pruži pomoć koja mu je nužna. Zbog toga radnik ostaje u teškoj položaju i dalje. To se naročito ispoljava kod onih radnika koji imaju veliku porodicu. Sindikalne organizacije mogu takvim svojim članovima priskočiti u pomoć svojim sredstvima, jer imaju u tu svrhu predviđene socijalne fondove. Međutim, narodna vlast nije u mogućnosti da vidi svakog pojedinca kakvo je njegovo stanje. To treba da vide sindikalne organizacije,

one su dužne da se staraju o tome da svaki radnik dobije ono što mu zakon garantira. One se moraju boriti da se uklone emednje na tom putu, jer će time najviše pomoći narodnoj vlasti u njenom radu na staranju za ljude.

Nekoliko riječi htio bih reći o našem novom budžetu. On je kao i prošlogodišnji, to jest budžet koji rukovodi državnom privredom — a ne budžet administracije. Kao najbolji dokaz za to jeste činjenica da preko polovine svih prihoda koje treba novim budžetom ostvariti u 1948 godini; potiču iz prihoda od državnog sektora. Prema tome, iako je naš novi budžet povećan prema prošlogodišnjem, on ne znači nikakvo opterećenje za široke narodne mase. Naprotiv, to znači da je glavni izvor budžetskih sredstava privredna proizvodnja, prihodi koji se akumuliraju od proizvodnje i koji ne idu u ruke pojedinaca, već se slijevaju u državnu kasu. Što je ovogodišnji budžet znatno povećan prema prošlogodišnjem, govori da je proizvodna snaga naše države veća. To se najbolje vidi u tome što su izgrađene nove tvornice koje su stavljene u pogon u toku prošle i u prvom kvartalu ove godine. U tome se vidi radni elan i napori, rezultati rada našeg naroda kroz prošlu godinu.

Treba pozdraviti mjeru naše Vlade koja daje zadatke da državna privredna poduzeća snize u 1948 godini planiranu punu cijenu koštanja proizvoda za 7,000.500.000 dinara, i da se snize investicioni troškovi u ukupnom iznosu od 8.031,194.000 dinara. Ovo će se bezuvjetno odraziti na kupovnu moć radnih masa, čija će realna nadnica još više porasti. Naša je dužnost da učinimo sve da našu Vladu u tom planu svestrano pomognemo. Naravno treba da joj pružimo pomoć u pogledu savršenije organizacije rada i u podizanju stručnog znanja radnika i službenika. Veća stručnost dovodi do jeftinijih troškova proizvodnje i do veće plate, do boljeg života radnika i službenika.

Nadalje, treba pozdraviti mjeru dosada nepoznatu u našoj finansijskoj politici: raspisivanje unutrašnjeg zajma od 3,500.000.000 dinara. Ona znači novi veliki napor na povećanje proizvodnje, a ti će napori biti izvršeni vlastitim snagama, bez financiranja od stranih zemalja. To će još više ojačati našu samostalnost i nezavisnost, to će biti novi doprinos izgradnji socijalizma u našoj zemlji i jačanju socijalizma u svijetu uopće.

Mi ćemo naš finansijski plan ove godine ispuniti isto onako kao što smo ga ispunili i prošle godine, a istovremeno vodimo upornu borbu za mobilizaciju narodnih masa i za njegovo premašenje.

Da ćemo to postići najbolje nam govore činjenice o radnom elanu naših naroda iz prošle godine. Da bi to bilo jasnije, navest ću neke brojke.

U 1946 godini kod nas je bilo 28.262 uđarnika, a u 1947 godini 67.029. Novatora i racionalizatora 1947 godine bilo je 1391, a za 1946 uopšte nema podataka.

Uđarnički pokret i socijalističko takmičenje su najbolja garancija da ćemo ove godine naš plan na vrijeme ispuniti.

Mi smo svi svjedoci ogromnog radnog poleta u prošloj godini. Omladinska pruga, izgradnja autostrade, šumskih željeznica, popaljenih sela, cesta, mostova, tvornica itd. jesu polje gdje su naše radne mase, čvrsto zbijene u Narodnom frontu, oduševljeno pristupile izgradnji socijalizma. Čime se može objasniti ovaj radni polet i samoinicijativa narodnih masa u našoj zemlji, čime se može objasniti samoprijegorni herojski rad radničke klase u tvornicama? On se može objasniti:

prvo, time što radničku klasu i čitav narod predvodi u izgradnji socijalizma, revolucionarnom slavom ovjenčana naša Komunistička partija Jugoslavije na čelu sa našim učiteljem drugom Titom, koji svakodnevno otvara svijetle perspektive našim narodima i uljeva u njih visoku svijest graditelja socijalizma i novog srećnijeg života radnih masa u gradu i na selu;

drugo, time što su naši narodi nacionalno ravnopravni i slobodni;

treće, time što su voda naših naroda drug Tito i narod jedno nerazdvojno povezano tijelo, što su Komunistička partija, kao rukovodeća snaga, i narodne mase jedna monolitna cjelina koja se ne da ničim dijeliti na putu izgradnje novoga života;

četvrto, time što je radnička klasa čvrsto povezana u Narodnom frontu sa seljaštvom, narodnom inteligencijom i svim našim radnim ljudima, graditeljima nove Jugoslavije; i

peto, time što je naš sistem duboko narodno-demokratski.

Radnička klasa i njeni sindikati, kao i ostale organizacije, bori se za odstranjenje slabosti, ona će se sa još više upornosti u toku ove godine boriti da savlada sve teškoće, da iz svojih redova ukloni slabosti na putu ispunjenja i premašenja Petogodišnjeg plana, na polju privredne i društvene izgradnje naše države.

Radnička klasa u zajednici sa cjelokupnim našim narodom izvršit će sa oduševljenjem sve zadatke, pa bilj oni ma kako veliki i teški, koje je pred nju postavio i koje će postaviti naš veliki drug Tito.

Izjavljujem da ću glasati za ovaj prijedlog državnog budžeta za 1948 god. (Buran i dugotrajan aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Gjorgi Vasilev.

Gjorgi Vasilev (*Izborni srez strumički, NR Makedonija*): Drugovi narodni poslanici, blagodareći radnom elanu radničke klase i svih radnih ljudi grada i sela, kao i mudrom rukovodstvu u Jugoslaviji, plan je bio ispunjen i premašen za 1947 godinu, prvu godinu našeg Titovog Petogodišnjeg plana. Samopregornim zalaganjem radnih kolektiva, plan celokupne industrijske proizvodnje bio je ispunjen sa 106%, a u odnosu predratne proizvodnje sa 167%. Ovo povećanje industrijske proizvodnje omogućilo je našoj Vladi da preduzme niz mera za dalje poboljšanje životnog standarda radnog naroda. Ovo ispunjenje je rezultat velikog radnog elana naše radničke klase i naših radnih masa uopšte, kao i fakat da je Federativna Narodna Republika Jugoslavija uistini nezavisna zemlja, ne samo politički, već i ekonomski.

Makedonski narod, zajedno sa ostalim narodima Jugoslavije, rukovoden Komunističkom partijom i Narodnim frontom, izvojevao je svoju slobodu koja predstavlja veliku pobedu nad unutrašnjim i spoljnim neprijateljima i stvorio je sve uslove za izgrađivanje socijalizma.

Stara Jugoslavija ostavila je u nasledstvo jugoslovenskim narodima ogromnu ekonomsku, tehničku i kulturnu zaostalost. Izdajnička i eksploatatorska politika nenarodnih režima, kao i okupacija, doveli su do toga da se Jugoslavija, zemlja ogromnih prirodnih bogatstava, nalazi među ekonomski i tehnički najzaostalijim zemljama u Evropi. Ova zaostalost je naročito izražena u nerazvijenosti industrije. Učešće industrijske proizvodnje u 1939 godini iznosilo je samo 45% od ukupne proizvodnje ili 3.378 dinara na stanovnika.

Nedovoljno razvijena, tehnički zaostala, ne vodeći računa o sirovinским bazama, industrija je stvarana za eksploataciju širokih radnih masa, za profite stranih i domaćih kapitalista. Ovo je osnovna karakteristika industrije stare Jugoslavije.

Zaostalost i neravnomernost karakteristična je za celu Jugoslaviju, a naročito je izražena u Makedoniji, jednoj od najzaostalijih republika u Jugoslaviji. Nekoliko cifara jasno pokazuju rezultate eksploatatorske politike, sprovedene od strane nenarodnih režima. Od ukupnog broja fabrika u staroj Jugoslaviji, u Makedoniji je bilo samo 2,98%; od ukupnog investiranog kapitala samo 1,99%, a od ukupnih instaliranih konjskih snaga samo 1,55%.

Po statističkim podacima za 1938. godinu, u staroj Jugoslaviji dolazilo je prosečno na 1.000 stanovnika: 901.000 dinara industrijskog kapitala, 22 radnika i 36 konjskih snaga. Od tako niskog proseka za celu Jugoslaviju, koji najbolje pokazuje da je stara Jugoslavija u celini bila industrijski zaostala, za Makedoniju su ovi odnosi još nepovoljniji, jer u njoj je na 1000 stanovnika bilo svega 258.000 dinara industrijskog kapitala, 7 radnika i 15 konjskih snaga, ili 3 i po puta manje od prosečnog industrijskog kapitala, 3 puta manje od prosečnog broja radnika i skoro 2 i po puta manje od prosečnih instaliranih konjskih snaga. Ukupna vrednost industrijske proizvodnje u 1939 godini bila je 324.000.000 dinara ili 297 dinara na stanovnika, a tada je prosek za Jugoslaviju iznosio 3.378 dinara ili preko 10 puta manje. Ove cifre jasno govore da industrije u Makedoniji skoro nije ni bilo. Učešće industrije u narodnom dohotku Makedonije je minimalno. Od ukupnog narodnog dohotka na industriju je dolazilo 4% ili u odnosu na poljoprivrednu proizvodnju 10 : 1 u korist poljoprivrede.

Makedonija je i u elektrifikaciji bila jedna od najzaostajijih republika Jugoslavije. Ukupna proizvodnja električne energije u 1939 godini iznosila je oko 7.700.000 Kwč ili 7,1 Kwč na stanovnika, a to znači 10 puta manje od proseka Jugoslavije, koji je daleko manji od proseka industrijski razvijenih zemalja.

Ista takva zaostalost ogleda se i u rudarstvu.

Tu veliku zaostalost još više je potencirao okupator opustošenjem zemlje.

Posle oslobođenja, jugoslovenski narodi velikim elanom i radnim heroizmom, kao i u Narodnooslobodilačkoj borbi, obnavljali su porušene objekte i gradili nove, stvorili svoj prvi Petogodišnji plan, koji garantuje srećniju budućnost svih radnih ljudi, napredak i snagu nove Jugoslavije.

Petogodišnji plan predviđa u Makedoniji povećanje vrednosti industrijske proizvodnje za 730% samo od republičke industrije, ili 2.438% od celokupne industrije. Vrednost industrijske proizvodnje na stanovnika povećava se za 613% od republičke ili 1.970% od celokupne industrije. Predviđeno je povećanje proizvodnje električne energije za 25 puta više, ili od 7,1 Kwč u 1939 godini na 180 Kwč na stanovnika u 1951 godini.

Velikim zalaganjem makedonskog naroda i ukazivanjem pomoći od ostalih bratskih jugoslovenskih naroda u ispunjenju Petogodišnjeg plana, u Makedoniji biće učinjeni odlučujući

koraci za likvidaciju zaostalosti, a to predstavlja materijalnu podlogu za iskreno bratstvo i jedinstvo svih naših naroda.

Brzi tempo našeg razvitka koji je izražen petogodišnjim planom omogućio je relativno brzo otklanjanje posledica neravnomernog ekonomskog razvitka, nasleda prošlosti.

Velikim zalaganjem radničke klase i svih radnih ljudi, kao i pomoću koju nam ukazuju drugi jugoslovenski narodi, u Makedoniji je bio, i pored velikih propusta i grešaka, izvršen plan republičke industrijske proizvodnje po vrednosti sa 105%, a u odnosu na 1939 godinu samo vrednost republičke industrijske proizvodnje iznosi 228%. Ako bi se uzela celokupna industrijska proizvodnja, onda bi procenat bio mnogo veći.

Po Predlogu opštredržavnog budžeta za 1948 godinu predviđeno je u investicijama za kapitalnu izgradnju i ostalo finansiranje privrede — za industriju, rudarstvo i elektroprivredu — preko 60%, a od investicija za podizanje društvenog standarda preko 29%. Ovi bi procenti bili mnogo veći, ako bi se uzele u obzir republičke i lokalne investicije. Isto tako oni pokazuju i povećanje industrijskog kapaciteta i veću brigu za radne mase.

Po planu za 1948 godinu industrijska proizvodnja je uvećana za 60%, što znači bolje iskorišćavanje postojećih kapaciteta.

Rezultati prve godine, kao i prvi meseci druge godine petogodišnjeg plana, jasno pokazuju da je veliko zalaganje radnih masa i veliki elan omladine garancija za izvršenje i premašenje petogodišnjeg plana. Za to su garancija i prirodna bogatstva Jugoslavije, njene rezerve i mogućnosti. Za to su garancija volja i odlučnost naših radnih masa. Za to je garancija politička i ekonomska nezavisnost naše zemlje i, najzad, za to su garancija Komunistička partija, Narodni front i drug Tito, tvorac i realizator našeg petogodišnjeg plana i srećnije budućnosti svih radnih ljudi grada i sela.

Izjavljujem da ću glasati za ovaj predlog budžeta. (Aplauz).

Predsedavajući: Reč ima narodni poslanik Kosañ Pavlović.

Kosañ Pavlović (NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, u ekspozeu pomoćnika Ministra finansija i u svestranom objašnjenju Predsednika Savezne planske komisije druga Kidriča i izlaganjima odgovornih ministara rečeno je, čini mi se, ono što je trebalo reći. Zato, mislim, nemamo potrebe da se na tome više zadržavamo, da se upuštamo u detaljno pretrisanje budžeta koji je obuhvatio celokupnu državnu delatnost.

Ja mislim da je ovaj predlog budžeta realan, da će on biti ostvaren i da će uštede biti i veće, jer, kako izgleda, ova godina će biti rodna, upravo rekordna u svemu. Ja nisam nikakav finansijer, seljak sam kao i mnogi drugi, ali mislim da bi mudro bilo ustanoviti — o tome će, naravno, imati da razmisle školovani ljudi — da se svake godine izvešna količina sredstava odvaja nastranu radi stvaranja jednog rezervnog državnog fonda, da se nađe za svaku eventualnost, za slučaj nerodne godine itd.

Što se tiče smog budžeta, tu ima dve stvari na koje bih hteo da se osvrnem. On je povećan za 38 ili 39 milijardi dinara. Ali, ako pogledamo njegove pozicije, ako pogledamo odakle taj iznos ima da se pokrije, videćemo da ne treba mnogo da brinemo: opterećenje nije veliko. Izdaci na lične plate nisu u povećanju toliko izraženi, koliko su izraženi u investicijama radi stvaranja nove produkcije, radi aktiviziranja, radi unapređenja državnog gazdinstva.

Treća stvar na koju hoću da se osvrnem je pitanje unutrašnjeg zajma. Ja mislim da je ovaj zajam samo jedna mala proba, proba koja treba da pokaže da li ćemo mi dozvoliti da naša Vlada traži pokriće na strani ili ćemo sve sami sopstvenim sredstvima uraditi.

Kao što sam već rekao, izgleda mi da će ova godina biti rekordna u svakom pogledu. Žita su izvanredno dobra, voće je dobro cvetalo i, ja mislim, mi ćemo imati sjajnu godinu. U čemu samo ima pomanjkanja? Rekao bih da pomanjkanja ima u masnoćama. To se opaža i na pijacama. Zbog nerodnih godina umanjen je broj stoke, te nemamo masnoća. Šta bih u vezi s tim imao da predložim? Ono što mi možemo brzo da postignemo, to je živinarstvo i svinjarstvo. Međutim, i kod jednog i kod drugog mi imamo ogromne gubitke usled skapavanja živine i stoke. Trebalo bi da budu malo vredniji naši veterinari, pa i svi mi kod kuće. Ne smemo samo bacati krivicu na veterinare, na njihovu birokratsku, kancelarisku službu, nego i na nas, jer smo mi u našim domovima aljkavi i najčešće sami dosta krivi što se stočna zaraza toliko širi, odnoseći nam znatan dohodak u »mutnu Maricu«. Zato tu treba da budemo malo pažljiviji, doprinoseći da se skapavanje svinja i živine bar smanji, ako ne i sasvim otkloni.

Sada ću da kažem nekoliko reči i o dvema našim republikama koje su najviše zaostale, koje su siromašne, koje bi, po mom mišljenju, trebalo svesrdno pomoći u njihovom uzdizanju i unapređenju. To je, prvo, naša Narodna Republika Makedonija, kolevka našeg slovenstva. Ja sam bio prošlog leta na

Ohridskom i na Prespanskom Jezeru, prošao sam Makedoniju i stekao sam ubedenje da pomoću drugih republika, ta dosada pasivna republika može da se aktivizira. Mi od Ohridskog Jezera možemo stvoriti jugoslovensku Nicu, ali treba tu pomoći, i to ozbiljno pomoći.

Druga je republika Crna Gora. Naša Crna Gora, gora krša, zemlja gorostasnih junaka i oprobanih patriota treba da se aktivizira, ona ima sve uslove da se aktivizira, da postane jedna nova jugoslovenska Švajcarska. Tu treba davati, sve što se daje neće biti mnogo. Kad se ona podigne i uredi, neće biti potrebno da ma ko od nas traži provod i odmor u inostranom svetu. Sve mi imamo u našoj zemlji, samo treba da je aktiviziramo, da je uredimo.

Sada ću vam reći nekoliko reči o našem seljaku i o njegovim navikama na privatnu svojinu. Naš seljak je naučio na privatnu svojinu, da je ljubomorno čuva ma da na njoj često i nekulturno živi, i nedovoljno živi. Kako naša nova država ide velikim tempom napred ka industrijalizaciji i elektrifikaciji svoje zemlje, ne sme zaostajati ni naš seljak, on mora uporedo, u korak da ide sa industrijalizacijom naše zemlje. Ako se osvrtnemo na osvajanje površina za obradu, mi ćemo ubrzo otrgnuti upravo sve površine od poplava, od močvara, išušićemo sve, a ipak će se postavljati pitanje da li tu leži težina pitanja tu obradi pa da rodi koliko bog da, kako to naš seljak kaže. Ja mislim da tu ne možemo gledati koliko će dati bog, nego moramo se starati da dobijemo maksimalni prihod sa naših imanja. Maksimalne prihode mi ne možemo dobiti na rascepanim, sitnim gazdinstvima. Mi to ne možemo. Zašto? Zato što se na malim imanjima ne mogu upotrebiti savršenije sprave: mala su imanja nerentabilna. Tu nema napretka. Znači, tu su potrebne veće površine. A veće površine, kad će se dobiti? Veće površine dobiće se onda kad se ljudi udruže u radne zadruge, kada stvore veće kolektive, kad stvore veća imanja. A uslovi za to, kad će biti? Biće onda kad u našoj zemlji bude izvršena industrijalizacija, a sada se, kao što sam čuo od drugova ministara, već postavlja pitanje prikupljanja radne snage sa sela. Onda će ljudi bez zemlje, i oni sa malo zemlje naći uposlenja u fabrikama. Ljudi koji su dosada iskorišćavali ovu radnu snagu biće tada primorani, jer neće moći sami da obrađuju svoju zemlju, da stvaraju radne zadruge, odnosno da se uključe u mehanizovanu poljoprivredu. Eto, to su uslovi koji će doći ubrzo. Ja verujem da će doći ubrzo i ja se nadam da ćemo mi ovakvim radom, kao što se sada radi, stvoriti od naše države jednu od najnaprednijih država u Evropi.

Drugo, naš narod malo se i ljulja. Treba otvoreno da kažemo. Ja sam se sinoć, kad sam slušao našeg Potpredsednika Vlade druga Kardelja koji je, posle onako pozitivnih rezultata koji su postignuti, počeo kritiku i samokritiku poslova, ja sam se pitao da li Potpredsednik ne pregoni, da li on ne ide čak toliko da traži dlaku u jajetu?

Dakle, to me toliko drži u ubedenju, da naše nesebično, — ja naročito podvlačim ovu reč nesebično — državno rukovodstvo, daje sve za narod, daje sve za državu, da stvori od građanina nove Jugoslavije novog čoveka, koji će gledati svoju sreću u opštoj sreći. To je, mislim, i cilj našeg državnog rukovodstva.

Ja u svoje ime i u ime građana koji su me ovde poslali, izjavljujem da ću glasati sa najvećim zadovoljstvom za ovaj predloženi državni budžet. (Buran aplauz).

Predsedavajući: Reč ima narodni poslanik dr Aleksandar Žiža. (Aplauz).

Dr Aleksandar Žiža (Izborni srez Novi Sad I, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, pred nama je Predlog opštredržavnog budžeta za 1948 godinu. On je osovina oko koje se kreće celokupna politička, kulturna, socijalna i privredna delatnost naše Federativne Narodne Republike. Njegov sadržaj je rečit. On sam po sebi pruža neosporan dokaz ogromnog pregnuća na svima sektorima državne obnove i izgradnje.

Listajući njegove stranice, naša misao mora da se zaustavi kod svake njegove stavke, odnosila se ona na prihode ili na rashode, želimo li da obuhvatimo složenost delatnosti, kojoj ovaj budžet ima da obezbedi izvođenje u tekućoj godini. —

Od ove delatnosti zavisi izgradivanje temelja za planski i sistematski rad, koji je potreban da bude izveden radi obezbeđivanja uspeha stvaralačkim naporima oko valorizovanja moralnih i materijalnih mogućnosti naroda Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Podvlačeći važnost rasprave u ovome domu narodnih predstavnika o Predlogu opštredržavnog budžeta za 1948, moram požaliti što nam slučajnost, sigurno kao posledica tehničkih razloga, nije omogućila da budemo bar nekoliko dana ranije upoznati sa sadržajem predloga budžeta, a ne uoči same rasprave u ovome domu, kao što se to dogodilo.

Ja sam ubeden, drugovi i drugarice narodni poslanici, da će i vi slažete sa ovom mojom primedbom, jer ste i sami mišljenja da ovako sadržajan i stručno izraden predlog zaslužuje i ođgovarajuću stručnu analizu. A oskudica u vremenu

nije dozvolila da mogu biti svestrano ispitani i detaljno raščlanjeni svi elementi predloga budžeta.

Ja sam pažljivo pročitao predlog, pa sam odlučio da za tražim reč o pitanju obezbeđenja rada na jednom sektoru narodne delatnosti, koji je isto toliko složen, koliko je zanimljiv, i isto toliko privlačan, koliko je važan za političko, kulturno, socijalno i privredno uzdizanje naše države.

Odlučio sam da govorim o delatnosti i planskom radu na jednom sektoru koji zahteva velike i umne, fizičke, i materijalne napore, a o kojem se u predlogu i u njegovim stavovima prihoda i rashoda ne nalazi ni pomena.

To sam odlučio, iako sam, drugovi i drugarice, svestan stvarne činjenice da se u mnogim brojkama i prihoda i rashoda nalaze i prihodi sa toga sektora, kao i rashodi za njegovo unapređivanje.

A kada je takvo činjenično stanje, zašto onda tome sektoru narodne delatnosti ne dati u predlogu njegovo zasluženno vidno mesto?

Dok ovo govorimo, mi se sećamo reči druga maršala Tita, i drugova Hebranga i Kidriča, povodom diskusije o Petogodišnjem planu, i izlaganja druga Kardelja o komunalnim zadacima u vezi sa Petogodišnjim planom, pa sa zadovoljstvom podvlačimo iz njihovih izjava važnost koju su u svojim govorima dali radinosti na sektoru, o kojem ću biti slobodan da govorim i skrenem pažnju drugova i drugarica narodnih poslanika.

Kada ne bismo gledali kako se pred našim očima snažnom radinošću odvija politička, socijalna, kulturna i privredna delatnost po smernicama utvrđenim u Petogodišnjem planu, koji je, u nekim svojim stavovima posredno, a u nekim neposredno, odredio plansku delatnost i na ovome sektoru, mi to ne možemo videti iz predloga budžeta, ako prethodno ne pristupimo upoznavanju prihoda i rashoda svih nadležstava, ustanova i državnih privrednih preduzeća.

Po mom mišljenju, ovoj važnoj grani narodne delatnosti u zemlji koja se iz temelja obnavlja i izgrađuje na osnovama socijalizma, a koja poseduje sve elemente za svoje uspešno i po najšire narodne mase korisno razvijanje, trebalo je u predlogu budžeta dati vidno mesto.

Nakon ovog uvoda, vreme je da pomenem granu narodne delatnosti na koju nameravam skrenuti pažnju drugova i drugarica narodnih poslanika.

Nema sumnje da naša zemlja poseduje sve uslove za razvijanje široke delatnosti na polju turizma, drugim rečima sektora

prometa putnika, što najbolje znaju drugovi i drugarice iz onih područja koja obiluju potrebnim elementima, a u prvom redu pretstavnicima Slovenije, Hrvatskog Primorja i Dalmacije.

Turizam nije u savremeno doba samo jedna fiskulturna grana ili rasonoda bogatog, dokonog sveta. Turizam je danas nauka; turizam je danas eminentno politička, socijalna, kulturna i privredna pojava!

Na delatnost na sektoru turizma dejstvuju svojim uticajem mnogi činioci i to, da pomenemo samo kao glavne, sledeće: granice države, njen položaj, njenu površinu, orografiju, hidrografiju, bogatstvo u rudama, termalne i mineralne izvore, podelu zemljišta po kulturi, industrijsku delatnost, izvoz i uvoz, pristaništa i pomorski saobraćaj, plovne reke, saobraćajna sredstva, gustinu stanovništva, njegovo zanimanje i njegove imovne prilike, pored prirodnih lepota, istoriskih spomenika, kulturnih i privrednih centara.

Turizam po svome pojmu, po svojim oblicima i naučnom ispitivanju, zahteva da svi ti elementi, ili bar oni koji su u jednoj zemlji podeljeni za njegovo razvijanje, budu povezani sa radom na njegovom unapređivanju, bilo da se on kreće u pravcu nacionalne ekonomike, bilo da se kreće u pravcu narodnog zdravlja i rešavanja socijalnih pitanja, bilo da se nalazi u dodiru sa narodnom kulturom ili realizovanjem tehničkih mogućnosti, bilo da se pojavljuje kao saradnik mira i instrument kolaboracije među narodima u političkoj delatnosti.

To savremeno shvatanje turizma traži da se delatnost razvija sa jednoga mesta, koje će po svome položaju moći da poveže i uskladi sve one radinosti koje se razvijaju odvojene po raznim nadležstvima i ustanovama, kako bi se omogućio jedinstven planski i sistematski rad po utvrđenim područjima i zonama naše zemlje, a koji je otežan ako se rukovodstvo nalazi u okviru jednog nadležstva koje ima samo jedan ograničen delokrug kulturno-socijalnog ili ekonomskog rada.

Ova važna privredna grana ima da uskladi radinosti mnogih saveznih i republičkih ministarstava (prosvete, saobraćaja, građevina, narodnog zdravlja i socijalnog staranja, poljoprivrede, šumarstva, rudarstva, industrije, trgovine i snabdevanja itd. itd.). I naravno, u budžetima svakoga od tih ministarstava nalazi se stavka rashoda, koja posredno ili neposredno utiče na razvijanje i unapređenje turizma. Da li su u tim stavkama predviđene ili ne sve potrebe planskog rada na ovom sektoru — to se na prvi pogled iz Predloga opštedržavnog budžeta za 1948 godinu ne vidi, kao što bi se moglo videti da je rukovodstvo rada na ovom sektoru izraženo u ustanovi

koja bi se nalazila u delokrugu rada Predsedništva Vlade (kao, na primer, komiteti).

Turizam je posmatran uglavnom sa dva gledišta: sa gledišta ekonomskog i sa gledišta socijalnog. Dok ga zapadne zemlje, eminentno turističke (Švajcarska, Francuska, Italija i druge) posmatraju u prvom redu sa gledišta privredne delatnosti i uticaja na platni bilans, dotle ga Sovjetski Savez posmatra sa socijalnog gledišta.

Još pre rata, na međunarodnim konferencijama, na kojima su se raspravljala pitanja turizma, istaknuta je ogromna delatnost koju Sovjetski Savez razvija na polju turizma sa socijalnog gledišta.

Nepregledna i neprocenjiva bogatstva Sovjetskog Saveza, koja su mnogobrojna i sa banjskog, i sa klimatskog, i sa turističkog gledišta, iskorišćena su za socijalno staranje i za zaštitu narodnog zdravlja.

Na tom polju rada Sovjetski Savez stoji na prvome mestu u svetu, i njegovu primeru sledovale su i druge države, pa su i zemlje kapitalističkog uređenja pristupile demokratizovanju turizma, masovnom turizmu i delatnosti na polju turizma sa socijalnog gledišta.

Naša zemlja, po svome geografskom položaju, po svojim ekonomskim mogućnostima, neće oslabiti niukoliko rad na polju turizma sa gledišta narodnog zdravlja i socijalnog staranja ako bude radila na tome polju i sa gledišta ekonomike. Da bi se postigli uspehi u radinosti na polju turizma i sa socijalnog i sa ekonomskog gledišta, potrebno je u planskom radu tačno odrediti smernice u oba pravca, i zemlju podeliti u područja i zone, prema bitnim elementima tih krajeva.

Prema banjsko-klimatsko-turističkim uslovima pojedinih krajeva treba odrediti mesta individualnog i mesta masovnog turizma, mesta inostranog i mesta domaćeg turizma, mesta boravka i mesta proputovanja, mesta lečenja i oporavka, mesta studija, mesta razorođe, mesta fiskulture, itd.

Ali sva ta mesta treba planski izgraditi, treba uložiti potrebna sredstva za njihovu obnovu i za njihovo unapređivanje po poslednjim mogućnostima tehnike, a po smernicama određenim Petogodišnjim planom, kako bi se izbegle greške počinjene u staroj Jugoslaviji rešavanjem turističkih problema palijativnim merama.

Turizam je dobio svoje određeno mesto u socijalnim, ekonomskim i statističkim naukama, pa se danas obrađuje kao svaka druga disciplina. On je dao mogućnosti isticanju mnogih

pojava i činjenica od vrlo velike političke, socijalne i ekonomske važnosti.

Da bi se rukovalo po strogo naučnim smernicama, ispitivanjem opštih i pojedinačnih problema, potrebno je govoriti o turizmu kao o nauci, kao o disciplini koja predstavlja prosvetni, socijalni, ekonomski i politički značaj turizma, i omogućiti nastavu za podizanje kadrova koji će učestvovati u radu na administrativno-operativnom polju, na izgradivanju psihologije turizma i poznavanju strukture i funkcionisanja različitih turističkih delatnosti.

Geopolitički položaj zemlje, njene prirodne lepote i zanimljivosti istorije, njena prirodna lečilišta, radni elan našega naroda i izgradivanje socijalističke države, treba stručno uskladiti u rad na polju turističke delatnosti.

Razvijanje turizma je u tesnoj vezi sa socijalnim napretkom.

Dok su u ranija vremena samo bogati slojevi imali privilegiju da se »bave turizmom«, koji je bio nepristupačan srednjem staležu i radnom svetu, pod pritiskom savremenih događaja i pobeđe narodne demokratije, turizam je danas demokratizovan.

Fiskultura, izleti, logorovanja, zimski sportovi, sportovi na vodi, planinarenje, utiču na razvijanje omladine, ne manje od rukovodenih ekskurzija u prosvetne svrhe.

Razvijanje medicine i unapređivanje ustanova za socijalno staranje otvaraju prirodna lečilišta i posećivanje termalnih i klimatskih stanica najširim slojevima naroda.

Turizam je danas postao jedan od bitnih faktora za ekonomsku delatnost najširih narodnih slojeva. Sa potrebama delatnosti na polju turizma uporedo se razvijaju masovno i nove službe, otvara se prostrano polje novim radnostima i novim prihodima. Mi vodimo jedno aktivno nastojanje i lokalnog i opšteg čivljavanja raznovrsnih radova, koji ne ostavljaju izvan svog kruga ni selo ni naselje.

Radna snaga nalazi sve šira i prostranija polja rada.

Obnavljaju se gradovi i rukovodi se urbanističkom politikom po zahtevima savremene turističke politike, izgrađuju se sela i naselja, čuvaju se prirodne lepote i spomenici starina, otvaraju prirodna lečilišta, unapređuju saobraćajna sredstva, podižu ugostiteljska preduzeća, popravljaju i izgrađuju putevi, povećava poljoprivreda i industrijska proizvodnja i potstrekava domaća radinost.

Svuda više života, više radinosti, više blagostanja.

Tim putem turizam postaje jedan od neposrednijih potstrekaca narodne privrede uopšte.

A socijalistički poredak u našoj zemlji doprineće da se turizam produbi i proširi, dajući mu druge smernice koje ga vode drugim putevima nego što su oni po kojima se on kretao i još kreće u zemljama kapitalističkog poretka.

Da bi se pojačao razvitak turizma neophodno je raditi na njegovom demokratizovanju.

U nizu reformi koje se unose u našu turističku delatnost, da ona ne bude samo privredna delatnost, već i kulturna i socijalna, jer će se tako učiniti da najširi slojevi naroda upoznaju svoju zemlju, da koriste zdravstvena vrela i klimatska mesta, da osveže svoje snage u lepoti i stvaralačkoj energiji prirode, da koriste za svoje prosvetavanje riznice arhitekture, muzeje, istorijske spomenike, galerije umetničkih dela, centre kulture i privredne radnosti, ne smemo gubiti iz vida ni jednu reformu koja bi danas ili sutra mogla da koristi demokratskoj manifestaciji turističke politike u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji.

Turizam za naš narod ima podjednako važnu ekonomsku kao i eminentno socijalnu ulogu.

Putovanje — pojam je reči turizam — bistri mozak, jača karakter, širi kulturu, pruža praktično i efikasno iskustvo u pogledu stvari i ljudi, te se odražava korisno u atmosferi pojedinaca i kolektiva kroz materijalno i moralno dobro stanje.

Jugoslavija, posmatrana sa jednog kraja na drugi, od Triglava do Đevdelijske, od Dunava do Jadranskog Mora, od ravnica do planina, prikazuje remek-delo prirode, spomenike kulture, dokazuje savremene snažne energije, u pokretu na budućnost, i ona utiče svim svojim elementima na razvijanje turističke delatnosti, na fizičko, moralno i ekonomsko uzdizanje naroda.

U punom elanu naroda na izvođenju Petogodišnjeg plana, pod vođstvom druga Tita, koji je u svojim govorima bezbroj puta isticao važnost podizanja lečilišta, odmarališta i oporavilišta za trubenike i omladinu, izgradnje cesta i unapređenja saobraćaja, industrijalizacije i elektrifikacije zemlje, unapređivanja poljoprivrede, pošumljavanja goleti, izgradnje naselja, sela i gradova, pokazao je u tim svojim govorima na radove koji treba da budu izvedeni, a izvođenjem tih radova nalazimo se na putu obnavljanja i izgrađivanja objekata neophodnih za razvijanje turizma u našoj zemlji.

Danas se nalazimo, kao mnogo puta u našoj istoriji, u položaju zemlje koja je ratom bila dpustošena, opljačkana, po-

gorela, pa moramo mnogo raditi, da bismo odgovorili svima potrebnama obnove i izgradnje.

U raznovrsne grane naše delatnosti treba da uključimo i turizam. Razvijanjem turizma mi ćemo valorizovati u našoj zemlji sledeće vrednosti: geografski položaj i raznolikost klime, lepotu pejzaža, arheološku riznicu, umetnička dela istoriske spomenike, lekovite vode i morske plaže, planinske vrleti i prirodne špilje, vodopade i jezera, proizvode tla i rukotvorine naše domaće radinosti.

To su neiscrpna vrela našeg narodnog bogatstva, ali ona traže strpljivu, smišljenu i dobro rukovodenu kolektivnu radinost, koja treba da bude dobro organizovana od lokalnih organa do rukovodstava i centralnih ustanova.

Rad na izvođenju dobro smišljenog plana na polju turističke delatnosti zahteva zalaganje širokih masa, jer nijedna delatnost nije tako složena ni tako razgranata kao ova. Ona traži da planovi budu izvedeni na osnovu sintetičnog rada, solidarnog dejstva, povezivanja svih jedinica koje su podeljene na područja i zone, ali, preko turizma, povezane zajedničkim, kolektivnim interesom.

Realnost prirodnih prilika i potreba naše sadašnjice nameću nam neumoljivim imperativom energično, snažno i istrajno dejstvovanje na terenu organizacije ove grane narodne delatnosti.

Planski rad na polju turističke delatnosti zahteva stručnu spremu i potrebna finansiska sredstva. Bez ovih elemenata nije moguće valorizovanje svih ovih uslova koje poseduje naša zemlja.

Elementi novog života u našoj otadžbini doprinose neminovno formiranju i usavršavanju narodnog shvatanja da je ova delatnost vrlo razgranata, pa da, saglasno njenoj razgranatosti i povezanosti sa drugim privrednim, socijalnim i kulturnim granama, treba masovno pristupiti njenom izvođenju, jer će jedino tako turizam, ili tačnije rečeno tri grane ove radinosti, tj.: termalizam, klimatilizam i turizam, dobro organizovan i vođen, doprineti da naša zemlja zauzme svoje mesto u radu eminentno turističkih zemalja, što ona svojim lepota u punoj meri zaslužuje.

Odmah po oslobodenju, Savezna vlada pokazala je interesovanje za turističku obnovu naše zemlje, pa se odmah pristupilo obnovi objekata prihvatnog turizma (hotela, pansiona, domova, prirodnih lečilišta i klimatskih stanica, drumova, cesta itd.) i na tome polju učinjeni su ogromni naponi.

Blagodareći tim nastojanjima, turistička je delatnost pružila odmah mogućnost da bude uskladena sa radom Savezne vlade, kao i sa radom republičkih vlada, na sprovođenju mera socijalnog staranja i narodnog zdravlja.

Da bi se radilo na tome polju planski i po određenom sistemu, razvijanju ove grane narodne delatnosti kome doprinose intenzivne studije u cilju rešavanja problema, što ih ona iz dana u dan postavlja, koliko u pogledu ispitivanja elementa banjsko-klimatsko-turističkog karaktera, toliko u pogledu donošenja zakonskih propisa i uvođenja ove discipline u nastavne programe srednjih i viših škola, zakonima treba disciplinovati delatnost u ovoj grani narodne radinosti, kako bi joj se obezbedili uslovi stalnog razvijanja.

Zakonskim putem treba odrediti odnose između pučnika i države. Rešiti formalna pitanja koja se odnose na putovanja, na sredstva saobraćaja, na ugostiteljske radnje, na zaštitu prirodnih lepota, starina i umetničkih spomenika, na održavanje folklornih osobina, na zdravstvena pitanja termalnih i klimatskih mesta, na komercijalnu eksploataciju mineralnih izvora, na međunarodni promet stranaca, na građevinsku delatnost u banjsko-klimatsko-turističkim mestima, na rukovanje objektima turističkog značaja, na snabdevanje i obezbeđenje prehrane banjsko-klimatsko-turističkih mesta itd., na sve ono što turizam obuhvata svojom prostranom i složenom delatnošću.

Ogroman je broj pitanja koja ulaze u okvir turističkog zakonodavstva, kao što je ogroman broj kulturnih, socijalnih i ekonomskih problema, kojima se bavi turistička nauka.

U našoj narodno-demokratskoj, federativnoj Republici obnavlja se čitav život i stvara novi čovek, pa se čitav rad kreće po planski utvrđenim smernicama u korist zemlje i naroda.

U okviru tog obimnog i plodonosnog rada mi treba da napustimo stare metode palijativnih sredstava i da izradimo jedan opšti turistički zakon, koji će svestrano obuhvatiti materiju i prilagoditi svoje propise stepenu razvitka našeg turizma i mogućnostima koje nam pruža savremena tehnika u našim prilikama i potencijalu ostvarivanja planova za izgradnju socijalne i privredne radinosti na polju turizma.

Želimo li da koristimo one elemente kojima naša zemlja raspolaže u izobilju, (pogledajte Sloveniju, Dalmaciju, Gorski Kotar, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Srbiju i Makedoniju — svuda ćete naći obilje tih elemenata), tada moramo raditi putem primene nauke a ne putem empirizma i privremenih

operativnih radnji, tamo gde je reč o jednoj vrlo važnoj i ozbiljnoj kolektivnoj, opštedržavnoj delatnosti za unapređivanje i jačanje moralnog, materijalnog i socijalnog napretka naše države.

Taj imperativ imala je Savezna vlada u vidu pri obnavljanju turističke delatnosti, pa je donela niz propisa, posle uredbe od 3 aprila 1947 godine kojom je osnovana pri Ministarstvu trgovine i snabdevanja FNRJ Glavna uprava za turizam, sa sedištem u Beogradu, i republičkih uprava za turizam sa sedištem u glavnim gradovima republika kao i drugih područnih, zonskih i lokalnih ustanova.

Glavna uprava ima da ostvaruje opšte rukovodstvo u pogledu organizacije turizma, da razrađuje i ostvaruje plan razvoja turizma i turističkog prometa, da se stara o unapređenju turizma u zemlji i turističkog prometa sa inostranstvom. Ova se uprava nalazi u okviru Ministarstva trgovine i snabdevanja FNRJ.

S obzirom na razgranatu nadležnost i na činjenicu, da su trgovina i snabdevanje samo jedan od delova radnosti na polju turizma (ne malo važan ni s obzirom na platni bilans, niti s obzirom na uredno snabdevanje potrebnim tehničkim i prehranbenim uslovima), smatram da bi celishodnije bilo kada bi se takva uprava nalazila u okviru neposredne delotvorne nadležnosti Savezne vlade, bilo kao uprava, bilo kao komitet, pa sam slobodan predložiti, u interesu ove grane kolektivne radnosti, a s obzirom na njenu složenost i njenu usku vezu sa velikim brojem nadležstava i ustanova, da se donese zakon u cilju prenošenja Glavne uprave za turizam iz Ministarstva trgovine i snabdevanja FNRJ u Pretsedništvo Savezne vlade.

Kada je reč o turizmu, drugovi i drugarice narodni poslanici, sve ono što sam naveo ulazi eminentno u okvir socijalne politike Jugoslavije, Narodnog fronta, tj. predstavlja predmet od naročite važnosti Savezne vlade i republičkih vlada.

Ako posmatramo ono što je dosada na tom sektoru učinjeno za naše trudbenike i za naš naraštaj, mi ćemo odmah stvarnim činjenicama biti ubedeni o dubokoj promeni u ustanovama i ljudima.

Razvijanje socijalne politike ne predstavlja više razasute filantropske aktivnosti, nego plansko i stalno odvijanje radova na sektoru socijalnog staranja.

Narodnooslobodilačka borba zbrisala je razliku klasa i udarila je osnov državi, u kojoj nije više potrebna ni mogućna klasna borba, jer se akcija temelji na kolektivu u kojem se svi nalazimo u autentičnoj jednakosti i dužnosti i prava.

U nizu preduzetih mera od strane Savezne vlade na sektoru socijalnog staranja, treba istaći i podvući politički i socijalni sadržaj aktivnosti na polju zaštite trudbenika putem obezbeđenja zasluženog lečenja, osvežavanja i odmora u prirodnim lečilištima, domovima, odmaralištima, oporavištima, i kulturnog podizanja širokih narodnih slojeva.

U naše doba ne nalazi se više trudbenik usamljen, nije više samo iskorišćeni radnik, već član zajednice, o kojem zajednica vodi brigu i na ovom polju svoje delatnosti.

U velikom broju problema, koji treba da budu shvaćeni i proučavani pre nego što budu uneseni u plan izvođenja, treba naročitu pažnju posvetiti izgradnji pojedinih područja i zona ne izostavljajući ni ona mesta koja predstavljaju najrečitiji dokaz snage našega naroda, njegove ljubavi za slobodu i nezavisnost, simbol jedinstva i bratstva naroda, i ne smemo dugo da čekamo da otvorimo sva ta mesta upoznavanju i hodočašću u svima onim divnim krajevima naše zemlje, u kojima je naš narod obeležio krvlju svojih najboljih sinova puteve koji su ga vodili slobodi, i koji će danas te iste krajeve pretvoriti u školu za buduće naraštaje i mesta hodočašća putem delatnosti i razvijanja prihvatnog turizma, koji će omogućiti svima onim naseljima, selima, varošima i gradovima, da budu izgrađeni kao jedinstveni istoriski spomenik naših dana.

Glasam u načelu za budžet 1948 godine.

Predstavljajući: Ima reč narodni poslanik Tomo Čiković.

Tomo Čiković (NR Hrvatska): Drugovi i drugarice narodni poslanici, prvi put u povjesti našeg naroda stoji pred nama prijedlog budžeta koji omogućuje da se državni prihodi, koje djelomično daju izravno naši građani a djelomično prikupljeni putem akumulacije, utroše isključivo na korisne i dalekosežne radove u našoj zemlji.

Sada tek možemo ocijeniti kolike koristi imade naš narod od Narodnoslobodilačke borbe koja je omogućila da se svi prihodi koji su nekada išli u džepove stranih i domaćih kapitalista i trustova, upotrijebe samo za narodnu korist. Prije Narodnoslobodilačke borbe narod je bio nemoćan da išta učini i da spriječi onu bezočnu eksploataciju koja je vršena u ekonomskom životu stare Jugoslavije.

U monarho-kapitalističkoj državi, kao što je bila stara Jugoslavija, nije ni moglo drukčije biti, jer su tadašnji vlastodršci bili gospodari i dirigenti ekonomske i privredne situacije u staroj Jugoslaviji i, razumljivo je, oni su taj ekonomski život usklađivali u svoju korist, za svoje nezasićne prohtjeve. Ne samo

to, nego korupcijom te razne privilegirane ličnosti u staroj Jugoslaviji proždirele su veliki dio narodnih prihoda i trošili bez kontrole naroda i narodnih predstavnika. Kad bacimo pogled na dohodak koji su imali strani kapitalisti i eksploata-tori u staroj Jugoslaviji, on je dostizao ogromne, neslućene cifre. Takvom eksploatacijom našeg rudnog i prirodnog bogatstva, kojega su izvozili i preradivali izvan naše zemlje da bi nam ga kao gotove, prerađene produkte prodavali po skupe novce, a narod je bio prisiljen da ih kupuje jer domaće produkcije nije bilo u dovoljnim količinama, — strani kapitalisti su trpali u džepove ogromne profite.

Povrh toga, eksploatacija domaće radne snage, koju su iskorišćavali domaći i strani kapitali, čini posebno poglavlje stare Jugoslavije i vladajuće klike u njoj. Badava je radni narod tražio poboljšanje životnih uslova — to je bio glas vapijućeg; vladajuća klika, povezana sa domaćim i stranim kapitalom, nije dozvoljavala da se radni narod dovine većeg i boljeg standarda života. Na taj eksploatatorski način u kapitalističkoj državi stare Jugoslavije ogromne svote narodnog novca odlazile su u nepovrat i tako ostale beskorisne za općenarodne interese.

U takvoj situaciji za vrijeme stare Jugoslavije narod je strahovito mrzeo poreski sistem. Taj sistem je mnoga seljačka domaćinstva lišio i poslednje kravice, pa čak i osnovnog kapitala, to jest, zemlje, koja je znala otići na bubanj radi nemogućnosti plaćanja poreza. Naročito je to bio slučaj kod srednjeg ili malog posjednika koji je razmjerno bio uvijek više opterećen nego veći i najveći posjednik koji je bio zaštićen od tadašnjih režima. Zato je seljak mrzio tadašnji poreski sistem jer ga je on pritiskivao svom svojom težinom, naročito mala seljačka domaćinstva. Osim izravnih poreza bilo je još nekoliko vrsta raznih daća koje su pritiskivale široke slojeve radnog naroda, a naročito seljaka. To su bile razne maskirane forme, koje su nametnuli razni tvorničari u sporazumu sa vladajućom klikom pošto je i ona bila zainteresirana kao suvlasnik raznih poduzeća, osobito onih većeg značaja.

Poreze u staroj Jugoslaviji razmjerno je mnogo više plaćao maloposjednik, mali obrtnik i radnik, dok su vlasnici raznih poduzeća, banaka i dioničari raznim trikovima izigrali takove obaveze: jedni lažnim knjigovodstvom, drugi korupcijom i privilegiranim položajem i tako taj teret prebacivali na leđa radnika i seljaka koji su na taj način izravne i neizravne poreze plaćali umjesto pomenutih varalica i narodnih neprijatelja.

Korumpirana i eksploatatorska vlast, koja je gospodarila u staroj Jugoslaviji, u svim slučajevima vršila je silu pomoću

svog aparata: žandarma, policije i sreskih načelnika, koji su pokorno izvršavali ono što im se naređivalo odozgo. Takva vlast bila je glavno uporište vladajuće klikе i za izvršavanje poreske neuravnoteženosti. Radni narod bezuspješno se borio protiv takve nepravde, jer tada nije bilo njegovog udjela ni u vlasti, ni u kontroli nad vladajućom klikom. Ona to nije dozvoljavala iz razumljivih razloga, jer bi time bilo ugroženo njihovo loše gospodarenje narodnom imovinom, bio bi ugrožen njen privilegirani položaj koji su u potpunoj mjeri zlorabili u svoje lične svrhe, za bogaćenje, a osobito korupcijom koja je naročito cvala u staroj Jugoslaviji. I nije onda čudo što je preko poreskog šrafa cijeden narod da bi se takovi zločinački protjivi zadovoljili. Saka antidemokratske gospođe koja se našla na vlasti ne voljom naroda već voljom reakcionarnih i kapitalističkih elemenata, tjerala je narod u ekonomsku ovisnost od njihovih bankarskih poduzeća koja su u mnogo slučajeva radi visokih kamata potjerala s ognjišta seljačke porodice i osiromašila hiljade domaćinstava koja su spala na prosjački štap. Ali ta lihvarska bankarska poduzeća bila su zaštićena od poreskih obaveza jer su vlasnici banaka u većini slučajeva bili ili vladajuće ličnosti ili njihovi miljenici koje je trebalo zaštititi i teret prebaciti na malog čovjeka, to jest, na seljaka i radnika.

Ali i tome je došao kraj. Narodnooslobodilačka borba, iako uz teške i krvave žrtve, zajedno sa okupatorima izbacila je takovim izrabljivačima iz ruku vodeće pozicije i zamjenila ih pravim ljudima iz borbe i naroda, koji će znati čuvati demokratske tekovine Oslobođilačke borbe te primjenjivati socijalnu pravdu i u poreskom sistemu koji je progresivan. U našem finansiskom sistemu mi danas imamo veliku prekretnicu, jer glavni i najveći prihod; proizilaze iz državnog sektora privrede. Nacionalizacijom industrije, donošenjem zakona o nacionalizaciji rudnog i mineralnog bogatstva naše zemlje, koje otsada može iskorišćavati samo narod, omogućeno je da velikj dio prihoda od spomenutih poduzeća ide u državnu blagajnu odakle se troši na dalju socijalističku izgradnju naše zemlje. To su najveći prihodi, to jest, od prometa proizvoda i da nema takvog sistema prihoda, porez na dohodak ne bi ni izdaleka bio u stanju da podmiri potrebe socijalističke izgradnje i obnove naše ratom opustošene zemlje. Takav sistem omogućuje dalje povećanje prihoda sve većom industriskom izgradnjom i povećanjem proizvodnih potreba za široku potrošnju.

Čim dalje odmičemo, tim će državni sektor prihoda biti sve veći i jači, jer razvitkom industrije, naročito teške, koja je predviđena u Petogodišnjem planu, svaka će godina davati sve

više i veće prihode u državnu blagajnu, koji se opet troše za povećanje industrije i poboljšanje kvaliteta. Iz toga vidimo da industrija sama sebe izgrađuje i obnavlja. I taj proces neprekidno teče; njega neće zaustaviti nikakve klike zlonamjernih elemenata, koji bi htjeli da ti prihodi i opet teku u privatne džepove pojedinih kapitalista da bi oni mogli s njima raspolažati i time stvarati za sebe udobniji i luksuzniji život, te da, nadalje, na račun radnih ljudi gomilaju kapital oni koji su u prošlosti dokazali da nemaju nimalo volje da radnim ljudima omogućе pristojnu nadnicu i pristojan život. Naša današnja struktura državnog uredenja donela nam je to da nema privilegirane klase ili naroda u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji. Nema nadglasavanja ili nadmudrivanja, naročito kod finansiskih pitanja, kako je to bilo u staroj Jugoslaviji i baš ta finansiska pitanja bila su glavna osnovica nezadovoljstva i borbe za pravedniju podjelu državnih prihoda i kontrole nad njima.

Naša poljoprivreda, ratom opustošena, nije mogla dosada dati ono što bi inače trebalo da da. Nepovoljne sušne poslijeratne godine spriječile su brzi razvoj i obnovu naše poljoprivrede i njezinih pojedinih grana kao što je, na primjer, stočarstvo, koje je teško stradalo u toku rata. No, unatoč toga, seljaštvo je ipak dalo svoj osnovni udio, naročito u prvoj godini Petogodišnjeg plana, samoodricanjem i visokom sviješću o potrebi izvršenja zadataka Petogodišnjeg plana. Tako je uspješno riješeno, iako u skromnom obliku, pitanje prehrane našeg radništva, naše Armije i ostalog radnog stanovništva naše zemlje.

Imajući u vidu da je naša poljoprivreda dosta zaostala, primitivna i rascjepkana u sitne i male posjede, kao što reče Ministar poljoprivrede, koji se neracionalno obrađuju, s jedne strane, a s druge strane, razvitkom naše industrije, koja traži i tražit će sve više sirovina i radne snage, nameće se samo po sebi pitanje preorijentacije naše poljoprivrede koja već danas traži više raznih mašina, više umjetnog gnojiva, traži više dobro specijaliziranog stručnog poljoprivrednog kadra da joj pomogne izaći iz primitivne obrade u racionalnu mehaničku i kulturniju obradu, koja će donijeti više koristi samom seljaku i društvenoj zajednici, a time i viši standard života samom seljaku i ostalim trudbenicima naše zemlje.

To samo od sebe neće doći. Trebat će više zalaganja mjerodavnih faktora, da o tome povedu računa i da se potrebna pažnja i pomoć pruži našoj poljoprivredi koja je jedna od glavnih osnova za izvršenje Petogodišnjega plana i da se on

na vrijeme izvrši i privede u život. Ne smijemo zaboraviti da je naše seljaštvo u prošlom ratu izvršilo svoje zadatke časno kao borbeni elemenat i kao onaj faktor koji je omogućilo da se borba za oslobođenje naše zemlje od okupatora uspješno odvijala i konačno u našu korist završila.

I baš zato ono zaslužuje da se koristi tekovinama Narodno-oslobodilačke borbe i da svoj život olakša i unaprijedi. Za stare Jugoslavije razna pokvarena gospoda, kako ih je za života nazivao Stjepan Radić, a naročito iz redova tzv. voćstva HSS-a na čelu sa Mačekom, govorila su da se previše seljakuje kad su seljaci tražili da sprovode u život osnovni program HRSS koji je i danas poznat kao duboko socijalno narodno-demokratski i sveslavenski, a naročito je isticao bratstvo i jedinstvo između radnih ljudi, seljaka i radnika, jer su to dva mučenika koja po svojoj ulozi spadaju u jedan front borbe za bolji i srećniji život. Te i mnoge druge tačke programa, eto, danas se sprovode u život i u potpunosti ostvaruju preko sveopće političke organizacije Narodnog fronta i Komunističke partije.

Želio bih ovdje istaknuti kako su naša seljačka domaćinstva ovoga rata ostala u velikoj većini bez potrebitog poljoprivrednog inventara, čija se oskudica u velikoj mjeri osjeća. I to je jedan od uzroka da naša poljoprivreda nije krenula brzim tempom racionalnoj obradi, osim toga osjeća se i pomanjkanje kvalitetnog i dobrog sjemena, a naročito plemenitih vrsta. To je pitanje za sebe, ono se mora takode riješiti unutrašnjom sjemenskom službom koja je kod nas u početnom stadiju. Bez vlastitog zalaganja u sjemenskoj službi, mi ne bismo mogli da se osamostalimo u toj važnoj poljoprivrednoj grani, a bez vlastite industrije ne bi bili u stanju nadoknaditi uništeni privredni inventar. To nas prisiljava da o tim pitanjima i te kako razmislimo i da pronademo metodu i način da u tom važnom zadatku u poljoprivredi uspješno se podignemo na vlastite noge. U Petogodišnjem planu predviđeno je povećati prinos po jedinici površine, a to znači poboljšati obradu koja će usloviti veći prirrod, a na tom poslu treba mobilizirati sve snage da se što više uspije.

Ogromni i neobično važni zadaci čekaju poljoprivredu da ona ne bi bila kočnica za izvršenje Petogodišnjega plana. Treba joj posvetiti punu pažnju, ako hoćemo da poljoprivreda ide u korak sa industrijalizacijom naše zemlje. Bez sumnje da tu ima ogromnih teškoća koje treba svladati dobrom i korisnom metodom. Nije dovoljno seljaka samo zaduživati obaveznom predajom viškova žita a ne pružiti mu mogućnost da on to na svom zemljištu realizira savremenom metodom i primjenom

sredstava koja nam stoje na raspolaganju. Tu bi možda netko rekao da to zavisi samo od seljaka, a ja tvrdim da smo u tom pogledu premao radili na kulturnom i prosvjetnom uzdizanju našega sela.

Zato treba više zalaganja i upornoga prosvjetnoga rada baš po poljoprivrednim pitanjima, jer samo prosvjećen i napredan čovjek može biti li napredan i racionalan poljoprivrednik, samo tako on će sa lakoćom moći odgovoriti svojim poreskim i ostalim obavezama prema državi i narodu.

Mi uvodimo plansku poljoprivredu koja će se prilagoditi industrijalizaciji naše zemlje, tako da proizvodnja poljoprivrede sa industrijom koordinira. Poljoprivreda treba da pruža industriji potrebite sirovine, a za to ima puno uslova, jer se kod nas gaje i već je prvi led probijen, jer se seljaci sve više osvjeđavaju da im industrijska biljka donosi znatno više novčanih prihoda, nego ostale kulture na jedinici površine obradive zemlje. Planska poljoprivreda je potrebna za izvršenje Petogodišnjeg plana i tu baš neprijatelji prosperiteta i socijalističke izgradnje naše zemlje dižu prašinu da bi odvratili seljaka od uključivanja u plansku proizvodnju koja je od općenarodne koristi. Izvjesnih grešaka ima i u tome što se često i u zadnji čas mijenjaju planovi, što zadaje mnogo muka, narodne vlasti gube u vremenu i kod seljaka se onda teže provode u život.

U interesu je naše društvene zajednice li u interesu samoga seljaka da se podvrgne planiranju proizvodnje na svom posjedu, jer je to neophodan predušlov za podizanje i razvoj industrijalizacije, koja će, na drugoj strani, davati sve veću mogućnost razvoja poljoprivredi produkcijom poljoprivrednih mašina i alata, samo tako poljoprivreda može ići k mehaničkoj, naprednijoj, lakšoj i jednostavnijoj obradi i rentabilitetu. Svi znači pokazuju da se tim pravcem ide, ali nemojmo se zanositi da je to tako jednostavno i da tome ne treba posvećivati naročitu pažnju.

Konzervativizam našeg seljaka treba likvidirati a to se može samo stvarnim i opipljivim, dobrim i korisnim primjerima i metodama na ekonomskom i političkom polju, jer teorija bez konkretnih realnih primjera i dokazane mogućnosti ne može mnogo učiniti. Zato je dobra i korisna zamisao da se dobrim, naprednim i uzornim seljacima posveti naročita pažnja, njih treba upoznati sa savremenim agrikulturnim mjerama pri obradi, kako bi mogli poslužiti kao pioniri napredne obrade u borbi za što veći prinos.

Zadružni sektor potrošačko-nabavlačkog smjera je u punom zamahu, on će u razmjeni dobara odigrati vrlo važnu

ulogu. U svome govoru drug Kardelj je rekao da će masovna izgradnja zadružnih domova preorijentirati i preobraziti naše selo ne samo na sektoru razmjene dobara, već će utjecati i na kulturno i prosvjetno uzdizanje sela, jer će zadružni domovi poslužiti i kao kulturno-prosvjetna središta i žarišta u kojima će se život svestrano razvijati u pravcu socijalističke izgradnje našeg društva.

Seljačko radno zadrugarstvo je u povoju; ono ima svoju budućnost. Postojeće radne zadruge poslužiće kao pioniri budućeg radnog zadrugarstva. Radno zadrugarstvo treba da postane svojina seljaka, dok se oni uvjere da će preko radnih zadruga lakše i bolje obradivati i polučiti veći prinos, stvoriti sebi viši standard života upotrebom mehanizacije i agrikulturnih mjera, i to sve iskoristiti do maksimuma. Onda će radno zadrugarstvo doživjeti uspjeh kao što danas proživljava nabavno-potrošačko zadrugarstvo.

Rekonstrukcija naše poljoprivrede, međutim, ne trpi čekanje dok se razvije radno zadrugarstvo i dok ono obuhvati većinu seljaštva. Za to će vjerovatno biti potreban duži period. Mi treba da računamo sa realnim stanjem naše poljoprivrede i s njime uskladiti rad na unapređenju i primjeni svih sredstava koja nam stoje na raspolaganju da se uistinu u poljoprivredu uvedu napredni načini obrade, a za što veći prinos.

Sve ovo o čemu sam govorio predviđa i prijedlog ovogodišnjeg proračuna, i ja sam čvrsto uvjeren da će se pod rukovodstvom naše narodne vlasti moći potpuno provesti u život. Naš današnji poreski sistem je pravedan, odnos seljaka prema takovom sistemu je pravilan, samo je tu i tamo kod razreza i ubiranja bilo izvjesnih nepravilnosti, koje bi trebalo ubuduće izbjegavati i otklanjati, jer svaka pretjeranost najbolju osnovu iskrivi i pretstavi je lošom pred širokim narodnim slojevima. Možemo ustvrditi da je seljak svoju poresku obavezu prema državi i narodu gotovo svu izvršio, isto onako kao i u otkupu, sjetvi, i svemu drugom, jer danas svaki naš čovjek zna da se njegova muka ne troši uzalud, da ne ide u džepove pojedinih politikanata kao što je to nekada bilo. Danas se narodni novac troši za narodne potrebe, za obnovu zemlje, za podizanje škola, mostova, pruga, fabrika, elektrifikaciju zemlje itd. Porez nije više mrska i nepopularna obaveza, jer se kreće u granicama faktičnog prihoda svakog građanina i njegove ekonomske moći.

Perspektive za 1948 godinu jasno nam govore da će seljački radni narod i u ovoj godini izvršiti svoju dužnost prema narodu, državi i tvorcu Petogodišnjeg plana maršalu Titu u

svima pravcima svoje djelatnosti i da će se i ove godine ostvariti i premašiti predviđeni planski zadaci.

Iz gore navedenih razloga izjavljujem da ću glasati za predloženi proračun. (Aplauz).

Pretsedavajući: Sednica se prekida. Nastavljamo rad danas u 16,30 časova.

(Sednica je prekinuta u 12,50 časova).

(Nastavak sednice u 16,30 časova)

Pretsedavajući: Nastavljamo sednicu. Za reč je javio Ministar trgovine i snabdevanja Jakov Blažević.

Ministar trgovine i snabdevanja Jakov Blažević: Drugovi narodni poslanici, u današnjoj prepodnevnoj diskusiji bilo je riječi i o pitanju turizma, odnosno jedan narodni poslanik u svome širokom izlaganju dotakao se toga pitanja sa sviju strana, ali nije dotakao to pitanje sa jedne najvažnije strane. Iz njegovog izlaganja izlazi da je vrlo upućen u pitanje turizma, da ima i neke informacije itd. Žalim što nije učinio u svojoj brizi za turizam još jedan korak dalje, a to je da se obavjestio u Ministarstvu trgovine i snabdijevanja o tome šta je učinjeno u pitanju turizma, pa bi dobio odgovor na pitanja.

Organizaciono zasada turizam i ugostiteljstvo spadaju pod Ministarstvo trgovine i snabdijevanja. Ja bih htio da dodam samo neke brojke, neke podatke o turizmu i njegovoj organizaciji, da ne bi ostao krivi dojam o tome da u pitanju turizma, i u organizacionom pogledu i u pitanju brige za odmor našeg radnog čoveka, nije ništa učinjeno.

Medutim, stvar sasvim obratno stoji. Samo ovi podaci govore o velikoj brizi narodne vlasti za našeg radnog čovjeka, za njegov odmor itd. U 1947 godini bilo je u našim turističkim mjestima domaćih posjetilaca 1,058.479, a da ne govorim o stranim posjetiocima. Od toga je bilo radnika, službenika, zemljoradnika, domaćica, dece i ostalih.

Naročito naglašavam ono po čemu se vidi da su se bitno promijenile stvari u pitanju turizma, da je narodna vlast postupila sasvim drugačije, a to je da u vilama, u svima onim mjestima gdje je nekada krala bogu dane i lenčarila buržoazija, kako domaća tako i strana, da je tamo, počev od oslobođenja pa dalje, naš radni čovjek uživao svoj godišnji odmor i pripremao se, osvježavao svoje snage za izvršenje Petogodišnjeg plana. Kao što nikada nije bilo kod nas, danas i naši radni se-

ljaci takode koriste sve blagodeti narodne vlasti. Na primjer, u 1947 godini od ukupnog broja posjetilaca bilo je 14,5% seljaka, zemljoradnika u raznim našim odmaralištima i turističkim mjestima, na Jadranu i drugim krajevima naše zemlje.

Za 1948 godinu predviđeno je 1.130.000 posjetilaca. Stvoreni su i planovi, tako da će biti povećan i broj postelja. I državni i privatni sektor, i ti mali ljudi u našem Primorju, u Istri i Dalmaciji, biće pomognuti od države, naročito posteljinom, da će moći takode i oni da zarade, da prime našeg radnog čovjeka na odmor.

Uredbom o snabdijevanju stanovništva obezbijedeno je dopunsko turističko snabdijevanje. S tim u vezi izvršen je i popis mjesta koja su proglašena turističkim. Osigurani su i kontingenti iz obezbijedenog snabdijevanja i već se dostavljaju na teren, tako da su već na početku same turističke sezone obezbijedena materijalna sredstva, naročito u pitanju ishrane.

Naredbom određene su cijene u pansionima za turističku sezonu, a određeni su i uslovi po kojima naši trudbenici imaju i razne popuste, tako da je sa najvećim mogućnostima i brigom postavljena stvar odmora za našeg radnog čovjeka.

Postavlja se jedno organizaciono pitanje, a to je zašto je turizam i ugostiteljstvo ranije bilo vezano i u organizacionom sklopu sa Ministarstvom trgovine i snabdijevanja. To je bilo jednostavno iz razloga teškoća u ishrani i iz drugih razloga. Danas su ti razlozi već otpali. Stvoreni su uslovi da se turizam i ugostiteljstvo posebno organizuju, neposredno pod rukovodstvom jednog eventualnog komiteta ili slično, koji bi bio pri Predsjedništvu Vlade. Naša Vlada je već tu stvar u principu riješila, tako da bi turizam i ugostiteljstvo bili organizovani pod rukovodstvom komiteta pri Vladi FNRJ. Isto tako biće organizovani i komiteti pri republičkim vladama koji bi potpuno uzeli u svoje ruke pitanje turizma i ugostiteljstva.

Što se tiče finansijske mogućnosti, pitanje je riješeno, iako nije izrično rečeno u prijedlogu budžeta za turizam, jer se u ciframa budžeta Ministarstva trgovine i snabdijevanja nalaze i iznosi koji se predviđaju za turizam. Prema tome, na ove komitete koji će se uskoro formirati pri Vladi FNRJ i republičkim vladama, preneće se ta finansijska sredstva. Ukoliko budu potrebna i druga sredstva za još bolje organizovanje ovih komiteta za turizam i ugostiteljstvo, biće dobivena iz rezervnog fonda Vlade FNRJ.

Toliko radi razjašnjenja, da ne bi ostao dojam da se u pogledu turizma kod nas ništa nije uradilo. Baš naprotiv. (Aplauz).

Preседavajući: Reč ima narodni poslanik Aljuš Gaš.

Aljuš Gaš (NR Srbija): Svima vama je poznata, drugovi narodni poslanici, jedna sudbina nacionalnih manjina u staroj, nenarodnoj Jugoslaviji. Ja ću se ovde uglavnom osvrnuti na položaj Šiptara na Kosovu i Metohiji. Isteran sa svojih imanja i kuća, obespravljen u svakom pogledu, šiptarski elemenat bio je izložen ne samo socijalnom i nacionalnom ugnjetavanju, nego i fizičkom istrebljenju. Oni su pretstavljali bespravno ali nikada pokoreno roblje velikosrpskih šovinista, jer nikada nisu hteli prikloniti vrat pred njima i njihovim slugama — agama i begovima. Ali ni položaj Srba i Crnogoraca u našoj oblasti nije bio mnogo bolji od položaja Šiptara. Iako je naša oblast u privrednom pogledu bogata, upravljačima stare Jugoslavije nije ni na kraj pameti padalo da je privredno dignu i unaprede. Naprotiv, oni su je raznim merama unazađivali i upropašćavali. U tome su imali vidnog uspeha, jer za nešto drugo nisu bili ni sposobni ni spremni. Italijanska i nemačka okupacija još više je upropastila život naših ljudi. Ali, zahvaljujući herojskoj borbi naših naroda, predvođenih Komunističkom partijom Jugoslavije, na čelu sa drugom Titom, naši narodj su uspeli da izvojuju slobodu, isteraju okupatore i domaće izdajnike i stvore mogućnost za bolji i srećniji život. Okupator je ostavio našoj oblasti u naslede opustošena polja, popaljena i opljačkana sela i gradove. Odmah posle oslobođenja, Šiptari, Srbi i Crnogorci, zbratimljeni ruku pod ruku, pod rukovodstvom Narodnog fronta i Komunističke partije Jugoslavije, složno su prionuli na rad i za relativno kratko vreme potpuno uklonili ruševine i zgarišta, i sa ostalim narodima Federativne Narodne Republike Jugoslavije stvorili uslove za prelaz na plansku privredu. Petogodišnji plan elektrifikacije i industrijalizacije naše zemlje postavio je pred narode naše oblasti ogromne zadatke. Mi, drugovi narodni poslanici, za ovih pet godina moramo likvidirati našu ekonomsku i kulturnu zaostalost i stati u red naprednih oblasti naše zemlje. Šiptarski narod u ravnopravnoj zajednici naroda naše narodne države ima sva prava koja uživaju i drugi narodj u našoj zemlji. Da bi mogao u potpunosti da ih koristi, on mora imati materijalnu bazu, jer, po mome mišljenju, nema potpune političke slobode bez ekonomske uzdignutosti i nezavisnosti.

U tome pogledu naša vlast je mnogo pomogla i učinila da bi našu oblast što pre i što bolje uzdigla. Mi smo za jednu godinu Petoletke stvorili u našoj oblasti više nego što je učinjeno za sve vreme otkako postoji.

Mi smo uglavnom zadatke prve godine Petogodišnjeg plana uspešno izvršili. Podigli smo čitav niz objekata, kao što su fabrika lima, fabrika ulja i četiri zanatske radionice, dve crepociglane i ugledno poljoprivredno omladinsko dobro u Landovici, zatim nekoliko stanbenih zgrada, veliki broj naseljeničkih kuća i drugih manjih i većih objekata.

Ja bih hteo da ukážem odakle nam dolazi ova snaga koja nam je omogućila da postignemo ovako vidne uspehe. Po mome mišljenju ona leži u bratstvu i jedinstvu našega naroda, toj najvećoj tekovini naše Narodnooslobodilačke borbe, u čije temelje su uzidane 'kosti naših narodnih heroja Miladina, Bora, Ramiza i mnogih drugih drugova, koji su dali svoje živote da bismo mi danas u slobodi mogli raditi i uzdizati našu oblast i našu novu Jugoslaviju.

To bratstvo i jedinstvo danas dobija materijalne osnove, učvršćuje se i produbljuje mnogobrojnim radnim akcijama u kojima učestvuju i Šiptari i Srbi i Crnogorci.

Sa proterivanjem okupatora iz naše zemlje, Šiptari, Srbi i Crnogorci, nacionalno i socijalno oslobođeni, oslobođeni od okova domaćih i stranih imperijalista koji su iz njihovih tela isisavali i poslednju životnu snagu, sa prelaskom osnovnih sredstava za proizvodnju u narodne ruke, široke narodne mase, okupljene pod zastavom Narodnog fronta, rukovodene Komunističkom partijom sa drugom Titom na čelu, postale su svesne da više ne rade za strane imperijaliste i domaće gulikože nego za sebe.

Ovim objašnjavamo, drugovi narodni poslanici, onaj radni, herojski, nevideni polet koji vodi naše ljude u nove pobeде. Međutim, mi i pored svega ovoga ne bismo imali ovakve uspehe da nije bilo svestrane pomoći bratskog srpskog naroda i Vlade NR Srbije na čelu sa drugom dr Blagojem Neškovićem.

Naše narodne mase gledaju na plan kao na svoje delo, koji je, ustvari, delo narodnih masa. One su svesne da njegovo izvršenje znači put u bolji i srećniji život — u socijalizam. One su sada ubeđene da ono što daju državi, dobijaju u drugim oblicima višestruko.

Prva godina Petoletke nije samo našim narodima donela niz objekata koje sam gore spomenuo nego je uticala i na poboljšanje životnog standarda naših ljudi. Naši ljudi sada mnogo bolje žive, imaju namirnica i ostalih potreba više nego što su imali u 1946 godini. Oni su sada mnogo bolje obučeni i kulturnije žive nego ranije.

Naša sela i gradovi, naša poljla ne će više na ona iz vremena stare Jugoslavije. I sami su se ljudi promenili.

Druga godina Petogodišnjeg plana postavlja pred nas mnogo krupnije zadatke nego prva. Ali poučeni iskustvom iz prve godine otklonićemo greške i nedostatke koje smo imali u radu i uspećemo da izvršimo i ove zadatke. To ćemo moći da učinimo pre svega zbog toga, jer verujemo u narod i njegovu snagu, koji je organizovan i predvođen od Narodnog fronta sa Komunističkom partijom na čelu. Mi smo sa tim narodom pobedili u ratu i čvrsto smo uvereni da ćemo pobediti sa njime i u miru.

Ovogodišnji državni budžet, drugovi narodni poslanici, je izraz godišnjega plana i on je, po mome uverenju, realan. Zbog toga izjavljujem da ću glasati za. (Aplauz).

Presestavajući: Reč ima narodni poslanik dr Vaso Butozan.

Dr Vaso Butozan (*Izborni srez Mrkonjić Grad, NR Bosna i Hercegovina*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, suština Petogodišnjeg plana jeste briga o radnom čoveku. Izvršujući zadatke Petogodišnjeg plana, diže se ne samo materijalni standard života širokih narodnih slojeva, kako smo to čuli od Predsednika Savezne planske komisije druga Kidriča, već se ujedno diže i kulturni nivo i zdravstveno stanje trudbenika grada i sela. Petogodišnjim planom menja se lik naše zemlje — ona se pretvara iz poluzavisne i zaostale agrarne zemlje u naprednu industrisku zemlju, politički i ekonomski nezavisnu.

Menjajući lik naše zemlje, menja se i lik našeg radnog čoveka — u čoveka slobodnog, naprednog, kulturnog i zdravog, zadojenog novim patriotizmom prema danas zaista svojoj domovini.

U herojskom Oslobođilačkom ratu protiv okupatora i domaće reakcije, naši narodi nisu izvojevali samo svoju slobodu i nacionalnu nezavisnost, već su ujedno raskinuli i kapitalističko-eksploatatorske okove koji su sputavali stvaralačku snagu širokih narodnih slojeva. Raskinuli su okove u kojima su bili izrabljivani i ugnjetavani. Oslobođile su se stvaralačke snage naših naroda u borbi za bolji i srećniji život. Samo se tako može razumeti ogromni radni polet naših naroda sa kojim su prišli obnovi i izgradnji svoje ratom opustošene i razorene zemlje. Samo se tako može objasniti radni heroizam trudbenika grada i sela u izvršavanju Petogodišnjeg plana. To je oduševljavalo i kovalo moralno-političko jedinstvo naših naroda u teškoj ali herojskoj borbi za bolji i lepši život u Titovoj Jugoslaviji za sve naše trudbenike.

U kapitalističkoj Jugoslaviji život najširih narodnih slojeva bio je bedan i čemeran. Naši ljudi radili su pod veoma

nepovoljnim uslovima, pod veoma teškim higijenskim prilikama. Neprosvećeni i zaostali tavorili su svoj život. Mračan je težak bio život, naročito na našem selu.

Stoga je i razumljivo što su u predlogu budžeta predviđeni zamašni izdaci za socijalno-kulturne potrebe širokih narodnih slojeva ubrajajući tu i izdatke za zaštitu narodnog zdravlja, jer je trebalo na kulturnom i zdravstvenom polju brzo likvidirati teško naslede prošlosti. U predlogu ovogodišnjeg budžeta ovi izdaci zauzimaju znatno mesto.

U vezi s tim osvrnuću se na nekoliko problema zaštite narodnog zdravlja i socijalnog staranja, naročito na prilike čuvanja i unapređivanja narodnog zdravlja u Bosni i Hercegovini.

Sva delatnost organa zdravstvene službe, kako smo to čuli od Predsednika Komiteta za zaštitu narodnog zdravlja druga dr Gregorića, posvećena je zadacima izvršavanja Petogodišnjeg plana. U vezi s tim pred zdravstvenu službu postavljeni su kao glavni zadaci: a) povećati broj bolesničkih postelja u gradu i selu; b) spremiti i usavršavati medicinske kadrove; v) podizati kvalitet medicinskog rada; g) likvidirati akutne zarazne bolesti, i d) poboljšati sanitarno stanje naseljenih mesta, preduzeća i radilišta.

Kakvi su rezultati postignuti u prvoj godini Petogodišnjeg plana i kakvi se zadaci postavljaju pred zdravstvenu službu, čuli smo od druga Gregorića.

Ja ću se zadržati samo na nekoliko zdravstvenih problema naše Republike.

Veoma važan i težak zadatak naše zdravstvene službe predstavlja suzbijanje akutnih zaraznih bolesti, naročito pegavca i povratne groznice. Poznato je da je Bosna i Hercegovina od davnina poznata kao zemlja u kojoj su harale akutne zarazne bolesti i u kojoj su bila rasuta žarišta ovih oboljenja po celoj zemlji, a iz kojih se, u pogodnom momentu, razvila epidemija. To se naročito tiče pegavca. Na tome polju suzbijanja akutnih zaraznih bolesti, naročito pegavca, naša zdravstvena služba beži vidne uspehe.

Pegavac se iz svojih žarišta razbuktao naročito u toku ovoga rata, i to u godinama 1942 i 1943. Razume se da su posle ove epidemije ostala mnogobrojna žarišta, rasuta po celoj našoj Republici. Suzbijati i likvidirati pegavac, predstavljalo je posle oslobođenja naše zemlje težak i krupan zadatak. Zahvaljujući pomoći Savezne vlade, uspeli smo da pegavac suzbijemo na najmanju meru, ma da pojedina žarišta postoje i danas još u nekim srezovima. Dok je pegavac u 1945 godini sačinjavao skoro dve trećine od ukupnog broja zaraznih obo-

ljenja, on je u 1947 godini predstavljao svega 0,93 od ukupnog broja akutnih zaraznih oboljenja.

Nama zadaje teškoće i suzbijanje povratne groznice. Ova je zaraza ubačena u našu Republiku u toku rata i raširila se početkom 1945 godine. Ona se i danas drži u dosta visokom procentu u nekim našim srezovima.

Ostale zarazne akutne bolesti kao trbušni tifus, dizenteriju, difteriju i crni prišt, uspeli smo da osetno suzbijemo.

Ostvarivanjem zadataka Petogodišnjeg plana stvorena je materijalna baza da se sa uspehom likvidiraju akutne zarazne bolesti, naročito pegavac i povratna groznica. Danas nam nedostaju samo visokokvalifikovani medicinski kadrovi koji su nam neophodni u ovoj akciji.

Pomoć Komiteta za narodno zdravlje je povremena i ona dolazi kada zaraza već uzme maha i dok traje. Pošto ove zaraze predstavljaju opasnost ne samo za našu Republiku, već i za celu Jugoslaviju, mišljenja sam da bi bilo potrebno osposobiti Komitet za narodno zdravlje tako, da bi mogao delovati operativnije naročito u pogledu premeštaja medicinskih kadrova kada je to potrebno. To ujedno zahteva i odbranbena sposobnost naše zemlje. Kadrovi kojima danas raspolažemo još su nedovoljni da bi mogli sopstvenim snagama brzo i potpuno da likvidiraju sva žarišta akutnih zaraznih oboljenja.

Verujem da će donošenje Zakona o suzbijanju zaraznih bolesti, koji se nalazi na pretresu na ovom zasedanju, učiniti preokret u našim naporima na suzbijanju i ugušivanju zaraznih oboljenja i doprineti da se naročito akutne zarazne bolesti brže i uspešnije likvidiraju.

Drugi važan problem naše zdravstvene službe jeste borba sa socijalnim bolestima koje nam je ostavila u naslede kapitalistička Jugoslavija. To je u prvom redu borba protiv tuberkuloze i endemiskog sifilisa. Još pre ovoga rata naša Republika bila je poznata kao zemlja sa najvećim mortalitetom od tuberkuloze. Tako je mortalitet iznosio 31 na 10.000 stanovnika u Bosanskoj Krajini, što predstavlja najveći mortalitet u Evropi. U toku rata ovo stanje se samo još više pogoršavalo. Mi danas još nemamo dovoljan broj bolesničkih kreveta i dovoljan broj visokokvalifikovanih stručnjaka za lečenje ove bolesti. Stoga predlažem da Komitet narodnog zdravlja priđe izgradnji saveznog sanatorija za tuberkulozu u našoj Republici, te da time preseče diskusiju gde bi trebalo podići takav sanatorijum. To zahteva stanje tuberkuloze u našoj Republici, s jedne strane, kao i objektivni i povoljni uslovi za podizanje jednog takvog sanatorijuma u našoj Republici, s druge strane.

Isto tako, naša Republika bila je poznata još od davnina kao zemlja sa velikim brojem oboljenja od endemskog sifilisa. Mi smo još u toku rata, a naročito posle oslobođenja, prišli planskom suzbijanju tog teškog zla, ali nam danas nedostaje dovoljan broj specijalista da bismo mogli brzo likvidirati i ovo teško zlo.

U suzbijanju ovih zaraza sudeluju i široke narodne mase. Naše masovne organizacije pružaju aktivnu pomoć u borbi protiv bolesti. U vezi s tim obraća se velika pažnja i na zdravstveno prosvetavanje trudbenika grada i sela. Na ovom polju naša zdravstvena politika beleži vidne uspehe. Diže se higijenska svest širokih masa. Briga o zdravlju postaje ujedno briga svakog našeg trudbenika. Za higijensko saniranje naših naseljenih mesta, radilišta i gradilišta odlučni doprinos znači donošenje zakona o sanitarnoj inspekciji, koji se takode nalazi na pretresu na ovom zasedanju, jer je osnovni zadatak naše medicinske službe da sačuvamo zdravlje što je moguće većem broju ljudi a ne samo da ih lečimo kad obole.

Naša zdravstvena služba beleži naročiti uspeh na obnovi i izgradnji bolnica, poliklinika, dispanzera i ambulanata. Dok je za 22 godine u staroj Jugoslaviji prinovljeno svega 880 bolesničkih postelja, dotle smo mi uspeli da posle oslobođenja do danas povećamo broj postelja za 1619. I pored ovoga povećanja dolazi danas na hiljadu stanovnika svega 1,31 postelja. Razume se da je ovaj broj bolesničkih postelja nedovoljan i znatno zaostaje za prosekom bolesničkih postelja u ostalim našim republikama. Time se može i protumačiti što su danas pojedina odeljenja u našim bolnicama, naročito hirurška i interna, zauzeta do 120%. Dok je u 1946 godini u 9 naših bolnica lečeno preko 38.000 bolesnika, dotle je 1947 godine u istim bolnicama lečeno preko 46.000 bolesnika. S druge strane, poboljšali smo medicinsku pomoć u bolnicama. O tome svedoči opadanje mortaliteta u bolnicama, koji je 1946 godine iznosio 5,5 do 6% a 1947 godine 3,1 do 4,6%.

Pored povećavanja broja bolesničkih postelja, uspeli smo da podignemo i specijalne bolnice, kao što je dečja bolnica u Banjoj Luci, sanatorijum za tuberkulozne u Travniku, lečilište za koštanu tuberkulozu u Stocu itd. Kao teškoća u pravilnom radu naših bolnica javlja se oskudica u specijalistima kao što su rentgenolozi, ftiziolozi, interniste itd.

Zdravstvenoj zaštiti majke i deteta mi posvećujemo naročitu pažnju. Sva je naša državna politika protkana brigom za zaštitu majke i deteta. Natalitet u našoj Republici je u značajnom porastu. Tako on iznosi prosečno na 1000 stanovnika preko 31

živo rođeno dete. To svakako pretstavlja najveći natalitet u Evropi. Ali, s druge strane, poznato je da je smrtnost naše dece, naročito odojčadi, najveća baš u našoj Republici. To je i razlog što smo preduzeli naročito opsežne mere da bismo zdravstveno zaštitili majku i dete. Otvorena su porodilišta, u našim zdravstvenim stanicama osigurani su kreveti za porođilje, ustanovljena su savetovašta za majke i decu, izgrađena su jasla i obdaništa, kao i dečja odeljenja u bolnicama. Tako smo ove godine otvorili prvu dečju bolnicu sa 200 kreveta. Pojačana je stručna pomoć porođiljama tako da smo uspeli da stručnu pomoć prime 10% porođilja.

Pitanje lekarskog i srednjeg medicinskog kadra u našoj Republici još nije dovoljno rešeno. Posle oslobođenja zatekli smo nešto preko stotinu lekara prema 350 koliko je radilo pre rata. Do danas smo uspeli da taj broj povećamo na nešto preko 300, ali je to nedovoljno, ma da smo izvršili ravnomernu raspodelu lekarskog kadra. Moram da napomenem da je oko 70% lekara u starosti od 40—55 godina, 9% lekara je stranog državljanstva, a 22% su mobilisani lekari iz drugih republika. Ove godine beležimo opadanje broja lekara, jer se mobilisani lekari, posle jedne godine rada, uglavnom vraćaju u svoje republike, a zamena za njih ili ne dolazi ili dolazi sporo. Tako se i moglo desiti da danas u nekoliko srezova nemamo lekara, a isto tako znatan broj velikih radilišta i gradilišta nemaju lekara. Stoga pozdravljam predlog druga Gregorića, da se, s obzirom na mali broj lekara i njihovu neravnomernu raspodelu, produži mobilizacioni rok lekara u interesu zaštite narodnog zdravlja, dok ne počnu pristizati novi kadrovi.

U našim sreskim zdravstvenim centrima, ambulantomama, poliklinikama i dispanzerima pregledano je preko 900.000 lica, a u ambulantomama socijalnog osiguranja preko 700.000 lica, tako da broj pregledanih iznosi preko 1.500.000 lica. To znači da smo uspeli da zdravstvenu službu i lekarsku pomoć približimo trudbenicima grada i sela i da je javna ambulanta zamenila privatnu ordinaciju. Time se postepeno stvara i lik novog medicinskog radnika i lekara. Lekar postaje sve više javni i društveni radnik, koji aktivno sudeluje u naporima naših trudbenika za izvršavanje Petogodišnjeg plana. Ako uzmemo u obzir da je 1946 godine na hiljadu stanovnika pregledano 180 lica a 1947 godine 280 lica, onda možemo videti visoko zalaaganje naših lekara na čuvanju i unapređivanju narodnog zdravlja.

Smatram da su sazreli uslovi objedinjavanja javne zdravstvene službe sa zdravstvenom službom socijalnog osiguranja,

jer će se na taj način bolje iskoristiti postojeći medicinski radnici i zdravstvene ustanove.

Razume se da smo podizanju medicinskih kadrova posvetili naročitu pažnju. Tako smo otvorili prva dva godišta Medicinskog fakulteta u Sarajevu sa blizu 500 upisanih studenata, otvorili 5 novih srednjih medicinskih škola sa preko 500 slušalaca i 7 nižih medicinskih škola sa preko 300 daka. Kad se uzme u obzir da u staroj Jugoslaviji nije radila nijedna od ovih medicinskih škola, onda tek možemo da ocenimo napore naših vlasti i njihovu brigu za čuvanje i unapređivanje narodnog zdravlja.

Problemi socijalnog staranja u našoj Republici su teški i zamašni. Osnovna pitanja koja je trebalo na tom polju rešiti bila su: a) zaštita nezbrinute dece; b) pomoć žrtvama fašističkog terora i porodicama poginulih boraca, i v) pomoć nezbrinutim licima, te rešavanje invalidnina.

Pitanju zaštite nezbrinute dece, naročito dece poginulih boraca, posvetili smo osobitu pažnju. Ovo pitanje je bilo naročito teško ako uzmemo u obzir da je u našoj Republici bilo preko 20.000 nezbrinute dece bez oba roditelja, a blizu 100.000 bez jednog roditelja. Brigom naših vlasti i zalaganjem naših narodnih organizacija mi smo uspjeli da ovako zamašan problem uspešno rešimo.

Kao što sam naglasio, briga o radnom čoveku sjajno je izražena u predloženom budžetu. Zamašne svote predviđene za podmirivanje socijalno-kulturnih potreba radnih masa, ubrajajući tu i izdatke za zaštitu narodnog zdravlja, svedoče o tome da se stvaraju povoljni i potrebni socijalno-ekonomski uslovi svetlijeg i boljeg života radnih ljudi u novoj Jugoslaviji pod mudrim rukovodstvom druga Tita.

Izjavljujem da ću glasati za predloženi budžet. (Aplauz).

Predsedavajući: Ima reč narodni poslanik drug Živko Žižić.

Živko Žižić (NR Crna Gora): Naše će radne mase pozdraviti i oduševljeno prihvatiti izglasavanje budžeta u ovom domu za 1948 godinu kao svoju veliku pobjedu i krupnu tekovinu, uprkos bijesa naših otvorenih i prikrivenih neprijatelja kojima teško pada procvat naše zemlje, malodušnosti i nevjericе raznih kolebljivaca i kapitulana u stvaralačku inicijativu naših radnih masa, — one će, naše radne mase, kroz brojke ovog predloga, još više i dublje sagledati sva preimućstva socijalističke privrede, moći će da vide i vidjeće još jasnije kakve još neiskorišćene snage leže u njedrima naše privrede, vidjeće perspektivu za znatno poboljšanje svoga materijalnog i kulturnog pofožaja.

Jedan od osnovnih zadataka Petogodišnjeg plana jeste podizanje opšteg blagostanja trudbenika, povećanje njihove kupovne moći — podizanje realnih prihoda radnika, seljaka, službenika i zanatlija. Na tome planu, uprkos činjenici da je naša zemlja tokom okupacije i za vrijeme Oslobođilačkog rata pretrpjela strašna razaranja i pustošenja, — naporima radnih ljudi i pravilnim rukovođenjem, postignuti su znatni uspjesi ma da ćemo tek u ovoj godini uspjeti životni standard iz 1939 godine dostići i premašiti za 7%. Najnovije privredno-političke mjere naše Vlade, — posljednje uredbe, znače uvod u to postignuće i premašenje. U sadašnjoj fazi razvitka naše privrede i društveno-političkog uređenja, značaj ovih mjera je velik i dalekosežan. Dok smo se došada u prvom redu borili da likvidiramo oskudicu, nastalu i prouzrokovanu ratom, i dostignemo predratni stupanj životnog standarda, — ove godine počinjemo da podižemo prosječni životni standard iznad predratnog. Zbog toga ova godina znači prelom, prekretnicu ka stalnom usponu blagostanja trudbenika grada i sela.

Ogroman porast industrijske proizvodnje (u 1947 godini proizveli smo 67% industrijskih artikala više nego što je proizvodila predratna Jugoslavija) omogućen radnim elanom naše radničke klase i naših radnih masa uopšte, uz postojanje nove Jugoslavije kao nezavisne, politički i ekonomski suverene zemlje, i uvođenjem planske privrede umjesto kapitalističke anarhije i stihije, — stekli su se svi potrebni uslovi za prelaz iz prve faze snabdijevanja — strogog racioniranog snabdijevanja, u drugu fazu, na sistem dvojnih cijena. Otsada će naše radne mase sela i grada, uz pravednu razmjenu industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, moći još više i bolje da zadovolje svoje lične potrebe i potrebe svoga gazdinstva.

Povećanje obezbijedenog snabdijevanja po nižim jedinstvenim cijenama, ukidanje bonova i uvođenje novih jedno-obraznih potrošačkih karata i, najzad, puštanje nekih proizvoda u slobodnu prodaju po nižim cijenama, omogućiće radnicima, službenicima, zanatlijama i drugim radnim ljudima u gradu da kupuju mnogo više robe po nižim jedinstvenim cijenama. To znači da rastu realne nadnice radnika i prihodi radnog stanovništva, da se poboljšavaju njihovi životni uslovi prema načelu koje je istakao drug Tito: »Čim više i teže neko radi, tim više on mora dobiti«.

Vodeći računa o potrebama stanovništva i razvitku privrede u pasivnim i ratom opustošenim krajevima, — naročito onima koji su bili žarište narodnog ustanka, na koje se okupator baš zbog toga naročito okomio u namjeri da uništi otpornu snagu

naroda i ekonomsku bazu za vođenje Oslobođilačkog rata, — država je isto tako preuzela na obezbjeđeno snabdijevanje i one zemljoradnike-proizvođače koji nemaju dovoljno vlastitih sredstava za ishranu, odnosno nemaju dovoljno sredstava pomoću kojih bi putem razmjene došli do neophodnih životnih namirnica, odjeće, obuće i drugih stvari. Time će gazdinstva zemljoradnika, koja su sama po sebi aktivna ili su takva bila prije rata, a postala su pasivna uslijed okupatorskog pustošenja ili zbog tehničke zastalosti i slabog kvaliteta — postati aktivne jedinice naše privrede. Valja istaći činjenicu da je značajna odlika ovih mjera Savezne vlade, da se suvišna, neproduktivna radna snaga sa sela odliva u druge grane privrede, preko potrebne za industrijalizaciju i elektrifikaciju naše zemlje. Ovim će jača i čini privredno sposobnijim siromašno gazdinstvo u pasivnim krajevima, a ujedno suvišna radna snaga privredno-aktivizira.

Sve ovo, kao i posebno staranje naše narodne vlasti za zemljoradnike iz nežitorodnih krajeva i za sitna seljačka gazdinstva, kojima je najnovijim propisima omogućeno da mogu po vezanim cijenama prodavati sve svoje proizvode i da mogu po nižim jedinstvenim cijenama pribavljati sve što im je potrebno za unapređenje gazdinstava, — dokaz je više o stalnoj brizi naše Savezne vlade za radni narod sela i grada.

Posebno mjesto, bolje reći centralno mjesto u novome sistemu snabdijevanja i trgovine zauzima trgovina po vezanim cijenama. Ona je danas najvažniji način trgovine, jer ekonomski povezuje našu industriju sa poljoprivredom, državni socijalistički sektor privrede sa privatnom proizvodnjom na selu.

U sadašnjoj fazi našeg društvenog razvitka, trgovina po vezanim cijenama predstavlja naš put i način za uključivanje sela u socijalističku izgradnju, za proširenje socijalističke baze na selu.

Zbog toga ona nema samo značaj za snabdijevanje i podizanje životnog standarda stanovništva već ona takode predstavlja naročitu formu na putu razvoja naše socijalističke trgovine — slobodne socijalističke trgovine po nižim jedinstvenim cijenama. Svako dalje proširenje obima naše proizvodnje i trgovine po vezanim cijenama predstavlja znatan korak naprijed na tome putu i značiće još više učvršćenje saveza radnika i seljaka.

Uz stalne napore, prebrođavanjem svih ovih smetnji i slabosti, nemarnog i nesavjesnog, bezdušnog odnosa prema narodnoj imovini i potrebama našeg radnog čovjeka, ne smijemo ni za tren smetnuti s uma potrebu i nužnost danonoćne budno-

sti prema neprijateljima našega razvitka, špijunima, saboterima i diverzantima, s kojima se treba radikalno obračunavati.

I na kraju, otklanjanje postojećih slabosti i propusta uz istovremeno rješavanje osnovnih pitanja u planskoj 1948 godini — u drugoj godini Titove Petoljetke, učiniće da se trudbenicima naše zemlje još jasnije otvore svijetle perspektive socijalističkog društva i sigurnije će potvrditi da je jedino u zemlji u kojoj komandne pozicije vlasti i prvrrede ima sam narod u svojim rukama moguće stalno i sigurno podizati životni standard trudbenika. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima drug Lazar Mojsov.

Lazar Mojsov (NR Makedonija): Predlog opštedržavnog budžeta za 1948 godinu predviđa skoro stoprocentno veće izdatke za prosvetu i narodnu kulturu nego prošlogodišnji, što znači da je tempo porasta rashoda za prosvetu i narodnu kulturu dva puta veći od opšteg porasta državnog budžeta. Iznos od 6.818,768.922 dinara koliko ovogodišnji budžet predviđa za kulturno-prosvetno uzdizanje masa, kao i znatni delovi republičkih budžeta predviđeni za iste svrhe, dokaz su neprestane brige našeg državnog rukovodstva za povećanje kulturno-prosvetnog nivoa radnog naroda. Uporedo sa gigantskom izgradnjom na polju industrijalizacije i elektrifikacije naše zemlje, uporedo sa opštim podizanjem životnog standarda masa, dolazi i veliki kulturni preobražaj koji doživljuju naši narodi, puni rascvat kulture i narodne prosvete. Ta velika kulturna revolucija, kojoj nema ravne u istoriji drugih naroda, osim sovjetskih, najneposrednije se oseća upravo u našoj Narodnoj Republici Makedoniji, koja je nekada bila kulturno najzaostalija, u kojoj je razvitak narodne kulture bio zabranjivan i gušen, koja je bila podvrgnuta najbezdušnijem ropstvu i denacionalizaciji. Za nekoliko godina slobodnog života razmere ove kulturne revolucije postale su ogromne: ona je prešla put od prvih osnovnih škola na makedonskom jeziku do prvog makedonskog univerziteta, od azbuke do značajnih uspeha u književnosti i umetnosti.

Makedonski narod je doživeo svoj nacionalni preporod likvidiranjem svoje nekadašnje kulturne zaostalosti. Makedonsko slikarstvo i arhitektura iz Srednjeg veka, čuveni zoografi-slikari iz XVIII i XIX veka, prvi makedonski književni radnici u XIX veku, koji su počeli pisati makedonskim jezikom, značajna kulturna postignuća iz doba nacionalne oslobodilačke borbe makedonskog naroda krajem XIX i početkom XX veka, bogato narodno stvaralaštvo — to je osnova na kojoj se u novim uslo-

vima socijalističke izgradnje vrši veliki kulturni preobražaj našega naroda, tako da današnji kulturni rascvat u našoj Republici nije plod, kao što neki pričaju, nekog veštačkog i konjunktturnog stvaranja makedonske nacionalne kulture, već nužna posledica razvitka i rezultat velike Oslobođilačke borbe našega naroda.

Nekoliko podataka o stanju našeg školstva najbolje ilustruju koliko velikim koracima naš narod ide iz nekadašnjeg mraka u prosvetćenost. Ne treba ni naglašavati da poredenje sa predratnom 1939 godinom ne sme biti mehaničko još i stoga što pre rata na teritoriji Makedonije nije uopšte bilo škola na makedonskom jeziku. Svakome je poznato da je u staroj Jugoslaviji makedonskom narodu zabranjivan čak i govor na maternjem jeziku. Godine 1939 ukupno je na teritoriji današnje Narodne Republike Makedonije bilo 843 osnovne škole sa 99.137 učenika, a danas ima 1.301 škola sa 139.008 učenika. Gimnazija je bilo u 1939 godini 10 punih i 7 nepotpunih sa ukupno 8.915 učenika, a danas ima ukupno 29 gimnazija sa 17.268 učenika. U 1939 godini bila je svega 1 učiteljska škola sa 368 učenika, a u 1947 3 sa 1.069 učenika. Pre rata u Makedoniji uopšte nije bilo muzičkih škola a danas ih ima 4 — umetničkih i dramskih. Pre rata je postojao samo jedan fakultet, koji je imao za zadatak da falsifikuje prošlost našega naroda i da služi zvaničnim ciljevima denacionalizatorske politike, a danas postoji makedonski Univerzitet u Skoplju sa tri fakulteta.

Uporedo sa razvitkom školstva i narodne prosvete kod Makedonaca, veliki je napredak učinjen u likvidiranju prosvetne i kulturne zaostalosti manjinskih masa. Likvidirana je zaostalost koja je bila još veća nego kod makedonskog naroda. Pre rata uopšte nije bilo turskih ni šiptarskih škola, a danas ima 187 šiptarskih osnovnih škola sa 23.216 učenika, 7 progimnazija, 2 gimnazije i 1 učiteljska škola. Na šiptarskom jeziku izdaje se nedeljni list »Flaka e vlaznimit«. Na turskom jeziku postoji 87 osnovnih škola sa 9.309 učenika i jedna progimnazija. Isto tako, na turskom jeziku izlazi i jedan list — »Birlik«.

Uporedo sa razvitkom školstva, narodne vlasti ukazuju veliku pomoć siromašnim učenicima. Dok je 1939 godine u svima školama u Makedoniji postojao svega jedan internat sa 250 učenika, danas u Narodnoj Republici Makedoniji postoji 51 internat.

Pre rata postojala je samo jedna menza za učenike a danas ima 830 menzi u svima školama u Makedoniji u kojima se hrani oko 50.000 učenika. Da bi se omogućio ovakav razvoj narodnog školstva, narodne vlasti su uz najširu pomoć narod-

nih masa, osobito sa sela, izgradile 99 osnovnih škola, 5 gimnazija i učiteljskih škola, a u toku je izgradnja 198 novih osnovnih škola. Narodne vlasti u saradnji sa masovnim organizacijama pokazuju veliku brigu za likvidiranje nepismenosti koja je veliko zlo za naš narod i koja u nekim srezovima dostiže 88% stanovnika. Samo u toku ove godine opismenjeno je 90.000 lica ili se nalaze u procesu opismenjavanja. Pre rata u Narodnoj Republici Makedoniji nije bilo nijedne knjige na makedonskom narodnom jeziku, a sad imamo 1,5 milion raznih knjiga i brošura u Makedoniji, 182 biblioteke i 35 domova kulture. Pre rata na teritoriji Narodne Republike Makedonije izlazila su svega 4 lista sa tiražom od 10.000 primeraka a danas izlazi 25 listova na makedonskom, turskom i albanskom jeziku.

Isto tako široko se odvijao i kulturno-umetnički rad. Po gradovima i selima Makedonije postoji 101 hor, 29 orkestara, 104 folklorne grupe, 230 članova diletantskih grupa. Prošle godine održani su festivali narodnih igara i pesama u Bitolju i Štipu na kojima je učestvovalo preko 5.000 igrača. Ovi festivali su pokazali koliko naš narod u Makedoniji žudi za kulturnim razvojem.

Sada se na inicijativu Narodnog fronta širom čitave Makedonije osnivaju kulturno-prosvetna društva od kojih je dosada osnovano na selu preko 350.

Osnivanje prve makedonske državne opere, početkom ove godine predstavlja krupan uspeh u našem kulturnom razvitku i znači događaj u kulturi svih jugoslovenskih naroda. Naša opera je dokaz da se i za ovako kratko vreme mogu postići visoka umetnička ostvarenja.

Naša nova radiostanica je takode veliki uspeh. I naši slikari svakog dana postižu sve više u svome radu. Oni su od oslobodenja dosada, uz pomoć Vlade, organizovali 15 uspehli izložbi. Naša Vlada ukazuje veliku i svestranu pomoć za kulturu i umetnost. Sve je to dokaz velike brige narodne vlasti na likvidiranju teške zaostalosti makedonskog naroda. Tako se Makedonija sve više otresa nasleđa teške prošlosti. Od nekada potpuno zaostale zemlje, koja je svojom neprosvećenošću, prljavštinom, minaretima, šarenilom boja, tj. svim onim što se u lošem smislu reči zove »orijentalštinom« privlačila oči onih koji su bili željni primitivne egzotike — ona sve više postaje napredna zemlja i u pogledu kulture i narodne prosvete.

Ovako veliki uspesi na kulturno-prosvetnom polju, ovakav rascvat nacionalne kulture, uporedo sa ogromnim postignućima u privrednoj izgradnji, uporedo sa svestranom političkom aktivizacijom masa, bili su mogućni za makedonski narod je-

dino njegovim učešćem u Oslobođilačkoj borbi svih jugoslovenskih naroda, u ravnopravnoj zajednici naših bratskih ujedinjenih naroda Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Naše državno rukovodstvo oduvek je poklanjalo i poklanjaće sve više pažnje kulturnom podizanju masa, kulturnom preobražaju našeg naroda. Dokaz za to je i ovaj Predlog opštedržavnog budžeta za 1948 godinu. Zbog toga izjavljujem da ću glasati za njega. (Odobrovanje).

Predsedavajući: Reč ima narodni poslanik Miloš Carević. (Aplauz).

Miloš Carević (NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, posle tako iscrpne analize date u ekspozicima drugova ministara Savezne vlade, naročito u snažnom i dokumentovanom ekspozitu Potpredsednika Vlade druga Kardelja, u kome su tako reljefno iznete ne samo objektivne teškoće, već naročito subjektivni propusti i greške koje su u prošloj godini pratile izvršenje planskih zadataka, teško je reći nešto novo. U diskusiji su iscrpno iznesene sve činjenice nužne za potpuno razumevanje naše privredne i finansijske situacije, naših realnih mogućnosti za izvršenje planskih zadataka koji našu zemlju i naše narode očekuju u drugoj planskoj godini. Sve je to pokazalo i u potpunosti potvrdilo reči druga Kidriča da će razne »teorije« naših i otvorenih i skrivenih neprijatelja, kao i ostalih skeptika o nekoj nereálnosti naših planova ostati puste i da će oni još jedanput, kao i mnogo puta dosada, biti demantovani stvarnošću. Ta stvarnost će pokazati, kao što je uostalom i dosada u potpunosti pokazivala, da je naše političko i privredno državno rukovodstvo na potpuno realnom tlu, da u njegovom radu, da u njegovim planovima nema nikakve vrtoglave fantazije, naduvenosti, niti nereálnosti. Naprotiv, rad našeg državnog rukovodstva baziran je na čvrstim temeljima, na radnom elanu i stvaralačkoj snazi našeg naroda, okupljenog, organizovanog i vođenog od Narodnog fronta na čelu sa Komunističkom partijom i drugom Titom, na izvojevanim, zauzetim i utvrđenim pozicijama dosadašnjih postignuća u izvršavanju naših planskih zadataka. Kad je reč o greškama, njih može biti samo u tome da su postavljeni zadaci manji od mogućnih, oni mogu i u izvesnim granama delatnosti treba da budu i veći, s obzirom na neiskorišćene kapacitete i skrivene rezerve koje postoje kod nas. Ako u tome pogledu naše državno rukovodstvo i izmeni plan, dajući nam veće zadatke od onih postavljenih perspektivno u Zakonu o petogodišnjem planu razvitka narodne privrede, mi ćemo to pozdraviti kao nov dokaz realnosti postav-

Ijenih planskih zadataka, kao dokaz potpune dorašlosti našeg rukovodstva onim ciljevima koje su naši narodi postavili pred njih na putu u socijalizam. Takvo ispravljanje planova, povećanje zadataka iz godine u godinu, otkrivanjem sve većeg plafona kapaciteta i rezervi, dokaz je povećanja našeg narodnog dohotka, povećanja koje sve više utire i skraćuje naš put u socijalizam, naš put ka sve većem, potpunijem i svestranijem blagostanju i napretku naših naroda kako u ekonomskom i socijalnom, tako i u kulturnom pogledu.

Oslanjajući se na ono što je Predsednik Savezne planske komisije i Predsednik Privrednog saveta Vlade FNRJ drug Kidrič već iskazao u svom sjajnom ekspozeu, ja želim da u potvrdu onoga što je već rečeno dodam još nekoliko podataka koji se odnose na šumarstvo, kao jednu od vrlo važnih grana naše privrede, baš u ovoj drugoj godini Petoletke, da bih utvrdio da i u toj grani naše privrede još postoje neiskorišćeni kapaciteti i rezerve i da je, prema tome, naše državno rukovodstvo, sasvim opravdano, za ovu plansku godinu povećalo proizvodni zadatak šumarstvu za oko 61%, da je to povećanje zadatka realno i da je njegovo ispunjenje uz postavljene uslove sasvim moguće.

U cilju pravilnijeg razumevanja, nužno je prethodno potsetiti na teško nasleđe kao posledicu kolonijalno-eksploator-skih kapitalističkih režima bivše Jugoslavije, koji su i u ovoj oblasti najnemilosrdnije, najkriminalnije pljačkali i upropašćivali narodno bogatstvo.

Šumska privreda u staroj Jugoslaviji bila je, posle poljoprivrede, najvažnija privredna grana. Šumarstvo je tada učestvovalo u narodnom dohotku sa prosečno četiri milijarde dinara godišnje, a vrednost proizvoda šumarstva izvezenih u inostranstvo iznosila je prosečno jednu petinu vrednosti celokupnog izvoza.

Iako je šumska privreda u staroj Jugoslaviji imala prvorazredni ekonomski značaj, njoj se tada nije poklanjala ni približno potrebna pažnja. Od šuma se samo uzimalo, to je bila baština koju su nesavesni naslednici nemilosrdno trošili i upropašćivali, ne dajući joj skoro ništa. Šume su nemilosrdno sečene, a o njihovom podizanju, nezi, zaštiti i čuvanju nije se uopšte vodilo računa. Najbolje se »briga« kapitalističkih vlastodržaca stare Jugoslavije za šumarstvo vidi, na primer, u činjenici da je u šumsku privredu 1939 godine investirano svega 200 miliona dinara u celoj Jugoslaviji, dok predlogom budžeta za ovu godinu naša narodna država investira samo za šume u Narodnoj Republici Srbiji, po republičkom budžetu 400 miliona,

pored onoga što se votira u budžetima narodnih odbora, autonomne oblasti i autonomne pokrajine.

Velika nesrazmera između visine narodnog dohotka i investicija po grani šumarstva u staroj Jugoslaviji je rezultat uslova kapitalističko-eksploatorske šumsko-privredne politike. Naravno da je ovakva predratna pljačkaška šumarska politika imala za šume teške posledice. Pored toga što je u šumama u bivšoj Jugoslaviji sečeno daleko više nego što bi one pri normalnom gazdovanju mogle dati, seče su vršene divljački. Čitave oblasti sa boljim i gušćim saobraćajnim linijama obesumljene su, dok su šume u planinskim, manje pristupačnim krajevima, ostale gotovo netaknute, iako je u njima trebalo da bude težište seče, jer su one i ekonomski i finansijski bile potpuno zrele za seču. Ovakvu šumsko-eksploacionu praksu omogućavala je sama država, ne iskorišćavajući šume u svojoj režiji, već ih je predavala na milost i nemilost privatne kapitalističke eksploatacije kojoj je jedini cilj bio profit. U težnji za što većim profitom, kapital raznih partijskih kortesa i firmi koje su do koncesija dolazile uglavnom podmićivanjem vlastodržaca, izbegavao je svake trajne i skuplje investicije za izgradnju šumsko-saobraćajnih objekata i udarao je uglavnom na šume koje su bile bliže saobraćajnim linijama. Te šume su sečene do potpunog upropašćavanja, dok su ogromne količine drveta trunule u planinskim, nepristupačnim odnosno neatvorenim šumama.

Uporedo sa ovakvom eksploaciono-pljačkaškom politikom i praksom, išla je još gore politika podizanja nege i zaštite šuma. U 1939 godini, koja je bila godina najuspelijih predratnih pošumljavanja, pošumljeno je u Jugoslaviji 9.046 hektara, taman toliko koliko mi svake godine od oslobođenja pošumljavamo samo u Narodnoj Republici Srbiji, tražeći već sada u drugoj planskoj godini reviziju plana pošumljavanja u cilju povećanja zadataka planiranih za ovu i sledeće godine Petoletke. Pored toga, to pošumljavanje u staroj Jugoslaviji bilo je izvršeno »plaćenom radnom snagom« to jest snagom onih koji su bili prinuđeni da rade uz ropsku nadnicu.

Mi danas postavljamo i premašujemo planske zadatke pošumljavanja, tražimo njihovo povećanje u ime narodnih masa i kao zahtev naših frontovaca koji, uglavnom, dobrovoljnim radom i masovno učestvuju u akcijama pošumljavanja, jer pravilno shvataju da radeći za zajednicu rade i lično za sebe.

O nezi šuma u staroj Jugoslaviji ne treba ni govoriti, njoj nije posvećivana nikakva pažnja. Nebrojene zaraze, insekte, niz biljnih štetočina i požare su uglavnom samo novine konstato-

vale. Stotine miliona narodnog bogatstva niko skoro nije ni pokušavao da spasava. Najzad, osiromašeno selo tražilo je u bespravnoj goroseči materijalnu osnovu svoga opstanka i životarenja. Sve to ostavljalo je iz godine u godinu iza sebe pustoš u šumama.

Naravno da su u uslovima predratne kolonijalne eksploatacije narodnog šumskog bogatstva režimi stare Jugoslavije poklanjali vrlo malo, ili nikakvu pažnju podizanju industrije za preradu drveta. Drvo, jedna od najdragocenijih sirovina, izvoženo je u inostranstvo, da bi nam se vratilo u vidu gotovih predmeta pod vrlo nepovoljnim kupovnim uslovima. Uglavnom i koliko je bilo te industrije, ona je bila u privatnim, kapitalističkim rukama, dislocirana prema profitterskim razlozima kapitaliste i orijentisana gotovo isključivo na četinarsko drvo, dok su, na primer, bukove šume, to naše ogromno bogatstvo, služile samo za ogrevno drvo.

Krajnji rezultat ovakve šumsko-privredne politike jesu milioni hektara ogolelog šumskog terena, upropašćene šume i smanjena drvna masa na svega oko 60% mase koju bi naše šume trebalo da imaju, i, najzad, ogroman gubitak u nacionalnom dohotku, praćen vrlo velikim materijalnim štetama od bujica, poplava i drugih posledica obesumljavanja.

Jasno je da se u uslovima narodne države i narodne vlasti počela odmah posle oslobođenja voditi sasvim drukčija privredna šumarska politika. Šume su posle oslobođenja postale narodna imovina s kojom mora da se raspolaze ekonomično. Zbog toga se već u prvim godinama naše obnove počinje sa planskim šumskim gazdovanjem. Seča šuma i prerada drveta organizuju se na bazi planskog rada sa težnjom da se svedu u granice prirodne produkcione snage šuma. Da bi se obnovi dalo potrebno drvo, narodna vlast organizuje seče u svojoj režiji ili ih potčinjava svojoj kontroli, obežbeđujući na taj način jednovremeno šume od daljeg uništavanja. S druge strane, odmah posle oslobođenja pristupilo se planskom radu na pripremanju široke osnove za masovno pošumljavanje. Zatečeni rasadnici predstavljali su uglavnom zakorovljene prostore; od sadnica, takoreći, nije bilo ni traga. Stari rasadnici se danas čiste i stvaraju stotine i hiljade hektara novih rasadnika u kojima počinje gajenje sadnica. Najzad, u godinama obnove vrši se i obnova oštećenih i upropašćenih strugara i drugih postrojenja za preradu drveta, a jednovremeno se studiraju i pitanja budućeg razvoja i dislokacija drvne industrije.

Šumsko-privredni plan, kao organski deo Petogodišnjeg plana, daje osnovu i osigurava konkretne uslove za obnovu

šuma i opšte unapredenje šumske privrede. Osnovni zadaci postavljeni ovim planom jesu: prvo, sačuvati šume od daljeg puštošenja; drugo, uvećati njihovu prirodnu produkciju snagu; treće, organizovati racionalno iskorišćavanje šuma, i četvrto, unaprediti, ojačati i proširiti industriju za mehaničku preradu drveta i drugih proizvoda šuma do gotovih produkata. Svi ovi zadaci imaju da se izvrše na liniji borbe za uspostavljanje ravnoteže između prirasta šuma i obima seče drveta.

Svi ovi zadaci bili su otežani strašnim nasledem koje smo primili i koje je bilo pogoršano uslovima okupacije i potpunog bespravljia u šumskoj privredi koje je bio zaveo okupator sa svojim slugama i pomagačima.

Šumarstvo u prošloj planskoj godini nije izvršilo svoj planski zadatak stopostotno. Svačako da je bilo i krupnih propusta, grešaka i nedostataka kod rukovodećeg kadra ove grane privrede. Oni su uočeni, odstranjuju se i otklanjaju tako da se u ovoj planskoj godini neće ponoviti. Postojale su i objektivne teškoće, koje se i pored upornog zalaganja nisu mogle otkloniti. Kad se govori o šumarstvu, treba imati u vidu da proizvodnja u ovoj grani privrede nije istovetna sa fabričkom proizvodnjom. Elementarne nepogode, terenske i saobraćajno-transportne prilike u velikoj meri utiču na proizvodnju i distribuciju šumskih proizvoda. No, ja smatram, bilo bi potpuno pogrešno uspehe šumarstva posmatrati samo u procentima izvršenog zadatka proizvodnje šumskih sortimenata, ma da su oni u uslovima naše izgradnje, u uslovima ukupnog izvršenja planskih zadataka od neobično velike važnosti. Kao što je već Pretsednik Vlade Narodne Republike Srbije drug Blagoje Nešković konstatovao u svom ekspozu za šumarstvo Srbije, uz izvršenje seče od 78% i isporuke za 66%, zadaci pošumljavanja premašeni su sa 150%, a resurekcija za preko 200%. Uglavnom nešto su bolji rezultati i u ostalim republikama. Ovo se još bolje može videti iz konstatacije u ekspozu druga Kidriča koji je kazao: »Namerno navodim primer parcijalnog plana gde smo u prvom kvartalu, zbog loših vremenskih prilika i još nekih ograničenih slabosti, podbacili, a istovremeno zadržali sve uslove da podbacivanje nadoknadimo u sledećim kvartalima. To je plan proizvodnje šumarstva i drvne industrije. U poredenju sa ostvarenjem prvog kvartala 1947 godine mi smo u FNRJ ukupno ostvarili 173% a u Narodnoj Republici Srbiji 309%, Hrvatskoj 195%, Sloveniji 141%, Bosni i Hercegovini 192%, Makedoniji 600% i Crnoj Gori 175%.«

Već otklonjeni nedostaci i greške iz 1947 godine, i dalje otklanjanje tokom rada u 1948 godini, omogućiće izvršenje

61% povećanog zadatka u šumarstvu u 1948 godini prema zadatku iz 1947 godine.

No, uspehe šumarstva treba videti i u izvršenju drugih zadataka, koji, posredno ili neposredno, uvećavaju narodni dohodak, povećavaju narodno bogatstvo kako u šumama, tako i uopšte, i pomažu opšte podizanje materijalnog i kulturnog stanja naših naroda. Organi šumarstva, kao narodna vlast, u cilju zaštite i čuvanja šuma od daljeg propadanja, uzeli su u svoje ruke ceo proces iskorišćavanja šuma i na taj način maksimalno obezbedili da će se šume seći u granicama njihovog prirasta i da će se seći tamo gde za seču postoje objektivni prirodni i privredni uslovi. Besprimerna goroseča, koja je u uslovima predratne kapitalističke šumarske privrede unosila veliki haos u pogledu seča i upropašćavanja narodnog šumskog inventara na njegovim najslabijim mestima, reguliše se planom snabdevanja drvetom osnovnih masa sela i grada. Iako u ovom pogledu nisu još preduzete konačne mere, učinjeno je mnogo. Opasnost od šumskih požara regulisana je novim Zakonom o zaštiti šuma od požara, kojim zaštitna šumsko-požarna služba postaje naša opštenarodna obaveza. Odbrana šuma od navala šumskih insekata organizuje se i sprovodi na bazi najnovijih iskustava u tom pogledu, stečenih u Sovjetskom Savezu i drugim zemljama sa naprednim šumarstvom. Najzad, čuvanje i zaštita šuma od prekomerne ispaše obezbeđuje se planskim merama o unapređenju stočarstva, na jednoj strani, i racionalnim iskorišćavanjem suvata, planinskih pašnjaka i šumske paše na bazi njihovih prirodnih mogućnosti, na drugoj strani.

Najzad, stotine kilometara tvrdih puteva i hiljade kilometara kolskih šumskih puteva, koji se od oslobođenja prosecaju u besputnim krajevima naših planina, služe ne samo kulturnom ulasku u naše šume radi eksploatacije i daljeg gazdovanja sa šumama, već služe i spajanju dosada potpuno otsečenih sela sa našim privrednim i kulturnim centrima.

Sve to, dakle, povećava naše prirodno bogatstvo i stvara veće materijalne i kulturne mogućnosti našim narodima.

Konkretno o izvršenju zadataka koji su postavljeni šumarstvu u 1949 godini hteo bih da podvučem ovde pred vama, predstavnicima naroda, nekoliko stvari o kojima treba povesti računa da bi uspeh bio potpun.

Kritičnost za izvršenje zadataka šumarstva u ovoj godini pokazuje se na pitanju radne snage, izvoza drvnih sortimenata iz šume na kamionske puteve, a pored toga naročitu pažnju treba posvetiti kvalitetu proizvoda, poboljšanju produktivnosti rada i štednji.

Što se tiče radne snage potrebne šumarstvu, tu, pre svega, važe svi oni razlozi koje je drug Kidrič naveo u svom ekspozetu. Ozbiljno planiranje radne snage je nužno na način koji je istakao drug Kidrič. Konkretno, šumarstvo očekuje u prvom redu od naših narodnih odbora i frontovskih organizacija pomoć u tom pogledu. Naime, šumski radnik je kod nas pretežno zemljoradnik, koji u šumu dolazi povremeno, kad nema posla na svome imanju. Dok ne stvorimo stalne šumske radnike, proizvodni zadaci zavise od ove varijabilne radne snage. Ona dosada nije planski iskorišćavana i šumarstvo nije iskorišćavalo moćnu snagu Narodnog fronta, njegove organizatorske mogućnosti i njegovu snalažljivost. Ne samo u interesu šumarstva kao takvog, već u interesu opšteg izvršenja planskih zadataka sa kojima je šumarstvo usko povezano — jer ono treba da dà građu za našu kapitalnu izgradnju, za zadružne domove, pragove za železnice, sirovinu našim fabrikama za preradu, ogromne količine za naš izvoz, a izvršenjem izvoza, mogućnost za uvoz potrebnih mašina i drugo, — naše frontovske organizacije treba da poklone ozbiljnu pažnju zadacima šumarstva i njegovim potrebama u radnoj snazi i da, u zajednici sa šumskim preduzećima odmah po završetku prolećnih setvenih radova, masovno organizuju naše radne mase za radove u šumi. Ta radna snaga potrebna je ne samo u fizičkim radnicima za seču i preradu šumskih sortimenata, već i u vučnoj, naročito stočnoj snazi, u zapregama za njihovo izvlačenje iz šume, sa secišta do kamionskih puteva. Treba organizovati masovne nedelje za rad u šumi i na izvozu drveta iz šuma. Ovi baš dani maja, sve do prvog okopavanja, kao mrtvi dani za poljoprivredu, treba da budu posvećeni šumi. Taj rad treba organizovati na bazi dobrovoljnog javljanja na rad, a sam rad će biti plaćen punom nadnicom, uz obezbeđeno snabdevanje hranom i radnika i stoke, popravkom kola i potkovom stoke za uspešniji rad. Na ovaj način, uspeh izvršenja planskih zadataka koji stoje pred šumarstvom, u ovoj i sledećim godinama, bio bi potpuno obezbeđen.

Sve ovo što sam rekao u pogledu radne snage za rad na seči i izradi drvnih sortimenata, odnosi se i na radove na izgradnji šumskih puteva. Izgradnja šumskih puteva je u tesnoj vezi sa samim izvršenjem plana. Drvna masa koju treba poseći za izvršenje ovogodišnjeg planskog zadatka, moći će biti korišćena samo tako, ako predviđeni putevi budu na vreme u ovoj godini izgrađeni. Treba, dakle, mobilisati radnu snagu potrebnu i za izradu šumskih puteva. U tome Narodni front takode treba da pomogne organizovanjem radne snage u sporazumu sa gradevinskim preduzećima kojima je poveren ovaj

posao. Sama, pak, građevinska preduzeća moraju nastati da bezuslovno održe rokove postavljene za izgradnju puteva i da ih tačno o roku predadu na upotrebu. Ogromna materijalna šteta bi nastala neizvršenjem ovih radova, jer bi pored neizvršenja plana, propala velika količina drvnih sortimenata, ako o roku i na vreme ne budu izvučeni iz šume.

Mi ovu mogućnost nismo dovoljno koristili u prošloj godini, otuda su i ostali neizvršeni zadaci. Gde je ona korišćena, uspeh je bio potpun. Ako se, dakle, naše frontovske organizacije i naša narodna vlast založe za organizovano povećanje radne snage u šumarstvu, a one to moraju učiniti ako pravilno shvataju značaj izvršenja zadataka šumarstva za opšti uspeh našeg plana, kritičnost ovoga momenta za šumarstvo otpada.

Poboljšanju kvaliteta proizvoda mora se takođe posvetiti osobita pažnja. Uslovi za to su u prvom redu poboljšanje alata i upotpunjavanje nužnih mehaničkih sredstava, s jedne strane, i učinjeno je dosta, ali je nužno pored toga osposobiti i nove kadrove, vične da ovladaju i mehaničkim sredstvima. Ukoliko se ostvare planirani uslovi materijalnog bilansa u pogledu nabavke i upotpunjavanja nužnih mehaničkih sredstava, s jedne strane, i posveti veća pažnja osposobljavanju kadrova, s druge strane, utoliko će se poboljšati i kvalitet proizvoda. Mi raspoložemo odličnim sirovinama u našim šumama. Naš hrast, bukva, orah pa čak i vojvodanska vrba nemaju premca u svetu.

Poboljšanje kvaliteta naših šumskih proizvoda, pored ostalog, ne samo da će nam osigurati da zadržimo osvojene pijace, već će nam steći nove.

Najzad, pored svega ostalog, postavlja se kao vrlo važan zadatak da se šuma i šumski proizvodi što racionalnije iskorišćuju. Jedna od praktičnih mera u ovom pogledu jeste potpuna zamena drveta kao goriva u industriji, sa ugljem. Kod nas se još prilično velike količine drveta upotrebljavaju kao pogonsko sredstvo u pojedinim industrijama, što bi se sa malo truda moglo izbeći. Isto tako mora se obratiti naročita pažnja utrošku jamskog drveta u rudnicima. Naime, nema dovoljno kontrole da li se zaista ovaj dosta kritičan sortiment šumske proizvodnje, tako potreban našim rudnicima, upotrebljava isključivo i strogo racionalno samo kao jamsko drvo. Nisu retki slučajevi da se ono neracionalno upotrebljava u samim rudarskim oknima, pa da se čak troši i kao ogrevno ili građevinsko drvo, protivno planskim namenama. Pored ovih slučajeva treba pomenuti i potrebu likvidiranja otvorenih ognjišta na selu zamenom za štednjake. Po jednom proračunu, sa gle-

dišta povečanja narodnog dohotka, imalo bi se računa da se svakom domačinstvu sa otvorenim ognjištem brezplačno da štednjak samo da više ne upotrebljava otvoreno ognjište.

Sve ove napomene imaju za cilj jedino da pokažu da mi, a sa nama i naši narodi, vedra čela, uvereni u punu pobeđu i uspeh naših planskih zadataka, idemo sa povećanim elanom napred u drugu godinu našeg Petogodišnjeg plana, dajući puno i neograničeno poverenje našem političkom i privrednom državnom vođstvu na čelu sa drugom Titom. (Aplauz).

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik drug Alojzij Mlakar.

Alozij Mlakar (LR Slovenija): Tovariši ljudski poslanci! Hotel bi na kratko podčrtati nekatere važnije momente v zvezi z budžetom s stališča kmetijskega gospodarstva.

Ako pogledamo budžet stare Jugoslavije, vidimo, da je obsegal samo postavke za upravne izdatke in je bilo v tem budžetu, kakršen je pač bil, kmetijstvo silno zapostavljeno.

Nasprotno pa vidimo danes, da so v budžetu, ki ga je predložila Zvezna vlada, predvidene primerne vsote finančnih sredstev, namenjenih za pospešitev in dvig kmetijske proizvodnje, kar krepi gospodarsko moč naše države, s tem se pa tudi izboljšujejo življenski pogoji in dviga življenski standard vsega delovnega ljudstva. Čeprav so v tem budžetu s oziroma na lanski budžet zvišani zneski pomaznih postavk, ima ta budžet solidno ekonomsko osnovo; naš budžet je odraz rasti gospodarske moči in razvoja v naši deželi.

Naša ljudska oblast posveča kmetijstvu in njegovemu napredku veliko pozornost. Po petletnem planu moramo za 20% preseči povprečno predvojno kmetijsko proizvodnjo. Danes se vsi zavedamo važnosti in nujnosti napredka v kmetijstvu, kajti mogoče nobena druga panoga našega gospodarstva ni bila tako zapostavljena, kakor prav kmetijstvo.

Če pogledamo stanje kmetijstva po slavno končani narodni osvobodilni vojni 1945. leta, se posebno odraža dvoje dejstev, ki karakterizirata težko povojno stanje v kmetijstvu.

Prvič to, da je bilo kmetijstvo že v stari Jugoslaviji, silno zaostalo in je spadalo med zadnje v Evropi. Ta okolnost se je pokazala v tem, da je bil donos zemlje zelo nizek, da je bila živinoreja v slabem stanju, da sadjarstvo ni dalo tega kar bi z ozirom na prirodne pogoje lahko dalo. Prav isto velja za vinogradništvo in za vse ostale veje kmetijstva.

Posledica tega je bila, da je naš kmet, zlasti mali in srednji, gospodarsko propadal in živel v izredno težkih razmerah. Za-

dolženost kmeta, pritisk bank z visokimi obrestmi, večanje ne-sorazmerja v cenah kmetijskih in industrijskih proizvodov na škodo kmeta — in na razne druge načine je bil kmet izkoriščen od kapitalistov. Mala posestva so se na ta način še bolj drobila, ker so najlepši deli zemlje in gozdov prehajali v roke raznih bank in privatnih izkoriščevalskih elementov.

Zaradi zaostalosti in osiromašenja kmetom ni bilo mogoče uporabljati modernih strojev, umetnih gnojil, agrotehnike itd. Zemlja se je izčrpavala in donos padal. Kmečki ljudje kakor tudi delavci pa so poleg truda in znoja živeli v revščini in bili primorani iskati košček kruha v tujini.

Druga okolnost, ki označuje težko povojno stanje kmetijstva, je vojno opustošenje, v katerem se je znašla po osvoboditvi vsa Jugoslavija. V nekaterih pokrajinah je bilo po okupatorjih in domačih izdajalcih uničeno in izropano čez polovico živine — konj, krav, ovac — in poljskega orodja, uničeno pa tudi mnogo sadnega drevja, vinske trte itd.

Takrat je stala pred našim ljudstvom in oblastjo naloga, da zaceli najnujnejše rane, ki jih je prizadejala vojna. Potrebno je bilo kmetijstvo spraviti na tisto stopnjo, da bi lahko pokrilo vsaj najnujnejše potrebe v prehrani ljudstva in sirovinah, ki so potrebne našim tovarnam.

Naša ljudska oblast je od vsega začetka vlagala v izvrševanje teh nalog velike napore, vse povojne težave so bile razmehroma hitro premoščene. Kmetje, združeni v Osvobodilni fronti, gredo skozi vse ovire za uspešno graditev našega kmetijstva. Osvobodilna fronta odpira perspektivo vsemu kmečkemu ljudstvu in krepi njegovo delovno zavest za uspešno izvajanje Titove petletke.

Zahvaljujoč pravilni politiki tovariša maršala Tita pomaga ljudska oblast kmetom in pospešuje kmetijsko gospodarstvo na razne načine, kakor na pr. z organizacijo strojne in semen-ske službe, dajanjem raznih kreditov, ustanavljanjem kmetijskih šol in kmetijsko-znanstvenih zavodov, z organizacijo novega združništva, z uvedbo vezane trgovine itd. Na ta način se ustvarjajo pogoji za dvig kmetijske proizvodnje in s tem tudi pogoji za lepše življenje vsakega delovnega človeka. Tako politiko in take ukrepe sprejemajo kmečke množice z navdušenjem. Tudi sovražna propaganda, ki skuša pri tem kmete zavirati, vedno naleti na odpor.

Kmetje obsojajo tako politiko kakršno sprovajajo zapadni imperialisti v naši neposredni bližini v Trstu in na Koroškem, kjer z različnimi fašističnimi metodami izvajajo pritisk nad

ljudstvom in dušijo vsako sled demokracije ter hujskajo na vojno.

Različni protiljudski elementi, ki so plačani agenti imperialistov, skušajo razdiralno delati tudi med našim ljudstvom. Za tako protiljudsko delo med kmeti pa si zlasti prizadeva reakcionarni del duhovščine, ki skuša kmete z raznimi klevetami odvrniti s pravilne poti — poti napredka.

Naši kmetje se ne dajo zavajati in na vse take klevete jasno odgovarjajo z veliko akcijo izgradnje zadrुžnih domov kot žarišč vsega napredka na vasi.

Kljub temu, da je bila v zadnjih letih sorazmerno slaba letina, smo se tudi v kmetijstvu približali višini predvojne proizvodnje. Toda mi na tej stopnji ne moremo ostati. Naraščajoča industrija zahteva vedno več sirovin in delovne sile; na drugi strani pa rabimo za naraščajoče število delavstva vedno več hrane. Danes, ko gradimo tovarne, ko industrializiramo državo, ne moremo dopustiti zaostalosti kmetijstva, temveč moramo stremeti, da bo razvoj kmetijstva šel vzporedno z razvojem industrije.

Vse to nam narekuje rekonstrukcijo kmetijstva, da dvignemo donos zemlje, povečamo uporabo strojev, umetnih gnojil itd. Po drugi strani pa moramo razviti tudi kulturno-prosvetno delavnost na deželi.

Te naloge pa bo kmetijstvo izvedlo edino z dobro organizacijo, kajti naše kmetijstvo je razdrobljeno, gospodarstva so majhna. Če bi ostali pri dosedanem načinu gospodarjenja, ne bi bilo napredka. Kmetom je potrebna tako organizacija, ki bo najhitreje privedla do vsestranskega dviga kmetijstva. Taka organizacija in taka pot do napredka je pot novega kmetijskega zadrुžništva, kakor ga je nakazal tovariš Kardelj v svojem delu »O zadrुžništvu«, to je pot, ki kmetom odpira vrata v lepšo bodočnost.

Naš kmet to razume, zadrुžna misel — misel novega zadrुžništva je globoko prodrla v kmečke množice. Kmet čuti in vidi razliko med zadrुžništvom, kakršno je bilo v starj Jugoslaviji, in zadrुžništvom v novi Jugoslaviji, v pogojih ljudske demokracije, v pogojih socialistične izgraditve, kjer se je vloga zadrुžništva spremenila in kjer zadruga postaja središče vsega političnega, gospodarskega in kulturno-prosvetnega življenja kmetov.

S kapitalističnimi elementi in z vsemi tistimi, ki so skušali in ki skušajo zavirati razvoj novega zadrुžništva, obračunavajo kmetje sami in jih odstranjujejo iz svojih vrst. Tudi stare poslovne zveze, ki so nosile izrazito izkoriščevalske tendence in

imele pred očmi samo kapitalistične profite, so danes spremenjene in so organizirane take združne poslovne zveze, kakršne zahtevata razvoj in vloga novega združništva, kajti združništvo predstavlja sestavni del izgradnje našega socialističnega gospodarstva.

V smislu linije, ki jo je dal tovariš Kardelj, se po združnem principu prostovoljnosti danes organizirajo in ustanavljajo enotne kmetijske zadruge, ki zajemajo vse delovne kmete in se njihova dejavnost razširja na vse veje kmetijstva.

Z ustanavljanjem enotnih kmetijskih zdruag po principu, da tvorijo gospodarsko celoto na področju krajevnih ljudskih odborov, se zadruge še bolj približuje kmetu, ki jo sprejema kot svojo stvar. To kaže letošnja gradnja združnih domov, ko se kmetje po vsej Jugoslaviji z veliko vnelo lotevajo dela. Prav ta velika akcija kaže, da je val navdušenja zajel vse delovne kmete in da prava združna misel uspešno zmaguje.

Komaj dva meseca dela, pa se že v nekaterih krajih Jugoslavije odpirajo združni domovi. Tako so si na primer v vasi Dol — Pred mejo, v okraju Gorica, tj. v tistem kraju v Slovenskem Primorju, ki je bil šele pred dobrega pol leta priključen k Jugoslaviji, kmetje iz stare stavbe zgradili nov združni dom v 43 dneh. Združni dom velikega tipa v obsegu 400 m² v vasi Cven v okraju Ljutomer pa je napravljen popolnoma nanovo. Tako so bili prvi združni domovi v Sloveniji že 18 t. m. svečano otvorjeni, do 1 maja pa se bo število zgrajenih domov povečalo na 30. Kakor je predvideno, bo v vsej Sloveniji v letošnjem letu zgrajenih čez 500 združnih domov.

Taka velika akcija, ki jo predstavlja gradnja združnih domov, je mogoč samo z razumevanjem, kakršnega so pokazali kmetje, kajti kmetje so prepričani, da vse te napore vlagajo v svojo lastno korist. Nasprotna propaganda, ki se pri tej akciji pojavlja in skuša kmete plašiti s skupnimi kuhinjami in skupnimi kotli ter z raznimi frazami, kmetov ne bo odvrnila s poti velikega združnega dela. Kmetje, organizirani v ljudskih organizacijah, kaj kmalu spoznajo svoje sovražnike in staromiselne birokrate, katerim je vse drugo bolj pri srcu kakor resnični interes ljudskih množic.

Tudi delavci v tovarnah izdelujejo v nadurah potrebno opremo za združne domove in s tem pomagajo kmetom. Tako se tudi na ta način s skupnimi navori vsega ljudstva zblížujeta vas in mesto ter krepi zavest skupne moči v utrjevanju temeljev novega združništva.

Kljub vsem težkočam in napakam, ki se pojavljajo, je dosedanje delo v združništvu pokazalo velike uspehe. Združni-

štvo je moćna gospodarska organizacija u borbi za socialističnu rekonstrukciju našega kmetijstva, ki povezuje vse kmete in jih uključuje u plansko gospodarstvo ter socialistično izgraditev naše ljudske države.

Predlog splošnega državnog budžeta za leto 1948 kot eno najvažnijih let u naši petletki pravilno regulira finančne strane i vsa važna vprašanja u zvezi s kmetijstvom, kakor to zahtevata razvoj in moć našega splošnog gospodarstva.

Zato izjavljjam, da bom glasoval za predloženi budžet. (Odobranje).

Pretsedavajući: Dajem odmor od 10 minuta.

(Posle odmora)

Pretsedavajući: Nastavljamo rad. Reč ima narodni poslanik Simo Komnenić.

Simo Komnenić (*Izborni srez Ključ, NR Bosna i Hercegovina*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, pred nama se nalazi Predlog opštedržavnog budžeta za 1948 godinu. Kad uporedimo ovaj predlog budžeta sa budžetom iz 1947 godine vidimo da se budžet za 1948 godinu razlikuje od prošlogodišnjeg budžeta po tome što je ovaj veći za nekoliko desetina milijardi dinara. Ovo povećanje je svakako rezultat ostvarenja budžeta u prošloj godini, a ono je dovelo našu privredu na prilično zavidan položaj po kvalitetu i po kvantitetu njene proizvodnje. Kroz ostvarenje budžeta iz 1947 godine u znatnoj mjeri se podigao standard našeg radnog čovjeka. Ostvarenjem zadataka prve godine Petogodišnjeg plana i na osnovu uspjeha u našoj privredi, mi možemo da povećamo naš budžet za 1948 godinu zato što sve ono što su herojski narod Jugoslavije stvorili u prvoj godini svog Petogodišnjeg plana nije otišlo u korist jedne šačice eksploatatora, kao što je to bilo u staroj Jugoslaviji i kao što je to slučaj u svima kapitalističkim zemljama i danas, gdje svu muku i sav znoj radnih ljudi koristi jedna šačica krvopija. Ja smatram da ovdje nije potrebno više da govorim o našim uspjesima u prvoj godini Petogodišnjeg plana, jer su o tome dovoljno rekli i dovoljno podvukli drugovi prije mene. Ali je sigurno to da su nam ovi uspjesi najveća garancija da ćemo izvršiti postavljene zadatke i u drugoj godini Titovog Petogodišnjeg plana.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, ja ću se u mojoj riječi o predlogu budžeta osvrnuti na zadatke naše lokalne privrede. Naša lokalna privreda je još u priličnoj mjeri neorgani-

zovana. Ta neorganizovanost se odražava u njenoj proizvodnji, u lošem kvalitetu. Ona se odražava i u slabim isporukama. Proizvodnja se često ne odvija po određenom planu. Za nepravilno odvijanje proizvodnje i uopšte rada u lokalnoj privredi prilično su odgovorni rukovodeći ljudi u samim preduzećima jer nisu shvatili svoje zadatke te je, prema tome, i razumljivo da se i sam rad u preduzećima nije mogao organizovano odvijati. S druge strane, operativna rukovodstva isto tako nisu u dovoljnoj mjeri shvatila važnost lokalne privrede. Neracionalna organizacija preduzeća i nedovoljna briga operativnih rukovodstava neminovno dovodi do podbacivanja plana. Druga smetnja jeste u tome što se preduzeća dosta slabo snabdijevaju sa najnužnijim alatima i materijalom. Ovdje ću, kao primjer, napomenuti neke momente iz naše lokalne drvne industrije čiji je zadatak dosta veliki, ako uzmemo u obzir zastarelost postrojenja, a koja su uglavnom bila žrtve paljevina okupatora. Drvna industrija bi lakše izvršila svoj zadatak ako bi se povelu računa o njenom snabdijevanju osnovnim alatima: žagama, brusilicama, kajišima itd. Ovdje je važno napomenuti još i to da se pilane, ukoliko je to moguće, što bolje snabdijevaju prevoznim sredstvima (kamionima). Kamioni su naročito potrebni tamo gdje su duže relacije, od 50 do 60 km, a pogotovu gdje su željezničke stanice još više udaljene. Mnoge naše pilane nemaju prevoznih sredstava, a ako i imaju, to su stočne zaprege, koje ni u kom slučaju ne mogu izvršiti obaveze po planu distribucije gdje god su ovako velike udaljenosti. Zbog toga dolazi do nagomilavanja velikih zaliha rezane građe na lagerima lokalnih preduzeća, time se zatvaraju obrtna sredstva uslijed čega se radnici ne mogu na vrijeme isplaćivati i obustavljaju se sve ostale obaveze preduzeća po finansiskoj liniji, a što je ovdje najglavnije, gradu ne dobijaju na vrijeme oni koji su zainteresovani, građevinska preduzeća i svi drugi. Po predlogu plana investicija sreskih narodnih odbora, predviđena su sredstva za kamione da bi se doista ovaj problem riješio.

Kao druga važna grana naše lokalne industrije jesu ugljenokopi kod kojih je sličan slučaj kao i kod drvne industrije. Kod naših ugljenokopa, zbog problema u prevoznim sredstvima, leži danas na lagerima nekoliko hiljada tona uglja, koji može da se upali i da nastanu ogromne štete. Dok taj ugalj leži na lagerima, dotle neka druga preduzeća često oskudijevaju u uglju. Drugi problem je nedostatak rešeta i ostalog potrebnog alata kojim se dobija veći asortiman uglja. O važnosti sortiranja uglja nije potrebno mnogo da se govori, ali ovdje se mora napomenuti da zbog nesortiranja uglja preduzeća imaju velike

gubitke, s jedne strane, a s druge, preduzeća kojima je jedino pogonsko sredstvo ugalj, ne dobijaju onu vrstu koja im je potrebna za postrojenja. Kada je riječ o ugljenokopima, važno je ovdje napomenuti da bi trebalo povesti više računa o planu distribucije uglja, imati tu više u vidu komunikacije kao i kaloričnost, jer se dešava da se po planu distribucije lokalnim preduzećima dodjeljuje ugalj iz saveznih i republičkih ugljenokopa, iako se u njihovoj blizini nalaze i ugljenokopi lokalnog značaja. Dalje, još jedan problem koji treba ovdje istaknuti, jeste da su mnogi ugljenokopi otvoreni u 1947 godini bez prethodnog organizovanog istraživanja od strane stručnjaka, sa vrlo malo razmišljanja da li je potrebno otvoriti negdje ugljenokop ili ne, da li je na zgodnoj komunikaciji, jednom riječju, ugljenokopi su otvarani više stihiski nego organizovano. Iz ovakve situacije nije bilo drugog izlaza nego da se neki od ovih ugljenokopa zatvore pošto nisu imali uslova za razvoj. No, ne znači da je ova stvar konačno riješena, još ima problematičnih ugljenokopa.

Treća važna grana naše lokalne privrede jeste industrija građevinskog materijala. Ovdje bih napomenuo samo jedan problem u industriji cigle i crijepa, a koji je, po mome mišljenju, rješiv. Taj problem se sastoji u kvalifikovanoj radnoj snazi za ovu granu naše industrije. Razumljivo je da ove vrste kvalifikovanih radnika nema nigdje previše, no, koliko je meni poznato, neke republike, na primjer Narodna Republika Srbija sa kojom smo mi imali veze, imaju te kvalifikovane radne snage i mi smo taj problem unekoliko riješili, ali ovaj problem još i dalje postoji. Ja mislim da ovo treba postaviti tako da neke republike, koje imaju te radne snage, iako ne previše, ali bi od toga ipak nešto mogle ustupiti Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini koja u tome oskudijeva. Razumljivo je da ovo pitanje ne možemo riješiti samo na ovaj način, ali se ono ima riješiti na svaki način i to tako da se kvalifikovana radna snaga miješa sa nekvalifikovanom ili manje kvalifikovanom. Tako bi se ovaj problem mogao riješiti. Iznoseći ovo nekoliko problema — a ima ih još o kojima ja ovdje nisam govorio, sa kojima smo se mi hrvati u 1947 godini, a koji su i danas neriješeni — mišljenja sam da treba o ovome povesti mnogo računa i čim prije pristupiti njihovom rješavanju, jer od rješavanja ovih problema u izvjesnoj mjeri zavisi i tempo rada u 1948 godini. Iskustvo iz 1947 godine ukazuje na mnoge i mnoge nedostatke u organizaciji lokalne privrede, uslijed čega je došlo do sazivanja konferencije svih rukovodilaca lokalne privrede mjeseca decembra u Beogradu, na kojoj su izneseni propusti i greške i određene smjernice za pravilnu organizaciju lokalne

privrede. Isto tako doneseni su zaključci da zaista treba učiniti prekretnicu u ovom sektoru naše privrede. Ova konferencija imala je svoga odraza dolje po srezovima, gdje su održavane i konferencije sa upravicima preduzeća i odbornicima koji rukovode lokalnom privredom. Na ovim konferencijama su izneti mnogi nedostaci i problemi na osnovu čega su doneseni i zaključci za odstranjenje svih slabosti. Poslije ove konferencije moglo se je uočiti da se je zbilja mnogo i mnogo dobilo po organizacionoj liniji. Isto tako učinjen je krupan korak naprijed što je sačinjen plan proizvodnje i plan materijalnog bilansa za 1948 godinu, što nije bio slučaj u 1947 godini. U prošloj godini radili smo bez plana proizvodnje i bez plana materijalnog bilansa. Ova dva momenta zaista će uticati da će se rad u tekućoj godini sigurno odvijati po planu. Na osnovu plana proizvodnje za 1948 godinu, koji je sačinjen na osnovu postojećih kapaciteta, dobio se materijal, no dodijeljeni materijal ne obuhvaća u potpunosti postojeće kapacitete. Prema tome postoji još priličan procenat slobodnih kapaciteta. Kao primjer navešću ovdje neke grane industrije čiji kapaciteti nisu u punoj mjeri obuhvaćeni, a to su tekstilna, kožna i metalna industrija, a ima ih u drugim granama naše industrije nedovoljno obuhvaćenih kapaciteta, ali u manjoj mjeri.

Koliko mi je poznato, Savezna vlada je postavila ovo pitanje na dnevni red i ja sa svoje strane pozdravljam inicijativu Savezne vlade. Ovaj problem je uočila i Vlada Bosne i Hercegovine i prišla njegovom rješavanju pomažući narodnim odborima u iznalaženju sirovina kako bi se njihov nedostatak sveo na najminimalniju mjeru. Po mome mišljenju, ovaj problem se neće moći riješiti bez pomoći Savezne vlade. U vezi s tim naglasio bih da će rješenje ovoga problema, i dalje pravilno snabdijevanje lokalne privrede sirovinama i drugim materijalima, alatom za reprodukciju, omogućiti lokalnoj privredi da izvrši svoj zadatak, s jedne strane, prema gradanstvu u snabdijevanju sa onim artiklima koje im ne može da dâ savezna i republička proizvodnja, a s druge strane, prema republičkim i saveznim preduzećima. Da bi se lakše, brže i pravilnije po planu odvijao rad u lokalnoj privredi, potrebno je učiniti sljedeće:

1) Pristupiti, ukoliko je to moguće, određivanju cijena za lokalne proizvode, jer rad sa jedinstvenim cijenama dovodi do gubitka. Ukoliko nije moguće momentalno izraditi cijene, trebalo bi naći izlaz iz ove situacije.

2) Trebalo bi riješiti pitanje poreske dobiti, odnosno odrediti poresku stopu za preduzeća lokalnog značaja. Riješenjem

ovog pitanja omogočilo bi se da preduzeća lokalnog značaja idu mnogo bržim tempom u svom razvitku.

3) Trebalo bi mnogo veču pažnju posvetiti poboljšanju kvaliteta. Kvalitet kao loš onemogočavao je da se budžet ostvarije planski i na vrijeme kako je to predvideno. To je uslijedilo zbog toga što je roba lošeg kvaliteta duže vrijeme ostajala u preduzećima i prodavnicama i na taj način su se zatvarala obrtna sredstva što je prouzrokovalo zastoje i u samoj proizvodnji, radnici se ne plaćaju na vrijeme i, jednom riječju, preduzeća dolaze u finansijske teškoće, a s druge strane, građanstvo nije na vrijeme snabdjeveno dobrim kvalitetom raznih artikala koji zbog lošeg kvaliteta stoje u prodavnicama a građanstvu su potrebni. Dalje, ovo dovodi do teškoća ostvarenja prihoda samog narodnog odbora, jer preduzeća nisu u mogućnosti da izvrše svoje poreske obaveze.

Ja bih, drugovi, samo radi ilustracije naveo nekoliko cifara koje pokazuju kakvo se povećanje predviđa prema planu u 1948 godini, a u odnosu na 1947 godinu i to u tonama: mrki ugalj 376,2%, lignit 237%, koks 260%, plugovi 258%, trgovački liv 900%, kreč pečeni 1249%, cigla u hiljadama komada 188%, crijep u hiljadama komada 378%, tjestenine u tonama 82%, sirće u tonama 100%.

Budžet je omogočio narodnim odborima da mogu podizati nova preduzeća i osposobljavati postojeća te na taj način nema nikakvih teškoća oko kreditiranja. Ovo zaista omogočuje da se lokalna privreda podigne na viši stepen proizvodnje i da tako u potpunosti izvrši svoju ulogu u izgradnji naše nove socijalističke države.

Pošto sam uvjeren da budžet zaista omogočuje velikij razviktak lokalne industrije u toku 1948 godine, izjavljujem da ću glasati za predloženi budžet. (Odobranje).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Miško Kranjec.

Miško Kranjec (*Volilni okraj Murska Sobota, LR Slovenija*): Tovariši ljudski poslanci! Če se ozremo na prizadevanje naše ljudske oblasti v pogledu dviganja kulture in na prizadevanje našega delovnega človeka, da se povspne do ustvarjanja kulture, se danes lahko s ponosom postavimo pred svetom. Ob pojmovanju, da je kultura občeljudska last, ob stremljenju, da se ta kultura dvigne na čim višjo stopnjo, gredo tudi vsa prizadevanja naše oblasti, da se sleherni naš človek pritegne v kulturno območje, in gredo istočasno naperi in volja našega ljudstva, da se dokopa do vseh kulturnih dobrin in vrednosti. Če je kultura v preteklosti bila last ozkega kroga, tako imenovanih

»izbrancev«, ali kvečjemu vladajoče kaste, tedaj mi danes lahko pokažemo pred svetom željo našega ljudstva, da se kulturno dvigne do čim višje stopnje, in da vsa naša zemlja v tem strem-ljenju in v teh naporih sodeluje. Brezmejna radost mora nav-dati človeka, ko vidi vse velike napore, a tudi brezmejno silo naših delovnih ljudi n. pr. za odpravo nepismenosti, te mučne, težke in tudi grde dedeščine preteklosti. Radost navda človeka, ko vidi masovne obiske n. pr. razstav upodablajoče umetnosti: Kjer je pred vojno le nekaj deset in ali kvečjemu nekaj sto tzv. »izbrancev« bolj iz snobizma prišlo na razstavo, ki so stremeli po čedalje večji dekadenci v umetnosti, po deformnosti, po izrodkih, tam imamo mi danes na tisoče da, na desettisoče obis-kovalcev iz delovnega ljudstva, ki z globokim čutom za pravo in resnično odklanjajo vse dekadentno v umetnosti. Ali vze-mimo naša gledališča, ki so nekoč služila tudi samo tzv. izbran-cem: Kjer smo pred vojno imeli pet največ deset predstav, dosežamo danes, ko to gledališče služi delovnemu človeku, 15 do 25 predstav, a često še več. In če še ni daleč čas, namreč čas pred vojno, ko smo govorili o krizi gledališča, ko so to gledališče reševali z brezidejnimi, večinoma dekadentnimi bur-kami ali izrodki in osladnimi operetami, tedaj danes delovni človek ne dopušča nikake dekadence v svoje gledališče, in to niti v idejnem pogledu predstavljenih stvari, niti v igralski umet-nosti sami. Mi se danes v tem pogledu z naglimi koraki odmi-kamo od raznih usedlin meščanske igralske umetnosti. Zato je tudi razumljivo, da makedonsko gledališče, ki te dni gostuje po vsej državi, komaj po treh letih, od kar je bilo ustvarjeno, danes s svojo svežo, zdravo igro žanje take uspehe. Če hodite po naših vaseh, vam bodo poleg vsega drugega, poleg gospo-darskega napredka s ponosom pokazali tudi na svoje nanovo ustanovljene knjižnice, na svoje kulturne domove, ki so jih že postavili, ali vam bodo govorili o načrtih za te stvari.

Pri tem seveda ne smemo prezreti vseh naporov naše ljudske oblasti za splošen kulturni dvig našega delovnega ljud-stva. Naj mi bo dovoljeno, da se bom ozrl po nekaterih, in to iz LR Slovenije, a to zgolj zaradi lažjega dostopa do teh podat-kov in boljšega poznavanja položaja. Vendar boste isto podobo našli tudi po drugih republikah, ponekod še celo večjo, vstraj-nost in polet, kakor n. pr. v Makedoniji, do nedavna zatirani zemlji, ki pa se danes z naglimi koraki dviga, prav tako v Bosni in Hercegovini, prav tako v Črni Gori.

Za pravo podobo so nam potrebni podatki, da lahko primer-jamo kakor svoje napore, tako v izpolnjevanju svojih ciljev.

Naše slovensko narodno gledališče n. pr., ki se je začelo v Prešernovi dobi z Linhartovimi diletanti, ki je potem klavrno životarilo v stari Avstro-ogrski monarhiji, ki je prav tako žalostno životarilo v stari Jugoslaviji in smo se v Sloveniji zanj vedno bali, pa ga rešavali s slabimi komedijami in operetami, je dobivalo iz državnega proračuna tri in pol milijona dinarjev in en milijon subvencij od banovine in mestnih občin. (Tu gre za dvojne gledališč v Ljubljani in eno v Mariboru). Danes ta gledališča dobivajo iz proračuna 30,946.416.— din. Poleg tega imamo mi danes stalna gledališča v Trstu, na Jesenicah, v Celju, Kranju in drugod.

Tu moram, preden nadaljujem, omeniti tisti večni strah, ki smo ga v Sloveniji imeli za sleherno kulturno institucijo, pa naj je bilo vprašanje univerze, o kateri se je v stari Jugoslaviji dvajset let govorilo, ne kako bi se razširila, temveč, kako bi se reducirala. Prav tako je vedno viselo v negotovosti vprašanje naših gledališč, skratka vsega, kar je bilo v zvezi z napredkom: nikdar ni bilo govora, da je treba te ustanove pospeševati, vedeno pa, kako bi se reducirale. In tako se je ljudstvo v Sloveniji vedno balo za te svoje ustanove, namesto da bi se moglo veseliti kakega razvoja.

Pri tem si lahko predstavljamo, kakšen je bil položaj šele drugod, kako se je drugod skrbelo za kulturni razvoj, recimo v Makedoniji, v Črni gori, v Bosni in Hercegovini!

Ti podatki, ki jih navajam, že sami po sebi govorijo o nasprotnem, kakor je bilo nekoč: ne vprašanje redukcije, vprašanje razvoja in dviga govori iz njih. Slovenija je po vojni dobila vrsto novih kulturnih ustanov, o katerih nekoč ni bilo govora, ali pa so bile samo sen našega kulturnega občestva:

1) Akademijo za upodablajočo umetnost s proračunom — — — — —	1,700.000
2) Akademijo za igralsko umetnost s proračunom — — — — —	778.000
3) Drž. šolo za umetno obrt s proračunom — — — — —	1,140.000
4) Drž. šolo za žensko domačo obrt s proračunom — — — — —	920.000

Prav tako se je dvignila skrb za narodne muzeje, skrb za Akademijo glasbe, ustanovila se je Državna filharmonija, Moderna galerija je bila letos odprta in je bilo zanj izdano v letu 1947: din 8,623.563.— Ob filmski industriji smo začeli z ustvarjenjem umetniškega filma, medtem ko se je število filmskih obzornikov že visoko dvignilo. — Pri tem je treba omeniti skrb, ki je posvečena uvozu dobrih, kvalitativnih filmov. Medtem ko se je naše ljudstvo pred vojno zastrupljalo s plehkimi, brezidejnimi, dekadentnimi zapadnimi filmi, ki so bili pred-

vajani zaradi golega dobička, moramo danes ugotoviti, da se je visoko dvignilo povprečje kvalitetnih filmov, a nič manj dejstvo, da danes naše občinstvo samo odklanja zapadno filmsko dekadenco.

Za osnovni prosvetni in kulturni razvoj skrbijo seveda naše šole. Poleg tistih, ki so bile porušene in so se že obnovile ali se že obnavljajo, se gradijo tudi že nove. Število gimnazij, višjih in nižjih se je danes dvignilo že na okrog 60. Če pomislimo, da je v nekdanji Avstroogrski na ozemlju današnje Slovenije bilo vsega sicer okrog 15 gimnazij, od katerih pa sta bili samo dve slovenski, nekaj mešanih, večina pa nemških in da so bile preprostemu človeku nedostopne, če pomislimo, da smo v stari Jugoslaviji vodili neprestano borbo za tistih 18 gimnazij, ki mo jih imeli, ker so nam vedno pretili z redukcijami pri njih, in če pomislimo, da je danes teh 60 gimnazij rasporejenih po vseh količkaj večjih krajih, tako da so dostopne slehernemu delavskemu in kmečkemu otroku brez posebnih težav, tedaj lahko pričakujemo silen porast splošne izobrazbe, znanja, in dvig kulture. Poleg tega imamo izreden pojav izobrazben po tečajih zaradi izpolnjevanja potrebnih kadrov, kar seveda pomeni splošen kulturni dvig.

Poleg osnovnih šol, ki so razpredene ali bodo razpredene po vseh vaseh, po vseh naseljih, nikakor ne smemo pozabiti na ljudskoprosvetno delo, ki ga pri nas vrši Ljudska prosveta z ustanavljanjem prosvetnih društev in s pritegovanjem drugih društev in organizacij k prosvetnemu delu (sindikati, pevska društva, gasilstvo). V okviru teh društev prirejajo igre, ustanavljajo se knjižnice. Z izgraditvijo zadružnih domov bo ljudska prosveta našla svoj pravi dom, od koder bo mogla zajeti vse ljudi.

Položaj v tem pogledu je bil pri nas pred vojno sicer drugačen od položaja drugod in smo imeli n. pr. lepo število knjižnic in tudi kulturnih prireditev.

Seveda je okupator vse to uničil, požgal ali odpeljal knjige, razdejal diletantske odre, tako da smo po osvoboditvi morali začeti docela na novo. Kajpak je bilo treba tudi ljudsko prosveto postaviti na nove temelje, ustvariti na novo prosvetne družine, zakaj stare so bile v klerikalnih rokah in niso služile ljudskim interesom. — Kljub pošastnemu razdejanju — in okupator je bil tudi v kulturnih stvareh strahotno dosleden — je naši Ljudski prosveti uspelo, da je v še (ne polnih treh letih) organizirala okrog 1000 ljudskih knjižnic, kar je enkrat več vakor smo imeli pred vojno, in da je v knjigah — in to izbranih — presegla

predvojni položaj; naše ljudske knjižnice štejejo danes okrog 300.000 knjig. Lansko leto je delalo 863 gledaliških skupin, 806 pevskih zborov itd. Na mesec imamo okrog 500 kulturnih prireditvev, kar znese letno nad 5000 prireditvev. Poleg tega v Sloveniji dela še 61 ljudskih univerz. — Vse to pa v resnici pomeni šele začetek tistega dela, ki naj ponese kulturo v najširše sloje našega naroda. Kakor vse kulturne dobrine, tako tudi knjiga danes čedalje bolj last naših delovnih ljudi: delavca in kmeta predvsem, ki sta nekoč redko posegla po knjigi. Če v Sloveniji mesečno izide okrog 40 knjig in brošur, torej letno do 500, je to daleč nad predvojnimi nivojem. Upoštevati pa je treba, da so se naklade podvojile, da, potrojile. Niš manj, da se danes knjiga razproda v nekaj mesecih in da ta knjiga gre med ljudi. Prezreti ne smemo, da je v izboru prišlo do tiste načrtnosti, ko odpravljamo iz naših programov ne samo vso ničvredno, literaturo da ne hlastamo več za reklamnimi pojavi predvojnih časov, in da je odpravljena tudi vsa brezidejna, dekadentna književnost.

Tako se kultura v naših novih razmerah vrašča v življenje naroda. Podobno kakor pri nas v Sloveniji je v vseh drugih republikah. Da, po nekod imamo celo zavidljivo nagel dvig kulture, to je pri narodih, ki do nedavna niso smeli govoriti v svojem jeziku ne ustvarjati svoje kulture.

S tem v zvezi je treba spregovoriti še besedo o naših ustvarjalcih kulture: o književnikih, upodablajočih umetnikih, glazbenikih, igralcih, reproduktivnih umetnikih itd.

Naše kulturno vprašanje ni bilo nikdar vprašanje proračuna kar se tiče njegove materialne strani ali pa je bilo obravnavano po parlamentarnih hodnikih in doseženo po večini v drobtinah. (Še bolj žalostno je seveda bilo v tem pogledu v nekaterih naših drugih republikah). In za doseženo se je bilo treba večno bati.

Še slabše je bilo glede te kulture z njene duhovne, moralne strani kolikor ni bila v službi vladajoče kaste in se ni udinjala vsem mogočim gospodarjem, ni bila priznana, večinoma pa celo predana kot posebno vprašanje in to ne morda ministrstvu prosvete ali raznim komitejem za kulturo, temveč predvsem policiji: od Prešerna naprej od zloglasnega cenzorja Pavška in notranjega ministra Avstrije Sedlnitzkega pa do policista stare Jugoslavije dr. Korošca, pri čemer je policiji pomagala še cerkev. Tu pred policijo se je obravnavalo vprašanje naše kulture! Jasno je da je za kulturnega delavca, ki je na ta način pripadal v resor policije, bilo kaj grenko poskrbljeno. Biografije naših največjih mož nam pripovedujejo o njihovi žalostni usodi, ko so bili prepuščeni životarenju in počasnemu hiranju. Mnogi naši

ustvarjalci prav zaradi tega niso mogli do kraja sprostiti vseh svojih sil. Ta pečat se pozna na vsej naši kulturi, ko je kulturni ustvarjalec često podlegal svojim osebnim bolečinam in se neretko zatekal v nekak pesimizem. Ni govora, da bi bil tak ustvarjalec kdaj dobil priznanje v javnosti za svoje delo, razen kadar še oficialnost ni mogla mimo njega. To pa je bilo tudi vse. Nikdar pa se ni javnost odnosno politično vodstvo pobrigalo za gmoten položaj takega kulturnega delavca. Vzemimo, na primer upodabljačije umetnike: Ko se je nekoč redko zgodilo, da so prodali na razstavi kako sliko, so nasprotno na letošnji razstavi naše javne ustanove pokupile umetnin v vrednosti okrog 900.000 dinarjev, in če so slikarji nekoč iskali dela po cerkvah, danes ustvarjajo po javnih poslopih impozantne freske.

Žalostna doba našega kulturnega delavca, ustvarjalca, je končana, ko se je namreč moral mimo policije krasti do ljudstva če je temu ljudstvu hotel povedati resnico iz svojega srca in znanja. Končana pa je tudi njegova bedna pot, kjer je bil enostavno prepuščen fizičnemu hiranju.

Hotel bi, da se v tej zvezi dotaknem samo nečesa, kar je bilo nekoč tako rekoč nepoznano: namreč nagrad. Res smo imeli pri nas v Sloveniji že tudi pred vojno nekaj nagrad, ki pa v resnici niso presegle štirideset tisoč din. Te nagrade so za posameznika dosegle največ 5.000 din., po navadi pa po 3.000. (Usoda je hotela, mimogrede rečeno, da so jih večinoma dobivali naši napredni ljudje, čeprav so bile namenjene vse komu drugemu prej kot le tem). Danes so naše republiške — Prešernove nagrade — bile razdeljene v znesku 420.000 din. in to šestnajstim ljudem. Take nagrade delijo tudi druge republike v svojem republiškem obsegu. Pri tem niso vštete posebne nagrade, podeljene kulturnim delavcem ob njihovih jubilejih, niti druge podpore! — Vse to pa daleč presegajo nagrade pri Komitetu za kulturo in umetnost Zvezne vlade v Beogradu, ki so to leto bile razdeljene v skupnem znesku: 3,600.000 din, med 118 kulturnih delavcev, in sicer v najvišjem znesku 100.000 din. do najnižjega 15.000 din. Če k tem prištejemo še nagrajence po republikah, lahko trdimo, da je na pr. v letu 1947 dobilo okrog 200 kulturnih delavcev nagrade, to je pojav o kakršnem si na tistem toliko proslavljenem zapadu sploh ne morejo predstavljati. — Če oddvojimo nagrajence po republikah, tetaj recimo za Ljudsko Republiko Slovenijo odpade od zveznih nagrad nič manj kot 26 ljudi, ki so dobili vsega 760.000 din. Če k temu prištejemo še republiške nagrajence, po številu 16, ki so dobili vsega 420.000 dinarjev, dobimo za LR Slovenijo: 42 nagrajencev, ki so za leto 1947 dobili nič manj kot 1,180.000 dinarjev

nagrad. Tako je poskrbljeno za kulturnega delavca v novi Ljudski Republici Jugoslaviji. Te stvari so se mi zdele potrebne, da jih poudarim prav na tem mestu. Komentar o tem, mislim, je odveč.

Vprašanje, koliko prizadevanje naših kulturnih delavcev v resnici že odgovarja tej ljudski skrbi za ostvarjalca, sicer ne spada sem. Toda navdaja me globoka vera, da smo stopili na tako pot, kjer bo kulturni delavec lahko razvil vse svoje sile v polni meri v največjo korist delovnemu ljudstvu. Pri takih pogojih namreč so možnosti za visoki kulturni razvoj in visoko ustvarjanje svestransko zagotovljene.

Glasoval bom za proračun. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Šoti Pal.

Šoti Pal (AP Vojvodina — NR Srbija): Drugovi i drugarice, s obzirom na važnost lokalne privrede u našoj zemlji, dozvolite mi da se u diskusiji sa nekoliko reči osvrnem na značaj rukovođenja lokalnom privredom kod nas u Vojvodini.

Lokalna privreda doprinosi ostvarenju saveznog budžeta i Petogodišnjeg plana i na taj način što široke slojeve radnog naroda dopunski snabdeva, uglavnom iz svojih lokalnih izvora, a i na taj način što proizvođači ostvaruju dobiti. Tako je naša lokalna privreda u Vojvodini u prvom tromesečju ove godine, iako nije sezona za glavne grane naše lokalne privrede, mlinarska i ciglarska industrija, uplatila preko 20 miliona dinara samo na ime poreza na promet proizvoda.

Hoću da kažem i nekoliko reči o tome na koji način narodni odbori mogu što više doprineti ostvarenju prihoda iz lokalne privrede i povećati dopunsko snabdevanje svojih tržišta. Kao primer dobrog rukovođenja i samoinicijative mogu se istaći narodni odbori Šombora, Novog Sada i Subotice, koji su pored svoje razvijene mreže malih industriskih preduzeća i uslužnih radionica organizovali i lokalne poljoprivredne ekonomije. Na tim ekonomijama su zasejali preko 1000 jutara ranog i kasnog povrća, što će pored baštovanskih zadruga i privatnih baštovana umnogome olakšati snabdevanje radnog naroda pomenutih gradova povrćem. Pored ovoga i pored niske cene pri prosečnom prinosu, narodni odbor u Novom Sadu će moći ostvariti preko pola miliona čistog prihoda sa svoje lokalne ekonomije. Da nije bilo preduzimljivosti tih narodnih odbora, zemlju od koje su stvorili ekonomiju, mogli su, kao i neki drugi narodni odbori, da izdaju privatnicima u zakup i svega ovoga ne bi bilo.

Slične primere snalažljivosti i samoinicijative pokazali su i seljaci sela Jarkovca u Banatu i seljaci Pačira iz Bačke. Oni su svojim sopstvenim sredstvima, bez ikakvih investicionih kredita podigli vrlo lepe ciglane sa kapacitetom od po 1,200.000 cigala godišnje. Uz pravilno gazdovanje na ovim ciglanama, mesni narodni odbori moraju pored vanplanske proizvodnje cigala ostvariti i dobit.

Ima, međutim, i loših primera gazdovanja u lokalnoj privredi. Sreski narodni odbor u Kuli, na primer, iako ima najrazvijeniju lokalnu privredu u Vojvodini, ne samo da se ne ističe samoinicijativom u pronalaženju novih izvora sirovina i prihoda, nego mnogo zaostaje i u sređivanju postojeće lokalne privrede.

Ima mesnih narodnih odbora koji ne vode računa o svojoj lokalnoj privredi i preopterećuju je mnogim upravnim, administrativnim i pomoćnim osobljem, zbog čega proizvodi tih preduzeća postaju skupi, a preduzeće pasivno. Dalje, mnogi se narodni odbori ne orijentišu na pronalaženje sopstvenih izvora sirovina, nego sve čekaju od planske raspodele odozgo. U nekim se preduzećima, koja dobijaju sirovine planskom raspodelom, uz prećutno odobravanje narodnih odbora, štedelo sa utroškom sirovina samo da radnici ne ostanu bez posla usled nestašice sirovina.

Sve to dokazuje nepravilan odnos narodnih odbora prema narodnoj imovini i prema osnovnom zadatku koji kroz njih postavlja zakon o Petogodišnjem planu razvitka privrede u našoj zemlji, a to je, da sav svoj trud i napor ulože u podizanju životnog standarda čitavog radnog naroda naše zemlje.

Samopregornim zalaganjem i sa više samoinicijative i snalažljivosti, narodni odbori, kao neposredni rukovodioci lokalne privrede, moći će da odgovore onim zadacima koje pred nas postavlja naš Petogodišnji plan i naš drug Tito.

Hteo sam, drugovi, da se na kraju sa nekoliko reči osvrnem i na plan naše Savezne vlade da u toku ove godine raspiše svenarodni zajam u visini od 3 i po milijarde dinara. Naši narodi, okupljeni oko druga Tita i svoga Narodnog fronta, načisto su sa tim da obnovu i izgradnju svoje zemlje mogu jedino ostvariti svojim sopstvenim snagama, načisto su s tim da jedino onaj narod koji može svojim sopstvenim sredstvima da izgradi svoju zemlju, ne tražeći nikakve pomoći od drugih naroda, može jedino da bude istinski nezavisan. Narodi Vojvodine sigurno će pozdraviti ovaj akt Savezne vlade i ja sam uveren da će dati maksimum od sebe za ostvarenje plana naše Vlade o zajmu koji znači da naši narodi sopstvenim sredstvima i svojim snagama

žele da izgrade svoju zemlju, da sprovedu njenu industrijalizaciju i elektrifikaciju.

Ovogodišnji predlog budžeta daje široke mogućnosti razvitka naše privrede uopšte i zbog svega ovoga izjavljujem da ću glasati za ovaj predlog. (Aplauz).

Pretsedavajući: Reč ima narodni poslanik Bećir Galijašević.

Bećir Galijašević (NR Bosna i Hercegovina): Drugovi i drugarice narodni poslanici, kada se poblize razmotri struktura predloga budžeta sa finansiskim zakonom za 1948 godinu, koji ustvari predviđa izvršenje druge godine Petogodišnjeg plana, onda se sa punim pravom može reći da je ovaj predlog budžeta pravi rezultat naše nove društvene stvarnosti. Ovaj uspjeh za ovako kratko vrijeme svakako je rezultat velikih uspjeha na političkom, privrednom i finansiskom polju nove Jugoslavije. Sa ovakvim uspjehom ne može se pohvaliti nijedna zemlja u Evropi koja je bila pod okupacijom.

Prva godina Petogodišnjeg plana završena je sa velikim uspjehom i stvarno ovakav uspjeh, kako je rekao naš vođa i učitelj drug Tito uoči nove godine 1948, mogao se postići zahvaljujući novom društvenom poretku i zahvaljujući velikom elanu i stvaralačkoj sposobnosti naših radnih masa.

Ovako pravilno budžetiranje moglo se postići zato što su u godinama poslije oslobođenja pravilno postavljeni svi propisi o regulisanju privrednih i finansiskih pitanja putem donošenja pozitivnih zakona, uredaba i uputstava, i ovi su propisi bili stvarno bitni, da danas imademo pravilno budžetiranje svih organa narodnih vlasti, koje odgovara ne samo Ustavu kao temeljnom zakonu naše zemlje, nego i realnom planiranju druge godine prvog Petogodišnjeg plana.

Petogodišnji plan predviđa veliko unapređenje naše poljoprivrede. To se jasno vidi iz predloženog budžeta. Naša je poljoprivredna proizvodnja još na dosta niskom stupnju i ona mora ići uporedo sa razvojem industrije, jer ona ne samo što daje sirovine za našu industriju nego ona mora da prehrani radne mase grada, koje će daljim razvojem industrije biti mnogo veće. U našoj zemlji postoje svi uslovi za bolju poljoprivrednu proizvodnju kako po kvantitetu tako i po kvalitetu. A pravilan razvoj poljoprivrede ne može se ni zamisliti bez industrijalizacije naše zemlje, jer je ona usko povezana sa potrebama seljaštva.

Imajući u vidu odlučnu ulogu poljoprivredne proizvodnje u Petogodišnjem planu, trebalo bi tražiti puta i načina da se dade jača zaštita poljoprivrednom proizvođaču kome štetu na-

nose prirodne sile, da se zemljoradnik može nesmetano posvetiti izvršenju zadataka u poljoprivrednoj proizvodnji, zadataka koje pred njega postavlja Petogodišnji plan.

Prema podacima, prosječno godišnje oštećuje grad 150—200.000 hektara obradive zemlje, a tome odgovara oko 5.500—6.000 vagona bijelih žitarica i preko 9.000 vagona kukuruza. Šteta od mraza i bujica iznosi vjerovatno polovicu šteta nanesenih od grada.

Efikasne tehničke mjere ne postoje da se ovo spreči i zato se proizvođaču omogućuje da sebi osiguranjem usjeva obezbijedi uloženi trud i materijalna sredstva.

Kod Državnog osiguravajućeg zavoda, koji ima zadatak da osigurava narodnu imovinu od elementarnih nepogoda, postoji dobrovoljno osiguravanje od grada, i ove premije, iako su mnogo niže nego što su bile u staroj Jugoslaviji, ipak su visoke.

S obzirom na mali broj dobrovoljnoga osiguranja usjeva i s obzirom na to što dobrovoljnom osiguranju pristupaju samo oni proizvođači čija zemljišta spadaju u gradobitne pojaseve, Državni osiguravajući zavod, uslijed velikog rizika, nije mogao dati mnogo niže premiske stope iako je to učinjeno u nekoj mjeri za 1948, i baš zbog toga nije ovakovo osiguranje postalo masovno.

Zbog toga je potrebno da se našem zemljoradniku pruži onakovo osiguranje koje odgovara interesima širokih narodnih masa i interesima naše planske privrede.

Imajući sve ovo u vidu, dobro bi bilo da se donese uredba o obaveznom osiguranju usjeva od elementarnih nepogoda, ako ne ove godine, jer je vrijeme podmaklo, a ono pravovremeno dogodine, i tim putem će se stvoriti obezbjeđenje poljoprivrede, kako to postoji u Sovjetskom Savezu i djelomično u Bugarskoj.

Uvođenjem obaveznog osiguranja usjeva postiglo bi se slijedeće:

1) Osiguranje će obuhvatiti ekonomski slabijeg poljoprivrednog proizvođača, kao i one koji su nastanjeni u najzabačnijim krajevima.

2) Premija će biti jevtina i kao takova neće utjecati na proizvodne troškove i neće predstavljati opterećenje proizvođača.

3) Pošto bi se obavezno osiguranje sprovelo na principu da rizik premije bude jednak štetama, to će se tim putem naplaćeni iznosi premija vraćati narodnoj privredi isplaćujući štete nastradalima.

4) Osiguranje bi trebalo da obuhvati ne samo štete od grāda, nego i štete od bujica, slane, mraza i od provale oblaka.

5) Ovakovo će osiguranje dati potstreka za primjenjivanje savremenih tehničkih sredstava, koja će uveliko pomoći unapređenje poljoprivrede i time će proizvođač moći izvršiti plan ranije i prije, jer je njegov trud zaštićen.

6) Ovim osiguranjem otpašće potreba da se tereti državni budžet za pomoć postradalim krajevima od nepogoda.

Kod naših zemljoradnika postoji raspoloženje za ovakovo osiguranje, i ovo se ne može smatrati kao teret, jer će od ovoga imati koristi pojedinac i društvena zajednica, jer zapravo osiguranje i nije ništa drugo nego udruženje onih kojima prijeti ista opasnost, da bi zajednički podnijeli štetu.

Drugovi narodni poslanici, pošto imadem puno povjerenje u našu Vladu na čelu sa maršalom Titom i pošto smatram da ovaj predlog budžeta odgovara u cijelosti interesima naših naroda, izjavljujem da ću u načelu i u pojedinostima glasati za njega.

Predsjedavajući: Reč ima narodni poslanik drug Radomir Matić.

Radomir Matić (*Izborni srez ražanjско-temnički, NR Srbija*): Čuli smo izlaganje pomoćnika Ministra finansija i ostalih drugova naših rukovodilaca, čuli smo i ostale govornike. Ja ne bih imao šta novo da kažem u ovoj diskusiji. Mi smo i prošle godine glasali za budžet za 1947 godinu. Mi smo videli u njemu sve one potrebe i zadatke koji proističu iz našeg plana. Sve smo to, drugovi, ne samo ostvarili nego i premašili za 7 milijardi dinara. Znači da je sve bilo pravilno proračunato. Možemo, prema tome, biti ubedeni, drugovi, da je i ovaj budžet pravilno proračunat i da ćemo ispuniti i sve ono što je u njemu predviđeno.

Ja sam hteo da kažem samo ovoliko, kako se odražavaju mere naše Vlade na terenu, kako se ostvaruju naša predviđanja, na kakve se teškoće nailazi i kako se teškoće savladaju. Uzećemo kao primer pitanje naplate poreza. Naše savezno Ministarstvo finansija izdalo je raspis da se naplaćuje porez na dohodak od svakog domaćinstva prema njegovoj ekonomskoj snazi, vodeći pri tome računa o tome koliko pojedino domaćinstvo ima radne snage, jednom rečju da se uzmu u obzir svi potrebni elementi. To se vrlo dobro pokazalo u praksi. Na zborovima birača, pošto je porez razrezan na svako domaćinstvo, iznete su cifre koliko je koje domaćinstvo imalo da plati na ime poreza. Pojavio se i pokoji nezadovoljnik. Njemu je data reč i reklo se da ga treba saslušati lepo, pa mu se iz mase odgo-

vorilo: »Druže, ti možeš da platiš onoliko koliko si samo od grožđa uzeo«.

Nemamo nijedan procenat žalbe. Razrez poreza je naplaćen u potpunosti za 1947 godinu.

Što se tiče toga kako su nam 1946 godine neprijatelji hteli da ometu te mere, imućniji seljaci i špekulantski elementi nisu hteli da plate porez, hteli su da nas izazovu da im isteramo stoku na pijacu. Međutim, to se 1947 godine nije ponovilo i nije bilo nijednog slučaja da smo vršili naplatu poreze prinudnim putem.

Pitanje otkupa. Godine 1947 trebalo je da izvršimo otkup kukuruza. Godina 1946 bila je sušna i tako su nas naši špekulanti sa sela zaglušili time kako je sve sušom uništeno. I mi smo skoro bili podlegli tom uticaju. Međutim, i odbor i mi smatrali smo da smo pravilno proračunali. Pošto Ministarstvo nije za ishranu dalo nikakav drugi izvor nego nas uputilo na sopstveni izvor, mi smo malo bolje prillegli na stvar. Narod je pomogao i pokazao na licu mesta gde ima kukuruza, i mi smo otkupili 45 vagona, dali žitnom fondu i ishranili svoj srez.

Sad, kad je slobodno kontrahiranje, neprijatelj je hteo i tu da nas omete i kaže: »Ko kontrahira, neće imati za sebe, jer će ga država primorati da dâ i ono što nije rodilo«. Tu nam je pomogao Front, jer je pravilno objasnio, i mi smo i tu ispunili plan kontrahiranja.

I u pitanju vezanih cena pojavljuju se oni isti elementi i iznalaze forme kako da sabotiraju i kažu: »Ko prodaje po vezanim cenama, nadovezaće mu se za obavezan višak«. Zbog toga je dolazilo da ljudi nose u tude zadruge da se ne bi imala evidencija o tome koliko je ko dao po vezanim cenama. Ali i tu je Front pravilno objašnjavao i objasnio narodu.

Dalje, kad je bilo pitanje izgradnje zadružnih domova, kod nas se javilo 17 zadruga da grade domove. Međutim, Zemaljska uprava za gradnju zadružnih domova, zbog materijala, odobrila je da se izgradi samo 11 domova. I ljudi su počeli da spremaju materijal. U jednom selu, gde se prošle godine nije spremila cigla, špekulanti, koji su imali cigle, a neprijatelji su podizanja domova, kad je Front tražio da mu pozajme ciglu, oni su to odbili. I tu se nije ništa moglo. Šta je onda uradio Front? Drugovi iz susednog sela imali su ciglu. Otišlo se k njima u selo, sazvan je zbor i pred njima izložena situacija. Ljudi su kazali: »Mi ćemo vam dati 120.000 cigala«. Nešto je dao sam Front a nešto sami frontovci. I trećega dana 150 kola krcatih ciglama i okićenih krenulo je iz Gornjeg Katuna u Donji Katun; ljudi su sa pesmom pošli da pomognu ovu frontovsku akciju.

Kada su to videli oni elementi koji nisu hteli da dadu svoju ciglu, došli su i oni da skidaju pa su sutradan i oni dovezli svoju ciglu i tako je to selo prvo počelo sa izgradnjom svoga doma. Tako radi narod i tako se on bori sa spekulantskim ostacima reakcije na selu.

I po drugim pitanjima, kao, na primer, otkup pasulja i otkup vune, pokušali su neprijatelji da ometaju, ali im narod dostojno odgovara. Svaki plan premašuje se sa 120, 130 do 200% u izvesnim stvarima.

Hoću ovde nešto da kažem o našim zadrugama. Otkako je počela trgovina po vezanim cenama, naše su zadruge potpuno postale centri našeg sela, kulturni, prosvetni i privredni ako hoćete. Ali, drugovi, ima nešto s čime bi trebalo da se požuri a to je da se što pre, u cilju unapređenja poljoprivrede, nabavi izvestan broj najsitnijih poljoprivrednih sprava kao što su drljače, sejalice itd. i bar po jedan par konja, da se može onome siromašnom seljaku pomoći da i on svoju njivu zaseje i da upotrebi te sitne sprave. Isto tako, radi prevoza poljoprivrednih proizvoda do saveza, do varoši i, obratno, industrijske robe do samog sela, jer inače su u zavisnosti sitni seljaci od onih imućnijih, koji imaju poljoprivredne sprave makar i sitne, ali ipak to je jedna zavisnost. I ostale poljoprivredne sprave kao muljače i kazane trebalo bi nabaviti. Dve naše zadruge poseduju kazane i muljače i to se vrlo dobro pokazalo, a i zadruge pametno time ekonomišu i regulišu cenu tih usluga na selu.

Toliko, drugovi, što se tiče naših zadruga i ostalih poslova koje naš narod obavlja na selu.

Sa svega ovoga, drugovi, kao i sa tih razloga što imamo ogromne zadatke u 1948 godini, koje nam postavlja naš Peto-godišnji plan, ja ovde izjavljujem u ime svoga sreza da će se ljudi moga sreza zauzeti da sve zadatke koji proističu iz plana u potpunosti izvrše.

Izjavljujem da ću glasati za predloženi budžet. (Odobranje).

Pretsedavajući: Na popodnevnoj sednici saslušali smo jedanaest govornika. Lista govornika još nije iscrpna. Ima još jedanaest prijavljenih govornika. Slaže li se Skupština da ovu sednicu zaključim? (Slaže se). Ovu sednicu zaključujem a iduću zakazujem za sutra u 9,30 časova pre podne.

(Sednica je zaključena u 19,40 časova).

ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА И ВЕЋА НАРОДА

Четврта седница

(26 априла 1948)

Почетак у 9,50 часова.

Претседавао потпретседник Већа народа **Божидар Масла-рић** (НР Хрватска).

Претседавајући: Отварам четврту заједничку седницу Савезног већа и Већа народа у V редовном заседању Народне скупштине ФНРЈ. Записник данашње седнице водиће секретар Већа народа др Бранко Чубриловић. Молим друга секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар др Бранко Чубриловић чита записник треће заједничке седнице од 25 априла 1948 године.

Претседавајући: Има ли примедба да прочитани записник? (Нема). Прима ли Народна скупштина овај записник? (Прима). Пошто Скупштина прима прочитани записник, он се оверава.

Прелазимо на дневни ред: продужење општег претреса Предлога општедржавног буџета за 1948 годину. За реч се пријавио народни посланик Чедомир Ђурђевић.

Чедомир Ђурђевић (Изборни срез ресавски, НР Србија): Другови народни посланици, наш Министар Савезне владе друг Милован Ђилас у своме прекјучерашњем говору у овом дому о питањима културног преображаја који се врши у нашој земљи, изнео је опширно сву величину културне револуције која се под руководством друга Тита и наше Комунистичке партије развија у Федеративној Народној Републици Југославији и обележио јасно линију нашег даљег културно-просветног развоја. У вези с тим дозволите ми да се и ја у

неколико речи осврнем на питање улоге штампе и издавачке делатности у нашој земљи.

Улога коју позитивна писана реч, било дневне или по-времене штампе, било књижевног или научног дела, игра у подизању културно-просветног нивоа једног народа, и формирању друштвено-политичке свести код најширих народних маса, у утицају који врши на организовање и активизирање људи у правцу стварања нових и савршенијих облика живота, — заиста је значајна, толико значајна, да се она може ставити и ред прворазредних васпитних фактора у друштву.

У старој Југославији, Југославији до рата, захваљујући одређеним друштвено-политичким условима, штампа и издавачка делатност уопште код нас нису ни издалека вршиле једну такву друштвено корисну функцију. Када ово кажемо, ми мислимо, углавном, на онај владајући део ондашње штампе и издавачке делатности, које су, с једне стране, биле одређиване карактером ненародне власти и владајуће буржоаске идеологије у нашој земљи, а с друге стране — профитерским мотивима и тенденцијама разних приватно-капиталистичких издавачких предузећа.

Због таквог свог карактера и штампа и књига и старој Југославији нису биле усмерене на просвећивање најширих народних слојева, већ, напротив, у правцу њиховог заглављивања и пасивизирања, како би се што дуже и што чвршће држале у покорности, економској потлачености и политичкој обесправљености. Тековине истинске културе и уметности биле су далеко од народа, а народ далеко од утицаја на културу и уметност, јер тај народ, коме се није давала могућност да упозна најплеменитије плодове стваралачког људског духа, садржане у књижевним, уметничким и научним делима, да увиде њихову корисност за свој властити напредак, — још мање је био у могућности да са своје стране утиче на унапређивању и умножавање тековина људске културе.

У бившој Југославији, сем факта да су сва материјална средства штампе и издавачке делатности била у рукама ненародне државе или појединаца, — који су своја гледишта били у свему ускладили са владајућом реакционарном идеологијом, — није постојала ни најобичнија, формална грађанска слобода штампе, већ је читав новинарски, публицистички и књижевно-издавачки рад био подвргнут превентивној црно-стотинашкој цензури, која је и корену гушила сваку иоле напредну мисао, — исто онако као што је сурови режим диктатуре прогањао, хапсио и мучио све носиоце друштва-

ног прогреса у нашој земљи. Ако је, и поред свега тога, у бившој Југославији, у појединим њеним културним центрима, кроз читаву ту загушљиву, реакционарну атмосферу, с времена на време, засветлила, па понекад и дуже времена зрачила светлост каквог напредног листа („Нин“), каквог часописа („Наша стварност“, „Стожер“, „Уметност и критика“) или каквог издавачког предузећа („Нолит“), — онда је то било могућно само захваљујући пожртвованом раду и снагаљивости наших поштених јавних, културних и књижевних радника, који се нису мирили са постојећим злом, већ су се храбро ухватили у коштац с њиме, потпомогнути морално и материјално од оног прогресивног дела нашег садашњег друштва, које се, са Комунистичком партијом на челу, борило и припремало услове за наступајући темељити друштвено-политички преображај у нашој земљи.

Народноослободилачка борба, која је под руководством друга Тита вођена пуне четири године, није нашим народима донела само ослобођење од окупатора и домаћих издајника, већ им је донела и ново друштвено-економско уређење, нову народну власт и социјалистички сектор привреде. Од потлаченог, обесправљеног објекта капиталистичке експлоатације, народ је постао слободан у сваком погледу и у могућности је да учествује у стваралачком раду на изграђивању новог и светлијег живота у својој земљи. Место старе, реакционарне буржоаске идеологије, изграђује се нова прогресивна идеологија најширих народних слојева. Захваљујући народној власти, народ долази до листова, штампарија, издавачких предузећа, издавачких и графичких кадрова. Годишњама спутавани и пропањани од реакционарних режима, народни књижевници, научници и уметници, који надахнућа за свој стваралачки рад налазе у богатом народном животу, у његовим позитивним светлим традицијама, у његовој борби за слободу, мир и бољи живот, — потпомогнути од своје народне државе, могу да стварају дела за народ, да га упознају са највећим делима домаће и светске литературе. Тековина најнапредније литературе на свету, коју стварају слободни народи Совјетског Савеза, која је у бившој Југославији врло тешко долазила до руку наших народа, данас већ увелико постаје својина наших народа.

Наше народне масе, у својој народној држави, не само да могу уживати све плодове духовне и материјалне културе, да се са њима васпитавају и преваспитавају, већ и саме могу несметано да учествују у стварању таквих тековина, могу да кроз књиге и листове изражавају своја духовна

стремљења, да преко новина и књига активно делују на даљи развитак своје земље и на изградњу бољег живота у њој.

Навешћу неке податке о штампи и издавачкој делатности у Народној Републици Србији из 1947 године, који илуструју напредак који је учињен у погледу штампе и издавачке делатности у нашој Републици. Само у току ове године издато је у Народној Републици Србији укупно 276 дела стручне, 237 уметничке литературе, 149 школских уџбеника, 111 публицистичких књига и брошура, 45 научних дела, 41 дело из области марксизма-лењинизма, 146 закона и 160 књига разне друге литературе — са милионским тиражом. Издавано је 56 листова и 30 часописа републичког значаја, 12 листова и 10 часописа националних мањина, 33 листа и 41 часопис савезног значаја. Овај велики број издатих књига и листова, са огромним тиражом, не сведочи само о огромном порасту издавачке делатности у новим друштвено-економским условима, већ и о силном порасту интереса широких народних маса за добре књиге, листове и часописе.

Изнети подаци о мањинским листовима и часописима, који се у Народној Републици Србији штампају на језицима националних мањина, сведоче о великој бризи наше народне државе за национална права мањина, њихов правилан и слободан развитак у нашој држави, за правилан развитак и процват њихове духовне и материјалне културе.

Из горе наведених података види се и то да је издавачка делатност у нашој Републици у минулој години обратила доста пажње издавању уџбеника за основне, средње и стручне школе, што је неоспорно добро и потребно с обзиром на недостатак добрих уџбеника и на измењени карактер послератне наставе у нашим школама.

Сем побројаних успеха у раду наших издавачких предузећа и наше штампе уопште у прошлој години, било је код њих и знатних недостатака и пропуста, које овде морамо подвући и које издавачка предузећа у идућој години морају отклонити, како би са успехом могла извршити оне задатке које Петогодишњи план, у погледу дизања општег просветно-културног нивоа наших народних маса, ставља пред њих. Ти недостаци су, углавном, следећи.

Ма да је прошла година била прва година Петогодишњег плана, па према томе и прва година планског рада наших издавачких предузећа, она ипак није дала оне резултате које је могла дати. Већина наших предузећа није добро спровела унутрашњу организацију посла код себе. Расположена ма-

теријална средства за штампање (хартија, машине и др.) нису увек најрационалније и штедљиво коришћена. Сами планови издавачких предузећа рађени су често на брзину, постављани нереално и без једне одређене линије које предузеће у свом издавачком раду треба да се придржава. Исто тако ни кадрови нису увек правилно за овај посао одабирани, нити правилно коришћени. Све то довело је до тога да планови неких издавачких предузећа нису били остварени.

Квалитет штампаних дела није увек био на солидној висини. Услед слабе организације посла, неангажовања довољно квалификованог кадра за преглед, одабирање и редакцију књига које су издаване, догађа се да су издавана дела и слабије књижевне вредности, често технички слабо опремљена, са много недостатака у погледу превода, редиговања и коректуре. Овај недостатак квалитета а и квантитета осетио се нарочито у издавању дечје литературе, којој, уосталом, врло мало пажње посвећују наша издавачка предузећа.

У току минуле године испољио се недостатак у погледу издавања добре и разноврсне литературе за село. Сем издавачког предузећа Народног фронта Србије и „Задружне књиге”, која су, уосталом, и сама недовољно издавала за село и ограничавала се само на штампање стручних и поучних ствари за сељаке, — није било ни једног другог предузећа које би у свом издавачком раду више пажње посветило литератури за село и сељаке. Нарочито су недостајале добре, лако писане, популарне брошуре о политичким догађајима у свету и код нас, о политичким питањима у вези са Петогодишњим планом, о раскринкавању ратних хушкача из табора англо-америчких империјалиста итд. Овај недостатак мора бити што пре отклоњен и у наредној години селу треба пружити што више таквих књига и брошура, како би оно било благовремено и правилно обавештавано о свима питањима која га данас много интересују.

Исто тако наша издавачка предузећа нису у току прошле године обрађала довољно пажње издавању музичке литературе, тако да још оскудевамо у стварима из области музичке теорије, у добрим зборницима масовних народних песама, нотних издања итд.

Организацију растурања и правилног расподељивања књига на све друштвене слојеве наша издавачка предузећа нису успела да спроведу како ваља, нити су им у том погледу масовне, фронтоске организације учиниле какву озбиљнију помоћ, те у том погледу постоји и врло слаба евиденција.

Ипак, могло се установити да је највећи део расположиве количине књига у току прошле године растуран међу раднике и омладину у граду, док је мања пажња посвећивана растурању литературе на селу.

Док су се горе поменути недостаци у раду наших државних издавачких предузећа појављивали као последица недовољног сналажења и искуства у организацији посла, недостатка кадрова и материјала, — недостаци и грешке у раду приватних издавачких предузећа биле су намерне, условљене њиховим непријатељским класним ставом према нашој новој држави.

Овакав штетни рад издавачких предузећа са приватног сектора осетио се нарочито на терену дечје литературе, преводне западне књижевности и музичких издања, на што се наша књижевна критика свега неколико пута осврнула, али још недовољно и недовољно оштро, како би се пред народним масама потпуно докраја раскрикао прљави противнародни рад приватног издавачког сектора код нас.

У 1948 годину, у другу годину нашег Петогодишњег плана, издавачка предузећа у Народној Републици Србији улазе далеко спремнија него у прошлој години, с обзиром на своју боље изведену унутрашњу организацију посла, на већ досада стечена искуства у раду, бројнији и искуснији издавачки, преводилачки и графички кадар.

Сва издавачка предузећа у НР Србији сачинила су своје планове, који су сада знатно систематскије урађени, реалнији су и јасније је обележена издавачка линија сваког предузећа, што је веома важан фактор у планском издавачком раду.

Највеће издавачко предузеће у НР Србији „Просвета” издаће у току ове године око 300 дела књижевног, стручног и научног карактера, затим из области дечје и музичке литературе. Да би се обезбедио квалитетни ниво онога што ће се издати, „Просвета” је формирала књижевни савет од неколико књижевника и јавних радника, који је извршио избор дела класичне, новије и савремене литературе свих књижевних родова. Исто тако пажљиво је извршен избор популарне, стручне и научне литературе.

У области издавања књига за децу биће учињен знатан корак напред, јер је ове године много озбиљније постављено питање дечје литературе. У том циљу формирано је посебно одељење са редакцијом за дечју књижевност, која ће не само сачинити избор најбољих ствари за децу из материјала који је досад у овој области у домаћој и страниј литератури

створен, него ће предузети ширу иницијативу за ангажовање реномираних писаца за стварање децје књижевности, као и за јаче активизирање досада афирмисаних децјих писаца. „Просвета“ предвиђа, даље, издавање око 60 уџбеника за средње, основне школе и Универзитет, као и издавање разних речника и приручника за којима се сада осећа потреба. Сем тога, издаваће и даље часописе: „Књижевност“, „Народно просвећивање“, „Позориште“, један музички часопис и новине „Просветни преглед“.

Задружно издавачко предузеће „Задружна књига“ издаће у току ове године низ одабраних дела, углавном од совјетских, бугарских и наших аутора, која третирају проблеме села и задругарства. Осим тога предузеће ће издати и неколико белетристичких књига из живота и рада у сељачким радним задругама.

Издавачко предузеће Народног фронта Србије има у своме плану и ове године штампање књига и брошура намењених најширим народним масама града и села, у којима ће се третирати проблеми живота и рада на селу, питања из међународне и унутрашње политике, и, најзад, питања из Петогодишњег плана.

Издавачко предузеће „Сељачка борба“ покреће ове године серију популарних политичких брошура из области међународне политике и Петогодишњег плана од домаћих публициста и јавних радника. Исто тако, досада већ афирмирана „Политичка библиотека“ наставиће са серијом својих популарних политичких брошура, углавном од домаћих аутора.

У Новом Саду издавачко предузеће „Матица српска“ предвиђа својим планом такође издавање већег броја књига. Слично „Просвети“, и оно је извршило потребне организационе припреме. Предузеће ће издавати дела старијих и савременијих војвођанских писаца, извесна дела из совјетске и стране литературе, низ популарно-научних књига, као и неколико ствари за омладину и децу.

Мањинска издавачка предузећа — „Мађарски културни савез“ (Суботица), „Матица русинска“ (Руски Крстур), „Матица словачка“ (Бачки Петровац), „Румунски културни савез“ (Вршац) и „Прогрес“ (Приштина) — имају своје издавачке планове, у којима су заступљени, у првом реду, преведени чланци и дела наших политичких руководиоца и публициста, дела домаћих мањинских писаца, преводне ствари из стране литературе, и штампање уџбеника за школе на мањинским језицима.

Укратко речено: са новом годином Петогодишњег плана издавачка делатност у нашој Народној Републици ступила је у нову фазу, фазу вишег планског рада, много живљег, разноврснијег и обилнијег од прошлогодишњег, који ће не само обогатити наше многобројне градске и сеоске библиотеке и читаонице новим, значајним делима домаће и стране литературе него ће знатно повећати и количину књига за широкe радне масе, подићи њихов културни и просветни ниво, дати им више перспективе у раду на извршењу задатака из Петогодишњег плана, задатака изградње социјализма у нашој земљи.

Другови народни посланици, из овога што сам рекао јасно се види колики је напредак учињен у нашој Републици на пољу штампе и издавачке делатности, исто такав напредак као и у осталим гранама културне делатности у нашој земљи, о којима је у свом експозеу говорио Министар Савезне владе друг Милован Ђилас. Уопште узев, то што се данас у нашој земљи догађа на пољу научног и културно-просветног рада, сасвим је различито и супротно од оног што се данас догађа у земљама западне, доларске демократије. У тим земљама све снаге реакционарних империјалистичких елемената усмерене су, на културном плану, у правцу прикривања, фалсификовања и сакаћења истинских тековина науке и просвете, у правцу прогона њихових генијалних стваралаца, а на стварање лажне науке и декадентне буржоаске уметности, која има за циљ да прикриви сурову империјалистичку стварност тих земаља и да духовно трује појединце и народе злочиначким идејама о тобожњој потреби једног новог рата.

Али све је то узалуд, јер упркос тих империјалистичких тежња да се ђаво претстави као светац, да се бестидна лаж претстави као истина, а зло као добро, упркос свих тих тежња да се заустави точак прогреса људског друштва и људске културе, друштво ће се и даље развијати путем прогреса, по законима које су пре сто година открили неумрли Маркс и Енгелс, а даље развили на виши ступањ Лењин, Стаљин и Тито, показујући народима, притиснутим империјалистичком пљачком и поробљавањем, пут до ослобођења од империјалистичке тираније и до лепшег живота.

Вредност дела једнога Толстоја и Анатола Франса, Драјзера и Максима Горког, вредност учења Лењина и Стаљина, не могу умањити разне империјалистичке, фашистичке нуле у Сједињеним Америчким Државама, па ма како оне данас бестидно инквизиторским и фашистичким методама радиле

на прогону тих дела из њихове земље, ма колико да су се упеле да свету природе труле остатке своје буржоаске културе, који нису ништа друго но веран одраз духовног распада империјалистичког света.

Наши народи, чврсто вођени руком маршала Тита и Комунистичком партијом Југославије, гнушају се злочиначких настојања америчких империјалиста да богатство људске културе и цивилизације сахране у једном новом рату. Они, — насупрот лажној декандетној буржоаској култури, упереној против здраве свести народа и њихове слободе, — супротстављају своју велику и светлу, праву народну културу и уметност, исто онако као што се на политичком пољу борбено супротстављају свим тежњама америчких империјалиста за господством над светом и поробљавањем свих независних и слободних народа.

Наши ће народи неуморно и сигурно изграђивати своју земљу својим сопственим снагама, подизати своју просвећеност и културу, чврсто се наслањајући на борбене и светле традиције своје велике прошлости, са чврстом вером у коначну победу социјализма.

Перспективе те победе јасно се назиру већ данас јачањем и повезивањем свих напредних земаља народне демократије, јачањем, повезивањем и проширењем борбеног јединства свих демократских снага света на челу са Совјетским Савезом, кроз њихову организовану борбу против свих империјалистичких назадних снага, за победу мира и демократије у свету.

Ја, другови народни посланици, изјављујем да ћу гласати за овај буџет. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Миле Почуча.

Миле Почуча (*Изборни срез Грачац, НР Хрватска*): Другови народни посланици, пред нама се на рјешавању налази од ослобођења други по реду предлог опћедржавног прорачуна, предлог буџета за 1948 годину, који обухвата другу годину нашег првог Петогодишњег плана индустријализације и електрификације наше земље, другу годину изградње социјализма у новој, Титовој Југославији. Тај буџетски предлог много јасније, прецизније, на научним чињеницама и искуству из прошле године, утврђује и изражава економску могућност наших државних прихода и расхода за 1948 годину. Та чињеница да смо након свега три године од ослобођења успјели постићи, може се рећи, тачну евиденцију о нашим привредним могућностима, претставља прворазредни

фактор у даљњем планирању наше социјалистичке изградње. Непријатељски елементи су за прошлогодишњи буџет говорили да су то дјетињи покушаји који се неће моћи остварити, који ће морати довести до крупних политичких и економских потреса и до слома читавог финансиско-економског и друштвено-политичког система.

Ти елементи, који су прижељкивали и још прижељкују слом нашег друштвено-политичког система, развијали су своје теорије и схватања на претпоставци да је сељаштво у својој цјелини конзервативно, да се његово схватање и начин живота неће моћи преоријентирати и довести у склад са потребама социјалистичке изградње, да ће настати непремостива провалија између града и села итд., што ће потпуно парализирати сва настојања народне власти у изградњи наше земље. Међутим, испоставило се да реакционарни елементи нису познавали ни село ни сељака, нису схватили да је сељаштво у Ослободилачкој борби прошло кроз одличну политичку школу, да су настале крупне промјене у његовом схватању, да се код сељачких маса оформила политичка свијест, која није трпила оквира у које су је лажни адвокати сељачких интереса настојали стиснути.

Сељачке масе су одлично схватиле политику савеза са радничком класом. Процес изолације капиталистичких елемената довео је до побједи која нам је омогућила готово потпуну експропријацију буржоазије и национализацију средстава за производњу — народна власт је узела у своје руке све кључне позиције у економици. Политички савез радника и сељака и свијест о његовој потреби, поред наших све већих могућности привредне обнове и изградње, био је основни фактор за извршење и повишење опћедржавног прорачуна за 1947 годину. Дакле, већ прошлогодишњи буџет нам је недвојбено показао и открио све веће могућности нашег привредног развитка и изворе опћедржавних прихода. Он је, осим тога, показао да су наше народне масе политички зреле, да су нову друштвену економско-политичку структуру, поредак нове народне демократије и народне власти прихватиле као једино могућан пут њ свом развитку, пут изградње социјализма у нашој земљи.

Овогодишњи опћедржавни буџет оснива се на прилично сигурним и провјереним елементима, које нам је оставило прошлогодишње искуство. Ту, у првом реду, имамо у виду повећање производње материјалних добара и све веће могућности развитка производних снага у нашој земљи. То је најважнији основ нашег овогодишњег опћедржавног про-

рачуна и уласка у другу годину нашег Петогодишњег плана. Друг Кидрич је у свом излагању истакао и подвукао да повећање нашег овогодишњег опћедржавног буџета за око 39 милијарди динара, у поређењу са прошлoгодишњим буџетом, није резултат даљњег оптерећења пореских обвезника, него је, напротив, резултат све већег развитка производних снага у нашој земљи, све већих могућности производње материјалних добара широке потрошње, што претставља даље подизање животног стандарда трудбеничких маса града и села. Треба напоменути да је искуство већ прве године нашег Петогодишњег плана дало добре резултате, да је у поређењу са 1946 годином знатно подигнут животно стандард радних маса, да су се у нашој земљи почели производити производи који су се у старој Југославији редовито увозили.

То је несумњива чињеница која потврђује исправност привредне политике наше Савезне владе и наше Партије, са другом Титом на челу. Искуства прве године нашег Петогодишњег плана показују да се наша земља налази на сигурном и провјереном путу социјалистичке изградње.

Адвокати тобоже сељачких интереса говоре о томе да наша народна демократија, наша народна власт у економској области води политику ликвидације сељаштва, политику пауперизације сељаштва и томе слично. Они, наравно, у томе имају своју посебну рачуницу: да поколебају сељачке масе, рачунајући на „сељачку традиционалну конзервативност“, мисле да супротставе село социјалистичком граду, да изазову неповјерење сељаштва према радничкој класи, да поткопају савез радника и сељака. Таква политика жалосних остатака капиталистичке класе срачуната је на то да поврати оне политичке позиције које су за њу неповратно изгубљене, да поткопа повјерење народних маса у нашу социјалистичку изградњу. Да ли се такав план реакционарних остатака оснива на реалним темељима? Мислим да су такве жељице лишене сваког основа.

Довољно је бацити само летимичан поглед на буџетски раздио Предлога опћедржавног буџета за 1948 годину који се односи на пољопривреду, па да се дође до закључка да народна власт поклања огромну пажњу нашој пољопривреди, то јест, културном, политичком и економском уздизању трудбеничких сељачких маса. Читава наша политика у односу на село заснива се, према томе, не на уништавању сељака као сељака, него на уништавању сеоске биједи, на уништавању културне и економске заосталости наших трудбеничких сељачких маса, на њиховом културном, политичком и еко-

номском уздицању на виши степен. Пракса из прошле године показала је да је ситно и средње сељаштво правилно схватило политику наше Владе, да је углавном извршило своје обавезе према држави. Оно је добро схватило да је данашња наша стварност његова стварност и да његова политичка свијест у тој стварности игра врло важну улогу. То су неодољиве чињенице, које не допуштају сумњу у чврстину нашег поретка, у чврстину народне демократије и народне власти у нашој земљи, чињенице које улијевају огромно повјерење у стваралачке снаге нашег народа.

Има људи, како је навео друг Кидрич, који су прожети песимизмом и невјерицом, капитулантством и опортунизмом, који су изгубили вјеру у стваралачке способности нашег народа. Такви људи свјесно или несвјесно уносе колебање у народне масе, они свјесно или несвјесно служе и вањској и унутарњој реакцији, они на овај или онај начин спутавају напоре наших народа у извршењу Петогодишњег плана и социјалистичке изградње. То су људи који се објективно и у крајњој линији срозавају у блато издаје, који служе опћем плану међународне и унутарње реакције, која се дупела из петних жила да наш економски развитак укочи, да нас у економском а потом и у политичком погледу учини потпуно зависним.

Није потребно нарочито истицати да је духу невјерице, опортунизма и капитулантства потребно навијестити одлучну борбу као саставном дијелу борбе за извршење нашег Петогодишњег плана, јер је јасно, другови и другарице, да се борба за социјалистичку реконструкцију наше земље не може замислити без одлучне борбе против свих оних елемената и фактора који коче и успоравају социјалистичку изградњу.

Нема разлога вјеровању да ми у томе нећемо успјети. Наша историјска пракса и будућност ће показати да је наша економска политика правилна, да ће политичка свијест маса и убудуће у стопу пратити наше напоре, а песимисте, капитуланте и опортунисте осудити, одбацити као непотребне, као оне који нису могли ићи у корак са нашим развитком.

Наш је пут потпуно провјерен и јасан. Ми смо се срећно, истина уз много жртава, избавили од империјалистичког јарма, одредили историјске смјернице нашег политичко-економског развитка, створили повољне услове за тај развитак, и мислим да међу нама нема никога ко би хтио да тај развитак окрене на горе. Ко би хтио жалосну судбину земаља које

су своју политику и економију, захваљујући издајничким владајућим кликама, подредиле долару и Маршаловом плану, изгубивши на тај начин своју националну независност, претворивши се у колоније америчког империјализма!

Ми смо пошли својим путем, путем социјалистичке изградње, за који нам је богато искуство дала пракса великог Совјетског Савеза. И, као што је друг Кидрич у своме излагању рекао, остварење социјалистичке изградње се не може замислити без великих напора наших радних људи, а прошлогодишње искуство нам говори да су радне масе спремне за такве напоре када се ради о изградњи срећније будућности.

Пошто је Предлог општедржавног буџета за 1948 годину огледало наше економске моћи, одраз привредних могућности и повјерења народних маса града и села у народну демократију и народну власт, изјављујем да ћу њу начелу гласати за. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик др Гјорги Гаврилски.

Др Гјорги Гаврилски (НР Македонија): Другови народни посланици, Предлог општедржавног буџета за 1948 годину обухвата целокупну делатност наше народне власти као целине на пољу привредне изградње, културног подизања, заштите народног здравља и социјалног обезбеђења наших народних маса. Наш буџет показује привредну силу наше земље, привредну снагу која остварује материјалну базу за подизање животног стандарда нашег радног народа. Наш буџет иде сигурним корацима ка подизању здравственог стања радног народа града и села. Први пут у историји наших народа створени су материјални услови за истинску заштиту народног здравља. Први пут је медицинска наука постала својина радног народа на селу и граду, у рудницима, фабрикама и на сваком месту где се ради.

За испуњење и остварење Петогодишњег плана друг Тито је поставио пред здравствене раднике задатак: очувати здраве руке радноме народу града и села, спречити и смањити број оболелих и трајање боловања, односно максимално сачувати радни потенцијал. Народна Република Македонија уложила је велика материјална средства да би спасла радни народ од даље пропасти којој је био изложен од стране експлоататорске клике.

Упоредујући податке буџета из 1939 и 1940 године, видећемо следеће стање:

Године 1939 за социјално збрињавање и заштиту здравља било је предвиђено 10,312.986 динара, од чега за среску здравствену службу 882.800 динара. У првој години нашег Петогодишњег плана предвиђено је за градске одборе 62,160.903, за среске одборе 35,747.840, за министарства 99,285.441, додајући томе за социјалну обнову 39,522.875. То укупно износи 236,727.059 динара.

Овом броју треба још додати и инвестиције, што износи 71,226.807 динара.

Сматрам да ово речито говори каква је здравствена политика наше народне власти у чувању радног потенцијала наших широких народних маса.

Основни проблем здравствене заштите Владе НР Македоније био је да реши истовремено и државни проблем Југославије, а то је питање маларије, пошто од маларије у Македонији болује око 300—400.000 људи, што значи око $\frac{1}{3}$ становништва. Велики су губици које наноси маларија радном народу Македоније. Неколико цифара нам могу показати катастрофалне губитке које трпи наша економика. Ако се узме да свако лице болује 10 дана у најпродуктивније годишње доба, од пролећа до јесени, то значи 3 милиона радних дана, а срачунато у вредности износи око 300 милиона динара. Томе треба додати поплављено земљиште од око 80.000 хектара а то је 9% обрадиве површине земљишта. Мелиорацијом тога земљишта, која је предвиђена у току Петогодишњег плана, добиће се најплодније земљиште за одгој суптропских култура — дуван, памук, мак, пиринач, рицинус итд., култура које дају просечни принос од око 8.000 динара по хектару, што би износило око 640 милиона динара. Значи, национални доходак би се повећао скоро за око 1 милијарду динара. С друге стране, све ове културе осигураће нашој индустрији драгоцене сировине и на тај начин ће је учинити независном од увоза.

Маларија погађа највише децу и омладину и зато је прираст становништва у Македонији веома ограничен, а с друге стране — Македонија претставља гнездо за пренос маларије за целу Југославију. Војници који су за време старе Југославије служили војни рок у Македонији, разносили су маларију, а доста их је оставило живот у Македонији за време служења рока.

У бившој Југославији, због назадног друштвено-политичког система, остављено је било лекарима да сами воде борбу против маларије, али они нису могли успети да реше овако сложен и комплексан проблем као што је маларија, без

учешћа државе, без учешћа народних маса, јер је то било немогућно.

Наша народна власт озбиљно је схватила проблем борбе против маларије, и с обзиром на комплексне факторе који утичу на њено ширење, који прелазе оквир здравствене службе, поставила га као друштвени проблем који ће се решити учешћем самога народа, преко масовних организација, у којима се крије велика стваралачка моћ и огроман резервоар неисцрпног радног потенцијала.

У бившој Југославији и поред постојећег високо научног института у Скопљу, Хигијенског завода, нису за све време били прикупљени основни елементи за борбу против маларије. Отуда људи који су тамо радили нису знали колико има маларичних гнезда ни у самом Скопљу, а да и не говоримо о целој Македонији. Онда се поставља питање: како се водила борба против маларије? Наше народне власти затекле су такво стање. Нисмо имали потребних преходних елемената за борбу против маларије.

Благодарећи заједничком раду нашег и војног санитета, народних власти и масовних организација, ми смо успели да у току прве планске године, 1947, дођемо до свих елемената о маларији у Македонији, а у Скопљу смо успели да региструјемо преко Народног фронта сваки водни објекат у свакој кући и на тај начин смо дознали где се налазе сва маларична гнезда, а наши здравствени радници, који су били припремљени у току 1947 године, могли су систематски и плански да воде борбу. Успели смо да смањимо број обољења од маларије током прве планске године за 57,1%. (Аплауз).

То је резултат новог доба, резултат заједничког, колективног рада народне власти и масовних организација, уз помоћ наше славне Армије. Ово је био нов начин рада којим смо једино могли постићи такве резултате, а да смо радили како се данас ради у капиталистичким земљама, ми не бисмо имали ове резултате.

У бившој Југославији попрскано је 520.360 м² земљишта, а у току 1947 године попрскано је 20.431.196 м² прашком DDT, а нафтом 19.632.053 м². То су све биле маларичне површине. Испрскано је досада 53.691.842 м² кућа и штала. То је рад здравствених радника, уз помоћ масовних организација и војног санитета. Наш кадар који је износио приближно 300 људи, уз помоћ војног санитета износио је много више, а томе треба додати десетак хиљада фронтоваца, наше омладине и наших синдикалних радника. Ето, тај здравствени

колектив био је основни фактор који је могао да да овако велики резултат у борби против маларије.

Ја бих хтео да нагласим још једну ствар. Ми нисмо пошли путем оних који су говорили: „Ви немате високо научне квалификоване раднике за организацију борбе против маларије“. Ми се нисмо повели за њима, већ смо у току 1947 године формирали курсеве за здравствене кадрове, направили план са војним санитетом и масовним организацијама и тако постигли ове резултате. Желим да пред овим домом изразим захвалност здравственим радницима, војном санитету, и нашој Влади, која је дала моралну и материјалну подршку, нови правац рада постављен на широку друштвену базу.

Сматрам да би требало овде подвући један успех постигнут на нашем омладинском објекту, на Моноспитовском Блату, нашем првом мелиорационом објекту у Петогодишњем плану, на коме ће се исушити 8.000 хектара мочварног земљишта. Године 1941 на Моноспитовском Блату правио се пут Струмица—Петрич где су окупационе бугарске војске имале 3.600 војника од којих се 3.200 разболело од маларије, а била се 24 смртна случаја. Рад на путу морао је бити прекинут, пошто се разболело 96,4%. Све је то документовано у „Војној хигијени“ од др Стрибрниа.

У току ове године ми смо имали на Моноспитовском Блату у току месеца јула 1,1% болесних од маларије, месеца августа 0,35%, у месецу септембру 0,9%, а октобра 0,2%. Пошто је радни потенцијал наше омладине на Моноспитовском Блату био у потпуности сачуван, наша омладина могла је пре времена да изврши све радове које је пред њу поставила наша народна власт. Ове сам цифре изнео због тога да се из њих јасно види какав привредни проблем претставља маларија не само за Македонију, него и за Југославију и за одбрану наше земље.

Исто тако на свима градилиштима, односно по рудницима и фабрикама, пољопривредним добрима, земљорадничким радним задругама сви су наши радници били заштићени од маларије, тако да је обољења од маларије било свега 2%. То значи да су речи друга Тита, да одржимо радни потенцијал нашег народа, биле у потпуности извршене, а то смо видели из резултата који су постигнути у овој планској години.

Осим борбе са маларијом, наша народна влада је имала врло велико учешће и на другим пољима здравствене заштите широких радних маса. У борби против туберкулозе

ми смо у бившој Југославији имали свега један диспанзер, а у првој планској години 8 диспанзера и то новоизграђених. У 1939 години било је свега 1 одељење за туберкулозу са 30 кревета, а данас имамо 7 одељења са 376 кревета. У бившој Југославији ниједан радник није био систематски прегледан од туберкулозе, док је прошле године прегледано 33.945 радника. Значи, унапред се сви радници прегледају и благовремено предузимају мере за оне који болују од туберкулозе. Расход радника код социјалног осигурања јесте 2,65%, док је предвиђен средњи расход 4 до 5%, што значи да наши радници максимално учествују у изградњи наше домовине.

У погледу заштите деце у прошлој години, при претресу буџета за 1947 годину, један је народни посланик изнео да се не води брига о заштити матера и деце. Међутим, ја бих цифрама хтео да докажем супротно. У Македонији пре овог рата постојао је само један диспанзер док их данас имамо 14; у бившој Југославији било је 5.006 прегледа деце, а данас — 161.528 прегледа, тј. 32 пута више. У бившој Југославији било је 419 саветовања одојчади, а сада има у току 1947 године — 12.213. Саветовања за трудне жене у бившој Југославији није било ниједнога, а прошле године било их је 26.919. У целој Македонији по свима срезовима створене су здравствене станице које имају 3 до 4 одељења. Осим тога, наше село, које у бившој Југославији није имало ниједну здравствену станицу, данас, у првој планској години, има 84 здравствених станица. Наш сељак данас у селу добија лекове. Будући да су здравствени кадрови за борбу против маларије расподељени по селима, наш сељак није принуђен да иде по 40 до 50 километара и да носи своје дете у град ради здравствене помоћи, ради неколико таблета кинина или других антимаљаријских лекова, но ове добија близу свога дома. Редовно наши лекари у одређене дане обилазе села и на лицу места указују здравствену помоћ народу.

Ето откуда долази оволики радни елан широких народних маса града и села у Македонији.

Остварење овог буџета претставља борбу за афирмацију новог типа наше државе, која је у рукама радног народа, за изградњу разумнијих, богатијих услова живота, који ће довести не само до културног преображаја но и до здравственог преображаја нашег народа, насупрот држави-паразити у којој експлоататорска мањина сише најбоље друштвене сокове и доводи радни народ до материјалне и здравствене беде.

Наш буџет ствара лепу перспективу за процват наших југословенских народа, у којој ће братство и јединство бити јака гаранција за наш развитак. Изјављујем да ћу гласати за овај буџет. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик друг Цавид Нимани.

Цавид Нимани: (Изборни срез шарпланински, НР Србија): Другови народни посланици, Петогодишњи план у првом реду је имао за задатак привредни развитак у нашој земљи, а то значи ликвидирање привредно-техничке заосталости код нас, то јест учвршћење и развој наше економске и привредне снаге, носилаца напретка и развоја наше земље. Са развојем материјалних средстава производње иде и културни развој, и тако се ствара одговарајућа материјална база за даљи културни развој у нашој земљи за сваки наш народ и за сваку нашу националну мањину, која има ту срећу да живи у Федеративној Народној Републици Југославији. Прва година нашег Петогодишњег плана то најбоље потврђује. За нашу Аутономну Косовско-метохиску Област основни је задатак био ликвидирање дотадашњег привредног стања и културне заосталости.

Задаци које је поставила прва година Петогодишњег плана у нашој области, нарочито на културном пољу, били су врло велики. Ослобођење наше земље затекло је Косово и Метохију као најзаосталије крајеве у нашој земљи. Стога је Петогодишњи план поставио задатке да брзо изиђемо из те заосталости, да брзим темпом корачамо да бисмо примили све културне тековине које су постигнуте у нашим народима који се развијају. У томе погледу ми смо постигли крупне успехе. О стању културног живота код нас, нарочито код Шиптара, од 1938 године до данас, ја бих хтео да наведем и неке примере. У 1939 години имали смо 90% шиптарског становништва које је било неписмено. То стање најбоље нам објашњава политику властодржаца бивше, капиталистичке Југославије у односу на нас, а која се састојала у томе да нам се онемогући културни и економски развитак. У години 1945 и 1946 у Косову и Метохији описмењено је око 40.000 неписмених. Кампања за описмењавање у 1947 и 1948 години обухватила је 75.324 неписмених и та се кампања водила преко организација Народног фронта, омладинских организација, АФЖ-а, народних одбора, и она је обухватила свако село и заселак. Ова се чињеница објашњава тиме што култура није више монополисана само за једну класу, конкретно

капиталистичку класу, већ је она својина читавога народа, с једне стране, а с друге стране, и великом бригом коју народне власти воде за уклањање заосталости у нашој области и у целој нашој земљи, и за културно и привредно подизање.

Ево како стоји ствар са школама. Године 1939 код нас није постојала ниједна школа на шиптарском језику. И не само да није било школа на шиптарском језику, него је и број школа на српском језику био врло мали. Док смо ми крајем 1947 године имали 512 основних школа са 1504 одељења на шиптарском и на српском језику, у почетку 1948 године остварили смо већ 200 основних школа, од тога 150 на шиптарском језику. Број ђака у основним школама у години 1946/47 износио је 67.201, а у години 1947/48 — 90.986. Од године 1939 у целој области имали смо 3 пуне гимназије и једну непотпуну на српском језику, а ниједну стручну средњу школу. Колико је мени познато, стручних школа није било. Данас, само на шиптарском језику имамо 15 прогимназија, 4 гимназије, једну учитељску школу и друге ниже и средње стручне школе. У целој области имамо 19 прогимназија, 16 гимназија, 2 учитељске школе, две средње техничке школе, једну средњу медицинску школу, једну средњу трговачку школу и две ниже пољопривредне школе.

По сугестији Претседништва Владе НР Србије Обласни одбор Космета преузео је и сместио у интернате неколико стотина ђака — Шиптара, који су завршили основну школу 1946/47, а нису могли наставити даље школовање због тога што су били из места удаљених од центра у којима се налазе школе. Ови ђаци, деца сиромашних радника и сиромашних сељака, моћи ће да заврше I разред гимназије на кратком курсу, а после ће наставити учење у гимназији.

Другови народни посланици, ја сам навео ове бројке да бих илустровао успехе који су постигнути у Аутономној Косовско-метохиској Области од ослобођења до данас. Нема сумње да ти успеси претстављају велики корак напред и да показују велику бригу народне власти, а такође и тежњу наших маса да се уздижу у свом културном животу.

До ослобођења на Косову и Метохији ми нисмо имали никакве преведене или писане књиге на шиптарском језику. Данас, међутим, имамо преко 40 таквих књига и брошура преведених на шиптарски језик. Тираж књига и брошура издатих од стране наших издавачких предузећа износи 99.189 примерака. Овде нису узети у обзир преводи текстова за основне школе.

Пре рата у нашој области није било ниједног листа нити часописа ни на шиптарском ни на српском језику. Данас на Косову и Метохији излазе само на шиптарском језику три листа: орган Народног фронта, орган народне омладине и орган пионира, један часопис и један билтен.

У бившој Југославији број читаоница, књижница, сталних биоскопа, културних друштава итд. био је незнатан а неки од њих нису ни постојали. Међутим, данас у читавој нашој области имамо укупно 175 књижница и читаоница, 13 сталних биоскопа, девет културних друштава, не узимајући у обзир културне и драмске секције које постоје по школама. У пет места у нашој области Шиптари имају своја културна друштва, а исто тако у свима другим друштвима имају своје секције.

Главна тешкоћа на коју смо наилазили од ослобођења и са којом се боримо и данас, и са којом ћемо се борити још, јесте питање кадрова, а нарочито у погледу рада на културном пољу са шиптарским масама. После ослобођења у нашој области затечено је десетину учитеља Срба, наставника за средње школе и врло мали број писмених Шиптара. Неке од ових тешкоћа у погледу кадрова савладали смо на тај начин што смо на курсевима оспособили минималан број кадрова за савлађивање ових задатака. Дobar део ових тешкоћа савладали смо уз помоћ коју нам је пружио Министарство просвете НР Србије шаљући нам изванредан број учитеља, професора и других културних радника. Шаљући студенте на разне факултете, стручне и уметничке школе у Београду и разним курсевима које одржавамо у нашој области, стварамо и подижемо најнужнији кадар за нашу област.

Друга тешкоћа коју смо имали, а која је нарочито велика, претставља материјалне услове за културно-просветни рад. Она се у првом реду састојала у томе што у нашој области после ослобођења нисмо нашли скоро никакву зграду за културни живот наших маса. Доста је да подвучем да је у нашој области био један врло минималан број школских зграда, једна или две зграде за масовни културни рад и једна или две биоскопске сале. То је разумљиво, другови. Оваква политика у старој Југославији није вођена само код нас него и у другим местима, а нарочито је на Косову и Метохији она дошла до изражаја. Ову тешкоћу од ослобођења до данас ми смо добрим делом савладали. Помоћу коју нам је дала народна власт и вољом широких народних маса, ми смо подigli добар број основних школа, прогимназија, адаптирали смо велики број зграда за основне школе и за културне

установе. Али, ипак у томе погледу код нас још постоји велика оскудица.

Културни преображај целе наше земље, логичан по законитости која влада у нашем политичком и економском развитуку, обухватио је и националне мањине и као такав обухватио је и нас Шиптаре на Косову и Метохији. Али, хоћу овде да подвучем једну ствар коју, по моме мишљењу, треба сви ми Шиптари који живимо у Републици Србији да истакнемо а то је да смо имали срећу да видимо и да непосредно осетимо нарочиту бригу и труд коју Претседништво Владе наше Народне Републике показује и чини у погледу подизања културног нивоа шиптарских маса. То није случајно, него је везано са целокупном политиком која се води у новој Југославији. Промене у политици које су се догодиле у нашој земљи изазвале су и промене у економском и друштвеном уређењу, на основу којих се и привредни и културни живот сада развија у интересу широких народних маса, па, према томе, и у интересу националних мањина. Ми смо, другови, свесни тих промена које су се догодиле захваљујући правилној политици Комунистичке партије Југославије и другој Титу, политици која је вођена у току Народноослободилачке борбе, после ослобођења, у доба обнове и сада у периоду изградње социјализма за подизање стандарда живота у нашој земљи.

Брига народне власти за културни развитак читаве наше земље и националних мањина, велика је. Предлог буџета је најбоље огледало тога, и зато ја, другови народни посланици, изјављујем да ћу гласати за предложени буџет. (Аплауз).

Претседавајући: Има реч народни посланик Сретен Вукосављевић.

Сретен Вукосављевић (НР Србија): Другови и другарице, говорићу поводом буџета Министарства пољопривреде. Гласаћу за буџет у целини.

Од свих сектора нашег живота, од свих сектора нашег Петогодишњег плана, а то је отприлике једно исто, нема ниједног сектора који је изложен више нападима реакције него сектор пољопривреде. Нису те критике засноване озбиљно, него су израз жеља и надања. По старински се схвата да је граница где се раздваја село од града граница једног тамног вилајета и да се на сектору села, код сељака може наћи ослоњак где ће се наслонити рушилачка полука која претура, разваљује. У ту сврху су створене читаве теорије, уобличене поставке којима се хоће да доведе у сумњу

оно што се на селу ради, да се доведе у сумњу став сељака према данашњем поретку. Те су поставке добиле свој облик и покушава се да се протуре свукуда у јавном мњењу, у селу нарочито.

Ја ћу неке од тих поменути. Једна од оваквих поставки је ова: сељак је назадан, сељак је по својој битности сам по себи назадан, конзервативан и, према томе, пољопривреда је нужно конзервативна, нужно мора да има један сасвим умерен темпо развитка. Према томе, планови на сектору пољопривреде су нереални, они су фантазија, они се не могу остварити. Та теорија није нова. Њу су били створили још и раније. Ту поставку су створили они који су и били узрок што је на селу развитак био спор. Створили су је да би се правдали да нису они, да није режим крив за назадност пољопривреде, него да кривица лежи у самом сељаку, у битности његовој. Ту стару „теорију“ сада васкрсавају да служи као један од главних мотива за рад против данашњег стања. Ту су „теорију“ створили људи који су не смо били непријатељи својој нацији и непријатељи сељаку, него су још били домаћини за себе, људи који нису умели организовати, нису умели по својој лакомислености, по својој неувиђавности и по својој нестрпљивости за што бржом експлоатацијом, домаћински организовати експлоатацију сељака, експлоатацију пољопривреде. Они нису имали способности да то организују. Они су имали интерес да развију пољопривреду, да развију сељака да би могли да га боље експлоатишу, јер од ничега се не може узети нешто, а од малог нимало. Њима је сметала нестрпљивост и неувиђавност њихова и као оправдање и пред собом и пред сељаком служила је та поставка да привреда, пољска привреда нужно мора да буде назадна, нужно мора да буде конзервативна, јер је сељак по својој битности конзервативан.

Мислим да би се лако могло оборити овакво схватање, а није ни потребно да се обара. Већ самим тим, кад услови буду створени, сељак ће бити напредан. На тај начин би лако било оборити целу ту поставку.

Међутим, ја нећу говорити сада о ономе што је важније, да докажем да нису постојали услови те је зато сељак био конзервативан, јер када буду постојали потребни услови, сељак неће бити конзервативан. Али то је ноторно познато. Друга ствар је мање позната и мање важна и о њој ћу говорити. Сељак је и раније био, ипак свему што га је гушило, ипак и прогресиван и динамичан, много више на што се то замишља. Кад би се само за једну грану његове привреде

створили потребни услови, кад би му се не pomoglo, него кад би престала да му се држи рука под гушом, кад би му се омогућило да спонтано развије једну по једну посебну грану привреде, он би сваку такву грану привреде успео да развије. Ја нећу да вам dosaђујем многим примерима. Узећу за пример повртарство уз велике градове. Наш сељак је развијао, пре свега, агротехнику повртарства тако и толико да се даље према савременим методама рада није могло отићи. Нико га није помагао ни поуком, ни организованим уновчењем његових производа нити каквим кредитом. Већ сâмо то што су му створени минимални услови, било је довољно да развије своју привреду.

Још један пример. У крају који су толико оговарали као назадан и његовог сељака као назадног, у Македонији, сељак је без ичије помоћи и без ичијих упутстава чинио ствари које зачуђавају. Никада онај сељак није чуо за индиску конопљу, за хашиш. Али када би једну културу привредна политика упропастила, било то културу опијума или културу дувана, и када би се угасила једна култура, за кратко време би се развила култура рицинуса и култура хашиша. Откуда људима појам о тој култури? Где су они то сазнали и како су рискирали да то учине? И још једна ствар која показује да је сељак и раније био прогресиван, ако му се створе услови за једну привреду. Тај исти сељак који је развијао повртарство, који је развијао културу рицинуса и хашиша, за коју су створени делимични услови, тај исти сељак остас је у свима осталим гранама привреде онакав какав је био, онако исто конзервативан као што је био. Имали сте случајеве да је један исти сељак, индивидуално један исти сељак, на једној грани привреде за коју је било услова за њено развијање развио ванредну динамичност и прогресивност, а на осталим гранама остао онакав какав је био. Шта то доказује? То доказује да је сељак био у то време прогресиван и динамично привредан.

Нарочито се истиче друга поставка: да сељак неће колективан рад, да је сељак индивидуалиста, да ће се сељак бунити, да ће се одупрети и да неће хтети колективан рад. Он ће то хтети кад буду створени услови за то, јер је сељак и раније хтео колективан рад. То је чињеница, ма да је мало позната. У старо време наш сељак је стварао форме колективног рада, као породичне задруге, бачијање, и тако даље, које обухватају важну грану привреде и где је читав рад од почетка до свршетка колективан. Ти су облици прошли, они су архаични, имају само историски значај. То су ствари које

припадају историји. Али има ствари, и то не изузетака — јер не говорим о изузетцима — него има општих појава које показују да је сељак и доцније, све до овога рата, хтео колективан рад и стварао његове облике и форме. Он је стварао нове форме, извесне старе форме и облике рада одржавао је, а стварао је нове форме колективног рада. Има цела флора, растиње, облици колективног рада које је сељак употребљавао. У Поцерини, на пример, од свих копања 70% до 75% се ради колективно. Колективни организациони облици рада имали су своја имена, као, на пример, позајмица, заред и тако даље. Виноградарско копање и разни спрежни радови већим делом се раде у новим облицима рада. До најновијег времена су се одржавале и развијале старе форме колективних радова и велики проценат радова се обављао колективно, а исто тако су се стварале и нове организационе форме колективних радова. Видите, другови и другарице, каже се да је сељак морао у те колективне радове. Морао је, на пример, у колективна копања због тога што није било услова да се употребе разна средства за обрађивање земљишта, као, на пример, прашачи. Могли сте проћи кроз Руднички Качер, а да не видите дружину од пет радника, него су дружине од 10 до 12 радника, и то код домаћина који има 2 или 3 хектара земље. Каже се да је сељак морао да усвоји облике колективног рада зато што није имао услова да ради машинама, зато што није могао да купи машине. То баш и јесте оно што сељак није ни колективиста ни индивидуалиста по битности мистичној; не постоји нека мистика која га спределује да ради овако или онако. Сељак није био колективиста по томе што га је на то гонила нека мистичност, него баш зато што није могао да купи машине. Ради тога је он створио облике рада као позајмицу, заред, и тако даље. Када се појаве услови за колективан рад, сељак ће бити колективиста, он је и био колективиста уколико су постојали услови за колективан рад. Када дође машина, биће колективиста, пошто је машина колективна.

Још само једну ствар ћу споменути. Нарочито се истиче: „Сељак нема интереса за те ваше послове и ваше напоре око подизања индустрије”. Сељак хоће да се пољопривреда помогне, да се развија пољопривреда и да се он директно помогне. Међутим, због извесних услова, због извесних околности које се могу променити само увођењем индустрије — то је једно болно питање које ћу сада споменути — у великом делу наших крајева, у већем него што ми мислимо, сељак је био прешао на самоубилачку политику решавања својих

економских проблема посталих из тескобе земљишта: директно самоубилачком политиком ограничава рађање деце. Ограничава и превентивним спречавањем зачећем и побачајем, а ограничава и на тај начин што мушкарц доцније ступа у брак. То је један пожар који је био захватио нашу земљу пре овога рата. Можда би неки другови били зачуђени кад би се овде изнело колико су широке области широм целе Југославије, у свима републикама, сем можда Босне, на овај начин биле захваћене, у којима је као пожар захватило широке масе у селу ово самоубилачко решење, једини начин да се реши питање тескобе свога земљишта. Увиђа сељак да се само стварањем велике индустрије може спасти, да се само тиме може решити његово питање тескобе земљишта у нашој земљи, аграрно пренасељеној, јер наша земља је аграрно пренасељена, више него иједна земља у Европи. И данас можете у нашим селима, у крајевима који су усвојили ову самоубилачку политику, чути, кад питате шта свет прижељкује на селу, шта највише жели, да се највише сања да се отвори рудник на месту за које се говори да ће се отворити, највише сања да се отвори рад у граду где се говори да ће почети да се ради. Постоји убеђење да се на селу не могу наћи решења за најглавније сеоске проблеме, за најтеже сеоске проблеме, већ да се то решење налази само у граду и у градским привредама. Он прижељкује развој велике градске радиности, да не цепа баштину и да има где послати другог или трећег сина на рад. Он сања о великом потрошачком средишту које ће бити близу и које ће му омогућити да ради интензивне врсте пољопривреде, да има где уновчити своје производе. Он прижељкује да ту негде има хиљаду радника који немају ни овце, ни козе, ни кокошке, и да ће он моћи да продаје сир, јаја итд.

И савез радника и сељака, на који толико нападају они који имају план да искористе сељака, тај савез сељака и радника није само потреба сељака, већ је то једна чињеница и тај савез је већ остварен. То је потреба; ако теориски одвојимо један део народа од другог, онда је то потреба и сељака, као што је потреба и радника. (Одобравање и буран аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Енвер Реџић.

Енвер Реџић (*Изборни срез Бихаћ, НР Босна и Херцеговина*): Другови народни посланици, помоћник савезног Министра финансија истакао је у свом експозеу да су расходи на просвјету и културу у предложеном буџету по-

већани за 97 % према буџету 1947 године. У вези с тим дозво-
лите ми да у овој дискусији проговорим неколико ријечи о
напорима који се у НР Босни и Херцеговини чине на поди-
зању и развијању културно-просвјетног живота. Ови напори
су у тијесној вези са напорима и успјесима постигнутим у
првој години нашег Петогодишњег плана. Познато је широм
наше отаџбине и далеко изван њених граница са каквим су
еланом и одушевљењем радне масе Титове Југославије при-
шле остварењу задатака првог Петогодишњег плана. Извје-
штај Савезне планске комисије је показао и потврдио да су
крупни задаци прве планске године остварени и премашени.
У тој години знатно је повећан индустриски потенцијал наше
земље. Неколико десетина крупних фабрика и комбинаата
стављено је у погон. Обезбијеђена је исхрана радника и
земљорадника у пасивним и ратом пострадалим крајевима.
Током цијеле године расла је реална надница наших трудбе-
ника. Крупни успјеси постигнути су у области просвјете и
народне културе у нашој земљи. На основу анализе наше
економике, нашег друштвено-економског развитка у правцу
изградње социјалистичког друштва, друг Кидрич је указао
на основне факторе који су омогућили ове велике побједе.
По линији законитости нашег друштвеног развитка, наша
земља одлучно ступа у ново друштво, у социјализам. У оства-
рењу постигнутих успјеха НР Босна и Херцеговина дала је
значајан прилог. Са истим еланом као и у периоду наше ве-
лике Народноослободилачке борбе радне масе Босне и Хер-
цеговине иду путем социјалистичког преображаја наше до-
мовине, којим их води наш вођа и учитељ друг Тито. За-
једно са осталим братским републикама, Босна и Херцего-
вина постала је поприште гигантске борбе, непознате у
њеној досадашњој историји, из које се рађа нови живот,
нови херојски трудбенички лик нашег радног човјека, борбе
у којој радни народ претвара своју земљу из примитивне,
сиромашне и заостале у напредну, богату и културну.

Другови народни посланици, овдје бих хтио да подву-
чем да су можда најтежи наши задаци које морамо ријешити
управо они са подручја просвјете и народне културе. Тешко
наслеђе у том погледу оставила нам је у Босни и Херцего-
вини стара капиталистичка Југославија. Предрасуде, празно-
верја, примитивност, вјерска и фанатичка мржња, огромна
неписменост, то су била обиљежја и елементи душевног жи-
вота нашег човјека у Босни и Херцеговини. Тако су га одга-
јали сви освајачи кроз вијекове, у томе га је одржавала ка-
питалистичка Југославија. Устанак и Народна револуција

значили су и у том смислу велику историску прекретницу. Пред нашим народним масама отворио се пут у нови живот, у коме ће они сами ковати своју судбину и стварати услове за свестрани развитак и напредак, у коме ће радни човјек бити заиста слободан, не више објекат експлоатације, него највећа вредност друштва.

Непроцјењива је заслуга Комунистичке партије која је наше народе не само извела на пут слободе, под чијим су руководством широке народне масе оствариле своју народну државну заједницу у којој сада изграђујемо социјализам, него је својим радом на политичком просвјећивању народних маса положила темеље на којима се данас изграђује народна култура и просвјета за радне масе наше домовине.

После ослобођења наше земље било је у Босни и Херцеговини око 800 хиљада неписмених. Приступити, упорно радити и борити се за ликвидацију неписмености у нашој Републици, то је био задатак чијем су рјешавању морали одлучно прићи органи народне власти и све наше народне организације. У зимској кампањи 1945—1946 године израђен је план по коме је требало описменити 80.000 људи и жена. На завршетку кампање констатовано је да је план премашен за преко 7.000 описмењених. У новој кампањи народног просвјећивања за 1946—1947 годину планом је предвиђено да се описмени нових 120 хиљада неписмених. И овај план је такође премашен за преко 13 хиљада описмењених. У кампањи 1947—48, која се сада завршава, постављено је да се описмени 200 хиљада неписмених. Овај задатак биће такође извршен. То значи да је за три године у нашој Републици освојило основну писменост преко 400 хиљада неписмених. То је крупан успјех који не може показати ниједна од земаља такозване западне демократије, а старој Југославији би требало више од 100 година да би могла показати овакав резултат. Петогодишњим планом утврђено је да се за пет година потпуно ликвидира неписменост у Босни и Херцеговини свих људи и жена испод 45 година старости. Можемо са сигурношћу рећи да није далеко дан када ће неписменост у Босни и Херцеговини, захваљујући упорном раду наше народне власти и тежњи наших народних маса да свој живот дигну на виши културни ниво, припадати прошлости. У идущим годинама Петољетке у борби на том сектору биће потребно савладати низ слабости, као што су слабости у организацији и квалитету рада, недовољна еластичност у формама рада, недовољно залагање фронтонских и синдикалних

организација у обухватању неписмених радника у аналфабетске течајеве.

У старој Југославији на подручју Босне и Херцеговине 1940/41 било је 1096 основних школа. То су биле махом школе са једним разредом, ретко са два разреда, а четворо-разредне школе постојале су само у градовима. Те школе похађало је 158.062 ђака а у њима је предавао 3.631 учитељ. Сада у Босни и Херцеговини има 1230 школа, које похађа 248.588 школске дјеце и у њима предаје 2.465 учитеља. Ове бројке показују знатан напредак, иако је он још видљивији ако се садашње стање упореди са школском 1945/46 годином, у којој смо имали 930 школа, 146.580 ђака и свега 1570 учитеља. У односу на ту годину, која је претстављала полазну базу за наш рад у Босни и Херцеговини, отворено је досада 300 нових школа, број ђака порастао је за преко 100.000, а број учитеља за 895. За остварење таквог резултата старој Југославији требало би 10 до 15 година.

Међутим, проблеми пред којима стојимо у области основног школства нису нимало лаки. Они се јасно виде из међусобног односа бројки које сам навео. Шта показује тај однос? Он показује, прво, да на једну школу просечно долазе 202 ученика. Ако узмемо у обзир да већина школа, изузев оних у градовима, располаже са две учионице, онда је очевидно колико је недовољан тај школски простор за толики број ученика. Због тога се настава мора одржавати и пре и после подне, а има случајева и прекодневне наставе. Друго, тај однос показује да у нашој Републици на једног учитеља долази просечно 125 ученика, а у школама на селу 140 ученика на једног учитеља. У погледу бројног односа учитеља према укупном броју ученика ми стојимо најслабије у целој Југославији. Ми се налазимо иза Народне Републике Македоније, у којој на једног учитеља долази 76 ученика, док су остале републике у још бољем положају. У том погледу најбоље стоји Народна Република Словенија са 42 ученика на једног учитеља. У текућој школској години наша Република требало је према распореду Комитета за школе и науку да добије 140 учитеља из других народних република. Овде морам истаћи да тај број учитеља нисмо добили, већ смо добили свега 51 учитеља.

Питању стварања учитељских кадрова ми смо пришли још у току Народноослободилачке борбе путем учитељских курсева који су нам дали прве учитеље за школе које смо отварали на ослобођеној територији. Успјешнијем рјешавању овог питања могло се прићи тек по ослобођењу земље.

Упоредо са оспособљавањем учитељских кадрова у учитељским школама, продужили смо са учитељским курсевима на којима су за учитељски позив оспособљавани омладинци и омладинке са 4 разреда гимназије. Ова резерва у Босни и Херцеговини је већ исцрпена и сада се одржавају припремни учитељски течајеви на којима је обухваћена омладина са 4 разреда основне школе, а престарела је да би продужила своје образовање у средњим школама. Нама претстоји дуг пут за подизање учитељских кадрова потребних нашим школама. Међутим, навала у школе је тако јака и силна, да ми са постојећим кадровима не можемо задовољити потребе широких маса омладине у стицању основног образовања. Ми ћемо и даље изграђивати учитеље са територије наше Републике али овај проблем успјешно можемо ријешити само заједно са Комитетом за школе и науку и уз подршку руководећих просвјетних органа у другим братским републикама.

У области средњих школа ми смо од ослобођења постигли извјесне успјехе, али ту стојимо знатно слабије него у основном школству. Школске 1945/46 године имали смо 42 гимназије, које је похађало 19.448 ученика, и у којима су предавала 453 наставника. Сада имамо 45 гимназија, то јест, 3 гимназије више, које похађају 21.293 ученика, то јест, 1.845 ученика више, а на њима предаје 680 наставника, то јест, 127 наставника више. Године 1945/46 имали смо 4 учитељске школе са 711 ученика и 25 наставника. Сада имамо 7 учитељских школа са 2327 ученика и 86 наставника. У односу на 1945 годину, број учитељских школа се скоро удвостручио, а број ученика и наставника повећао се више него три пута. Да бисмо могли успјешније рјешавати проблем учитеља, мораћемо проширивати и постојеће и отворати нове учитељске школе.

Пред сам крај своје владавине, стара капиталистичка Југославија отворила је у Сарајеву Шумарски факултет који није успио да развије рад. У тренутку ослобођења Босна и Херцеговина није имала, дакле, ниједан факултет. Данас наша Република има 3 факултета — Медицински, Правни и Пољопривредни. Осим тога имамо и Вишу педагошку школу. На сваком од ових факултета отворена су по два годишта на којима студира 1095 студената. На факултетима држе предавања и лабораториске вежбе 59 професора, доцената и хонорарних наставника. Уз редовне наставнике ради 26 асистената. У старој Југославији из Босне и Херцеговине студирало је нешто око 1500 студената. Данас на свим факултетима у земљи студира преко 2500 студената из Босне

и Херцеговине. Године 1939/40 из Босне и Херцеговине било је свега неколико десетина студената државних стипендиста са стипендијом од 500—600 динара. Данас има око 1500 студената из Босне и Херцеговине стипендиста наше Републике и савезних установа са стипендијом од 1500 до 3500 динара. Нова народна држава отворила је широм врата свих школа и факултета омладини из редова радног народа. Наша Република почеће ускоро добивати висококвалификоване кадрове нове, социјалистичке интелигенције, одгојене у духу новог југословенског патриотизма и на оним идејним основама на којима се под руководством Комунистичке партије на челу са другом Титом водила Народноослободилачка борба, а данас се развија борба за изградњу социјализма у нашој земљи. Ове године у Сарајеву почиње изградња нашег универзитетског града. Међу првим објектима који ће се почети изграђивати налазе се Филозофски и Пољопривредни факултет. Већ концем првог Петогодишњег плана у универзитетском граду учиће око 3—4.000 студената, а на факултетима ће развијати наставни и научни рад неколико стотина професора, доцента и асистента.

Наша Република ће ускоро добити нове научне установе, о којима се у старој Југославији могло само сањати. Главни град наше Републике — Сарајево, поред политичког и културног центра, постаће и озбиљан научни центар у нашој Народној Републици. Од свих факултета које имамо и које ћемо подићи, за нас посебан значај имају Медицински и Филозофски факултет. Медицински факултет због тога што су нашој Републици потребни лекари у далеко већем броју него што их имамо, јер је Босна и Херцеговина још оптерећена разним инфективним болестима, а на 7.000 људи долази један лекар. Филозофски факултет због тога што у средњим школама ни издалека немамо довољно наставно-предавачког кадра и, друго, што имамо премало средњих школа, чије отварање свакодневно захтијева темпо нашег привредног развитка.

Другови и другарице народни посланици, у предложеном буџету за 1948 годину расходи на просвјету и народну културу повећани су са 97% према прошлој години. У буџету наше Републике, како је постављен, расходи на просвјету, у односу на 1947 годину повећани су за 108%. У томе се јасно огледа брига Савезне владе и Владе Народне Републике Босне и Херцеговине према просвјетним и културним потребама нашег народа. У инвестиционом плану наше Републике преко 400 милиона динара намијењено је у културно-про-

свјетне сврхе. Приступиће се подизању нових школа, основних, средњих и учитељских школа, ђачких и дјечијих домова и других културно-просвјетних установа. Новим проширивањем школске базе бићемо у могућности да задовољимо потребе наше омладине у стицању основног, општег и стручног образовања. То је истовремено пут стварања националних кадрова, којим смо, по речима друга Ђиласа, ишли и до сада, и којим ћемо ићи и даље. Међутим, наша Република није имала кадрова универзитетских наставника и још дуго времена нама ће бити потребна помоћ Савезне владе и оних народних република које су у том погледу у бољем положају.

Другови народни посланици, ми смо већ ушли у битку за остварење задатака које пред нас поставља друга планска година. И у тој години ми ћемо, без сумње, извршити постављене задатке. Радне масе Босне и Херцеговине сврстале су се у хиљаде радних бригада у градовима и селима да изграђују нове комбинате, фабрике, болнице, задружне домове, школе, стадионе и паркове, да би, поред осталог, оствариле још повољније услове за културни расцвет наше Републике. Ми смо на културно-просвјетном пољу постигли крупне успјехе, али се њима нећемо заносити. Ми се налазимо пред озбиљним проблемима и тешкоћама, али пред њима нећемо клонути. Тако нас је учио и учи наш вољени учитељ друг Тито. Ниједна земља тзв. западне демократије не може се похвалити оваквим успјесима какве је постигла нова Југославија. Њихова култура труне и пропада заједно са њиховим капиталистичким поретком. Сваки дан и сваки час ове велике епохе у којој у величанственим напорима наши народи граде нови живот, потврђују историске ријечи друга Тита изговорене на свечаној сједници Југословенске академије знаности и умјетности у Загребу. Ми овдје можемо само поновити те мисли друга Тита: „Јесте, нека виде ти самозвани западни демократи који воле да нам кажу да смо некултурни и примитивни, како народ који је заиста постао слободан осваја, гради и развија културу, која у нашој земљи није више привилегија шачице капиталистичке господе, него својина најширих маса трудбеника.“

Изјављујем да ћу гласати за предложени буџет. (Буран аплауз).

Претседавајући: Одређујем одмор од 10 минута.

(После одмора)

Претседавајући: Настављамо рад. Реч има народни посланик Бошко Крстић.

Бошко Крстић (*Изборни срез пусторечки, НР Србија*): Другови народни посланици, реорганизација извршена на сектору спољне трговине прошле године, давање могућности републикама да учествују у извозу преко својих извозних предузећа, стварање комитета при владама народних република, веома је повољно утицало на наш извоз, на његово повећање. У току прошле године, у другом полугођу, извоз Народне Републике Србије се нагло повећао. У првом тромесечју ове године из Народне Републике Србије извезено је око 2 милијарде, и тако остварен план извоза за прво тромесечје са 100%. Овај успех је постигнут захваљујући напорима радног народа града и села наше Републике у производњи, залагању откупног и извозног апарата.

Но, и поред постигнутих успеха, уочен је низ слабости и пропуста, о којима је прекјуче у своје експозеу говорио Министар спољне трговине друг Поповић.

Задаци које поставља план извоза у 1948 години и који стоје пред нама за следећи период много су тежи, много обимнији, како је подвукао друг Поповић. И ја ћу у вези с тим да кажем да све оне слабости које је подвукао друг Поповић постоје и код нас. Ми настојимо да их отклонимо. Ја ћу навести још неке конкретне слабости које су се појавиле у прошлој години, а о којима треба да поведемо рачуна ове године. Наиме, у прошлој години средски пословни савези били су прилично ангажовани на откупу робе за извоз. Али у раду средских пословних савеза на откупу за извоз показале су се слабости. Средски пословни савези нису били везани чврсто уговорним обавезама према извозним предузећима, и било је случајева да су робу намењену извозу продавали. Извесни спекулантски елементи у неким задругама водили су више рачуна о финансиском интересу својих задруга, тако да један део робе намењен извозу није извезен. Ове године средски пословни савези треба да приме још веће задатке у откупу пољопривредних производа за извоз, па се намеће потреба да се откупном апарату посвети много већа пажња, да се уклоне спекулантски елементи где их је било, да се средски пословни савези вежу чврстим уговорним обавезама са извозним предузећима и да се више контролишу у извршењу ових обавеза.

Прошле године средски народни одбори прилично су помогли у реализацији извозних задатака откупних предузећа на својој територији. А ти било је и тога да поједини средски народни одбори нису знали за задатке откупних државних предузећа и средских пословних савеза на својој територији,

те нису могли да контролишу њихов рад, нити су им довољно пажње поклањали, нити довољно помогли у извршењу задатака. Народни фронт и остале организације прошле године на појединим конкретним пословима помогли су у реализацији извозних задатака, али те помоћи није било у оноликој мери колико је требало и могло да буде. С обзиром на задатке Народне Републике Србије, које ове године има у извозу, требало би много више ангажовати Народни фронт и остале народне организације на конкретним задацима извоза, на помагању да се што пре, да се што брже извезе дрво са сецишта до камионског пута, да се брже утовари у вагоне, да што више помогну у брању, у паковању воћа, да што више помогну у прикупљању лековитог биља и томе слично.

План извоза у 1948 години је већи за нашу Народну Републику, него што је био план 1947 године. И поред тога што је већи, он је реалан, он одговара реалним нашим могућностима. И он ће бити, јачим залагањем апарата који ради на извозу, јачим залагањем нижих органа народне власти, народних одбора, среских и месних, и јачим залагањем народних организација, остварен. Извозне могућности Србије нису потпуно исцрпене.

Министар спољне трговине друг Поповић је навео пример кудеље. Ја хоћу нарочито да подвучем да Народна Република Србија може да да много више кудеље за извоз, само је потребно, као што је друг Поповић нагласио, да наши срески народни одбори посвете тме проблему много више пажње него што је то било досада, да се што више контрахира, да се што више засеје конопље. Ове године један од недостатака који је био раније, недостатак семена, не постоји. Има семена више него што треба. Чак је једна количина нуђена за извоз.

Сува шљива, као артикал који је јако тражен у иностранству, може да се повећа, ако се посвети мало више пажње заштити шљиве пожегаче, или, како је још зову, мацарке од биљних штеточина, ако се посвети више пажње сађењу и подизању нових шљивака, подизању сушара и етвирању, затим откупу шљива од произвођача, да би се више сушило, а мање пекло ракије.

Лековито биље исто тако је јако тражен артикал у иностранству, а нарочито одређене врсте које успевају у Србији као што је камилица. Србија је јако богата лековитим биљкама, али није обрађена. Сада се ради на томе, али довољно. Камилице има скоро свуда по Србији и могли бисмо

да дамо много више ако бисмо приступили прикупљању, сушењу и паковању камилице са много више пажње.

Извесне могућности наше локалне привреде нису ни начете у односу на извоз.

Ја бих још подвукао ово, другови. Не сузбија се довољно рад шпекуланата, капиталистичких елемената у њиховом пропагирању против нашег извоза, против наше спољне трговине. Непријатељски, капиталистички елементи, они који су углавном живели на грбачи радног народа и који су били главни корисници извоза у бившој Југославији, хоће да прикажу нашу спољну трговину, наш извоз у другој светлости, да јој дају карактер који је имала спољна трговина у бившој Југославији. Потребно је да више објаснимо нашем произвођачу и апарату који ради на извозу улогу спољне трговине у остварењу Петогодишњег плана, да објаснимо значај који игра спољна трговина у индустријализацији и електрификацији наше земље, у јачању економске па и политичке независности наше земље. Допринос сваког нашег грађанина извозу, од произвођача до оног последњег извозника, допринос је остварењу Петогодишњег плана, допринос изградњи социјализма у нашој земљи.

Буџет и привредни план су реалан одраз наших стварних могућности и залагањем свих наших народа, сваког грађанина, биће, под мудрим руководством друга Тита, остварени.

Гласају за. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Милоје Антић. (Аплауз).

Милоје Антић (*Изборни срез параћински, НР Србија*): Другови народни посланици, пред нама је Предлог закона о општедржавном буџету за 1948 годину. Овај буџет је буџет изградње друге године Петогодишњег плана. Ако погледамо у њега, видимо да је, збиља, по бројкама висок, али ако се осврнемо на буџет из 1947 године, значи да је наша привреда за толико отскочила напред и да можемо унапредити изградњу и обнову привреде и културе у 1948 години. Зато сматрам да је ово повећање на свом месту, јер другови који су га израдили имају пред собом јасну слику у 1948 години, и, према томе, они су баш тако и ускладили ове цифре.

У старој Југославији буџет је увек био отприлике 10,12 до 13 милијарди динара, али ондашњи управљачи никада ништа нису ни учинили, него су и од тога увек понешто односили у страну. Кад је требало да се поправи и најмањи

пут, они су расписивали зајмове, а кад зајам добију, разделе га по ресорима, а хартија трпи све што може да се напише. Дигну по неколико милиона и кад их контрола пронађе, изнесе их на јавност, пред њима је био закон по коме их је било тешко казнити, па су они тако ишли право у Париз или су подизали палате.

Стара Југославија препоручивала нам је културу са Запада. Ми смо видели каква је та култура. То су били капиталисти који су живели на рачун народа, и разумљиво је зашто су нам препоручивали да окрећемо главе Западу. Ми хришћани само кад се сахрањујемо окрећемо главе западу, а свакад кад хоћемо неки посао да радимо ми се окрећемо Истоку, јер на Истоку је наша мајка, отуда смо и дошли у ове крајеве где смо се населили. (Аплауз). И због тога се ми можемо надати помоћи само са Истока, од Совјетског Савеза, и сматрамо да смо на исправном путу, јер ако брат неће помоћи брату, тешко ће му ко други помоћи.

Стара Југославија држала се са тим западним савезницима и ја сам тај пут пратио од 1912 године. Они су нам причали како ће нас помоћи итд. Међутим, тек кад ми навалимо напред, они нас тек после тога помажу, с тим да ми чистимо пут да би се они рекламирали као ослободиоци Југославије. С друге стране — ми смо видели Совјетски Савез да је он полетео са тако дугачких путева и помогао нас и то без икакве хвале. Стога ја сматрам да је боље држати се рођеног брата, него тих тамо преко дубоких и широких вода, који не мисле добро нашем народу.

Задруге су основане у Србији, мислим, пре 60 и неколико година. Чим је дозвољен рад једној задрузи, њој је дат систем рада баш према овим нашим данашњим околностима. Онда су, у старој Југославији, на управи били капиталисти, сви повезани један за другог. Задруге правилно организоване биле би на њихову штету, а они су само тежили да преваре сељака. Сељак је морао да дангуби и да иде до Параћина или до неког другог града да би се снабдео намирницама. Да он то не би радио, основане су задруге, али су их капиталисти упутили на гросисте, дерикоже да се код њих снабдевају. Данас тога више неће бити. Данас ми имамо задружне домове који ће одговарати нашим условима, који ће скратити тај пут за нас, да нас не шиба киша и да нас не бију ветрови, и ми нећемо више колима носити наше производе на пијаци, него ћемо их уносити у наше задружне домове и тамо продавати. Задружни дом претставља

средиште у коме ће се наш народ изграђивати стручно и културно. У њему ће наш народ на селу моћи да гледа позоришне комаде, биоскопске претставе итд. Ми у Срезу параћинском градимо 15 задружних домова. Припремили смо сав потребан материјал. Једино ћу молити другове руководиоце да нам у погледу гвожђа изиђу у сусрет. Код нас, у нашем крају, домови се подижу од камена, јер се осећа недостатак другог материјала као што је цемент, гвожђе итд.

Што се тиче Уредбе о везаним ценама, могу рећи да је она мени позната и ја је поздрављам, а исто тако и народ. Само, онај први део о гарантованом снабдевању није потпуно у реду, јер он погађа сав сиромашни народ, а није тачно предвиђено све што треба. То се види и по чињеници што наша Влада накнадно доноси уредбе о снабдевању сиромашних земљорадника који имају испод 5 хектара земље.

Прошле недеље ишао сам у једно село да тамо одржим конференцију поводом контроле пролећне сетве. После збора који сам одржао пред народом, устао је један кулак и рекао: „Ја, Милоје, овако више не могу да живим... Дошло ми је или да одем у Мораву, или да бежим у шуму... Ја сам имао довољно пшенице некада, а данас је немам; купио сам за паре и дао вишкове... Имао сам доста свиња, а данас немам ни једно прасе... Мене су задужили са 500 кгр. меса, морао сам купити ту количину и задужио сам се са 6.000 динара...“ Ја сам му одговорио: „Слушај, то сте ви радили за време старе Југославије, јер сте били на власти само ви богати људи. Кад је требало да се нешто да, било онда, било за време окупације, скупљало се од сиромашних, а ви сте се сви извлачили. Ми сада радимо у свему обратно, узимамо од оних који имају. Ономе ко је имао преко 30 хектара земље одузето је, а исто тако одузето је све оно што су имали домаћи и страни експлоататори, па је све то пало у народне и државне руке. Тако смо сви сада једнаки. Ти имаш мало више, даћеш више, па ће све бити у реду...“

Ето, тако сам му одговорио. Онда ми је пришао један сиромашан сељак, старији човек, својих 55 година. Он вели: „Мени се не свиђа, неиздржљиво је... Имам два сина, један је остао у Армији, сиромашан је и сматра да му је тамо боље. Други је одвојен од мене. Ја и жена имамо свега 30 ари зиратне земље...“ Онда сам ја питао одбор да ли је све то истина и људи из одбора су то потврдили. Ја сам тај случај записао и сад га износим овде да видите да, ето, један човек са 30 ари зиратне земље није могао да добије

карту за гарантовано снабдевање и зато молим наше руководеће људе да заштите овакве људе, јер је пушка пуцала у овој нашој земљи да буде заштићен радан и поштен народ.

Ја изјављујем да ћу гласати за овај предлог буџета. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Саво Оровић.

Саво Оровић (НР Црна Гора): Другови народни посланици, буџет који је Савезна влада припремила и који претресамо сада, најбољи је доказ велике снаге и великог напретка наших народа у сваком погледу и зато, пошто су већ предговорници доста о томе дискутовали, а ја нисам стручњак, нећу да се упуштам у детаље него само подвлачим да ће остварење буџета и Петогодишњег плана, уз толики радни елан народа, учинити да се наша држава подигне и уврсти у ред најнапреднијих држава на свијету, као што то наши херојски народи по својим моралним и свим другим особинама заслужују. Има много сумњиваца, који још не вјерују у велику снагу народа и у нашу нову Народну Републику Југославију, али ти сумњивци треба једном да се увјере у оно што је народ показао по сто пута: да све оно што наша Комунистичка партија са другом Титом на челу пројектује и замисли може да се оствари, па ће се остварити и овај наш Петогодишњи план и буџет. Наши народи одувijek су тежили за слободом и за ту су се слободу и овога пута јуначки борили под руководством Комунистичке партије и друга Тита. И као што су створили ту слободу у четворогодишњој неравној борби, тако се и сад залажу за своју земљу и државу и у томе успијевају.

И нека се ти сумњивци и ти саботери, ти шпекуланти, ти агенти страних непријатеља забију у мишје рупе, јер више нема мјеста тим издајцима у нашем народу, у нашој земљи. А исто тако и спољни непријатељи могу бити увјерени да наши народи стоје чврсто на стражи својих скупо стечених тековина. Наша херојска Армија се изграђује, и баш ја као војник могу да поздравим овдје са задовољством што је у буџету вођено рачуна о томе да се додели колико је потребно да наша Армија добије модерно наоружање, да не излази голих руку у евентуалном рату на бојно поље, као што је то било са старом југословенском војском, која је морала да капитулира у року од 10 дана.

Што се тиче спољних непријатеља, они, као што видите, васкрсавају фашизам. Они у разним Минхенима праве уроту против Совјетског Савеза и против свих слободољубивих

народа. Зато треба бити на опрези и слогом наших народа и слогом словенских народа онемогућити све те покушаје, јер је та оштрица непријатеља и реакционара уперена на првом мјесту против Совјетског Савеза и против словенства. И она стара изрека: „Само слога Србина спасава“ треба да се примијени на све Словене: „Само слога Словене спасава“

Реакција је увијек била таква да она и кад види своју пропаст никада се не поправља, као што се каже: „Деспотија пропада, али се не поправља“. Реакција, то је капитализам и клерикализам. Капитализам је претстављен у монархији, у царевима и краљевима, а клерикализам у папама и у нападним поповима. Зато је неки револуционар у старо доба рекао: „Док се посљедњи краљ не објеси о кријево посљедњег попа, неће бити мира ни среће у свијету“.

У Нијемце, као старе и заклете непријатеље наше, никада не треба имати вјере. Крсто Франкопан је рекао: „Вјеруј Нијемцу као зимском сунцу“. Ма колико се они демократизовали, они су још велика опасност за нас. А Англосаксонци, као што видите, замијенили су Нијемце, јер су Нијемци за извјесно вријеме онемогућени. Они се клањају златном телу и они презиру све што је морално и напредно у свијету. Међутим, словенски народи имају напредне идеје и они треба да воде прву ријеч у свијету. Наши народи су по примјеру Совјетског Савеза у прошлом рату то показали и својим пожртвовањем за човјечанске идеале, слободу и прогрес, дали огромне жртве и зато заслужују да имају срећну и велику будућност.

Пошто овај буџет омогућује да се наши народи уздигну и уврсте у најнапредније народе у свијету, ја ћу гласати за. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Љуба Момчиловић.

Љуба Момчиловић (НР Србија): Другови народни посланици, ја прво изјављујем да ћу гласати за предложени буџет.

Поред свих великих радова на даљој изградњи наше привреде, које можемо да видимо по финансиским средствима предвиђеним у буџету чији пројекат сада претресамо, у овој ће се години у нашој земљи изградити преко 4.000 задружних домова. То су истакли друг Кардељ, друг Стамболић и још неки други учесници у овој дискусији. Само у Народној Републици Србији треба да 1.600 земљорадничких задруга по селима добију своје лепе и простране

зграде, у којима ће им бити могућно да брже и правилније испуне бројне задатке које пред њих поставља социјалистичка изградња. Уопште говорећи, подизањем овако великог броја задружних домова учинићемо крупан корак напред у оспособљавању задругарства да изврши реконструкцију пољопривреде, како би она могла да постане довољно снажна грана наше народне привреде у њеном даљем развоју. Ова велика радна акција, овај досада највећи и најзначајнији, како по обиму, тако и по важности, радни подухват Народног фронта поставља се и организује у право време, у другој години извршења Титове Петолетке. Овај задатак је баш сада актуелан, када по досадашњим постигнутим резултатима јасно видимо да је наша индустрија, као одлучујући важна привредна грана, већ чврсто стала на пут правилног развоја. Зато је иницијатива за изградњу задружних домова, — коју су дали друг Тито и Извршни одбор Народног фронта, — и дошла правовремено.

Основни услови да се наша привреда и даље развија у снажну и самосталну, јесу огромно радно расположење наших трудбеника, њихов одлучан и пожртвован рад, заједно са мудрим вођењем државне политике наше народне Владе. Баш због тога је руководство нашег Народног фронта, на челу са другом Титом, упутило до краја промишљену директиву да се у 1948 години, поред свих великих задатака које предвиђа државни план, подигне потребан и засада реално могућ број задружних домова. Ту директиву су одмах и необично радо прихватили широки слојеви народа, поготово сељаштва, и сада широм земље већ увелико теку припреме па и сами радови. Нема никакве сумње да ћемо и овога пута докраја успети, ово ће бити сигурно још једна нова велика радна победа. Гаранција за то јесте овај велики радни полет, који уопште карактерише послератну обнову и изградњу наше државе. Поред тога и помоћ народних власти у великим количинама грађевинским материјалом из планске производње, као и довољним инвестиционим кредитима за ову сврху, — докраја ствара услове за пуни успех изградње домова.

Задружне домове ће градити првенствено сами задругари, широко потпомогнути од свих организација Народног фронта, Народне омладине, синдиката и АФЖ-а. Они при томе треба да максимално искористе све своје локалне изворе, и то како материјала, тако и новчаних средстава. На своје сопствене снаге треба да рачунају у првом реду. У том погледу забележено је већ досада доста лепих резултата

самоиницијативе и сналажљивости задружних и фронтовских организација на терену.

Стање локалног материјала за изградњу задружних домова у НР Србији закључно до 10 априла 1948 године је следеће:

Ужа Србија

Материјал	Потребно	Примљено	Процент
Креч	42.530 т.	23.125 т.	54%
Шљунак	53.450 м ³	23.900 м ³	45%
Песак	182.293 м ³	88.718 м ³	49%
Опека	149.717 хиљ.	29.426 хиљ.	19%
Грађа	128.105 м ²	65.028 м ²	50%
Камен	348.215 м ³	221.512 м ³	62%

Аутономна Покрајина Војводина

Креч	7.478 т.	1.065 т.	15%
Песак	72.490 м ³	59.185 м ³	80%
Шљунак	17.785 м ³	10.266 м ³	55%
Опека	68.028 хиљ.	41.990 хиљ.	60%
Грађа	28.289 м ²	13.265 м ²	46%
Камен	12.802 м ³	7.980 м ³	66%

Космет

Креч	5.257 т.	2.602 т.	49%
Песак	34.302 м ³	14.053 м ³	41%
Шљунак	6.263 м ³	1.190 м ³	19%
Опека	7.155 хиљ.	140 хиљ.	2%
Грађа	9.368 м ²	2.743 м ²	30%
Камен	121.214 м ³	91.167 м ³	75%

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

За НР Србију

Креч	55.265 т.	26.729 т.	49%
Песак	289.085 м ³	161.956 м ³	55%
Шљунак	77.498 м ³	35.356 м ³	45%
Опека	224.910 хиљ.	71.556 хиљ.	32%
Грађа	165.762 м ²	81.036 м ²	49%
Камен	481.431 м ³	320.659 м ³	66%

Новац

Ужа Србија	38.890.801 динара
АП Војводина	21.270.172 „
Космет	7.996.262 „

Свега: 68,157.235 динара

Има низ примера доброг залагања и активности. На пример, у селу Лаћарак, Срез сремскомитровички (карактеристично за просек) на градилиште задружног дома је пренесено песка за 50%, цигле 20%, креча 25%, а дрвне грађе је обезбеђено 100%.

Али има и много озбиљних недостатака, грешака и уопште неправилности. Има примера неактивности, несналажљивости, па чак и небудности према непријатељу. Ми морамо стално водити рачуна о чињеници да, и поред повољних објективних околности, изградња задружних домова може бити добро извршена тек онда ако се народне снаге што више мобилишу и потпуно правилно организују. Као што је случај и при свима другим крупним и значајним подухватима Народног фронта, — непријатељи социјалистичке изградње у Југославији теже да и ову акцију свим силама укоче, ако већ не могу да је сасвим онемогуће. Но, ми нисмо ни научили да велике тековине остварујемо лако и без жртава, било у крви, било у зноју. Зато ми знамо да ћемо докраја успети само онда ако на рад прионемо одлучно, вредно и упорно, без обзира на разне привремене тешкоће. Има појава неразумевања и малодушности у оним селима где очекују да ће им неко са стране сазидати дом, јер сами сумњају у своје снаге. Има случајева где се уплаше величине радова и покушавају да обуставе већ започету акцију у селу.

Карактеристична је негативна појава да се у оним местима где има довољно камена, креча или песка, — оклева са превлачењем тога материјала на градилиште док су у исто време тај материјал пренела она села која су га морала издаље набављати. Разумљиво, ово је настало због тога што се не води довољно рачуна о потреби благовременог и целисходног рада и због неразумевања тешкоћа које ће настати због пољопривредних радова, уз које изградња задружних домова мора ићи паралелно а никако на штету њих.

Исто тако има погрешних тенденција да се набавка свег материјала врши куповином и то од новца који ће се подићи као зајам из банке. Ако се такве тенденције не сузбијају одмах и енергично, појављује се као резултат демобилисање снага које су иначе већ покренуте. Не треба никако заборављати да ће помоћ државе за изградњу задружних домова бити само у оној материјалу и оним количинама које се никако не могу пронаћи у локалним изворима.

Треба, на крају, нагласити да ће изграђени задружни домови, специјално у житородним крајевима, много допри-

нети брзој размени производа града и села, што значи да ће се побољшати снабдевање сељака индустријским производима а истовремено обезбедити потребне количине пољопривредних продуката за градове и индустријске центре. Зато се и из ове чињенице одмах види задатак да сваки члан Народног фронта Југославије мора уложити много напора у борбу за извојевање победе и у овој великој радној акцији.

Зато ја предлажем свим друговима народним посланицима да овој акцији посвете пуну пажњу и да је што више помогну. Треба међу задругаре и све сељаке што више развити свести о неопходности добрих земљорадничких задруга које ће бити способне да омогуће преображај пољопривреде, а такође треба помоћи да схвате сву величину резултата које народ постиже, ако је јединствен и вредан и ако је разумео значај рада кога се прихватио. Народни посланици ту могу много учинити и зато сам ја дубоко убеђен да ће и с те стране бити све урађено да се предвиђени домови на време и добро изграде.

Један од највећих непријатеља ове акције јесте олако схватање задатака и потцењивање тешкоћа, које ће бити и бројне и знатне. Са њима треба рачунати али само ради тражења начина како би се сигурно савладале или отклониле. Само тако ћемо потпуно успети. (Аплауз).

Претседавајући: Као последњи говорник има реч друг Богдан Црнобрња.

Богдан Црнобрња (*Изборни срез Дарувар, НР Хрватска*): Другови народни посланици, сматрам за потребно да у овој нашој исцрпној дебати приликом претреса Општедржавног буџета за 1948 годину, који нам је предложила Савезна влада, кажем још неколико ријечи о XIV дијелу предвиђених прихода у буџету, то јест, о народном зајму за финансирање инвестиција у износу од 3 и по милијарде. Оваква ставка се први пут појављује у нашем државном буџету. Истина, још за вријеме Народноослободилачке борбе били су у неким нашим републикама расписивани зајмови народног ослобођења. Сви се ми данас живо сјећамо како су наши народи тада прихватили ове мјере нашега руководства. Уписивање тих зајмова вршено је како на тада ослобођеној територији, тако и на неослобођеној, у окупираним нашим градовима и селима. На ослобођеној територији народ је тада располагао врло скромним финансиским средствима, јер су ти крајеви били највећим дијелом попаљени и опљачкани од непријатеља, а и ради тога, јер су баш ти крајеви

тада носили највећи терет Народноослободилачке борбе. На окупираној, пак, територији, упркос најстрашнијег терора и застрашивања, десетине хиљада наших људи давали су, неко мања неко већа средства, знајући свјесно шта дају и зашто дају, имајући дубоку вјеру у наше руководство, у правилност његове политике и успјех те политике. И, захваљујући само таквој вјери, високој политичкој свијести и патриотизму наших радних људи, сви ти зајмови били су у потпуности извршени, и то за кратко вријеме и без икаквих тешкоћа.

Нема никакове сумње да ће и данас наши народи са љубављу прихватити овај зајам. Сваки наш радни човјек свјестан је данас тога да је сваки динар уложен на овај начин у извршење великог Титовог Плана, — један дјелић величанствене зграде срећнијег и љепшег живота који га сутра чека баш кроз остварење нашег Плана. Нећу да повлачим никакву паралелу са зајмовима старе Југославије, јер они немају ничега заједничког са овим зајмом. И на овом задатку ће се опет показати висока свијест и патриотизам наших људи, као што се и досада показивала на извршењу небројених задатака које је пред нас постављала наша Влада на челу са другом Титом.

Готово у цијелој нашој дискусији је наглашавано, а нарочито су то подвукли друг Кардељ и друг Кидрич, да је потребно обратити нарочиту пажњу на искоришћење до максимума свих унутрашњих могућности које досада нису биле искоришћене из ових или оних разлога. Једна од могућности која досада није била коришћена јесте зајам. Мислим да ће задатак нашег Народног фронта и осталих масовних организација бити баш у томе да правилно искористе могућности које постоје за уписивање зајма. Зајам ће утолико прије и утолико лакше бити реализован, уколико више наших радних људи буде учествовало у његовој реализацији. Зајам реализован кроз милионе радних људи, кроз све наше народе, још једном ће потврдити високу морално-политичку свијест и љубав наших народа према својој домовини. При томе бих напоменуо да је за пуни успјех у извршењу овога задатка корисније то да у њему учествује више наших радних људи, макар и са мањим сумама. Иако износ зајма претставља важну суму у нашем буџету, може се рећи да он није висок, поготово када имамо у виду да у нашој земљи има радника преко милион и по и преко 2 милиона сељачких газдинстава.

Према члану 6 Предлога закона о општедржавном буџету, Влада ФНРЈ биће овлашћена да пропише начин и

услове уписивања зајма. У начину и условима уписа биће предвиђене и камате. Према томе, уписивање зајма ће бити истовремено и улагање средстава на сигурно мјесто, из чега ће сваки улагач имати поред друштвене и личну корист.

Пошто народни зајам за финансирање инвестиција, као и остале позиције у предлогу буџета, одговара планским потребама наше земље, изјављујем да ћу гласати за предло- жени буџет. (Аплауз).

Претседавајући: Листа говорника, другови народни посланици, исцрпена је, а тиме и дневни ред данашње седнице. Према томе, ми смо завршили наш рад, и ја закључујем ову нашу заједничку седницу. Ако у току заседања буде потребно, седница ће бити сазвана писменим путем. А сада имам да учиним нека саопштења. Даљи наш рад наставићемо у својим домовима. Значи, данас у 16,30 биће посебне седнице оба дома.

Друго саопштење. Моле се другови народни посланици да не одлазе из Београда без дозволе, већ да се пријаве Претседништву, јер је констатовано да су многи народни посланици отишли без питања на Конгрес Освободилне фронте Словеније или у Македонију.

(Седница је закључена у 12,50 часова).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Трећа седница

(26 априла 1948)

Почетак у 16,40 часова.

При уласку у дворану, чланове Савезне владе на челу са претседником маршалом Југославије Јосипом Брозом Титом и чланове Претседништва Савезног већа на челу са претседником Владимиром Симићем, народни посланици поздрављају бурним аплаузом.

Претседавао претседник **Владимир Симић**.

Претседник: Отварам трећу седницу V редовног заседања Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ.

Записник данашње седнице водиће секретар Стеван Јовичић.

Молим друга секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар Стеван Јовичић (*Изборни срез Ириг, НР Србија*) чита записник претходне седнице.

Претседник: Има ли примедба на прочитани записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник се оверава.

Изволите чути саопштења.

Претседник Савезне владе упутио је следеће писмо:

ВЛАДА ФНРЈ

Бр. 353

26 априла 1948 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

У сагласности са чланом 2 Закона о овлашћењу Влади ФНРЈ за доношење уредаба по питањима из народне привреде, подносим Савезном већу на потврду уредбе које је

Влада ФНРЈ, на основу чл. 1 наведеног закона, донела у времену од 27 новембра 1947 до закључно 24 априла 1948 године по приложеном списку и предлажем да их Савезно веће потврди.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник Владе ФНРЈ
и Министар народне одбране
Маршал Југославије
Јосип Броз Тито, с. р.

Овај списак уредаба је у штампи и биће раздељен народним посланицима и стављен на дневни ред кад Веће о томе донесе одлуку.

Законодавни одбор поднео је Савезном већу извештај о Предлогу пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ. Овај извештај такође је штампан и раздељен народним посланицима и биће расправљан према дневном реду.

Саопштавам молбе народних посланика за отсуства:

Народни посланик Станко Шкаре моли 5 дана отсуства због болести. Врховни војни суд извештава да се народни посланик Мирко Крчић као болестан налази на лечењу у Врњачкој Бањи. Франц Хочевар моли за отсуство са V редовног заседања због болести, према лекарском уверењу. Стјепан Првчић моли 5 дана отсуства због болести. Иван Ковачић моли за отсуство са седнице од 26 априла због хитних послова. Иван Стефановић моли 10 дана отсуства због болести. Бошко Чакић моли 10 дана отсуства због болести према лекарском уверењу.

Предлажем Већу да се народним посланицима који су тражили отсуство мање од седам дана, одобри онолико колико су тражили, а осталима по седам дана. Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Објављујем да су отсуства одобрена онако како је предложено.

Поред тога, народни посланици Едвард Кардељ, Миха Маринко, Тоне Фајфар, Жеже Борштнар, Франц Кимовец, Јанез Хрибар, Мишко Крањец, Матевж Хаџе, Тоне Хафнер, Иван Приможич, Иван Регент и др Метод Микуж били су принуђени да синоћ напусте Београд ради конгреса Народног фронта који се одржава у Љубљани па предлажем Већу да им се одобри отсуство од два дана. Прима ли

Веће? (Прима). Објављујем да је народним посланицима чија сам имена прочитао одобрено по два дана отсуства.

Прелазимо на дневни ред. Прва тачка дневног реда је гласање о Предлогу општедржавног буџета за 1948 годину. У пословнику, чл. 30, стоји да када је један закон на заједничкој седници претресан, онда се гласање врши у засебним седницама дома, а када се ради о општедржавном буџету, онда се гласање врши по делима.

Ове речи „по делима“ употребљене су по терминологији општедржавног буџета која је важила у ранијим буџетима. Како је и у техници и у терминологији садашњег буџета употребљена реч „део“, то констатујем да „део“ одговара „делу“ из ранијег буџета и да ће бити потпуно у духу пословника ако се врши гласање по деловима.

Молим известиоца Одбора за привредни план и финансије Душана Чалића да чита Предлог општедржавног буџета почевши са расходима, ради гласања по деловима.

Известилац Душан Чалић (*Изборни срез Пакрац, НР Хрватска*) чита I део — Инвестиције за капиталну изградњу и остало финансирање привреде са укупном сумом од 33.290.818.000 динара. (Видети Предлог општедржавног буџета за 1948 годину као прилог на крају књиге).

Претседник: Ко је за први део буџета расхода, како је прочитао известилац, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је први део буџета једногласно примљен. Прелазимо на други део.

(За овим је Савезно веће, гласајући дизањем руке посебно о сваком делу расхода и прихода Предлога општедржавног буџета за 1948 годину, једногласно усвојило све делове од 2 до закључно 7 дела буџетских расхода и од 1—15 дела буџетских прихода.)

Претседник: Прелазимо на гласање Предлога закона о општедржавном буџету за 1948 годину. Молим известиоца да чита овај законски предлог по члановима.

(За овим је Савезно веће, у смислу одредаба свога пословника, гласајући дизањем руке посебно о сваком члану, једногласно усвојило све чланове Предлога закона о општедржавном буџету за 1948 годину, и то од члана 2 до закључно члана 17, према предлогу Одбора за привредни план и финансије.)

Претседник: На овај је начин Предлог закона о општедржавном буџету за 1948 годину прихваћен у поједино-

стима. Сада, у смислу пословника, приступамо гласању у целини. Пословник овлашћује претседника да одлучи како ће се гласати. Одлучујем да се гласа поименично. Молим секретара да изврши прозивку народних посланика. Гласа се за и *против*.

Секретар врши прозивку народних посланика.

(После гласања)

Претседник: Објављујем да је укупно гласало 285 народних посланика и да су сви гласали за. На тај начин Предлог закона о општедржавном буџету за 1948 годину у Савезном већу коначно је усвојен и, сагласно пословнику, упутиће се Већу народа на решавање. (Дуготрајан аплауз).

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину. Молим известиоца Одбора за привредни план и финансије, народног посланика Душана Чалића да поднесе извештај.

Известилац Душан Чалић: Пошто Одбор за привредни план и финансије сматра да је буџет за 1946 годину извршен онако како је примљен у Народној скупштини и у најбољем складу са интересима наше државе, предлажем да се усвоји овај предлог онако како га је доставила Влада ФНРЈ.

Претседник: Отварам претрес Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину. Жели ли ко од народних посланика да узме реч у дискусији? (Нико се не јавља). Молим известиоца да чита члан 1 Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину.

Известилац чита члан 1 према извештају Одбора. Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину видети као прилог на крају књиге).

Претседник: Ко је за члан 1 Предлога закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога *против*? (Нема). Објављујем да је члан 1 једногласно прихваћен.

(Затим је Савезно веће, у смислу свога пословника, гласајући дизањем руке посебно о сваком члану, једногласно и без измена усвојило и све остале чланове, од 2 до 5 заједно, према извештају Одбора.)

Претседник: На тај начин завршили смо са усвајањем чланова и сад прелазимо на гласање у целини. Пошто нема других предлога, то се, сагласно члану 30 пословника, гласање врши акламацијом. Ко је за Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину у целини, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Пошто нема никога *против*, објављујем да је Закон о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину у Савезном већу коначно усвојен и да ће, сагласно Уставу и пословнику, бити упућен Већу народа на решавање.

Пре но што пређемо на следећу тачку дневног реда, Претседништво предлаже да се измени дневни ред и да се на место тачке треће данашњег дневног реда: Предлог општег закона о спречавању и сузбијању заразних болести, стави тачка 14, наиме: Предлог пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ, како бисмо прво размотрили и претресли овај предлог а после приступили даљем извршењу дневног реда. Да ли Савезно веће прихвата овај предлог Претседништва? (Прихвата). Има ли кога *против*? (Нема). Објављујем да је Савезно веће прихватило предлог Претседништва о измени дневног реда.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес Предлога пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ. Известилац Законодавног одбора је друг Моша Пијаде. Молим друга известиоца да поднесе извештај.

Известилац Моша Пијаде: (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Другови народни посланици, ја сам имао прилике пре неки дан да у Клубу посланика Народног фронта дам образложење о изменама и допунама које су унесене у овај нови пројекат пословника. Мислим да данас могу бити сасвим кратак. Измене и допуне које су предложене, нарочито кад се узме у обзир и рад Законодавног одбора, знатно побољшавају наш пословник и дају нам могућности за бољу организацију рада у већима.

Главни циљ тих измена и допуна био је да Скупштина дође до потпуног изражаја као претставничко тело једне истински народне државе. Скраћују се извесне чисто техничке манифестације, уштеђује се на дизању руку, на читању извештаја и законских пројеката а оставља се зато много више времена за дискусије о свим предлозима који излазе пред Скупштину. Народни посланици добијају много

више могућности него досада да учествују активно и у самом припремању закона помоћу оне одредбе која обавезује претседнике већа и законодавних одбора да свима народним посланицима достављају законске пројекте пре но што почне њихов претрес у законодавним одборима, тако да би они, било личним присуством на седницама законодавних одбора, било писменим путем, могли давати своја мишљења, конкретне предлоге или амандмане на поједине законске предлоге.

Друго, оном мером коју сам малопре поменуо, народни посланици добијају могућност за веће и шире учешће у дискусији, па могу у дискусији износити и локалне проблеме, о чему смо досада у Народној скупштини тако мало слушали.

Уведен је и нарочити дан, односно може се увести кад има питања, при крају заседања, један нарочити дан кад Влада ФНРЈ или поједини чланови одговарају на посланичка питања.

Разрађено је, што ранијим пословницима нимало није било разрађено, како се поступа и ради у случају несагласности оба већа, односно како се ради у координационом одбору, који те несагласности има да реши. Ми, истина, за ове три године нисмо имали ни један једини случај да се наша два већа не би потпуно сложила у сваком предлогу и у сваком закону, али ипак било је потребно да се утврди метод рада таквог координационог одбора предвиђеног Уставом.

Затим, овај предлог пословника предвиђа и установљавање једног новог сталног одбора који досада нисмо имали, Одбора за иностране послове.

Све у свему, поред тога, пословник је употпуњен и он има сада један изглед потпуности, садржавајући све оно што један пословник треба да има. Разуме се да од активности самих нас, од активности другова народних посланика, зависи колико ћемо успети да искористимо овај нови пословник у онемо циљу у коме је он предложен, да Народна скупштина системом и методом свога рада и дебатовањима одговори своме значају врховног органа државне власти једне народне републике.

То је све, другови, што мислим да је довољно било рећи сада о овоме предлогу пословника и молим вас да га усвојите са овим изменама и допунама које су донете у Законодавном одбору. (Буран аплауз).

Претседник: Приступамо претресу Предлога пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ. Жели ли ко од народних посланика реч? (Не јавља се нико). Онда молим известиоца да чита предлог по члановима заједно са насловом.

Известилац чита члан 1 заједно са насловом.

Претседник: Ко је за члан 1 заједно са насловом, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 1 заједно са насловом једногласно примљен.

(За овим је Савезно веће, у смислу свога пословника, гласајући дизањем руке посебно о сваком члану, једногласно примило све чланове Предлога пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ и то од члана 2 до закључно члана 104 заједно са свима насловима, према предлогу и извештају Законодавног одбора.)

Претседник: Приступамо гласању. У смислу пословника гласање ће се вршити дизањем руке. Ко је за Предлог пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ у целини, молим да дигне руку. (Сви посланици дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Предлог пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ коначно усвојен у Савезном већу и да ступа одмах на снагу.

Одређујем одмор од 10 минута.

(После одмора)

Претседник: Настављамо рад. Саопштавам да сам од Већа народа добио Предлог општедржавног буџета за 1948 годину и Предлог закона о општедржавном завршном рачуну за 1946 годину. Ја сам ове предлоге упоредио са предлозима који су прихваћени у Савезном већу и установио да су текстови истоветни. Овим је, у смислу новог пословника, претрес поменутих предлога у Народној скупштини завршен, предлози закона дефинитивно су прихваћени у Народној скупштини ФНРЈ и биће упућени Президијуму Народне скупштине ФНРЈ ради проглашења.

На дневном реду је четврта тачка: Предлог општег закона о спречавању и сузбијању заразних болести. Известилац Законодавног одбора је народни посланик Лампрет Јоже.

Молим известиоца да поднесе извештај Законодавног одбора.

Известилац Јоже Лампрет (*Изборни срез Шоштањ, НР Словенија*): (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Другови народни посланици, Претседник Комитета за заштиту народног здравља при Влади ФНРЈ упутио је, преко Савезне владе, Народној скупштини ФНРЈ поред овог предлога и Предлог основног закона о санитарној инспекцији.

Нарочити значај ових пројеката друг Претседник Комитета министар др Павле Грегорић нагласио је како у образложењима, тако и у свом експозеу који је дао пред овим високим домом пре неколико дана.

Од колике је важности брига за здравље нашег становништва села и града, показала је такође дискусија о буџету за годину 1948.

Два су народна посланика нарочито подвукла бригу коју води народна власт својим законодавством и кредитима за очување здравља нашег пучанства.

„Победа и учвршћење народне власти омогућили су да здравствена служба служи стварно интересима народа, да бди над његовим здрављем, бори се против заразе, те преко стручних установа и масовних организација приближи здравствену помоћ народу“ — рекао је у образложењу Претседник Комитета др Павле Грегорић.

Да се ове речи дословно спроводе у пракси — доказ су нам ова два законска пројекта.

Ја ћу се, као известилац, осврнути на Предлог општег закона о спречавању и сузбијању заразних болести. Да ли је тај законски предлог збиља био нужан да се предложи овој Скупштини? Потребу оваквог законског пројекта наређују нам стварне санитарне прилике у самој земљи, дијаграми или статистички подаци о кретању заразних болести у ФНРЈ. Ево неколико цифара: у години 1939 било је пегавца на територији Југославије 413 случајева, а од тога је умрло 30. У 1945 години било је 12.855 случајева пегавца. У 1946 години било је 3.232 случаја, а у години 1947 471 случај, а од тога је умрло 31.

Док се пегавца приближио предратном броју као и скарлатина, дифтерија је чак нешто нижа, дотле па трбушни тифус и дизентерија јако прелазе. Осим тога, имамо у

Босни и Херцеговини, иако у опадању, још јаку епидемију повратне грознице, које у предратним временима није било.

Још нам је јаснија слика ако упоредимо стање заразних болести по тромесечјима. У првом тромесечју 1947 године у ФНРЈ било је обољења од свих врста тифуса 1163, а смртних случајева 94. Од дизентерије оболело је 204 лица, а од тога умрло 3. Од скарлатине оболело је 712, а од тога умрло 3 лица. Од дифтерије оболело је 1330, а умрло 82. Од тетануса оболело је 61, а умрло 22. У првом тромесечју ове године од свих врста тифуса оболело је 1516, а умрло 115. Ту имамо пораст за 353 случаја. Код дизентерије имамо оболелих 202. То је 2 случаја мање него у првом тромесечју ланске године. То исто важи и за скарлатину. У првом тромесечју ове године било је 553 оболелих, а од тога 5 умрлих, тако да имамо мање 159 случајева. Могло би се набројати више оваквих цифара о овим заразним болестима.

Пегавца се јавља у првом тромесечју ове године са 258 случајева, осим Словеније, према 1947 години са 183 случаја. На првом месту у погледу пегавца је НР Србија са 137 случајева док је у 1947 год. било 59 случајева. За њом долази Босна и Херцеговина са 91 случајем, а у 1947 години са 51 случајем. Који су узроци ширења пегавца? Недовољно залагање одговарајућих органа, ниски санитарни ниво, ушљивост, помањкање рубља, сапуна итд.

Рекуренс се јавља са 947 случајева у првом тромесечју према 1305 случајева у истом раздобљу 1947 године. Рекуренс се јавља скоро искључиво у Босни и Херцеговини. Главни одбор Црвеног крста Босне и Херцеговине разделио је знатне количине платна од којих је сашивено рубље које се поклања болесницима у болницама. Ова заразна болест у Босни и Херцеговини чврсто се укоренила.

Искуство да се ова епидемија распламсала у постакционом периоду преко лета 1947, после вакцинације у којој је радило око 200 медицинара и велики број лекара, показује колико је терен у Босни и Херцеговини у том погледу опасан.

Поред закона и уредаба — Закона о санитарној инспекцији и Закона о сузбијању заразних болести, који је сада предложен Народној скупштини, а у циљу што успешније борбе против заразних болести одржани су и многи курсеви. Тако је при Савезном хигијенском институту одржан тромесечни курс за санитарне инспекторе са 22 курсиста. На тај начин ми добијамо један нов кадар. Узрок што се

ова болест не може локализовати и смањити јесте несташница болничких кревета и мали број установа за овакве заразне болести. Ми у нашој држави имамо, по прилици, 50 оваквих здравствених установа. Број постојећих кревета за заразне болести износи 3.580, а то је 0,23 на 1.000 становника. Према искуству СССР морала би релација бити оваква: око 1 кревет на 1.000 становника.

Највећа кочница у раду на сузбијању и спречавању заразних болести било је досада: одсуство оквирног санитарног и епидемиолошког законодавства.

Примањем ових закона коначно ће се испунити велика празнина која је постојала у том погледу и олакшати рад санитарно-епидемиолошке службе. Спајање санитарне инспекције са епидемиолошком службом створиће солидну базу за студирање стања и предузимање мера за спречавање и уништење заразних болести.

Због нарочитог његовог значаја, у име Законодавног одбора, молим све народне посланике да гласају за овај законски предлог. (Аплауз).

Претседник: Има реч у име Владе, министар др Павле Грегорић.

Министар Владе ФНРЈ др Павле Грегорић: Другови народни посланици, побједа и учвршћење наше народне власти омогућили су да здравствена служба служи стварно интересима народа, да бди над његовим здрављем, да се бори против зараза, да преко низа стручних установа и масовних организација приближи здравственој помоћи народу.

Истодобно пробуђена самоиницијатива народа омогућава данас извршење задатака здравствене службе нарочито подузимањем санитарних и протуепидемиолошких мјера, што у предратној Југославији није било могуће.

Донашање закона о спречавању и сузбијању заразних болести је потребно зато, што су заразе од велике опасности за цијелу заједницу. Заразне болести нападају становништво без обзира на физичку конституцију и старост, смањују биолошку отпорност народа, те су знатан узрок високе спће смртности, а нарочито дјечје. Преко заразе држава као цјелина слаби, смањују се њене одбранбене снаге и привредна дјелатност. Висок број заразних обољења у предратној Југославији дошао је до изражаја у тешким ратним приликама и страдањима земље.

Побољшање услова живота, здравствене службе и санитарних прилика после рата смањило је број заразних болести и приближило предратном, али претставља код нас још важан проблем.

У доба Петогодишњег плана од највеће је важности опасност смањења радне снаге у вези са знатним бројем заразних обољења као и проблем спречавања и ширења зараза на јавним радилиштима. Епидемије не признају границе наших народних република и прелазе их са лакоћом. Зато у сврху заштите цијеле земље ми морамо противепидемијску службу посматрати као цјелину и настојати да основ спречавања и сузбијања буде јединствен како то поставља предложени закон. Поред тога, закон разрађује појединости и разграничује дужности народних власти, стручних лица и свих грађана Федеративне Народне Републике Југославије.

Увиђајући важност овог проблема, наша држава, која је израсла из борбе и залагања цијелог народа, прима на себе важан задатак старања о подузимању мјера спречавања и сузбијања заразних болести. Држава то проводи преко надлежних државних органа и њихових стручних установа, института, санитарно-епидемиолошких станица и амбулантно-поликлиничких установа ослањајући се на широке масовне организације.

Преко јединственог тијела, које руководи цијелом здравственом службом — Комитета за заштиту народног здравља — и министарстава народног здравља народних република, народни одбори, сваки на свом подручју, воде непосредну борбу против заразних болести. У ту сврху народни одбори шире здравствено просвјетивање становништва о хигијенским мјерама за спречавање појаве заразних болести и о првим мјерама за њихово сузбијање.

Неподузимањем одређених мјера код заразе сваки појединац може угрозити заједницу. Зато, пошто је опасност од заразних болести опћа, у циљу заштите сваког појединца и цијеле заједнице, сви грађани ФНРЈ дужни су активно сарађивати у тој борби. Сваки грађанин кад сазна или посумња на неку заразну болест, обавјестиће најближу здравствену власт, њихове органе или здравствени актив у свом мјесту, подузећу или установи. Поред тога он ће органима здравствене службе дати сва потребна обавјештења и пружити сву потребну помоћ. Такав рад одговара свјесним

грађанима данашње Југославије, који сурађују у подизању своје земље.

Иако брига на спречавању и сузбијању заразних болести спада у дјелокруг рада народних власти уз самоиницијативу свих грађана, у свом стручном дијелу она је обавеза и дио стручног рада свих здравствених органа.

Зато је спречавање и сузбијање заразних болести дужност и обавеза сваког лекара и сваког здравственог радника без обзира на сектор рада, дужност и обавезе сваке здравствене установе. Зато је сваки здравствени радник дужан и да се одазове позиву, који му надлежни државни органи јупуте у сврху спречавања и сузбијања заразних болести.

Приложени закон разрађује детаљно дужности државних органа у подузимању потребних мјера према њиховој надлежности.

Комитет за заштиту народног здравља дужан је да утврди опћа начела и смјернице рада према којима доноси оквирне законске прописе, руководи савезним протуеписидемиолошким установама, преко савезне инспекције израђује опћи савезни санитарно-протуеписидемијски план и контролише његово извршење као и, у случају потребе, предузима само непосредне мјере. Поред тога брине се за санитарну заштиту граница ФНРЈ, води евиденцију о кретању заразних болести као и свим стручним кадровима, бринући се о њиховој квалификацији и правилном распореду.

Министарства народног здравља народних република дужна су да све те наведене мјере проведу на територији своје републике. Она преко санитарне инспекције народних република руководе планом борбе против заразних болести, врше надзор над радом народних одбора по сузбијању зараза, а у случају потребе предузимају и непосредно потребне мјере.

Досада у сузбијању зараза на терену нису били јасни задаци разних органа државних власти и због тога више пута нису на вријеме и довољно енергично подузимане све потребне мјере, што је увјетовало ширење заразе.

Предложени закон, обрађујући досљедно линију народне власти, разрађује детаљно задатке народних одбора.

Срески и градски народни одбори дужни су да израђују план сузбијања зараза и преко својих стручних органа врше све потребите превентивне мјере, као издвајања заразних болесника, дезинфекцију, цјепљење, прагање за клицоно-

шама итд. У њихову компетенцију спада оснивање потребних установа нарочито у случају епидемије, обезбјеђење привремене болнице за смјештај болесника. Тај је задатак од највеће важности због још недовољног броја кревета у нашим заразним болницама и одјељењима. Зато ће народни одбори бити чешће принуђени да оснивају такве привремене болнице, да удоволе дужности обавезног издвајања свих заразних болести, које закон прописује, што је од нарочите важности данас, гдје је код велике оскудице станова издвајање болесника у властитом стану као редовито немогућно, што ујветује даље ширење заразе.

Поред тога, народни одбори дужни су да, користећи добровољан рад масовних организација, врше мање асанације. Преко стручних органа треба да воде надзор над свим санитарним мјерама на свом територију и воде евиденцију о кретању заразних болести.

Природно је да су за ове обимне и врло важне задатке народни одбори дужни да предвиде одговарајућа финансијска средства, пошто се буџетом омогућује извршење плана њихова рада. Вршење задатака социјалног старања поред задатака заштите народног здравља у једном одјељењу, не смије да отежа подузимање свих мјера које закон прописује, како се то досада догађало и поговарало ширењу заразних болести.

У низу задатака државних власти разрађене су у закону и обавезе мјесних народних одбора.

Поред свих наведених задатака, мјесни народни одбори дужни су још да обезбиједи пренос болесника у болницу, да у случају потребе обезбиједи исхрану лица која су издвојена у карантину и оних, чији су храниоци пушени у болницу или издвојени у циљу сузбијања заразних болести.

Предвиђена брига народних одбора за особље здравствене струке омогућује им да дођу до потребног превоза, као стана и хране, то олакшава рад стручним радницима, који при тешком, опасном и пожртвованом раду сузбијања заразних болести уживају пуну помоћ надлежних органа.

У поглављу о санитарно-епидемиолошким мјерама за спречавање и сузбијање заразних болести дана су основна начела према данашњем стању медицинског назирања.

За разлику од ранијих прописа увађа се редовита пријава малих богиња (морбили) и великог кашља (пертусис), који су од највеће важности за смањење поболијевања и смртности дјете нарочито у данашње доба великог проши-

рења колективних дјечјих установа, а тиме и могућности ширења зараза код дјеце. Брза пријава омогућиће подузимање енергичних протумјера.

Обавезно издвајање у болницу обољелих од заразних болести, које су за околину најопасније, нова је и енергична мјера у плану сузбијања и ликвидације заразних обољења у ФНРЈ. Ова одредба доноси са собом потребу ревизије плана изградње нових и проширења садашњих заразних одјељења.

Обавезно цијепљење све дјеце против дифтерије увађа се не само на темељу добрих искустава с том врстом цијепљења у цијелом свијету, него и на темељу вишегодишњих искустава у нашој земљи. Ова ће мјера смањити број обољења и смртних случајева у нашој земљи.

У низу осталих тачака, дана су и остала начела борбе против заразних болести.

Овај закон прописује само основна начела и смјернице борбе против заразних болести, док ће низ оквирних уредаба и правилника разрадити детаљно проблеме посебне болести као и начине њиховог сузбијања.

Доношење овог закона, над чијим ће извршењем бдити новоорганизоване санитарне инспекције народних власти, ствара побољшање услова здравијег живота за све становнике ФНРЈ, основа је смањења опће, а нарочито дјечје смртности, те је база повећања производне дјелатности земље.

Из ових разлога молим да примите предлог овог закона. (Аплауз).

Претседник: Чули сте експозе које је дао у име Владе подносилац овог законског пројекта, савезни министар и Претседник Комитета за заштиту народног здравља. У смислу новог пословника, расправљање се врши и у начелу и у појединостима. За реч се јавио народни посланик Новак Мاستиловић.

Новак Мاستиловић (*Изборни срез Невесиње—Гацко, НР Босна и Херцеговина*): Друпови народни посланици, једно од тешких наслеђа које нам је оставила стара Југославија јесте лоше стање на пољу народног здравља. Разумије се да је то и онако тешко стање још више погоршано разарањем и пљачкањем наше земље од саране окупатора за вријеме минулог рата.

Није никакво чудо ни случајност што нам је стара Југославија оставила онако тешко стање и на пољу народног

здравља, јер је познато да здравствена служба и уопште здравствена политика старе капиталистичке Југославије нису биле у служби народа нити су заступале интересе народа, него интересе владајуће клике. Према томе, ни тековине медицинске науке нису могле бити доступне широким слојевима народа, него се њима углавном користила владајућа класа и имућнији слојеви друштва. Уколико је, међутим, нешто и предузимано у овом погледу, то је било једнострано и недовољно. Сматрало се, на примјер, да се само путем стручњака, путем медицинских мјера може ријешити проблем заштите народног здравља. Међутим, савршено је јасно да самим медицинским мјерама без јаке економске базе, без крупних социјално-економских промјена (онаквих какве су остварене у нашој земљи) није могуће ни прићи озбиљном рјешењу проблема заштите народног здравља.

Тек данас, у измијењеним социјалним и економским условима, у условима нове Југославије, у доба Петогодишњег плана, у доба планског подизања животног стандарда најширих народних маса, могуће је прићи стварном рјешењу заштите народног здравља.

Борба за план, то је борба за човјека, за његов бољи и срећнији живот. А остварење Петогодишњег плана и бољег живота наших људи умногоме зависи од здравља народа, од радне способности наших трудбеника. Према томе, борба за заштиту народног здравља, за радну способност наших трудбеника, постала је саставни дио борбе за остварење Петогодишњег плана. А то значи да данас у Југославији заштита народног здравља није више проблем само стручњака као што је то био случај у старој Југославији, него је то проблем државе, проблем цијелог народа.

Стога је сасвим разумљиво што наша народна држава прима на себе предузимање мјера за спречавање и сузбијање заразних болести.

Није нимало случајно што ми међу првим законима из здравствене струке доносимо Општи закон о спречавању и сузбијању заразних болести, јер, по оној нашој изреци — болест је лакше спријечити него лијечити.

Ми смо се ове непобитне истине чврсто држали и за вријеме Народноослободилачке борбе, и нијесмо погријешили. Тежак начин партизанског ратовања, мучан живот народа у збјеговима, у бајтама и земуницама, уз то глад и свакојака оскудица — стварали су погодне услове за ширење заразних болести. Међутим, благодарјећи енергичним

мјерама, ми смо најпримитивнијим средствима, или без икаквих средстава, успијели да избјегнемо велику опасност која је најозбиљније пријетила и нашој војсци и нашем народу. И кад данас говоримо и радимо на сузбијању заразних болести, ми увијек треба да имамо на уму оно по жртвоване и ону упорност у раду из доба рата када су наши често неуки болничари и њихово примитивно партизанско буре победили тако страшног непријатеља као што је пегавац.

Иако су данас прилике неупоредиво повољније, а техничка средства далеко, далеко савршенија, ипак ће овај закон добро доћи за читаву нашу земљу, а за нашу Народну Републику Босну и Херцеговину он има изузетан значај. Познато је да је Босна и Херцеговина имала тешку политичку прошлост. Директна посљедица те тешке политичке прошлости јесте економска и културна заосталост народа Босне и Херцеговине. Економску биједу и културну заосталост редовно прате и друга оптерећења као што су разне предрасуде и друга наказна схватања која су се у босанском селу таложила вијековима.

Све то скупа стварало је подесан терен за ширење заразних болести.

Стога није никакво чудо што многе заразне болести имају у Босни и Херцеговини своја стална жаришта из којих се у погодном моменту разбуцкувају епидемије. Неке од ових болести, као пјегавац и повратна грозница, постале су унеколико специфичне болести Босне и Херцеговине, јер их у другим нашим републикама нема или их има само у незнатној мјери.

Јуче је на овом мјесту опширно поворено од колике је важности за Босну и Херцеговину противепидемиолошка служба. Доношењем овога закона, та ће служба добити још већи значај, а што је најважније, постаће много ефикаснија, јер ће добити нове организационе форме.

Стога изјављујем да ћу гласати за овај законски пројекат. (Одобравање).

Претседник: Да ли има још кога од народних посланика да се јави за реч? Има реч др Макс Шнудерл.

Др Макс Шнудерл (*Изборни срез Марибор—Десни Брег, НР Словенија*): Другови, ја бих упозорио само на једну ствар. Међи се чини да у члану 20, у последњој тачки треба да стоји место речи „градилишта” реч „радилишта”. И, ако

се с тим сложе другови из Комитета и известилац, мислим да би то требало исправити.

Министар Владе ФНРЈ др Павле Грегорић: Добро, ја пристајем.

Известилац: И ја се слажем.

Претседник: Онда, реч „радилишта“ долази место речи „градилишта“ и постаје саставни део самог текста. Да ли се још ко јавља за реч да говори у начелу и у поједино-стима? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља, објављујем да је расправљање о овом предлогу закључено. Приступамо гласању. По чл. 71 новогa пословника гласање се врши у целини и једанпут. Ко је за Предлог општег закона о спречавању и сузбијању заразних болести, молим, нека дигну руку. (Сви дижу руку). Има ли кога *против*? (Нема). Пошто нема никог *против*, објављујем да је Предлог општег закона о спречавању и сузбијању заразних болести у Савезном већу коначно прихваћен и да ће, сагласно пословнику, бити упућен Већу народа на решавање.

Прелазимо на наредну тачку дневног реда: Предлог основног закона о санитарној инспекцији. Известилац је народни посланик Михаило Ђуровић.

Известилац Михаило Ђуровић (Изборни срез масуричко-пољанички, НР Србија): (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Детаљи тога извештаја су пред вама и сматрам да не би требало на њима да инсистирамо. Оно што смо у изменама и допунама у Законодавном одбору нашли као нарочито важно, јесте последња допуна која је и овде унета аналогно Закону о инспекцији рада. Мислим да је препоручљиво да се та допуна унесе. То је овај став:

„Санитарни инспектори, као и сви они који учествују у обављању послова санитарне инспекције, дужни су чувати као службену тајну све оно што су сазнали приликом вршења инспекције, а нарочито оно што претставља службену тајну државних надлештава, установа и предузећа.”

Поред ових измена и допуна, Одбор је учинио и извесне техничке исправке.

Другови народни посланици, законским предлогом о санитарној инспекцији жели се да се код нас установи посебна грана санитарно-хигијенске службе. Циљ и задаци те службе јасно су дефинисани у чл. 1 законског предлога, који санитарној инспекцији налаже да остварује и усавр-

шава санитарне и хигијенске услове живота народних маса, да спречава и сузбија заразне болести, као и да бди над спровођењем санитарних и хигијенских прописа и мера. Према томе, извештај број задатака државне санитарно-хигијенске управе издваја се овим предлогом закона у посебну групу и преноси у надлежност санитарне инспекције. Постоји много разлога за формирање те инспекције. То захтева, пре свега, извођење извесних задатака постављених Петогодишњим планом. Подизање радничких насеља око старих и нових индустријских центара, изградња нових железничких пруга, путева, изградња нових станбених зграда, школа и културно-просветних установа, захтева да се при пројектовању и извођењу одговарајућих планова што доследније и стручније спроводе и примењују начела и методе модерне санитарно-хигијенске науке. Сем тога, свакодневни живот у нашем новом друштву захтева сталну примену тих начела и метода. О свим тим пословима инспекција ће бити дужна да се стара, односно њени органи, онако како је то предвиђено овим законом. Што се тиче појединости њене организације, о њима нећу говорити, јер су у закону јасно изложене. Да је стварање санитарне инспекције заиста потребно, сведочи нам и сама околност што су исту материју већ узеле у размисавање народне скупштине појединих народних република. Из свега тога се види да је овај законски предлог стварно потребан те и са тог разлога, као извештај Законодавног одбора, молим да га прихватите са учињеним изменама и допунама.

Претседник: Има реч министар др Павле Грегорић.

Министар Владе ФНРЈ др Павле Грегорић: Ја бих желио да укажем само на једну ствар. Пракса нам је показала да је врло тешко борити се за здравствено стање народа против епидемија које су врло јаке. У неким крајевима ја бих рекао да су оне и појачане. Имате ту и једну другу ствар. Извјесне су наше републике већ почеле да рјешавају то питање здравственога стања нашег народа па је и то присиљило Комитет за заштиту народног здравља да поднесе овакав законски приједлог који предвиђа стварање таквих органа који ће ријешавати тај проблем како се може боље. Ја бих вам прочитао једну ствар и искуство које смо црпили из Совјетског Савеза, у коме већ 14 година постоји санитарна инспекција:

„Резултати рада државне санитарне инспекције у СССР јесу: опадање многобројних инфекција, заразних болести,

ликвидација најопаснијих, опадање општег обољевања у земљи, знатно опадање професионалног обољења и опадање дечије смртности, нарочито код инфекциозних обољења; стриктно поштовање санитарних норми, које је власт одредила приликом изградње индустријских предузећа, градова и радничких насеља; побољшање санитарног режима у прехранбеним предузећима, физичког стања омладине услед добро организованог надзора над школом, профилаксом опћег обољевања међу ђацима; ликвидација великих маларијичних огњишта, смањење обољења од маларије, туберкулозе и сифилиса.”

Ето то су искуства која су стечена у СССР, и то не од прије годину дана већ од прије 14 година се тамо на томе ради. Код нас у појединим републикама већ се на томе радило у министарствима народног здравља да се овакве инспекције установе и оне су негдје и установљене.

Ми смо саобразили тај закон Општем закону о народним одборима и ми смо народним одборима дали у руке организацију бриге о народном здрављу.

Из тих разлога и из разлога које је малоприје поменуо извјестилац, ја вас молим да примите овај законски предлог (Буран аплауз).

Претседник: Жели ли ко од народних посланика да узме учешћа у претресу овог законског предлога? (Нико се не јавља за реч). Објављујем да је претрес Предлога основног закона о санитарној инспекцији закључен. Приступамо гласању које се одмах врши у целини.

Ко је за Предлог основног закона о санитарној инспекцији, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је у Савезном већу Предлог основног закона о санитарној инспекцији коначно прихваћен и да ће, у смислу пословника и члана 63 Устава, бити упућен Већу народа на решавање.

Закључујем данашњу седницу и наредну заказујем за сутра 27 априла у 9,30 часова пре подне, са наставком рада по утврђеном дневном реду.

(Седница је закључена у 19,30 часова).

VEĆE NARODA

Treća sednica

(26 aprila 1948)

Početak u 16,35 časova.

Pre sedavao potpredsednik **Božidar Maslarić** (NR Hrvatska).

Potpredsednik: Otvaram treću sednicu V redovnog zasedanja Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Mihailo Grbić. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Mihailo Grbić (NR Crna Gora) čita zapisnik druge sednice od 23 aprila 1948 godine.

Potpredsednik: Ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, onda ćemo ga ja i sekretar overiti.

Izvolite čuti saopštenja.

Pre sednik Savezne vlade uputio je sledeće pismo:

VLADA

FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Br. 355

26 aprila 1948 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

U saglasnosti sa članom 2 Zakona o ovlašćenju Vladi FNRJ za donošenje uredaba po pitanjima iz narodne privrede, podnosim Veću naroda na potvrdu uredbe koje je Vlada FNRJ, na osnovu člana 1 navedenog zakona, donela u vremenu od 27 novembra 1947 do zaključno 24 aprila 1948 godine, po priloženom spisku, i predlažem da ih Veće naroda potvrdi.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pre sednik Vlade FNRJ
i Ministar narodne obrane,
Maršal Jugoslavije

Josip Broz Tito, s. r.

Otsustva narodnih poslanika. Zbog službenog posla mole otsustvo po 3 dana narodni poslanici: Josip Vidmar, Tone Hafner, Edvard Kocbek, Josip Rus, Lidija Šentjurg, France Lubej, Lazar Mojsov, Jovan Jegdić i Risto Bajalski, a zbog bolesti po 3 dana otsustva: Božo Barbarić i dr Boris Spirov. Predlažem Veću da se ova otsustva odobre. Prima li Veće naroda ovaj predlog? (Prima). Objavljujem da su tražena otsustva odobrena.

Predlažem Veću naroda sledeći dnevni red:

1) glasanje o Predlogu opštedržavnog budžeta za 1948 godinu;

2) pretres Predloga zakona o opštedržavnom završnom računu za 1946 godinu;

3) pretres Predloga poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ;

4) pretres Predloga opšteg zakona o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti;

5) pretres Predloga osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji;

6) pretres Predloga osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama;

7) pretres Predloga zakona o šumskoj narodnoj miliciji;

8) pretres Predloga zakona o vojnim disciplinskim sudovima;

9) pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ od 1 aprila 1946 izmenjenog i dopunjenog zakonom od 12 decembra 1946 i 2 decembra 1947 godine;

10) pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i žena u Jugoslovenskoj armiji;

11) pretres Predloga zakona o prelazu italijanske imovine na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije u državnu svojinu Federativne Narodne Republike Jugoslavije po Ugovoru o miru sa Italijom;

12) pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima;

13) pretres Predloga zakona o dopuni Osnovnog zakona o braku;

14) pretres Predloga zakona o izmeni Zakona o uredenju narodnih sudova;

15) Predlog odluke o potvrdi uredaba Vlade FNRJ koje su donesene u vremenu od 21 novembra 1947 do zaključno 17 aprila 1948 godine.

Prima li Veće naroda ovaj dnevni red? (Prima). Pošto Veće naroda prima ovaj dnevni red, prelazimo na tačku 1 dnevnoga reda: glasanje o Predlogu opštredržavnog budžeta za 1948 godinu.

Pošto je opšti pretres obavljen na zajedničkim sednicama oba doma, molim izvestioca za Privredni plan i finansije dr Obrena Blagojevića da čita član po član.

Izvestilac Odbora za privredni plan i finansije dr Obren Blagojević (čita): Prihodi — I deo — Deo poreza na promet proizvoda i sniženja troškova proizvodnje — 43.452.999.000.— dinara. (Videti Predlog opštredržavnog budžeta za 1948 godinu kao prilog na kraju knjige).

Potpretsednik: Prima li Veće naroda I deo prihoda? (Prima). Objavljujem da je I deo primljen.

(Za ovim je Veće naroda, glasajući dizanjem ruke posebno o svakom delu prihoda i rashoda Predloga opštredržavnog budžeta za 1948 godinu, jednoglasno usvojilo sve delove od 1 do zaključno 15 dela budžetskih prihoda i od 2 do zaključno 7 dela budžetskih rashoda.)

Izvestilac čita naslov i član 1 Predloga zakona o opštredržavnom budžetu za 1948 godinu prema izveštaju Odbora.

Potpretsednik: Prima li Veće naroda član 1? (Prima). Objavljujem da je član 1 primljen.

(Za ovim je Veće naroda, glasajući u smislu poslovnika dizanjem ruke posebno o svakom pročitanoj članu, jednoglasno usvojilo sve članove od 2 do 17 zaključno, prema predlogu Odbora za privredni plan i finansije.)

Potpretsednik: Pošto je Predlog zakona o opštredržavnom budžetu za 1948 godinu u pojedinostima primljen u Veću naroda, prelazimo na glasanje u celini. Glasa se za i *protiv*.

Molim sekretara da izvrši prozivku narodnih poslanika.

Sekretar vrši prozivku narodnih poslanika.

(Posle glasanja)

Potpretsednik: Saopštavam rezultat glasanja o Predlogu zakona o opštredržavnom budžetu za 1948 godinu. Za Predlog zakona o opštredržavnom budžetu glasala su 122 poslanika. Svi su glasali za. (Buran aplauz).

Pošto je Predlog zakona o opštredržavnom budžetu za 1948 godinu primljen u Veću naroda, to će se, u smislu poslovnika, uputiti Saveznom veću na rešavanje.

Potpredsjednik: Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o opštetržavnom završnom računu za 1946 godinu. Molim izvestioca Odbora za privredni plan i finansije dr Vojina Carića da podnese izveštaj.

Izvestilac dr Vojin Carić (AP Vojvodina — NR Srbija) čita izveštaj Odbora za privredni plan i finansije Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. (Videti prilog na kraju knjige).

Potpredsjednik: Otvaram pretres. Ko želi reč? (Niko). Pošto niko ne želi reč, prelazimo na glasanje u načelu. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim izvestioca da čita član po član.

Izvestilac čita naslov i član 1 Predloga zakona o opštetržavnom završnom računu za 1946 godinu. (Videti prilog na kraju knjige).

Potpredsjednik: Prima li Veće član 1? (Prima).

(Za ovim je Veće naroda, glasajući u smislu poslovnika posebno o svakom članu dizanjem ruke, primilo sve članove Predloga zakona o opštetržavnom završnom računu za 1946 godinu od člana 2 do člana 5 zaključno.)

Potpredsjednik: Pošto je Predlog zakona o opštetržavnom završnom računu za 1946 godinu primljen u pojedinostima u Veću naroda, prelazimo na glasanje u celini. Glasaće se dizanjem ruke. Ko je za ovaj zakonski predlog u celini, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je ovaj zakonski predlog jednoglasno primljen.

Pošto je Predlog zakona o opštetržavnom završnom računu za 1946 godinu jednoglasno primljen u Veću naroda, to će se, u smislu poslovnika, uputiti Saveznom veću na rešavanje.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. Molim izvestioca Zakonodavnog odbora Veća naroda Ninka Petrovića da podnese izveštaj.

Izvestilac Ninko Petrović (NR Srbija): (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora Veća naroda o Predlogu poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi i drugarice narodni poslanici, sadašnji Poslovnik Veća naroda Narodne skupštine u primeni je već više od dve godine. Za to vreme, kroz praksu u njegovoj primeni, mi smo mogli lako uočiti izvesne njegove odredbe koje bi trebalo više prilagoditi stvarnim potrebama naše skupštinske procedure.

Skupštinski poslovnik u oblasti procedure pri donošenju zakona treba — s jedne strane — da obezbedi najšire mogućnosti stvarne, pozitivne diskusije, koja treba da doprinese produblivanju samih ideja zakonskih projekata i njihovom boljem i pravilnijem formulisanju. S druge, pak, strane — poslovnik treba da otkloni formalizam postupka, koji ne služi svrsi.

Iz naše dosadašnje prakse znamo da nam je najveći deo vremena odnosilo čitanje zakonskih tekstova. Postupak čitanja zakonskih tekstova, posebna diskusija o svakom članu i glasanje posebno za svaki pojedini član zakonskoga predloga svojstven je parlamentarnim uslovima kapitalističkoga društva, sa suprotnim interesima među klasama, antagonističkim interesima kapitalističkih vlasnika između sebe samih. U tim uslovima, gde su čitav zakon i sve njegove pojedine odredbe morali biti rezultat pogađanja i kompromisa između suprotnih interesa, neizbežno je bilo čitanje, diskusija i pogađanje oko pojedinih članova zakonskoga projekta posebno.

Medutim, u našim uslovima, gde nema eksploatacije čoveka čovekom, gde nema suprotnosti klasa, gde je delatnost svakog pojedinca, svake organizacije, državnih organa, narodnih vlasti, gde je delatnost čitavog naroda upravljena ka jednom istom cilju — izgradnji boljeg života za sve radne ljude, tu nema suprotnih interesa, nema drukčijeg gledanja na osnovne probleme, pa, prema tome, nema ni potrebe za pogađanjem oko pojedinih zakonskih odredaba.

Iz ovih razloga, čitanje dugačkih zakonskih tekstova, diskusija i glasanje za svaki član posebno, bez stvarne potrebe, odnosila nam je dragoceno vreme. Upravo, kao što i sami predlagači u svome obrazloženju kažu, ovaj nepotrebni formalizam je vremenski i procesno činio suštinu postupka pri donošenju zakona.

Medutim, pred nas se postavlja zadatak da kroz poslovnik omogućimo i obezbedimo stvarnu diskusiju, stvarno učešće narodnih poslanika u donošenju zakona u onom obliku i na onaj način koji će najbolje poslužiti svojoj svrsi.

Potrebno je da učešće narodnih poslanika u donošenju zakona bude obezbedeno u jednoj široko postavljenoj diskusiji, u omogućavanju podnošenja predloga i amandmana kako o osnovnim idejama zakonskog predloga i njihovim formulacijama, tako i o važnim pitanjima koja razrađuju osnovnu ideju, i, najzad, o tehničkoj i pravnoj obradi projekata. Time mi usredsređujemo pažnju na stvarno važna i najvažnija pitanja zakonskih predloga, a izbegavamo trošenje vremena na nepotrebno čitanje svih detalja i diskusiju o svim stilskim i redak-

ciskim detaljima. To, međutim, ne isključuje dužnost i pravo narodnih poslanika da ukazuju na ono što smatraju da je potrebno i da predlažu svaku ispravku, izmenu i dopunu predloženog teksta većeg i manjeg značaja. Reč je o tome da se izbegne čitanje dugačkih tekstova na koje narodni poslanici nemaju da učine nikakvu primedbu, dok je dužnost i pravo narodnih poslanika da kroz diskusiju ukažu na sve što im se čini važno i potrebno da bi naši zakoni odgovarali potrebama.

U tome je, drugovi narodni poslanici, suština predloženih izmena našeg poslovnika. U sprovođenju ovakvog zadatka poslovnika, predlog je u glavi VI (članovi 57—73) propisao jedno glasanje, a bez čitanja teksta projekta po pravilu, ostavljajući mogućnost da se čita ceo tekst, po zahtevu jednog poslanika ili izvestioca odbora i još 10 poslanika koji podrže ovaj predlog.

Ali — s druge strane — predloženi poslovnik obezbeđuje blagovremeno upoznavanje članova Zakonodavnog odbora i svih narodnih poslanika sa zakonskim predlozima, da bi sa boljim poznavanjem mogli učestvovati u diskusiji o njemu. Dalje, predloženi poslovnik omogućava najšire korišćenje prava predloga, amandmana, izmena, dopuna, sve do poslednjega momenta dok traje diskusija o predlogu.

Novina ovog predloga poslovnika je i stvaranje novog Odbora za inostrane poslove. Ovaj predlog predviđa još izvestan niz manjih izmena.

Sa ovim izmenama poslovnika, mislim da se Veću naroda omogućava da najveći deo svoje delatnosti koncentriše na svoj najvažniji zadatak u svome zakonodavnom radu, a da eliminiše suvišnu formu.

Sa svoje strane predlažem da Veće primi ovaj predlog.

Potpredsednik: Otvaram pretres. Ko želi reč? (Niko se ne javlja). Prelazimo na pretres u pojedinostima. Molim druga izvestioca da čita član po član.

Izvestilac čita naslov i član 1 Predloga poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ prema predlogu i izveštaju Odbora. (Videti prilog na kraju knjige).

Potpredsednik: Prima li Veće naroda član 1? (Prima). Ima li ko protiv? (Nema). Član 1 primljen je jednoglasno.

(Za ovim je Veće naroda, glasajući dizanjem ruke posebno o svakom pročitanoj članu, jednoglasno usvojilo sve članove od člana 2 do člana 104 zaključno prema predlogu i izveštaju Odbora.)

Potpredsjednik: Prelazimo na glasanje u celini. Ko je za ovaj poslovnik, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li koga *protiv*? (Nema). Konstatujem da je Predlog poslovnika Veća naroda Narodne skupštine FNRJ jednoglasno primljen u Veću naroda i time stupa odmah na snagu.

Određujem odmor od 10 minuta.

(Posle odmora)

Potpredsjednik: Prelazimo na četvrtu tačku dnevnoga reda: pretres Predloga opšteg zakona o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti. Molim izvestioca Zakonodavnog odbora druga Ratu Dugonjića da pročita izveštaj.

Izvestilac Rato Dugonjić (NR Bosna i Hercegovina) čita izveštaj Zakonodavnog odbora o Predlogu opšteg zakona o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti. (Videti prilog na kraju knjige).

Potpredsjednik: Otvaram pretres o ovom zakonskom predlogu. Ko želi reč? (Niko se ne javlja). Pošto niko ne želi reč, prelazimo na glasanje. Ko je za ovaj zakonski predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li koga *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog opšteg zakona o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti jednoglasno primljen u Veću naroda i, u smislu našeg poslovnika, biće upućen Saveznom veću na rešavanje.

Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda: pretres Predloga osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji. Molim izvestioca Zakonodavnog odbora druga dr Branka Čubrilovića da podnese izveštaj.

Izvestilac dr Branko Čubrilović (NR Bosna i Hercegovina): (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi i drugarice narodni poslanici, u nizu zakona koje naša Skupština donosi u brizi za narodno zdravlje, bez sumnje je i ovaj predlog zakona jedan stvaran doprinos produbljanju zaštite narodnog zdravlja, a specijalno zdravlja širokih narodnih masa.

Sam predlog zakona jasno određuje zakonske norme iz kojih će se razvijati i dopunjavati problemi službe za zaštitu narodnog zdravlja, zapravo problem terenske, opštenarodne higijene, profilakse i antiepidemiološke akcije u širokim narodnim slojevima.

Moderna medicinska nauka, koja još od njenog osnivača Virhova ujedinjuje u sebi jedinstvenu zdravstvenu liniju —

preventivno-kurativnu, u staroj Jugoslaviji nije se odražavala ni naučno ni praktično prema potrebama širokih narodnih masa. Naprotiv, u staroj Jugoslaviji vladao je i u zdravstvenoj politici sistem klasnih prevlasti, pa i u samoj modernoj medicinskoj nauci, zdravlje — njegovo čuvanje i negovanje — bilo je blagodet samo bogatih društvenih klasa.

Doduše, pokret štamparovaca, naprednih i socijalno progresivnih medicinskih predstavnika još tada je pokušao da osnovna načela moderne medicine primeni na radne mase, ali taj pokušaj izradio je samo neke uske prapočetke profilaktične i kurativne medicinske znanosti, koja se, uglavnom, odražavala u administrativno-birokratskim merama starog režima.

Na primer, radnik u socijalnom osiguranju bio je vezan svojim visokim radnim doprinosom, kao i novčanom pomoći sa radničkom osiguranjem utoliko ukoliko je kao nosilac i stvarni reprezentant toga osiguranja bivao samo iz dana u dan, iz godine u godinu, sve više i više eksploatisan. Tako smo doživljavali da su upravno-administrativni troškovi u starom radničkom osiguranju vrlo često, i gotovo uvek, prelazili opšte procenite od 30—40%, a da ne govorimo o produženju roka bolovanja preko 52 nedelje, o osiguranju u iznemoglosti, starosti i o osiguranju penzionog fonda, kao i o reformi radničke invalidnine ili rente, o preventivnoj medicini — higijeni građana, radničkih stanova, fabrika, pitkih voda itd.

Jednom rečju, ova važna zdravstvena i higijenska ustanova — radničko osiguranje, bila je više teretni višak radničkoj klasi, još jedan način eksploatacije, što je značilo da je radnik i u bolesti bio podređen kapitalističkom eksploatisanju, — i na njegovoj bolesti i bedi stvarani su viškovi kapitalističkog profita i zarade.

O selu i zdravstvenoj politici na selu u staroj Jugoslaviji ne može se gotovo ni govoriti. Porazna je statistika povećavanja tuberkuloznih, infektivnih, socijalnih oboljenja, kao i eugenični diferencijali u odnosu porodaja i umrlih, širenju popularne narodne bolesti šuga-svrab, i sve to, ondašnja zdravstvena politika ne samo da nije rešavala — nego su ove društvene bolesti bile naročito raširene u krajevima socijalno manje obezbeđenim, među koje krajeve, u prvom redu spada Bosna i Hercegovina.

Još za vreme Narodnooslobodilačke borbe opazilo se koliko je u narodnoj borbi krepak, zdrav narod bio potreban da izdrži sve ratne napore, i da je pored onog što se u ratu naziva ratna veština, — tehnika, sposobnost upravljanja tehnikom, —

potreban toj tehnici duševno i telesno razvijen ljudski život. Kao što je Narodnooslobodilačka borba iz temelja izmenila političke, ekonomske i društvene odnose i ostvarila novu Jugoslaviju, Jugoslaviju narodne demokratije, tako je u pitanju narodnog zdravlja sve ono što daje moderna zdravstvena nauka Narodnooslobodilačka borba proglasila narodnim dobrom i delom narodne svojine.

Stoga je Predlog osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji logična posledica onih društveno-revolucionarnih zakona koje je svojim Ustavom nova Jugoslavija osigurala i zauvek u nasledstvo dala svojim narodima. Ovo se naročito tiče zapuštenih krajeva i zdravstveno upropašćenih generacija Bosne i Hercegovine, koja je u svom zdravstvenom pogledu bila žrtva starog poretka.

Kad se uzmu samo reforme sanitarno-higijenske, profilaktičko-kurativne, koje je nova Jugoslavija već dosad dala Bosni i Hercegovini, možemo verovati da će i ovaj Osnovni zakon o sanitarnoj inspekciji u Bosni i Hercegovini, koja u Petogodišnjem planu veliki deo svoje privrede preobražava iz sitno-siromašno agrarne u široku industrisku privredu, to je, bez sumnje, ovaj Osnovni zakon o sanitarnoj inspekciji jedan zdravstveno-medicinski dobitak za široke radne slojeve svih naroda Jugoslavije, a ponaosob Bosne i Hercegovine.

Stručni nadzor nad higijenskim prilikama u preduzećima, fabrikama, radionicama osnovni su uslov zdravstvenog stanja naših narodnih masa; kao i stručni nadzor nad izgradnjom stanbeno-komunalnih i socijalno-kulturnih ustanova neophodni su uslovi čuvanja zdravlja naših radnika od profesionalnih oboljenja, a ujedno ograničavanjem profesionalnih oboljenja pojačaćemo dalji razvoj produktivnosti rada.

Ovaj zakon doprinosi reorganizaciji naše sanitarne protiviepidemiološke službe, a prvi je temelj našeg osnovnog saveznog sanitarno-epidemiološkog zakonodavstva.

Kao izvestilac o ovom zakonskom predlogu, molim Veće naroda da ga usvoji u načelu i pojedinostima, a ja u ime Sekcije narodnih poslanika Narodnog fronta Bosne i Hercegovine glasam za njega u načelu i pojedinostima.

Potpredsednik: Reč ima Ministar-Pretsednik Komiteta za zaštitu narodnog zdravlja Vlade FNRJ dr Pavle Gregorić.

Ministar Vlade FNRJ dr Pavle Gregorić: Drugarice i drugovi narodni poslanici, izvršenje Petogodišnjeg plana izgradnje i obnove zemlje, podizanje radničkih naselja oko novostvorene

industrijske baze, izgradnja željezničkih pruga, puteva, kanala za navodnjavanje, izgradnja stanbenih zgrada i kulturno-socijalnih ustanova, zahtijeva stvaranje takvog organa koji bi obezbijedio kontrolu nad privrednim organima obzirom na predviđene sanitarne norme vodeći brigu o: a) pravilnom izboru zdravog terena za izgradnju, b) obezbijedenju novih naselja centralnim snabdjevanjem vodom, c) normama kubature zdrage i površine, d) stvaranju zaštitne zone zelenog pojasa, e) sanitarno pravilnim organizacijama iznošenja smeća itd.

Izgradnja željezničkih pruga i puteva, melioracionih radova kao i kanala zahtijeva pojačan nadzor zdravstvenih organa, jer kopanjem rovova, koji ostaju nakon vadenja zemlje za dizanje nasipa mogu se prouzrokovati nova velika malarična ognjišta, kako se je to u prošlosti često dešavalo (Kosmet).

Sanitarna inspekcija predviđa svoje formiranje prema pojedinim granama, prema zadacima koje sam naveo. Sanitarni nadzor inspektora za stanbeno-komunalnu higijenu, zaštim industrijsku, prehranbenu, školsku higijenu. Inspekcija za higijenu školskog i pretškolskog doba ima danas naročit značaj, jer podizanje velikog broja škola, dečjih domova, dečjih jasala i zabavišta zahtijeva specijalne sanitarne mjere, pošto se veliki dječji kolektivi nalaze u ovim zgradama po 10—12 sati dnevno. Pri nepravilnoj izgradnji ovih zgrada neće biti onih važnih zdravstvenih faktora, koji su od najveće važnosti za ispravan razvoj djece i smanjenje velike opasnosti od epidemskih oboljenja unutar kolektivnih ustanova.

Organizaciju sanitarnog nadzora nad ishranom, proizvodnjom, čuvanjem i prometom živežnih namirnica i nad osobljem zaposlenim u takovim ustanovama opravdava već kratko iskustvo proizvodnje živežnih namirnica prve godine našeg Petogodišnjeg plana. Upropašćene su velike količine živežnih namirnica u neispravnim skladištima. Kod niskog higijenskog nivoa naše zemlje još se više osjeća potreba svakodnevnog sanitarnog nadzora nad prometom živežnih namirnica u radnjama, menzama itd.

Stručni nadzor nad higijenskim prilikama u preduzećima je goruće pitanje zdravlja naših službenika u vezi sa naglim podizanjem industrije u našoj zemlji. Pridolaženje seoskog neiskusnog elementa u industrijski rad, kao i masovno ulaženje žene u proizvodnju zahtijeva ozbiljan studij tih problema, da se spriječe sva ona zla koja bi na taj način mogla da nastanu.

Brzi razvoj industrijskih preduzeća prestiže izgradnju stanbeno-komunalnih i socijalno-kulturnih ustanova, što bi moglo

imati za posljedicu povećanje naročito zaraznih oboljenja. Pomanjkanjem sanitarnog industriskog nadzora profesionalna oboljenja mogla bi postati ozbiljan problem u daljem razvoju produktivnosti rada.

Državna sanitarna inspekcija u SSSR u toku 14 godina svog postojanja razvila se u moćnu organizaciju sa velikim autoritetom, te se danas njen djelokrug sve više proširuje.

Rezultati rada državne sanitarne inspekcije u SSSR jesu: opadanje mnogobrojnih infekcija zaraznih bolesti, likvidacija najopasnijih; opadanje općeg oboljenja u zemlji, znatno opadanje profesionalnog oboljenja i opadanje dječje smrtnosti, naročito kod infekcioznih oboljenja; striktno poštovanje sanitarnih normi koje je vlast odredila prilikom izgradnje industriskih preduzeća, gradova i radničkih naselja; poboljšanje sanitarnog režima u prehranbenim preduzećima, ispravno uređena preduzeća za društvenu ishranu, životno poboljšanje fizičkog stanja omladine uslijed dobro organizovanog nadzora nad školom i profilaksom općeg oboljevanja među đacima; likvidacija velikih malaričnih ognjišta, smanjenje oboljenja od malarije, tuberkuloze i sifilisa.

U FNRJ pred sanitarnom inspekcijom stoje problemi sanitarnog nadzora, obnove porušenih gradova i sela, te izgradnje stanbeno-komunalnih zgrada i socijalno-kulturnih ustanova. Dosadašnje iskustvo pokazalo je niz propusta uslijed neobaziranja na sanitarne norme i režime kod izgradnje, što je već imalo ozbiljnih posljedica u vidu oboljenja među radnicima.

Pored toga veliki je broj različitih, ranije podignutih preduzeća u kojima ne postoji nešto ni nalik na higijenski režim, te koja mogu ugroziti zdravlje uposlenih.

Epidemiološka situacija u FNRJ je danas još uvijek ozbiljna. Postojanje endemiskog pjegavca, rekurensa, malarije, luesa, trahoma, kao visoko oboljevanje tuberkuloze i mnogih oboljenja koja su u vezi sa niskom sanitarnom kulturom stanovnika, kao skabijesa (svraba), zaraženosti raznim parazitima spadaju među najozbiljnije probleme naše zdravstvene službe.

Za rad na rješavanju ovih krupnih problema organizuje se sanitarna inspekcija kao operativni i kontrolni organ, koja utjelovljuje u sebi protuepidemiološku službu kao i sanitarni nadzor nad ranije spomenutom higijenskom djelatnošću.

Za izvršenje ovih krupnih zadataka potreban je veći broj visoko kvalifikovanih sanitarnih ljekara. Sanitarni inspektor je ljekar koji je savladao sve pristupačne metode kliničke i specijalne dijagnostike, metode proučavanja oboljevanja, koji na

temelju tog studija planira zdravstvene mjere državnog značaja za stvaranje preduslova podizanja fizički zdravog naraštaja sa većom i boljom proizvodnom sposobnošću.

Pomanjkanje tih kadrova u našoj zemlji otežaće i produžiti razvitak djelokruga rada sanitarne inspekcije. Njihovom odgoju i povećanju njihovog broja zdravstvena će služba posvetiti najveću pažnju.

Poštujući strukturu naše narodne vlasti, sanitarna inspekcija FNRJ organizaciono je povezana uz narodne odbore, ne prijećeći pri tome da uslijed pomanjkanja kadrova sanitarna inspekcija narodne republike, koja vrši sanitarni nadzor na cijelom svom terenu, postavi posebne sanitarne inspektore u naročito važnim industriskim područjima ili pak odredi dva do tri sreza za djelokrug rada jednog sanitarnog inspektora.

Prema istoj koncepciji sanitarni inspektori kod sanitarnih propusta i grešaka predlažu narodnim odborima novčane i ostale kazne, koje ovi u svom djelokrugu riješavaju i dalje administrativno sprovode.

Donošenje Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji znači važnu reorganizaciju naše sanitarno-protuepidemiološke službe, te je prvi temelj hitno potrebnog osnovnog sanitarno-epidemiološkog zakonodavstva.

Iz ovih razloga koje sam izložio molim Veće da primi predlog ovog osnovnog zakona. (Aplauz).

Potpredsjednik: Želi li još ko reč? (Ne želi). Pošto se niko ne javlja za reč, prelazimo na glasanje o Predlogu osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji u celini. Ko je za ovaj zakonski predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Prema tome, objavljujem da je Predlog osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji jednoglasno primljen u Veću naroda i, u smislu našeg poslovnika, biće upućen Saveznom veću na rešavanje.

Saopštavam da je Savezno veće dostavilo našem Veću Predlog zakona o opštedržavnom budžetu za 1948 godinu i Predlog zakona o opštedržavnom završnom računu za 1946 godinu na dalje rešavanje pošto ih je usvojilo. Sravnjujući tekstove ovih predloga zakona, konstatovao sam da su potpuno istovetni i da su na taj način ovi zakoni, u smislu poslovnika, konačno usvojeni u Narodnoj skupštini i biće upućeni Prezidijumu radi proglašenja.

Pošto je dnevni red današnje sednice iscrpen, današnju sednicu zaključujem, a iduću zakazujem za sutra u 9,30 časova.

(Sednica je zaključena u 18,20 časova).

SAVEZNO VEĆE

Cetvrta sednica

(27 aprila 1948)

Početak u 9,45 časova.

Pretsedavao predsednik **Vladimir Simić**.

Pretsednik: Otvaram četvrtu sednicu V redovnog zasedanja Saveznog veća Narodne skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiče sekretar Momčilo Marković. Molim druga sekretara da pročita zapisnik jučerašnje sednice.

Sekretar Stevan Jovičić čita zapisnik treće sednice.

Pretsednik: Ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava.

Izveštavam Veće da sam od Veća naroda dobio izglasan Predlog opšteg zakona o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i Predlog osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji, i da sam uporedio ove predloge sa istim zakonskim predlozima usvojenim u Saveznom veću. Ustanovio sam da su njihovi tekstovi potpuno istovetni. Ovim je pretres ovih predloga u Narodnoj skupštini FNRJ završen i oni će biti upućeni Prezidijumu radi proglašenja.

Saopštavam Veću da je Ljubčo Arsov, narodni poslanik, podneo ostavku na položaj sekretara Saveznog veća pošto je imenovan za Ministra rada FNRJ.

Prelazimo na dnevni red. Prva tačka današnjeg dnevnog reda je pretres Predloga osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama.

Izvestilac Zakonodavnog odbora o ovom zakonskom predlogu je Rista Antunović. Molim druga izvestioca da podnese izveštaj.

Izvestilac Rista Antunović (Izborni srez grad Leskovac, NR Srbija): (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, mi dosada nismo imali zakonskih propisa koji regulišu položaj privatne trgovine u našem privrednom sistemu. Ovaj zakonski projekat, u smislu Ustava, pravno rešava njen položaj i određuje principe kojih se mora pridržavati svako ako hoće da obavlja privatnu trgovinu.

Glavne karakteristike ovoga zakonskog predloga su sledeće:

Prvo, njime se dozvoljava postojanje privatne trgovine, ako je to u skladu sa planom trgovačke mreže koju određuje država.

Drugo, on omogućava punu kontrolu organa narodne vlasti nad radom privatne trgovine i pruža mogućnost da se njen razvoj i rad uskladi sa opštim privrednim planom.

Treće, organi narodne vlasti određuju uslove u pogledu obavljanja privatne trgovačke radnje, a to znači da se privatna trgovačka radnja za koju je prethodno potrebno dobiti dozvolu može baviti samo onom granom trgovine koju joj odredi država.

Četvrto, on daje pravo organima narodne vlasti da mogu oduzeti dozvolu za obavljanje privatne trgovačke radnje, onom licu koje ne ispunjava uslove predviđene ovim zakonskim projektom i ako je rad privatne trgovačke radnje protivan društvenim ciljevima trgovine, ako njeno postojanje prestane da bude u skladu sa planom trgovačke mreže u tom mestu.

Na sektoru trgovine danas, drugovi poslanici, najviše se oseća rad štetočinskih i neprijateljskih elemenata u borbi protiv naših privrednih mera. U ovom štetočinskom poslu učestvuje jedan prilično veliki broj privatnih trgovaca, i to onih koji imaju privatne trgovačke radnje. Izvestan broj tih ljudi drži svoje radnje samo zato da bi im one služile kao firma pomoću koje mogu lakše da špekulišu, da trguju »ispod tezge«, da pljačkaju i proizvođača i potrošača. Kada pogledamo brojke o privatnim radnjama i veličinu njihovog prometa u Narodnoj Republici Srbiji, dobijamo otprilike sledeću sliku: od ukupnog broja trgovačkih radnja na malo, na privatni sektor otpada 55%, a od ukupnog prometa robe koji se obavlja kod nas u Narodnoj Republici Srbiji, na privatne radnje otpada 11% u 1947 godini. Ovako veliki broj radnja, a mali promet, jasno govore da se većina tih radnja bavi i drugim nedopuštenim poslovima: špekulacijom, crnom berzom, pljačkom itd. i ometa pravilno sprovođenje mera na ovom sektoru naše privrede.

Izvestan broj ljudi bavi se sada privatnom trgovinom, iako im ranije to nije bila profesija; oni su promenili profesiju samo

zato što su naučili da parazitski žive i što im je to bio unosan posao.

Ima dalje jedan broj koji stalno menja vrstu posla — branžu, kako se to kaže — i laća se onoga gde je lakše špekulisati i crnoberzijančiti. Sve u svemu, jedan veliki broj ih je koji u našem novom sistemu trgovine nastoje da ometu pravilan promet robe između sela i grada, koji podižu cene na tržištu, koji pljačkaju i potrošača i proizvođača.

Protiv ovih elemenata vodila se i vodi se žestoka borba na svim područjima u našoj zemlji. Mislim da će ovaj zakonski projekat, s jedne strane, biti jedno olakšanje za državne organe u likvidaciji svih onih neprijateljskih i špekulantskih elemenata koji sada još postoje u ovome sektoru, a, s druge strane, biće olakšanje za onaj broj privatnika, koji žele pošteno da rade u svojim poslovnim odnosima u ovoj grani privrede.

Ovaj zakonski predlog je u punoj saglasnosti sa Ustavom naše Republike, u saglasnosti je sa društveno-ekonomskim odnosima stvorenim u našoj zemlji, zato u ime Zakonodavnog odbora molim Veće da ga u celosti usvoji. Izjavljujem da ću glasati za ovaj zakonski projekat. (Aplauz).

Pretsednik: Ima reč Ministar trgovine i snabdevanja FNRJ Jakov Blažević.

Ministar trgovine i snabdevanja Jakov Blažević: Drugovi narodni poslanici, iz obrazloženja uz ovaj Predlog osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama, koje ste već pročitali, i iz ovoga što je rekao narodni poslanik drug Antunović, mislim da je dovoljno jasno, da su dovoljno istaknuti razlozi koji uvjetuju donošenje ovog zakona, ne samo donošenje nego i njegovu hitnost u današnje vrijeme, radi pravilnog riješenja ovog pitanja.

Ja bih na sve ovo htio da kažem još samo par riječi. Prvo, da je pitanje naše trgovine u osnovi pitanje snabdijevanja stanovništva i, prema tome, da je to pitanje usko vezano sa ekonomikom našeg društva, sa njegovim ekonomskim razvojem, sa njegovim prevodenjem u socijalizam, sa uništenjem kapitalističkih ostataka, da je to pitanje isto tako vezano uz osnovne društvene i političke odnose našeg društva.

Nama je jasno, drugovi, čija je ovo država, koga štiti, za koga je, a protiv koga je. Nama je jasno, kojim putem i kakvim krupnim koracima se kreće u socijalizam.

Iz diskusije koja je bila u ovoj Skupštini povodom predloga budžeta za 1948 godinu, sa praktične, sa teoretske strane, sa svima uspjesima i neuspjesima naše trgovine i problemima sa

linije i zadataka naše trgovine, čitav problem trgovine svestrano je osvijetljen.

Ja bih u vezi sa ovim predlogom na kraju još rekao ono što treba podvući i što i vi, kao narodni poslanici, sa svojim posebnim zadacima politički odgovornih ljudi za organizaciju naše države, za organizaciju njene privrede, treba da učinite, odnosno na što treba paziti na terenu na kome radite. To je, prvo, da se živo interesirate za čitav proces, za čitav postupak kako naša narodna vlast, kako naši sreski i gradski narodni odbori izvršavaju ovaj zadatak, a to znači da treba malo dublje ući u ovo pitanje, a ne samo u pitanja formalnih ovlašćenja i formalnih uslova koje zakon daje narodnim odborima da odlučuju hoće li nekome dati, dozvoliti ili ne dozvoliti vodenje privatne trgovine. Treba da se temeljito i dobro ocijeni pitanje gdje može i dokle može da se dopusti postojanje neke trgovačke radnje, a da ona ne bude štetna za osnovne smjernice i osnovne interese našeg čovjeka i našeg društva. Dalje, treba dobro gledati gdje postoje već uslovi i jesu li izvršene pripreme od strane naše narodne vlasti, od strane naše trgovačke mreže, gdje postoje objektivni uslovi i jesu li svi naši ljudi izvršili pripreme da privatne trgovačke radnje koje će biti ukinute, da budu zamijenjene zadružnom i državnom trgovačkom mrežom, zadružnim i državnim trgovačkim dućanima koji će moći bolje i uspješnije, bez špekulacije, bez svega onoga što donosi kapitalistička špekulacija, da izvrše svoj zadatak u odnosu na snabdijevanje našeg stanovništva.

Baš na ovim pitanjima, drugovi narodni poslanici, stavlja se na ispit zrelost naših narodnih odbora, jer izvršenje zakona nije tumačenje po pravnicima, po juristima, nego je stvar zrelosti, akcije i ocjene stanja i potreba u jednom srezu, od strane sreskih i gradskih odbora, to jest, koliko živo osjećaju i koliko su živo povezani sa potrebama potrošača, sa potrebama našeg radnog čovjeka. Prema tome, to je osnovno pitanje u kome treba imati pravilnu praksu i pravilnu orijentaciju, jer se ovdje ne radi o dozvoljavanju ili nedozvoljavanju trgovačke radnje nekom privatniku, nego se ovdje radi o izgradnji, o organizaciji naše socijalističke trgovine.

S druge strane, drugovi narodni poslanici, stavljam vam na srce i mislim da bi trebalo naročito da pazite da ne dopustite na terenu da se naša zadružna i državna trgovačka mreža, po izvršenju ovog zakona, zagadi sa privatnim kapitalističkim špekulantskim elementima, trgovcima i trgovčićima, kojima će biti onemogućen njihov štetočinski rad, a koji će vjerovatno

navaliti i pokušati da provale u organizaciju naše trgovačke mreže i da pod novim uslovima i na nov način i još štetočinskije nastave svoju razornu djelatnost.

Sve su ovo razlozi zbog kojih sa punim uvjerenjem treba primiti Predlog osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama koji je podnijela Vlada FNRJ. (Aplauz).

Pretsednik: Prelazimo na diskusiju. Prijavio se za reč narodni poslanik dr Jakov Grgurić.

Dr **Jakov Grgurić** (*Izborni srez Vitez, NR Bosna i Hercegovina*): Drugovi narodni poslanici, dozvolite mi da se ukratko osvrnem na ovaj zakonski projekat.

U razvitku pravnog sistema našeg zakonodavstva, donio je ovaj visoki dom različite važne zakone u svim granama našeg narodnog i društvenog života.

I ovaj naš zakon jeste važan, jer formuliše i propisuje kako će se i na koji način otvarati i postojati privatne trgovačke radnje.

Projekat zakona o privatnim trgovačkim radnjama, što je također i u obrazloženju saveznog Ministra trgovine i snabdjevanja druga Blaževića rečeno, razraduje sistematski i to: osnivanje privatnih trgovačkih radnja, postojanje radnje, njezine uslove, odnos radnje prema državnoj vlasti i obratno, unutarne njezino poslovanje, prestanak, odnosno zabranu radnje.

Usporedimo li ovaj naš zakonski projekat sa Zakonom o radnjama i pojedinim naredbama bivše Jugoslavije, a donekle i sa Gewerbeordnung-om bivše Austrije, kojim se služila i u nekim našim pokrajinama (njihove je propise primjenjivala i bivša Jugoslavija), doći ćemo do zaključka da su privatne trgovačke radnje u bivšoj Jugoslaviji vodile takvo trgovačko poslovanje sa različitim artiklima i životnim namirnicama, koje nije odgovaralo interesima i životu naših naroda. Trgovalo se i prodavalo kako je htela pojedina trgovačka radnja ne pazeći da li je to u interesu pojedinca i naroda kao potrošača i kupaca, ne vodeći računa o njihovom imovinskom stanju i mogućnosti plaćanja za najpotrebnije artikle i životne namirnice. Došlo se do uverenja da su trgovačke radnje u bivšoj Jugoslaviji dobile takav spekulativni karakter koji je išao za nagomilavanjem bogatstva, koje im je davao radni narod: seljak, radnik, državni službenik i sitni građanin. O poslovanju ovih trgovačkih radnja u bivšoj Jugoslaviji nije mnogo, a može se reći vrlo malo, vodila računa bivša državna vlast. Nije vodila brigu o tome da li će moći široki slojevi pučanstva u ovakvim trgovačkim radnjama

podmiriti svoje dnevne životne potrebe s obzirom na svoje dnevne zarade i plaće. Državna vlast u bivšoj Jugoslaviji nije usklađivala standard života širokih narodnih slojeva sa prodajom životnih namirnica u tim trgovačkim radnjama; nije se trsila da bude prodaja i kupnja u onom omjeru koji je odgovarao privrednoj i plaćevnoj snazi širokih masa. To je bilo prepušteno vlasnicima trgovačkih radnja, koji su prodavali robu po cijenama kako su htjeli.

K tome još kad se izdavalala dozvola za otvaranje trgovačke radnje, onda je državna vlast u bivšoj Jugoslaviji polagala osobitu važnost na to da li je petitor — molilac radnje pripadnik njezine političke stranke odnosno vladajućeg režima. I samo takvi ljudi bili su na prvom mjestu privilegirani za dobijanje dozvole, a ostali samo onda ako bi bili preporučeni od strane ljudi vladajućeg režima.

Naš zakonski projekat polazi sa sasvim drugog stanovišta.

U prvom redu dozvolja stvaranje i poslovanje privatnih trgovačkih radnja pod zakonskim uslovima navedenim u čl. 9 ovog zakona. Članovi 5 i 3 ovog zakona dozvoljavaju osnivanje javnih trgovačkih društava (ortakluka), ali ukida akcionerska, komanditna i tajna trgovačka društva i trgovačko društvo na veliko s razloga što su ova društva po svojoj organizaciji, svrsi i radu bila takva društva, koja su u svojim rukama nagomilavala, na štetu narodnih masa, veliko bogatstvo a time postala u bivšoj Jugoslaviji jedan od odlučujućih faktora u upravljanju životom i sudbinom naroda i države.

Da se dovede u sklad poslovanje privatnih trgovačkih radnja sa životnim potrebama naroda kao kupca — potrošača, s jedne strane, i prodavaoca, s druge strane, zakonski projekat postavlja narodnu, državnu kontrolu nad radom i poslovanjem ovih radnja. Iz ovoga slijedi da naš zakonodavac ide za tim da se u ovim radnjama ne događa i ne sprovodi takav način rada i poslovanja, koji bi mogao biti na štetu potrošača a samo na korist prodavača te radnje, kao što je to bilo u staroj Jugoslaviji.

Prema tome, ova materija kontrole obuhvata staranje državne vlasti da se postigne i utvrdi pravilno društveno snabdijevanje i tačno plaćanje naših građana bez razlike staleža i zvanja i da se snabdijevanje s obzirom na kupnju i prodaju tako koordinira da se, ne samo po vrstama artikala, izbegne nemogućnost kupnje, nego i oštećenje potrošača kao kupca i nezakonita korist prodavca. Ako prodavac prekrši propis ovog zakona, spada pod sankcije zakona.

U ovom našem zakonu izražen je princip socijalne pravde na kome se ima temeljiti naš društveni život koji pospješuje i dovodi ostvarenju socijalističkog poretka naše zajednice i ostvarenju Petogodišnjeg plana.

Glasam u načelu za ovaj zakonski prijedlog.

Pretsednik: Lista prijavljenih govornika iscrpna je. Želi li još ko da uzme reč u raspravi? (Niko se ne javlja). Shodno čl. 71 našeg novog poslovnika, pristupa se glasanju. Glasa se jednom u celini. Ko je za Predlog osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li koga *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama u Saveznom veću jednoglasno prihvaćen i da će, shodno poslovniku i čl. 73 Ustava, biti upućen Veću naroda na rešavanje.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o šumskoj narodnoj miliciji. Izvestilac o ovom zakonskom predlogu je narodni poslanik Matevž Hace, koji je, kao što ste čuli, otsutan. Zameniče ga narodni poslanik Sulejman Filipović. Molim narodnog poslanika Sulejmana Filipovića da podnese izveštaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Sulejman Filipović (*Izborni srez gračanički, NR Bosna i Hercegovina*): (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, imate pred sobom nekoliko izmjena koje su štampane u izvještaju. Podnoseći Saveznom vijeću ovaj izvještaj Zakonodavnog odbora, molim da ga u cijelosti izvolite primiti.

Narodna skupština donijela je nekoliko zakona iz oblasti šumarstva, koji ovoj privrednoj grani daju nov smisao i novi polet. Novi smisao po tome što u novom državnom uređenju šumarstvo sa svima svojim odlikama služi kao opšte dobro narodu i narodnoj zajednici. Baš zato što su iz šuma izjureni izrabljivači i pljačkaši, naši narodi gledaju danas na šume drugim očima. Oni u njima gledaju svoja dragocjena imanja, oni u šumama vide onaj krupni privredni faktor koji našem Petogodišnjem planu daje dobar oslonac i potporu u njegovom ostvarenju. Nov odnos prema šumarstvu nastupio je po nizu mjera koje je preduzela Savezna vlada u namjeri da orijentacijom šumske službe u modernom smislu uvede red u gospodarstvu šumama, tako da ono odgovara načinu racionalnoga trgovačkoga gospodarenja.

Te mjere zadiru u uzgoj, uređenje i zaštitu pravilnog iskorišćavanja šuma. Ovaj zakonski prijedlog, koji je pred vama,

uvodi u život jedno jače sredstvo zaštite u formiranju šumske narodne milicije. Pozitivna odlika šumske narodne milicije vidi se u njezinim zadacima, u čl. 2, kako je to nabrojano u tač. 4. Ja ne mislim o tome govoriti, jer sâm projekat govori o tome.

Šumska narodna milicija, po organizaciji, po duhu i u svemu ostalom ustrojava se, živi i djela po istim načelima kao i narodna milicija, što ovoj šumskoj narodnoj miliciji daje naročitu vrijednost.

Formiranjem šumske narodne milicije rasterećuje se lugarsko osoblje, tako da će se ono moći posvetiti svojim stručnim zadacima, što će biti od osobite koristi za uzgoj, čuvanje i uređenje šuma. Ovom mjerom i drugim propisima, nadamo se, pretaće tamanjenje šuma i lakše će se izvoditi zadatak pošumljavanja, što je kod nas od veoma velikog značaja.

Stoga, u ime Zakonodavnog odbora, molim ovaj visoki dom da zakonski prijedlog prihvati i ozakoni. (Aplauz).

Predsjednik: Pristupamo raspravljanju o ovom zakonskom predlogu. Za reč se prijavio Vojo Ljujić.

Vojo Ljujić (Izborni srez Vareš—Srednje, NR Bosna i Hercegovina): Drugovi narodni poslanici, dalja i bliža prošlost naših šuma decenijama pokazuje da se za vreme svih vladavina i režima nije nikada poklanjala ozbiljna pažnja zaštiti i čuvanju naših šuma. Nije postojala jedna zamišljena osnovica ni za uređenje, ni za plansko iskorišćavanje naših šuma, te, prema tome, nije postojala ni stručna osnovica za čuvanje i zaštitu šuma.

Zbog toga je naše šumarstvo od nenarodnih režima primilo u naslede težak i složen problem šumskih šteta. Na području Bosne i Hercegovine ove su se štete sastojale u bespravnim sečama, u uzurpiranju državnih šuma i šumskog zemljišta, u neuređenoj i prekomernoj paši i u štetama od šumskih požara.

U našoj Republici posle oslobođenja, iako su štete u opadanju, ipak se oseća negativan stav i rad našeg čoveka prema šumi. Ostatak naših vrednih šuma i dalje se uništava, bilo bespravnom sečom, bilo podbeljivanjem ili potpaljivanjem stabala itd.

Površine naših šuma pokrivene su raznim vrstama i kultura šumskog drveća. Obrasla površina naših šuma iznosi oko 2.200.000 hektara sa ogromnom i vrednom drvenom masom. Danas tu površinu nadzire i čuva nedovoljan broj lugarskog osoblja, koje, uz mnogobrojne zadatke stručne naravi, nije u stanju da šumu čuva i zaštiti od mnogobrojnih šteta. Još i danas u našoj Republici ima čuvarskih rejona sa površinom, preko 10.000 hektara vrednih šuma, što bi u uslovima pravilnog i ra-

cionalnog šumskog gospodarenja trebalo da bude područje jedne šumske uprave.

Važnost zaštite i čuvanja šuma porasla je naročito danas kada u uslovima narodne države i narodne vlasti ulazimo u period izgradnje i organizacije planske i socijalističke privrede. Danas je drvo predmet neophodne upotrebe i potrošnje i izvanredno važna, tražena skupocena sirovina kako u mehaničkoj, tako i u hemiskoj industriji. Zato se s pravom može reći da je zadatak zaštite i čuvanja šuma po značaju važan isto toliko koliko i ostali zadaci naše šumarske problematike. Taj zadatak ističe i Petogodišnji plan razvitka narodne privrede po grani šumarstva.

Ovaj zadatak rešavaće se zajedno sa ostalim problemima šumarstva. Nužnost izvođenja plana čuvanja šuma proizilazi pre svega iz činjenice da od dobro organizovane službe zaštite i čuvanja šuma zavise i svi naši planovi i naponi oko pošumljavanja i obnove šuma na bazi melioracije. Plan zaštite i čuvanja šuma je neophodan iz razloga što ćemo jedino na taj način efikasno i brzo osigurati da se potrebe našeg sveta, vezane za šumu, pokriju po planu i u skladu sa principima šumarskog gospodarenja. Konačno, plan zaštite i čuvanja šuma nameće i činjenica, što je obim i način oštećivanja šuma toliki i takav da pretstavlja u današnje dane stalan element nesigurnosti u šumskom privrednom planiranju.

Rekli smo da postoji mali kadar lugarskog osoblja koji ne bi uspeo, uz redovne dužnosti po raznim čisto stručnim poslovima, da uspešno čuva i zaštićuje šumu od raznih vrsta šteta, a naročito i u prvom redu od stoke i čoveka. Površine šuma koje su date na čuvanje jednom lugaru, kako smo rekli, obično su velike, teren težak, raznolik i raštrkan. Tehnički i fizički bilo je nemoguće jednom čoveku nadzirati i čuvati toliku površinu, kada je pokraj toga morao vršiti stručne poslove kao što su: doznaka stabala, pripreme drveta, poslovi pošumljavanja, suzbijanje zaraza, zaštita od insekata, čuvanje lova, itd.

Zbog toga su se i pokazale posledice i loše strane ovoga stanja u raznim pravcima šumarskog gospodarstva. Veliki obim šumskih šteta svih vrsta, uzurpiranje državnog šumskog zemljišta, pojava šumskih požara, manjkavost radova na pošumljavanju starih sečišta, paljevina, goleti itd. Sve su to posledice koje su se pojavile i koje su pokazivale da treba odeliti čuvarsko-zaštitnu službu od stručno lugarskih poslova. Kvalifikovanog lugarskog osoblja i pokraj mnogobrojnih kurseva, koji se održavaju radi nadopune, još uvek je malo. Tokom rata mnogo

lugarskog osoblja je nastradalo, pa, prema tome, i njegov se broj smanjio.

Da bi se eliminisale već napred navedene teškoće, a s kojima smo se sreli već u prvim danima naše novostvorene države, te da bi planski unapredili i sačuvali naše šume, moramo u prvom redu planski i energično pristupiti organizovanju šumske narodne milicije koja će biti izvršni organ državne uprave za čuvanje šuma.

Opštim zakonom o šumama postavljena su osnovna načela o zaštiti i unapređenju šuma; Opštim zakonom o zaštiti šuma od požara predviđene su mere za zaštitu šuma od požara, a Opštim zakonom o lovu takođe su predviđene mere za razvitak lovstva kao važne grane narodne privrede. Ovi zakoni ne formiraju organizaciju izvršnog organa, koji će imati za zadatak da neposredno kontroliše izvršenje propisanih mera u cilju čuvanja šuma i lova uopšte, kao i u cilju zaštite šuma od požara napose. Regulisanje ove materije nameće potrebu osnivanja posebnog organa, a taj organ imao bi biti šumska narodna milicija.

Čuvanje šuma sastoji se uglavnom od sprečavanja raznih šteta, a naročito šteta koje čini čovek i stoka.

Usled preopterećenosti stručnim poslovima, lugarsko stručno osoblje nije ni tehnički, a ni vremenski, bilo u mogućnosti da vrši efikasno i potpuno čuvarsku službu. Osim gore navedene preopterećenosti nisu lugari mogli vršiti uspešno čuvanje šuma i zbog toga što su službenici preduzeća, odnosno službenici privrednog organa, a ne organa uprave, odnosno izvršnog organa.

Zbog toga se nameće potreba posebnog organa, uključivo čuvarsku službu u koju bi spadali uglavnom poslovi izvršavanja propisa Opšteg zakona o šumama, Opšteg zakona o zaštiti šuma od požara, Opšteg zakona o lovu, kao i drugih propisa koji budu donošeni u vezi sa ovim zakonima. Prema tome, potrebno je da se čuvanje šuma poveri licima kojima će to biti jedina dužnost i koji će, s druge strane, biti pripadnici izvršnih organa državne uprave sa punim autoritetom. Predlog zakona o šumskoj narodnoj miliciji propisuje osnivanje posebne grane narodne milicije koja je izvršni organ državne uprave za čuvanje šuma. Taj propis obećava i osigurava najpotpuniju zaštitu šuma u pogledu sprečavanja svih šteta u šumama, koje potiču od čoveka i stoke.

Šumska narodna milicija, kao izvršni organ uprave, osiguraće pun uspeh u čuvanju šuma a to joj spada u prvenstveni

zadatak uz ostale poslove opšte narodne milicije. U ovom zakonu naglašava se čuvanje šuma, a to je sastavni deo uprave i gospodarenja sa šumama. Na osnovu izloženog, Predlog zakona o šumskoj narodnoj miliciji ne samo da treba pozdraviti, nego ga u celosti, kako je predložen, treba i usvojiti.

Izjavljujem da ću glasati za zakonski predlog. (Aplauz).

Pretsednik: Lista prijavljenih govornika je iscrpena. Prema članu 71 poslovnika, pristupamo glasanju. Ko je za Predlog zakona o šumskoj narodnoj miliciji, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o šumskoj narodnoj miliciji u Saveznom veću prihvaćen konačno i da će biti upućen, saglasno poslovniku i članu 63 Ustava, Veću naroda radi rešavanja.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o vojnim disciplinskim sudovima. Izvestilac Zakonodavnog odbora je narodni poslanik Radovan Mijušković. Molim narodnog poslanika Mijuškovića da upozna Veće sa izveštajem Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Radovan Mijušković (Izborni srez tamnavski, NR Srbija): (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, disciplinovanost naše Armije ne samo da doprinosi njenoj snazi i čvrstini, njenom ugledu i poštovanju već u narodnim masama učvršćuje i zasluženu nadu u bolju i srećniju budućnost i veru u neprikosnovenost naših granica.

Ovaj zakonski predlog pretstavlja jednu od mera u organizacionom učvršćenju i jačanju discipline, zakonitosti i unutrašnje čvrstine naše Armije.

Povrede dužnosti u Armiji, kao i u ostaloj državnoj službi, mogu biti manjeg i većeg značaja. Povrede dužnosti manjeg značaja raspravljaju nadležne vojne starešine, a povrede većeg značaja — disciplinske prestrupe — raspravljaju nezavisni vojni disciplinski sudovi.

Ovaj zakonski predlog propisuje kako odredbe o uredjenju vojnih disciplinskih sudova, njihovu nadležnost, postupak i kazne koje izriču, tako i osnovne vrste disciplinskih prestupa.

Vojno-disciplinsko sudstvo čini sistem koji je samo organizaciono odvojen od ostalog disciplinskog sudstva, ali je zasnovan na istim organizacionim i pravnim načelima. Ukoliko ima razlike, to dolazi iz specifičnog karaktera službe u Armiji.

U organizaciji vojno-disciplinskog sudstva sprovedeno je načelo dvostepenosti, kao i kod ostalog disciplinskog sudstva,

saglasno čl. 39 Ustava. Ovo je načelo sprovedeno na taj način što je predviđeno osnivanje vojnih disciplinskih sudova kao prvostepenih, sa određenom teritorijalnom nadležnošću. Drugostepeni sud je samo jedan, obrazovan pri Ministarstvu narodne odbrane i odlučuje samo po žalbama protiv presuda i rešenja prvostepenih sudova.

Vojni disciplinski sudovi sude samo oficirima i vojnim činovnicima i to samo za disciplinske prestupe a ne i za manje neurednosti, čije je raspravljanje određeno Uredbom o vojnoj disciplini. Što se tiče disciplinskih prestupa podoficira, za njih će se obrazovati posebni sudovi na osnovu ovlašćenja koje je dato Vrhovnom komandantu oružanih snaga.

Ovim je predlogom data definicija disciplinskog prestupa, a primera radi, označena su dela koja se smatraju kao disciplinski prestupi.

U pogledu kazni, a s obzirom na poseban karakter Armije i njenih zadataka, dato je pravo Vrhovnom komandantu oružanih snaga da izrečenu kaznu može zameniti blažom a i osloboditi osuđenog od kazne.

Ovaj predlog propisuje takode obrazovanje vojnih disciplinskih sudova za oficire i vojne činovnike Uprave državne bezbednosti. Ovo je potrebno regulisati jednim zakonom stoga što je disciplina u Armiji i u Upravi državne bezbednosti podjednaka.

Molim narodne poslanike da prihvate ovaj zakonski predlog. (Aplauz).

Predsednik: Pristupamo raspravljanju. Pošto nema pretihodnih prijava za reč, pitam narodne poslanike, da li ko želi da govori po ovom zakonskom predlogu? (Ne javlja se niko.) Pošto se niko ne javlja, pristupamo glasanju. Ko je za Predlog zakona o vojnim disciplinskim sudovima, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto nema nikoga *protiv*, objavljujem da je Predlog zakona o vojnim disciplinskim sudovima u Saveznom veću prihvaćen jednoglasno i da će, saglasno poslovniku i Ustavu, biti upućen Veću naroda radi rešavanja.

Dajem odmor od 10 minuta.

(Posle odmora)

Predsednik: Nastavljamo rad. Na redu je četvrta tačka dnevnog reda: pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ od 1 aprila 1946 izmenjenog i dopunjenog zakonom od 12 decembra 1946 i 2 decembra 1947 godine.

Izvestilac Zakonodavnog odbora je narodni poslanik Radovan Mijušković.

Molim narodnog poslanika Radovana Mijuškovića da podnese Veću izveštaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Radovan Mijušković: (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, članom 11 Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ predviđen je rok službe u stalnom kadru dve godine. Od ovoga je učinjen izuzetak za lica koja su svršila srednju ili višu školu, za koja rok u kadru traje jednu godinu i za pojedine rodove kojima rok službe traje tri ili četiri godine.

Pošto je obuka u našoj Armiji, zahvaljujući bistrini naše omladine i poštovanosti vojnih rukovodilaca, napredovala, kao i u svima ostalim delatnostima našeg narodnog života, to je dovoljan i kraći rok.

U tenkovskim i motorizovanim jedinicama dovoljan je rok i od dve godine, a u mornarici (sem obalske odbrane u kojoj traje dve godine) rok od tri godine. Zbog toga je, a u interesu izgradnje naše zemlje, i predložena izmena u čl. 11 koji govori o rokovima.

Isto tako predložene su izmene u čl. 11 u pogledu služenja roka kadrovskih podoficira, tako da će trajanje roka kadrovskih podoficira sviju rodova trajati tri godine. Za podoficire je ovo potrebno da bi se što bolje osposobili za obuku vojnika, a po isteku ovoga roka da bi mogli stupiti i u aktivnu službu.

Takođe su predložene izmene i u članu 14. Ovim je članom ranije bilo predviđeno da se u vojne škole i ustanove šalju lica neposredno iz kadra koja su za to pokazala naročite sposobnosti. Međutim, kako su velike potrebe za starešinskim kadrom, to se ovim izmenama predlaže da se u vojne škole i kurseve mogu upućivati i lica koja nisu u stalnom kadru.

Određba iz čl. 14 po kojoj su se mogla u vojne škole upućivati lica koja za vreme rata pokažu naročite sposobnosti, ispuštena je iz zakona kao nepotrebna i suvišna, jer je ona regulisala jedno prelazno stanje.

U ime Zakonodavnog odbora molim da ovaj zakonski predlog primite.

Pretsednik: Pošto nema prijavljenih govornika a ni predloga za čitanje zakonskog teksta, pristupa se glasanju. Ko je za Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ od 1 aprila 1946 izmenjenog i dopunjenog zakonom od 12 decembra 1946 i 2 decembra 1947 godine, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema).

Objavljujem da je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ od 1 aprila 1946 izmenjenog i dopunjenog zakonom od 12 decembra 1946 i 2 decembra 1947 godine u Saveznom veću konačno prihvaćen i da će biti upućen, saglasno poslovniku i članu 63 Ustava, Veću naroda na rešavanje.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o izmeni i dopuni Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i žena u Jugoslovenskoj armiji.

Izvestilac i o ovome predlogu je narodni poslanik Radovan Mijušković.

Molim narodnog poslanika Mijuškovića da upozna Veće sa izveštajem Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Radovan Mijušković: (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, po članu 8 Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i žena u Jugoslovenskoj armiji predviđeno je da svi borci mogu dobiti zajam za gradnje i podizanje kuća u sumi do 10.000 dinara sa rokom isplate od 5 do 10 godina. Ovim se zakonom koristilo preko 50.000 lica koja su bila demobilisana, u ukupnom iznosu od blizu 500 miliona dinara.

Kako su sva lica koja su imala pravo na ovaj zajam, i koja su to htela, to pravo iskoristila, to je danas prestala potreba za postojanjem ovoga zakonskog propisa. Zbog toga molim da se usvoji ova izmena zakona.

Pretsednik: Pošto za diskusiju o ovom zakonskom predlogu nema prijavljenih govornika niti predloga za čitanje zakonskog teksta, to, u smislu poslovnika, prelazimo na glasanje. Ko je za Predlog zakona o izmeni i dopuni Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i žena u Jugoslovenskoj armiji, neka dignu ruku. (Svi dižu ruku). Ima li koga protiv? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o izmeni i dopuni Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i žena u Jugoslovenskoj armiji u Saveznom veću konačno prihvaćen i biće, saglasno poslovniku i čl. 63 Ustava, upućen Veću naroda na dalje rešavanje.

Drugovi narodni poslanici, pošto naše Veće radi paralelno sa Većem naroda i pošto smo po dogovoru odredili vreme i predmete koje ćemo rešavati, to predlažem Saveznom veću, ako se s time složili, da ovu sednicu prekinemo na ovoj tački dnevnog

noga reda. Da li se Veće sa tim slaže? (Slaže se). Prema tome, ovu sednicu prekidam a nastavićemo rad danas posle podne u 17,30 časova sa nastavkom utvrđenog dnevnog reda.

(Sednica je prekinuta u 11,10 časova).

(Nastavak sednice u 17,50 časova)

Pretsednik: Nastavljamo rad. Izveštavam Veće da sam od Veća naroda dobio Predlog osnovnog zakona o privatnim trgovačkim radnjama; Predlog zakona o šumskoj narodnoj miliciji; Predlog zakona o vojnim disciplinskim sudovima; Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ od 1 aprila 1946 izmenjenog i dopunjenog zakonom od 12 decembra 1946 i 2 decembra 1947 i Predlog zakona o izmeni i dopuni Zakona o demobilizaciji starijih godišta obveznika i žena u Jugoslovenskoj armiji. Ovi su zakonski predlozi pretreseni i usvojeni u Veću naroda. Uporedio sam njihove tekstove sa tekstovima istih zakonskih predloga usvojenim u Saveznom veću i utvrdio da su potpuno istovetni. Ovim je pretres svih ovih zakonskih predloga završen u oba doma i oni će biti upućeni Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ radi proglašenja.

Prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu je tačka 6: pretres Predloga zakona o likvidaciji italijanske imovine na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije po Ugovoru o miru sa Italijom. Po ovom zakonskom predlogu izvestilac Zakonodavnog odbora je narodni poslanik Mehmed Hodža. Molim narodnog poslanika Hodžu da pročita odborski izveštaj. (Glasovi: On nije ovde!). Da li je prisutan sednici narodnih poslanik Mehmed Hodža? (Nije prisutan). Molim narodnog poslanika dr Maksa Šnuderla da umesto odsutnog izvestioca podnese izveštaj Zakonodavnog odbora.

Zamenik izvestioca dr Maks Šnuderl: (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi, ovaj zakonski predlog posledica je odredaba Ugovora o miru s Italijom i stvarno ne donosi ništa novo. Po onim zakonima koji su navedeni u čl. 3 ovog zakonskog predloga razlika je u tome što se neće dati nikakva naknada za imovinu oduzetu po Zakonu o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća, Osnovnom zakonu o eksproprijaciji ili po drugom kojem zakonu koji predviđa naknadu. Ja predlažem, drugovi, da ovaj zakonski predlog primite.

Predsjednik: Pristupa se raspravljanju ovog zakonskog predloga. Da li ko od narodnih poslanika želi reč? (Niko se ne javlja). Ima li predloga za čitanje zakonskih tekstova? (Nema). Onda, pristupamo glasanju. Ko je za Predlog zakona o likvidaciji italijanske imovine na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije po Ugovoru o miru sa Italijom, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Prema tome, objavljujem da je Predlog zakona o likvidaciji italijanske imovine na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije po Ugovoru o miru s Italijom u Saveznom veću Narodne skupštine FNRJ konačno usvojen i da će, saglasno poslovniku i čl. 63 Ustava, biti upućen Veću naroda radi rešavanja.

Naredna tačka dnevnog reda je pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima. Pošto se jednovremeno u Veću naroda tretira i raspravlja ovaj zakonski predlog i kako se tamo nalazi predlagač Ministar pravosuda Vlade FNRJ, koji treba da da obrazloženje ovog zakonskog predloga, to predlažem da se tačka 7 dnevnog reda pomeri i da bude tačka 9, da bismo čuli ekspozé Ministra pravosuda Vlade FNRJ. Prima li Savezno veće ovaj predlog? (Prima). Objavljujem da je dnevni red izmenjen utoliko što će pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima biti tačka 9, a tačke 8 i 9 postaće tačke 7 i 8.

Prema tome, drugovi, pristupamo pretresu Predloga zakona o dopuni Osnovnog zakona o braku. Izvestilac Zakonodavnog odbora je narodni poslanik dr Maks Šnuderl. Molim druga dr Maksa Šnuderla da upozna Veće s izveštajem Zakonodavnog odbora.

Izvestilac dr Maks Šnuderl: (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige).

Drugovi narodni poslanici, Zakonodavni odbor u tekstu ovoga zakona nije izmenio ništa drugo sem reči u čl. 1 stavu 2: »u red stranih državljana označenih« rečima »među strane državljane označene«, pošto je smatrao da se ne može govoriti o redu stranih državljana.

Drugovi narodni poslanici, ovaj zakon donosi u naše porodično pravo nešto novo, to jest, da je zabranjen brak između naših i stranih državljana po principu i u načelu, naime onih stranih državljana koji borave privremeno, poslovno, službeno, ili privatno na ovoj teritoriji. Ova zabrana postala je potrebna zbog toga pošto naš Zakon o braku koji smo doneli 1946 godine nema za posledicu i promenu državljanstva. Ako strana državljanica stupa u brak sa našim državljaninom, ona time ne

postaje naša državljanka. Ovakva situacija posle izgradnje našeg porodičnog prava veoma je nezgodna, jer naročito, ako uzmemo u obzir Zakon o odnosima roditelja i dece i prava koja imaju otac i majka, — ako su u pitanju naši državljani i drugi strani državljani, oni su onda pod režimom različitoga prava, i to ne samo u pogledu državljanstva koje ih veže prema različitim državama, nego i inače. Oni imaju ista prava, oni moraju da vrše sporazumno roditeljsko pravo, ali ako su podređeni i jedan i drugi različitim pravnim sferama, prirodno je da će odgoj i vaspitanje deteta u takvom braku biti veoma teško i može imati za posledicu tešku situaciju. Zbog toga je i donesen ovaj zakon. Time nije rečeno da se apsolutno ne može sklopiti brak između našeg i stranog državljanina. Strani državljanin može u svako doba da zamoli za naše državljanstvo, a posle toga može da sklopi brak sa našim državljaninom. Dakle, to je ograničeno samo na one strane državljanine koji privremeno borave, poslovno, službeno ili privatno na našoj teritoriji. Ali oni, koji žive u našoj zemlji od pre 6 aprila 1941 godine, koji su zemljoradnici ili su zaposleni u državnom nadležstvu, ustanovi ili preduzeću ili kod društvene organizacije ili imaju dozvolu za obavljanje trgovačke ili zanatske radnje, mogu uz potvrdu ili dozvolu ipak sklopiti brak, bez obzira na ova ograničenja.

Takvih zabrana ima i u drugim državama. To je, uopšte, nekada bilo načelo da jedan državljanin ne može da sklupa brak sa stranim državljaninom. U starom Rimu bio je potreban naročiti ugovor između stranaka (*conubium et commercium*).

Zbog toga vam u ime Zakonodavnog odbora predlažem da ovaj zakonski predlog primite. (Aplauz).

Predsednik: Prelazimo na raspravljanje o ovom zakonskom predlogu. Želi li ko od narodnih poslanika da uzme reč? Pošto se niko nije prijavio, pristupamo glasanju. Ko je za Predlog zakona o dopuni Osnovnog zakona o braku, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o dopuni Osnovnog zakona o braku u Saveznom veću konačno prihvaćen i da će, saglasno poslovniku i Ustavu, biti upućen Veću naroda na rešavanje.

Naredna tačka dnevnog reda je: pretres Predloga zakona o izmeni Zakona o uređenju narodnih sudova. Izvestilac Zakonodavnog odbora je narodni poslanik Miloš Minić. Molim narodnog poslanika Miloša Minića da upozna Veće sa izveštajem Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Miloš Minić (*Izborni srez Ljubički, NR Srbija*):
(Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti priloge na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, ja bih uz ovaj izveštaj rekao još nekoliko reči. Ovu izmenu nadležnosti sreskih i okružnih sudova zahtevala je praksa naših sudova. Po dosadašnjoj nadležnosti okružni sudovi su bili opterećeni mnogobrojnim raspravama u prvom stepenu manje važnih i manje značajnih stvari iz krivično-pravne i građansko-pravne oblasti. Dosada je to bilo potrebno i korisno, jer zahvaljujući baš takvoj nadležnosti okružnih sudova, bilo je omogućeno da vrhovni sudovi narodnih republika neposrednom kontrolom sprovode ujednačenu sudsku praksu, to jest, da ujednačavaju primenu zakona u ovoj širokoj oblasti krivičnog i građanskog prava na čitavoj teritoriji naše Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Ovakav nadzor vrhovnih sudova pokazao se korisnim naročito u prvim godinama rada naših narodnih sudova. Međutim ono što je bilo doskora korisno i potrebno počelo je da smeta. Okružni sudovi i vrhovni sudovi narodnih republika sada su opterećeni rešavanjem manje važnih stvari. To je počelo ozbiljno da smeta kako okružnim, tako i vrhovnim sudovima, da se s najvećom pažnjom posvećuju važnim i teškim deliktima i građansko-pravnim sporovima. Zbog toga se nametnula potreba da se okružni sudovi rasterete manje značajnih stvari i da se one prebace u nadležnost sreskih sudova.

Ovakva promena nadležnosti bila je mogućna zato što se dosada prilično daleko odmaklo u konsolidaciji sreskih sudova. Sreski sudovi su sposobni danas da prime nove zadatke koji se na njih prenose zakonom koji sada pretresamo.

Za narodne mase ova izmena nadležnosti sudova imaće neposrednu korist. Zbog mnogih krivičnih i građansko-pravnih sporova, po kojima su bili dosada nadležni okružni sudovi, mnogi naši ljudi morali su da odlaze u udaljena sedišta okružnih sudova. Sada će moći da idu u sedišta sreskih sudova koja su im bliža.

Ovim zakonom još više ćemo približiti narodne sudove narodu i omogućiti brže svršavanje poslova našim ljudima. Iz tih razloga Zakonodavni odbor usvojio je ovaj predlog Savezne vlade i predlaže Saveznom veću da ga takode usvoji. (Aplauz).

Pretsednik: Ko želi da govori o ovom zakonskom predlogu? (Niko). Prema tome, stavljam ovaj zakonski predlog na glasanje. Ko je za Predlog zakona o izmenama Zakona o uredenju narodnih sudova, molim da digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li

koga protiv? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o izmenama Zakona o uređenju narodnih sudova jednoglasno prihvaćen i da će biti upućen, saglasno poslovniku i članu 63 Ustava, Veću naroda radi rešavanja.

Prelazimo na devetu tačku dnevnog reda: pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima. Izvestilac je dr Jerko Radmilović, koji se razboleo i izvinio. Njega će zameniti po ovom izveštaju narodni poslanik dr Maks Šnuderl, sekretar Zakonodavnog odbora.

Zamenik izvestioca dr Maks Šnuderl: (Čita izveštaj Zakonodavnog odbora. — Videti prilog na kraju knjige.)

Drugovi narodni poslanici, kao što vidite mi smo uneli u ovaj predlog zakona nužne izmene. Ove se izmene, uglavnom, tiču redakcije i boljeg jezika. Mi smo u članu 3 dodali novi stav koji glasi: »Kod svih zvanja gde je moguće meriti efekat rada kvantitativno, ustanoviće se dodatak po efektu rada na osnovnu platu.«

Onda smo u članu 30 dodali nov drugi stav koji glasi: »Službenik odgovara za disciplinski prestup bez obzira da li je učinjen svesno ili iz nehata«, jer smo smatrali da treba ovakvu odredbu da sadrži Zakon o državnim službenicima u pogledu disciplinskih prestupa.

U članu 31 mi smo promenili tačku 10 i ona glasi: »Primanje poklona ili drugih pogodnosti u vezi sa službom«, jer smo smatrali da je mito krivično delo po kome treba da sude narodni sudovi.

Isto tako smo u tački 11 istoga člana brisali reči »izvršenje utaje ili krađe« i mesto toga stavili »prisvajanje«, jer smo smatrali da za utaje i krađe odgovara državni službenik pred sudovima.

Isto tako promenili smo tačku 23 istoga člana koja glasi: »Produženo ponavljanje disciplinskih neurednosti«.

Drugovi narodni poslanici, ovaj zakonski predlog bio je potreban da bi se uskladio Zakon o državnim službenicima sa nizom uredaba koje je donela Vlada u pogledu sistemizacije i prevodenja državnih službenika. Jedna značajna promena koja je uneta jeste promena u pogledu otkaza. Dosada je bio otkaz moguć od jedne ili druge strane, odnosno od države ili službenika. To je imalo za posledicu veliku fluktuaciju državnih službenika. Jedan državni službenik koji nije bio zadovoljan, koji je imao premalu platu, otkazivao je službu i odlazio u drugu službu. To tako dalje ne ide, jer je ova fluktuacija dobila prilično veliki obim. Sada treba da svaki otkaz bude ispitan od

naročite komisije koja ima da utvrdi da li je otkaz opravdan ili nije. To važi isto tako i za otkaz od strane države kao i od strane državnog službenika. Uostalom, sve su te korekture postale potrebne zbog novouređenih odnosa državnih službenika, i zato predlažem u ime Zakonodavnog odbora da ovaj zakonski predlog primite. (Aplauz).

Pretsednik: Ima reč Ministar pravosuda FNRJ Frane Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol (NR Hrvatska):

(Videti govor održan u Veću naroda na četvrtoj sednici, strana 443.)

Pretsednik: Ima reč narodni poslanik dr Maks Šnuderl.

Dr **Maks Šnuderl:** Predlažem sledeći amandman uz Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima. U čl. 63 predlažem nov prvi stav, koji glasi:

U čl. 84 Zakona o državnim službenicima, u stavu 1, mesto reči »zbog zločinstva ili kakvog drugog nečasnog dela« stavljaju se reči »zbog težeg krivičnog dela«.

Obrazloženje: shodno novoj podeli krivičnih dela i novousvojenoj terminologiji, u Krivičnom zakoniku (Opšti deo) stara podela krivičnih dela na zločinstva i nečasna dela više ne postoji, te se zbog toga i zamenjuje sa težim krivičnim delima.

Drugi deo amandmana bio bi:

U drugom redu stava 1 čl. 65 Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima, mesto reči »po čl. 84 i 85 ovog zakona« stavljaju se reči »izuzev slučaja stavljanja u pritvor ili istražni zatvor«.

Druga rečenica istog stava izdvaja se u poseban stav ovog člana.

Obrazloženje: službeniku bez porodice daje se jedna trećina prinadležnosti da bi mu se obezbedio najpotrebniji minimum za život za vreme suspenzije. Prema tome, nema razloga davati jednu trećinu prinadležnosti onim službenicima bez porodice koji se nalaze u pritvoru ili istražnom zatvoru, to jest, koji se ne nalaze u slobodi. Međutim, takvi službenici, ako imaju porodicu na izdržavanju, primaće jednu polovinu prinadležnosti za sve vreme suspenzije.

Pretsednik: Ima reč narodni poslanik Moša Pijade.

Moša Pijade: Ja bih pitao izvestioca otkuda ovaj amandman?

Dr **Maks Šnuderl:** To je moj zasebni amandman.

Moša Pijade: Dakle, ovako stoji stvar. Čl. 84, u prvom stavu, kako je izašao iz Zakonodavnog odbora glasi: (citira). Prvi stav

čl. 86 kako je izišao iz Zakonodavnog odbora glasi: (citira). Sada se po ovom amandmanu druga Šnuderla predlaže da se mesto »zbog zločinstva ili kakvog drugog nečasnog dela«, stave reči »zbog težeg krivičnog dela«. To je u redu i u skladu sa Opštim delom Krivičnog zakonika koji smo doneli ranije.

Ono što ja ne primam, to je onaj drugi deo amandmana. Službenik može da napravi službenu krivicu, može da bude predat sudu. Mi predviđamo u tom slučaju da primi trećinu plate. Ipak, čovek ima porodicu itd. Ja mislim da se ne možemo složiti s tim da mu se obustavi svaka prinadležnost dok ne bude osuđen. Sud može naći i da on nije kriv, posle nekoliko meseci istrage, pa da ga pusti na slobodu, ispod sudenja, da ga oslobodi krivice. Zašto onda nije primao platu, a njegova porodica je stradala?

Zato ja mislim da ovu prvu dopunu koju predlaže drug Šnuderl treba da primimo, pošto je u skladu sa Opštim delom Krivičnog zakonika, a drugu ne. Mislim da će se i drug Šnuderl složiti sa tim.

Pretsednik: Molim podnosioca predloga Ministra pravosuda da se izjasni po ovom amandmanu.

Ministar pravosuda Frane Frol: Prihvatam prvi dio amandmana, a drugi ne prihvatam iz razloga koje je iznio predsednik Zakonodavnog odbora drug Pijade. Zato molim ovaj dom da prihvati prvi amandman, a drugi da odbije.

Pretsednik: Ima li još koga da želi uzeti reč u raspravljanju ovog predloga? (Nema). Po poslovniku, kada je od strane podnosioca predloga prihvaćen jedan amandman, on postaje sastavni deo zakonskog teksta. Prema tome, prihvaćen je amandman pod 1) koji glasi:

»U čl. 84 Zakona o državnim službenicima u stavu 1, mesto reči »zbog zločinstva ili kakvog drugog nečasnog dela« stavljaju se reči »zbog težeg krivičnog dela«.

Kad se dogodi da amandman narodnog poslanika u raspravljanju ne bude prihvaćen od strane podnosioca predloga, onda se po novom poslovniku taj amandman stavlja na glasanje. Prema tome, pre nego što pristupimo glasanju po zakonskom predlogu, stavljam na glasanje drugi deo amandmana poslanika Šnuderla, koji glasi:

»U drugom redu stava 1 čl. 65 Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima, mesto reči »po čl. 84 i 85 ovog zakona« stavljaju se reči »izuzev slučaja stavljanja u pritvor ili istražni zatvor«.

Ko je za ovaj amandman poslanika dr Maksa Šnuderla, neka digne ruku. (*Glasovi: Za prvi stav?*). Prvi stav je ušao u tekst zakona, prvi je gotov. Objavio sam da je prvi deo amandmana, koji je podnosilac predloga prihvatio, postao tekst zakona koji će se posle toga glasati, a da drugi deo amandmana, koji sam sada pročitao, nije prihvaćen od podnosioca predloga, a po poslovniku se on prvo štavlja na glasanje. Prema tome, prvo štavljam na glasanje ovaj drugi amandman, ponavljam ga, da se umesto reči »po čl. 84 i 85 ovog zakona«, po amandmanu stave reči »izuzev slučaja stavljanja u pritvor ili istražni zatvor.« Taj amandman nije prihvaćen od podnosioca predloga. Ko je za taj amandman, neka digne ruku. (Niko ne diže ruku sem narodnog poslanika dr Maksa Šnuderla). Ko je *protiv* toga amandmana, neka digne ruku. (Svi dižu ruku sem narodnog poslanika dr Maksa Šnuderla). Konstatujem da je ovaj amandman u Saveznom veću odbačen.

Pošto na listi govornika nema prijavljenih za reč, štavljam na glasanje ceo zakon, naravno zajedno sa amandmanom u članu 63, koji je prihvaćen od strane predlagача zakonskog predloga, i kako je malopre pročitao. Ko je za Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima u Saveznom veću konačno usvojen i da će, saglasno poslovniku i članu 63 Ustava, biti poslat Veću naroda radi rešavanja.

Veću je saopšteno, još na prvoj sednici, da je Vlada FNRJ uputila jedan spisak uredaba koje je donela na osnovu ovlašćenja da donosi uredbe po pitanjima narodne privrede. Isto tako Veću je saopšteno da je sekretar Veća Ljubčo Arsov, zato što je postao Ministar rada u Vladi FNRJ, podneo ostavku na položaj sekretara Veća. Isto tako, u izglasanom novom poslovniku vi ste čuli i saznali da je sada uveden Odbor za inostrane poslove koji dosada nije postojao, koji treba da broji 15 članova i 5 zamenika. Pored toga u odborima Veća nastale su izvesne praznine i izvesna upražnjena mesta. Sa svih ovih razloga predlažem Veću dopunu dnevnog reda i to ovako:

1) Potvrda uredaba Vlade FNRJ, donetih u vremenu od 27 novembra 1947 do 24 aprila 1948 na osnovu Zakona o ovlašćenju Vladi FNRJ da donosi uredbe po pitanjima iz narodne privrede. Taj spisak uredaba štampan je i razdeljen narodnim poslanicima.

2) Izbor sekretara Saveznog veća na mesto Ljubča Arsova.

3) Izbor Odbora za inostrane poslove i to 15 članova i 5 zamenika

4) Popuna upražnjenih mesta u odborima Saveznog veća putem izbora novih članova i njihovih zamenika. Da li Veće prima dopunu dnevnog reda ovako kako sam predložio? (Prima). Ima li ko da ne prima? (Nema). Prema tome, objavljujem da je dnevni red Saveznog veća popunjen ovako kako sam pročitao.

Na taj način dnevni red je iscrpen. Pošto je za ove nove predloge u dnevnom redu potrebno izvesno konsultovanje između članova Kluba narodnih poslanika Narodnog fronta, predlažem Veću da odobri da mogu zaključiti današnju sednicu. Da li Veće prima ovaj predlog? (Prima).

Današnju sednicu zaključujem a sledeću zakazujem za sutra 28 aprila u 11 časova.

(Sednica je zaključena u 18,45 časova).

21. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
22. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
23. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
24. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
25. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
26. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
27. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
28. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
29. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
30. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000

31. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
32. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
33. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
34. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
35. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
36. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
37. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
38. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
39. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000
40. 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000 2000

ВЕЋЕ НАРОДА

Четврта седница

(27 априла 1948)

Почетак у 9,30 часова.

Претседавао потпретседник **Косан Павловић** (НР Србија).

Потпретседник: Отварам четврту седницу V редовног заседања Већа народа Народне скупштине ФНРЈ. Записник данашње седнице водиће секретар Јоза Миливојевић. Молим секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар Јоза Миливојевић чита записник треће седнице Већа народа од 26 априла 1948 године.

Потпретседник: Прима ли Веће народа прочитани записник? (Прима). Пошто је записник примљен, биће оверен.

Прелазимо на прву тачку дневног реда: претрес Предлога основног закона о приватним трговачким радњама. Молим известиоца Законодавног одбора Јозу Миливојевића да поднесе извештај.

Извештач Јоза Миливојевић: (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге).

Дозволите ми да овај извештај пропратим са још неколико ријечи.

Чињеница је да је трговина у Федеративној Народној Републици Југославији прелазом из система рационарања на систем обезбијеђеног снабдијевања, на трговину по везаним цијенама и слободног тржишта, ступила у нову фазу, добила је јасан лик и перспективу социјалистичке трговине. Започео је процес оштрог ликвидирања остатака капитализма на сектору наше трговине, како је то рекао у свом експозеу у буџетској дебати Министар трговине и снабдијевања ФНРЈ друг Јаков Блажевић.

Државни и задружни сектор трговине постали су већ данас доминантни у нашој трговини, док је сектор приватне трговине у свом највећем, још преосталом дијелу, постао, под новонасталим условима, у нашој земљи бескористан, непотребан па чак и штетан по опће интересе наших радних маса. У тој новој фази показала се је, ето, и потреба да се донесе Основни закон о приватним трговачким радњама, да би се онај преостали дио приватне трговине, који још има услова за живот, уредио законом, а све преостало бескорисно, непотребно, шпекулантско и зеленашко уклонило.

Сам законски приједлог садржи прописе о приватним трговцима, о трговачким радњама (подузећима) тих трговаца, као и о трговачким пословима тих подузећа. Он одређује основно тко може на приватном трговачком сектору оснивати и водити приватну трговачку радњу, њен опсег рада — (забрањена је приватна трговачка радња на велико, забрањено је имати филијале, забрањена су приватна дионичарска друштва, командитна друштва, тајна трговачка друштва, као и друштва са ограниченим јамством).

Члан 1 овог законског приједлога одређује да сву организацију трговине спроводи држава тиме што одређује план трговачке мреже на основу перспективних и текућих привредних планова. Тако, темељне форме капиталистичке приватне трговине — шпекулантивна купња и продаја у циљу обогаћења појединаца — у нашој социјалистичкој земљи даномице нестале. Трговина код нас постаје еминентно друштвена функција, врши некапиталистичку дистрибуцију, некапиталистичку купњу и продају и друштвену акумулацију, то јест, преображава трговање у здраво социјалистичко трговање без израбљивања човјека по човјеку путем приватног трговачког профита, шпекулантства, зеленаштва и преваре.

Члан 2 овог законског приједлога одређује стога да све преостале приватне трговачке радње које се не могу ускладити са прописима овог закона морају престати са радом. То указује нужност овог закона као важног оружја у борби против остатака капиталистичких елемената у приватној трговини баш у овој фази развоја наше социјалистичке трговине, па стога ја овај законски приједлог поздрављам и у име Законодавног одбора молим вас, народне заступнике, да га у цијелости примите и озаконите. (Одобравање).

Потпретседник: Отварам претрес. Реч има народни посланик Нико Јуринчић.

Нико Јуринчић (*НР Босна и Херцеговина*): Другови народни посланици, Предлог основног закона о приватним трговачким радњама у потпуном је складу са Уставом Федеративне Народне Републике Југославије, у којем се каже да наша држава, дајући општи правац привредног развитака наше земље, остварује и општу контролу над приватним сектором привреде.

Законом о приватним трговачким радњама наша држава регулише за наше народе једно од врло важних питања, доводи у склад наш трговински систем у оквиру основних тенденција цјелокупног друштвеног и економског развитака наше земље.

Огроман значај, улогу и задатке трговине у социјалистичкој изградњи наше земље не можемо нити смијемо посматрати и ријешавати одвојено од цјелокупне наше друштвено-економске стварности.

Овај закон заснива се на принципу да једино држава спроводи организацију трговине, која се оснива на плану трговачке мреже, која као основни елемент у рукама државе, рјешава питање снабдијевања становништва. Према томе, јасно је да сви сектори у трговини (државни, задружни и приватни) свој рад имају да усмјере ка рјешавању тога основног задатка у трговини. Ми већ можемо данас да утврдимо колико је огромну задаћу у рјешавању овога за нас животног питања извршио државни и задружни сектор у трговини — у снабдијевању широких радних маса града и села. Специјално код нас у Босни, гдје су ратна пустошења оставила читаве крајеве у тешком економском стању, баш преко ових сектора наша народна власт је могла врло брзо и са успјехом да интервенише и рјешава ова питања.

Шта би било са нашим радним људима да наша народна власт није најозбиљније узела у своје руке да рјешава ово питање. Разумљиво је да би шпекулантски и нашем народу непријатељски елементи дошли до пуног изражаја у пљачки наших људи. Не само то да је наша народна власт, борећи се кроз државни и задружни сектор у нашој трговини, ријешавала врло важан економски проблем града и села, него је, рјешавајући овај проблем, вршила јак политички утицај, диференцирајући радне масе града и села од шпекулантских и кулачких елемената, заштравајући свакодневно ту борбу.

Свима нам је у свјежем сјећању остала пљачкашка дјелатност разних трговачких гизда и у граду и у селу. Такви људи не само да су у бившој ненародној Југославији вршили

осиромашење наших радних људи, него су били и јак ослонац противнародној владајућој клици за спровођење њене противнародне политике, дјеловали су као разбијачи братства и јединства наших народа, као борци против сваке напредне и демократске мисли. У току велике ослободилачке борбе наших народа за своју независност и слободу, окупатор и домаћи издајници баш у таквим људима нашли су своје највјерније помагаче, који су се свим својим бићем ставили на страну непријатеља наше земље, наше борбе и помагали их свим својим снагама. Зато нам је потпуно разумљиво што данас, када наши народи чине крајње напоре на изградњи љепшег и срећнијег живота, те елементи не могу да се помире са данашњом стварношћу и покушавају да нам директно или индиректно нашkode на томе за нас најважнијем и најосјетљивијем питању.

Народноослободилачка борба и на овом пољу направила је дубоке и корените измјене у корист радних људи наше земље. Карактеристично је да се код нас у Босни опскрба становништва артиклима обезбјеђеног снабдијевања врши искључиво преко државне и задружне трговачке мреже и у нашој Републици нема приватних радњи преко којих се врши обезбјеђено снабдијевање. Државна и задружна мрежа уз још извјесно побољшање, како у организационом, тако и у дистрибуционом погледу, биће довољна за успјешну дистрибуцију артикала из гарантованог снабдијевања и код ње је спроведена организација у смислу Уредбе о снабдијевању становништва, то јест постоје одвојене продавнице за гарантно снабдевање, а одвојене продавнице за слободну продају.

Учешће приватне трговачке мреже у снабдијевању становништва претежно се одразило кроз дистрибуцију пољопривредних артикала, као што је месо, месни производи, воће и поврће, те кроз дистрибуцију галантериске робе, с обзиром да се државни и задружни сектор релативно мало ангажовао у дистрибуцији те врсте артикала, нарочито у среским мјестима, а што у 1948 години мора да се исправи.

Колику огромну важност за наше народе, а специјално за радничку класу, има доношење овог закона, најбоље видимо из дискусије која је вођена о Предлогу општедржавног буџета за 1948 годину. Буџет за 1948 годину, који уједно одражава и наш привредни план за 1948 годину, јасно нам говори о величини задатака који стоје пред нашим народом у овој години. Борба за извршење плана нераздвојна је од

Борбе за регулисање у нашем привредном механизму питања снабдијевања људи који тај план остварују. Заправо, ово је једно од основних питања које условљава извршење плана.

Планска привреда, њена правилна организација и успјеси који се морају постићи из постављеног плана, нужно захтјевају да руководство привреде буде у рукама државе. Баш због тога основног фактора, нацрт овог закона је у сагласности са нашим Уставом, заснован је на начелу да приватне трговачке радње стоје под непосредним надзором државних органа. На овај начин држава себи обезбјеђује контролу у раду приватних трговачких радња, чије је постојање у складу са општом политиком наше трговачке мреже.

Наша планска привреда и цео даљи развитак наше земље не трпи неорганизованост, стихијност и бесплански рад ма на којем пољу и сектору нашег друштвеног живота. Према томе, ми овим законом омогућавамо нашој народној власти пуну евиденцију, и у квантитативном и у квалитативном погледу, приватних трговачких радња; стварају се могућности за планско дјеловање приватне трговине и стварају се услови за планско руковођење приватним трговачким сектором.

Овим законом попуњава се једна празнина из сектора пословања приватних трговачких радња и вјерујем да ће он много да олакша и помогне у раду народним одборима. Исто тако вјерујем да ће овај закон поздравити сви радни људи наше земље, сви патриоти, јер ће у њему видети још један корак напријед ка побољшању свог материјалног положаја.

Изјављујем да ћу гласати за овај законски предлог.

Потпретседник: Жели ли још ко реч? (Не жели). Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање. Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Има ли кога *против*? (Нема). Пошто нема никога *против*, објављујем да је Предлог закона о приватним трговачким радњама примљен у Већу народа и биће упућен Савезном већу на решавање.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес Предлог закона о шумској народној милицији. Молим извештиоца Законодавног одбора Милоша Царевића да поднесе извештај Законодавног одбора.

Извештач Милош Царевић (НР Србија): (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Дозволите ми, другови, да образложим овај извештај са неколико речи.

Шумарство је у старој Југославији после пољопривреде било главна грана народне привреде. Десетине хиљада породица нашег планинског живља везивало је свој материјални опстанак за радове у шумама, а стотине хиљада сељачких породица оснивало је или допуњавало своју економију на бази искоришћавања производа шума — нарочито шумске паше, шумских плодова, итд.

Рђава шумско-експлоатациона пракса, или, боље рећи, рђава организација одбране и заштите шума од директног напада капитала, била је праћена и лошом политиком заштите и чувања шума у ужем смислу речи: Знамо да питања бесправне горосече, узурпација и нерегулисане шумске паше, као форми индиректног капиталистичког угрожавања шума, нису никако скидана с дневног реда, нису никако престајала да буду предмет бриге и дискусије поштених и добронамерних шумарских стручњака. Шумски пожар, инсекатски каламитети, штете од елементарних непогода, итд. као израз и последица крајње екстензивног и примитивног шумског газдовања, такође су опасно угрожавали шуме и са осталим узроцима обешумљавања употпуњавали повезану групу компонената, комплексни чвор проблема заштите шума — неразрушив у друштвено-економским и политичким условима старе Југославије.

Колонијално-експлоатациона пракса у нашим шумама — с једне стране — и стално низак ниво шумског газдовања кроз цео капиталистички период — с друге стране — учинили су нашу земљу релативно сиромашном шумама, поред свих прича о њеном неизмерној шумском богатству. Мањак дрвне масе од близу 500 милиона кубика, губитак у годишњем прирасту од близу 10 милиона кубика, око 2 милиона хектара непродуктивног или ниско продуктивног шумског земљишта под шумским чистинама, голетима, ритовима, шикарама и брстицама; све чешће и опасније изражени феномени обешумљавања: бујице, поплаве, нестабилан режим подземних вода, локално измењени климатски односи и с тим у вези погоршани услови за високоприносну пољопривреду — све то показује да је прича о нашем шумском богатству тешка и опасна заблуда, све то указује да је задатак заштите и чувања шума један од главних, можда и најглавнијих задатака наше шумско-привредне па и наше опште-привредне политике. Важност овог питања расте нарочито

данас, када, у условима народне државе и народне власти, улазимо у период организације изградње социјалистичке привреде и када дрво постаје изванредно важна и све више тражена скупочена сировина хемиске и механичке индустријске прераде. С правом се може рећи да се задатак заштите и чувања шума по значају изравњава са друга два основна задатка наше шумарске проблематике: са подизањем продукционе моћи шума и шумског земљишта и са рационалним искоришћавањем народног шумског богатства, нарочито дрвета као главног производа шума.

Ненародни режими у бившој Југославији омогућили су па чак и потстицали да се у народу створи рђав однос према општеном народним шумама (државним и бившим комуналним шумама). Упркос свих напора који се чине од ослобођења да се сузбију у народу ове рђаве навике и гледања на општено народне шуме, ипак и данас има случајева напада на те шуме.

Као тешко наслеђе прошлости наметао се проблем заштите шума од бесправних горосеча. Овај проблем је, као тешка мора, деценијама и деценијама притискао наше шуме, јер су се његови узроци налазили у основи ранијег капиталистички уређеног друштвеног система. Тек после уклањања таквог друштвеног склопа — отстрањењем шпекулантских елемената и преласком у планску социјалистичку привреду, створени су основни предуслови да се проблем бесправне горосече и заштите шума током извршења Петоподишњег плана потпуно ликвидира.

Бесправне горосече и штете које је човек одувек наносио нашим шумама биле су огромне. Према статистичким подацима 1938 године, на пример, све врсте штета од човека у Србији, Војводини и Космету износиле су 8,204.000 динара. За време рата окупатори и домаћи издајници нанели су огромне штете нашим шумама, тако да се пред ослобођење 1944 године та штета попела до износа који се цени на 37,505.000 динара.

Према подацима 1946 године бесправна горосеча је износила 30,368.000 динара па је било потребно у 1947 години смањити је на мању меру, пошто претставља велики губитак у народном дохотку. У томе се донекле и успело, тако да се бесправна горосеча у 1947 години незнатно смањила на износ од 29,271.000 динара.

Ма колико да наш човек наноси штете шумама, оне не би биле угрожене, ако после тога шумско деградирано зе-

мљиште и настале шикаре не би биле препуштене без икаквог обзира и надзора претераној испаши и кресању лисника.

Нарочито је штетан по шуме брст коза због начина на који се врши: козе се отерају у шуму и о њима нико не води рачуна. Тиме су деградиране шуме и шикаре извргнуте постепеној и сигурној пропасти. Према најновијим, послератним статистичким подацима сва стока је за време рата преполовљена, само то није случај са козама. Пре рата их је било у Србији 513.094, док попис који је извршен 1945 године показује број од 515.535. Дакле, после рата имамо 2.441 козу више него што смо имали пре рата.

Због свега изложеног у циљу сузбијања шумских штета, поред многобројних других мера, организована је и шумско-чуварска служба.

Бројно стање шумско-чуварских кадрова ниуколико не задовољава. На преко 2 милиона хектара шума и шумског земљишта у НР Србији данас има свега 960 чувара шума, од којих је 750 код државних шумских газдинстава, а око 200 код средских народних одбора. Такво стање је и у другим републикама. Услед оваквог бројног стања чуварских кадрова општенародне шуме локалног значаја су врло слабо чуване, а шуме приватних лица остају без икаквог стварног надзора у погледу газдовања и чувања. Међутим, слабо бројно стање чуварских кадрова нема за последицу само рђаво или никакво чување шума. Последица оваквог стања је и у томе што се разне функције шумарске службе, као пошумљавање, надзор над газдовањем приватним шумама, њихово рационално искоришћавање, затим надзор над ловом, надзор над пијацим дрвета итд. уопште не могу да организују и конкретизују, услед чега долази до несавладивих тешкоћа у планирању и извршењу планова на пошумљавању, заштити и искоришћавању шума локалног значаја и шума приватних лица. Слабо бројно стање шумско-чуварских кадрова омогућује дивљу слободу приватних власника шума у поступању са шумама, најнерационалније искоришћавање дрвета, немогућност увођења напредних мера у ловној привреди, хаос на пијаци дрвета итд. Услед свега тога бројно стање шумско-чуварских кадрова поставља се као основно питање у разматрању проблема шумско-чуварске службе.

Низак стручни, политички и морални ниво шумско-чуварских кадрова је други велики недостатак шумско-чуварске службе. Велики број је без икакве стручне школе, а некад и са слабом основном писменошћу. С друге стране —

већи део кадрова преузет је из старог југословенског апарата, па не задовољава ни у политичком ни у моралном погледу: не налази се, или се врло тешко налази у новим условима. Овакво квалитативно стање чуварских кадрова чини организацију техничких и надзорних функција шумско-чуварске службе још тежом. Отуда се квалитативно побољшање — изграђивање и уздизање шумско-чуварских кадрова поставља у проблему шумско-чуварске службе такође као прворазредно важно питање.

Организација шумско-чуварске службе у својој данашњој форми такође не задовољава. Уствари то је на стари, прерађени, неизмењени начин организована служба. Прерата је постојала посебна шумско-чуварска служба за „државне“ шуме и посебна за „шуме под нарочитим јавним надзором“ (шуме општина, села, манастира, цркава, градова, фондова, банака итд.), без икакве шумско-чуварске и надзорне службе за приватне шуме. Данас ми имамо сличну ситуацију: посебну службу за општенародне шуме републичког значаја, а посебну за општенародне шуме локалног значаја — којима такође нису ниуколико обухваћене шуме приватних лица.

Овако организована шумско-чуварска служба има много недостатака. Један од највећих је у томе, што приватне шуме остају потпуно необухваћене чуварском и надзорном службом, иако су оне данас опасно угрожене од самих њихових власника. Изванредно повољна коњунктура — с једне стране, и спекулативне склоности (некад и непријатељске) — с друге стране, чине да се ова категорија шума, у условима нерегулисаних пијаца дрвета, немилосрдно сатире.

Други велики недостатак садашње шумско-чуварске службе је у томе, што се чуварско особље, и поред тога што га је мало и што квалитативно не задовољава, врло нерационално користи. Конкретно, на пример, у једном шумском подручју које би се могло третирати као јединствен чуварски рејон, постоје по два па и више чувара од којих су неки на буџету државних шумских газдинстава, а други на буџету среских народних одбора, иако би при јединственој служби исти рејон могао бити чуван од половине садашњег броја чувара, који би чували све шуме без обзира на категорију власништва и управљања. У другим шумско-чуварским рејонима постоји, на пример, само чувар за шуме републичког значаја, док шуме локалног значаја остају без његовог надзора (јер

срески одбор нема чувара) само зато што је шумско-чуварска служба различите категорије управљања разједињења.

Услед великог напада на извесне општенародне шуме, садашње чуварско особље приморано је да сву своју пажњу усретреди на чување шума од бесправног коришћења и оштећивања, а да скоро у потпуности занемари свој главни задатак — као помоћно шумско-технички орган. Извесни комплекси државних шума и данас су тако нападнути да уз све пожртвовање чувара шума, који даноноћно чувају поверене им рејоне, ипак долази до тешких, честих и великих бесправних сеча. Врло чест је случај да су чувари немоћни и да немају онај ауторитет који је потребан да би се горсече спречиле у њиховом штетном раду. То долази услед тога што чувар шума врши службу сам и најчешће без икаквог оружја.

Многе државне шуме локалног значаја мале су по површини и удаљене једна од друге тако да је врло тешко организовати њихово чување путем чувара шума. Још теже је спречити приватне власнике шума да своје шуме крче и неправилно и на штету народне заједнице искоришћавају. Да би се заштитиле, ове шуме које тешко могу да чувају чувари шума, донесени су разни законски прописи (Општи закон о шумама, Уредба о надзору над прометом дрвета и др.) којима се даје могућност да се путем контроле сече и превоза дрвета заштите и ове шуме.

Да би се нападнуте шуме боље заштитиле од оштећења и бесправног коришћења, као и да би се омогућило да шумско-чуварско особље (чувари и лугари) посвете много већу пажњу свом главном задатку помоћних органа за управу и боље искоришћавање, негу и побољшање постојећих шума и подизање нових — предложени законски пројекат организује специјалну заштиту шума путем нарочите народне милиције — шумске народне милиције, која је у свему организована по Закону о народној милицији, али има посебне задатке.

Између осталог, шумска народна милиција је дужна: 1) да спречава и сузбија сваку делатност (уперену на повреду интегритета шума; 2) да контролише извршење прописа о надзору над прометом дрвета; 3) да обезбеђује државне шуме, шумска земљишта, шумске расаднике и културе, као и зграде, објекте за заштиту од бујица, шумска постројења и другу имовину везану за управу и искоришћавање шума; 4) да контролише извршење противпожарних прописа и да

суделује у гашењу шумских пожара; 5) да контролише извршење прописа о лову и риболову; 6) да открива и спречава појаве које могу угрожавати безбедност и целину државног шумског поседа; 7) да пријављује извршиоце свих врста прекршаја по Закону о шумама, Закону о лову и другим шумарским прописима; 8) да обезбеђује извршење правоснажних одлука и пресуда и 9) да извршује и друге послове чије извршење законским прописима и одлукама буде стављено у дужност шумској народној милицији.

Шумска народна милиција оснива се, по правилу, у већим шумским пределима, где су шуме подвргнуте јачем нападу и оштећењу. Основна јединица шумске народне милиције је станица шумске народне милиције за један или више шумских комплекса. Она врши патролну службу у околини шуме и кроз угрожене делове шума и била би од помоћи чуварима шума где год је то потребно. У циљу вршења службе, шумски милиционари би морали, поред потребне спреме за службу у народној милицији, да добију и извесну спрему и знања о шумарству.

За постављање и издржавање шумске народне милиције трошиће се доста велика материјална средства, али их на сваки начин треба обезбедити, јер се појачањем шумско-чуварске службе не само омогућава њена правилна организација и ефикасност, него и обилније убирање прихода по грани шумарства. Практичном применом шумарско-административних и надзорних мера, које би обезбедиле јака и добра шумско-чуварска служба, знатно би порасли државни приходи од такса за разне претставке, решења и молбе (издавање дозвола за сечу приватним лицима, жигосање дрвета намењеног пијаци, дозвола за рад малих стругара уско-локалног карактера, издавање ловачких карата, дозвола за лов и оружних ловачких листова итд.). Поред тога свакако би порасли и државни приходи у готовом новцу, на пример: за жигосање дрвета, изласке шумарских органа по молбама приватних странака, издате ловачке карте, итд. Новчане казне за шумске кривице, прекршај прописа о транспорту дрвета, лову итд. и приходи од продаје конфискованог дрвета и заплењеног оружја — такође би се знатно увећали. Све ове врсте државних прихода се реализују и сада, али пошто је, услед бројног слабог шумско-чуварског кадра, немогућно организовати и у потпуности конкретизовати технички шумарски надзор — ови приходи нису ни приближно равни онима који би се могли реализовати у условима стварног шумарско-техничког надзора.

Међутим, позитиван финансики ефекат који би се постигао ојачањем шумско-чуварске службе не састоји се само у појачаним приходима државне касе. Ојачана и добро организована шумско-чуварска служба путем шумске народне милиције допринеће и знатном порасту годишњег народног дохотка. Ради се, наиме, о томе да се данас услед никакве или врло слабе контроле искоришћавања шума локалног значаја, а нарочито шума приватног власника, огромне количине техничког дрвета употребљавају за огрев. Цени се да на тај начин годишње пропада око 1,000.000 кубних метара разног техничког дрвета. На тај начин повећавају се знатно тешкоће у снабдевању земље дрвно-техничким материјалом, а нека делатност се чак доводи у критичан положај услед оскудице дрвета као производне сировине. Неоспорно је да ове тешкоће и сметње у раду привредних грана, упућених на производе шума (техничко дрво) снижавају њихов доходак, а тиме и укупан народни доходак. С друге стране, народни доходак се смањује и непосредно услед разлике у ценама техничког и огревног дрвета. Рачуна се да штета која настаје услед прераде техничког дрвета у огревно износи годишње око 200 милиона динара.

Ако се, дакле, има у виду да би се појачаном чуварском службом били, с једне стране, знатно активирали државни приходи од спровођења шумарско-ловачко-надзорних мера, а, с друге стране, посредно или непосредно увећао народни доходак (уз побољшање услова снабдевања техничким дрвним материјалом) — не треба се плашити да ће шумско-чуварска служба бити на терету других грана привреде. Напротив, ојачана шумско-чуварска служба шумском народном милицијом издржаваће се од извора које ће сама активизирати, а поред тога допринети државној каси нове приходе и повећати народни доходак.

Из свих ових разлога молим вас, другови народни посланици, да гласате за овај законски предлог. (Аплауз).

Потпретседник: Отварам претрес о овом законском предлогу. Жели ли ко реч? (Не жели). Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање. Ко је за овај законски предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога *против*? (Нема). Пошто нико није *против*, објављујем да је Предлог закона о шумској народној милицији примљен и биће упућен Савезном већу на решавање.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о војним дисциплинским судовима. Молим се-

кретара Већа народа др Бранка Чубриловића да, у отсуству
известноца Законодавног одбора Богдана Орешчанина, про-
чита извештај Одбора.

Заменик известноца др Бранко Чубриловић: (Чита извеш-
штај Законодавног одбора Већа народа о Предлогу закона
о војним дисциплинским судовима. — Видети прилог на
крају књиге.)

Ја мислим да сте прочитали образложење овог законског
предлога које је дао маршал Југославије друг Тито и молим
Народну скупштину да овај законски предлог једногласно
усвоји.

Потпредседник: Отварам дискусију о овом законском
предлогу. Жели ли ко реч? (Не жели). Пошто се нико не
јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање. Ко
је за овај законски предлог, нека дигне руку. (Сви дижу
руку). Има ли кога *против*? (Нема). Пошто није нико *против*,
објављујем да је овај Предлог закона о војним дисциплин-
ским судовима примљен и биће упућен Савезном већу на
решавање.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: претрес Пре-
длога закона о изменама и допунама Закона о војној обавези
држављана ФНРЈ од 1 априла 1946 године измењеног и
допуњеног законом од 12 децембра 1946 године и 2 децембра
1947 године. Молим известноца друга Тому Чиковића да про-
чита извештај.

Известилац Томо Чиковић (НР Хрватска) чита извештај
Законодавног одбора Већа народа о Предлогу Закона о из-
менама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ
од 1 априла 1946 године измењеног и допуњеног законом
од 12 децембра 1946 године и 2 децембра 1947 године. (Ви-
дети прилог на крају књиге). (Бурно одобравање).

Потпредседник: Отварам дискусију о овом законском
предлогу. Жели ли ко реч? (Не жели). Пошто се нико не
јавља за реч, прелазимо на гласање. Ко је за овај законски
предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога
против? (Нема). Пошто никога нема *против*, објављујем да
је овај Предлог закона о изменама и допунама Закона о
војној обавези држављана ФНРЈ од 1 априла 1946 године
измењеног и допуњеног законом од 12 децембра 1946 године
и 2 децембра 1947 године једногласно усвојен и биће упућен
Савезном већу на решавање.

Прелазимо на пету тачку дневног реда: претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника и жена у Југословенској армији. Молим известиоца Законодавног одбора Панка Брашнарова да прочита извештај Законодавног одбора.

Известилац Панко Брашнар (НР Македонија) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о изменама и допунама Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника и жена у Југословенској армији. (Видети прилог на крају књиге).

Потпретседник: Отварам претрес по овом законском предлогу. Јавља ли се ко за реч? (Не јавља се нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање. Гласаће се за или *против*. Ко је за овај законски предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Пошто нема никог *против*, објављујем да је Предлог закона о изменама и допунама Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника и жена у Југословенској армији једногласно усвојен у Већу народа и биће упућен Савезном већу на решавање.

Пошто је свршена последња тачка дневног реда, изволите сада чути саопштења.

Саопштавам Већу да је у смислу члана 75 пословника Савезно веће доставило Већу народа на решавање Предлог основног закона о санитарној инспекцији и Предлог општег закона о спречавању и сузбијању заразних болести онако како су усвојени у Савезном већу. По извршеном сравњењу, извештавам Веће да су текстови ових законских предлога истоветни са текстовима законских предлога које је Веће народа усвојило. Тиме је, у смислу нашег пословника, Народна скупштина ФНРЈ коначно усвојила Основни закон о санитарној инспекцији и Општи закон о спречавању и сузбијању заразних болести и они ће бити достављени Президијуму Народне скупштине ФНРЈ ради проглашења.

Пошто је дневни ред преподневне седнице исцрпен, то прекидајем седницу с тим да се настави у 17,30 часова.

(Седница је прекинута у 10,40 часова).

(Наставак седнице у 17,45 часова)

Потпретседник: Другови народни посланици, настављамо седницу. Пре прелазим на дневни ред изволите чути саопштења.

Саопштавам да је, у смислу члана 75 пословника, Савезно веће доставило Већу народа на решавање Предлог основног закона о приватним трговачким радњама, Предлог закона о шумској народној милицији, Предлог закона о војним дисциплинским судовима, Предлог закона о изменама и допунама Закона о војној обавези држављана ФНРЈ од 1 априла 1946 измењеног и допуњеног законом од 12 децембра 1946 и 2 децембра 1947 године и Предлог закона о изменама и допунама Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника и жена у Југословенској армији, онако како су усвојени у Савезном већу.

Истовремено извештавам Веће да су текстови ових законских предлога истоветни са текстовима законских предлога које је Веће народа усвојило. Објављујем да је Народна скупштина ФНРЈ усвојила горе поменуте законе и саопштавам да ће они, у смислу члана 75 Пословника Већа народа, бити достављени Президијуму Народне скупштине ФНРЈ ради проглашења.

Предлажем Већу допуну дневног реда тачкама: именоване чланова Одбора за иностране послове и допуну чланова Законодавног одбора. Прима ли Веће предложену допуну дневног реда? (Прима). Пошто Веће прима, прелазимо на прву тачку дневног реда: претрес Предлога закона о изменама и допунама Закона о државним службеницима. Молим друга известиоца Законодавног одбора др Бранка Чубриловића да поднесе извештај.

Известилац др Бранко Чубриловић чита извештај Законодавног одбора Већа народа. (Видети прилог на крају књиге).

Потпретседник: Отварам претрес о овом законском предлогу. Има реч Министар правосуђа ФНРЈ друг Фране Фрол.

Министар правосуђа Фране Фрол (НР Хрватска): Другови народни посланици, Закон о државним службеницима који је ступио на снагу 12 августа 1946 године, прекинуо је као и сви остали наши закони са прошлошћу старе Југославије, постао прекретница у односима државе према њезиним службеницима и — у складу са, измијењеним друштвено-политичким уређењем нове Југославије — поставио цијели службенички однос на нове темеље.

Оне битне разлике, по којима се наш Закон о државним службеницима разликује од прописа бивше Југославије који су разрађивали исту материју, састоје се у слиједећем:

1) поставке закона су да чиновници, који су у бившој Југославији били један од главних ослонаца и стубова владајуће експлоататорске мањине, постају народни службеници, који све своје способности треба да ставе на расположење своме народу из којег су никли, коме припадају и с којим су нераздвојно везани;

2) да од бирократа, који се бездушно односе према народу и његовим потребама, који рјешавају акта не гледајући на живот и интерес народа, постану сарадници и помагачи народних власти, који ће све своје знање употребити да помогну народним властима у извршавању њихових задатака ради стварања бољег, срећнијег живота најширих народних слојева;

3) да се статус државног службеника не ограничи само на административне службенике, него да се у тај статус укључе и они службеници који раде у државним привредним предузећима, у привреди уопће, јер држава помоћу њих остварује своју привредну политику као свој првенствени задатак, па се ти службеници ни по свом раду ни по свом задатку никако не могу изузети или одвојити од осталих државних службеника;

4) да се од шаблона и крутог постављања група и категорија, које су постојале у бившој Југославији за све службенике, пређе на разликовање дјелатности и рада државних службеника по врсти, значајности, важности њиховога посла и квалитету њиховога рада;

5) да се омогући што већа индивидуализација државних службеника по положају, струци и плаћи, остварујући тако социјалистичко начело: од свакога према његовој способности и свакоме према његовом раду;

6) да се појача и дисциплинска и материјална одговорност службеника, обзиром на важност функција и задатака, који су у данашњој нашој стварности државним службеницима повјерени;

7) да се увођењем система отказа како са стране државе тако и са стране државног службеника омогући правилно одабирање службеника и његово запослење у оној врсти послова, у којима је најпотребнији и у којима ће најбоље моћи развити своје способности, ради што успјешнијег извршења постављених задатака;

8) да се службеницима и њиховим породицама након измака извјесног броја година савјесне службе пружи потпуно социјално осигурање за случај болести и старости.

Такав Закон о државним службеницима провјеравао се у пракси кроз скоро двије године. Резултат тога провјеравања је констатација да су основна начела и основне поставке тога закона правилне и да су издржале пробу, али да је тај закон, с једне стране, мањкав и недовољно прецизан, што је дало могућности да су се извјесна питања ријешавала на разне начине, а, с друге стране — да закон у неким својим одредбама и прописима не одговара више нашој данашњој стварности и да због тога не може више задовољити све данашње наше потребе.

Томе се, упркос кратког рока од непуних двију година, не треба чудити, ако се узме у обзир чињеница да је тај закон изгласан прије почетка наше Петољетке, и да се већ у првим двијема годинама наше Петољетке цијели наш и привредни, и политички и друштвени живот развио у свим правцима таквим замахом и таквим темпом да се данашња наша стварност разликује од наше стварности године 1946.

Промијењене, дакле, прилике у нашем економском и друштвено-политичком животу и недостаци закона, који су се показали у пракси, намећу потребу за изменом и допуном тога закона. Но, код тога треба нагласити да се измјенама и допунама које се предлажу овим законским приједлогом, не дира у основна начела и основне поставке досадашњег закона. Ради се само о томе да се Закон о државним службеницима саобрази нашим данашњим приликама и потребама, да се легализира оно, што се у пракси показало као потребно и практично и да се отклоне они недостаци, који су у пракси спречавали правилну примјену овога закона ради остварења оних задатака које је тај закон требало да изврши.

Чим се та потреба показала, наше врховно државно руководство, свјесно тога да у развоју људског друштва и државног живота нема застоја, да законске прописе треба прилагодити стварности и саобразити их постигнутом степену развитка, ако се не жели ићи на репу догађаја, и свјесно тога, да свако заостајање у легислативном раду може да нанесе озбиљну штету даљем развоју у правцу напредне изградње наше државе, наше економике и нашега друштва, одлучило је поднијети овом високом дому на озакоњење законски приједлог о измјенама и допунама Закона о државним службеницима.

Овим законским приједлогом обухваћени су и ријешени нарочито слиједећи проблеми:

У члану 1 до 26 и у члановима 68 до 72 овога приједлога обухваћене су измјене и допуне досадашњих прописа, које имају за циљ да се, у складу са развојем нашег новог државног апарата и у складу са развојем државног руковођења привредом, омогући даљи развој наших стручних кадрова, њихово унапређење и правилан рад сваке струке, да би се што успјешније могли извршавати задаци који се на сектору руковођења привредом и савлађивања економских проблема постављају пред државне службенике.

Измјене и допуне предложене у члановима 28 до 57 овога приједлога служе, с једне стране, јачању дисциплинске и материјалне одговорности државних службеника, а с друге стране пружају државним службеницима гаранцију и сигурност од евентуалних неправилности, од евентуалних повреда њихових права и интереса у дисциплинском поступку.

То је потребно, с једне стране, зато, да се што боље и што успјешније заштите оправдани народни интереси од евентуалног њекаквог или неправилног рада државних службеника, а с друге стране, да се непрецизним дисциплинским прописима код државних службеника не онемогући потребна активност у залагању потребних акција, јер би то могло имати за посљедицу скучење њихове корисне самоиницијативе у руковођењу привредним пословима.

Осим тога, ове измјене омогућују убрзање дисциплинског поступка, који је по досадашњим прописима био прилично комплициран и дуготрајан, а на штету саме ствари.

Требало је, даље, измијенити и прописе о отказу, јер се у пракси показало да се институт отказа неправилно користи како са стране појединих државних службеника, тако, иако у мањој мјери, са стране појединих старјешина државних установа или предузећа и да је услед тога дошло до неоправданих отказа који су наносили велику штету државном апарату, односно државним подuzeћима и услед којих не само да институт отказа није могао послужити оној сврси ради које је установљен него да је баш ометао и спречавао оно што се институтом отказа хтјело постићи. Неоправданим отказивањем, које је досада било могућно није се могло постићи одабирање службеника према њиховим способностима на мјеста где су најпотребнији, него је досадашња процедура отказа пријетила да ће унијети озбиљну сметњу и дезорганизацију у нашим установама и подuzeћима. Предложеним измјенама настоје се спријечити такве штетне посље-

дице отказа и омогућити да институт отказа послужи својој правој сврси и стварним нашим потребама.

У вези с тим су и измјене које су предложене за члан 88, тачка 2, Закона о државним службеницима. Према томе досадашњем пропису била је службеницима омогућена неодговорна и несавјесна флукуација из једног надлештва у друго, из једног предузећа у друго, што је, дакако, наносило штете правилном раду у тим нашим установама, односно предузећима. Предложеном измјеном ово ће се моћи спријечити.

Коначно, овим се законом отклањају мањкавости које су постојале у питању права на отпремнину за неке врсте службеника, урачунања времена проведеног у партизанским одредима, затворима, логорима итд. у висини отпремнине, затим у питању исплаћивања једне трећине припадљивости службеника за вријеме његовог удаљења од дужности, затим заштита службеника од отказа за вријеме боловања или лијечења, затим пропис по коме се службеник у случају неспособности за досадашње звање или у случају дисциплинске казне може вратити само на непосредно ниже звање односно непосредно нижу плаћу и, напоскон, пропис о дисциплинској и материјалној одговорности радника запослених у државним установама, које питање досада уопће није било ријешено.

Из овога се види да предложени закон, иако не уноси никакве начелне промјене у систему односа државе према државним службеницима, ипак, с једне стране, доноси побољшања за саме државне службенике, а, с друге стране, доприноси даљем учвршћењу нашег државног апарата, јачању дисциплине и правилном развоју службеничких односа између државе и њезиних службеника.

Зато молим овај високи дом да прихвати и озакони поднесени законски приједлог. (Аплауз).

Потпретседник: Реч има народни посланик др Бранко Чубриловић.

Др Бранко Чубриловић: Другови народни посланици, ја бих предложио два амандмана уз овај законски предлог.

1) У члану 84 Закона о државним службеницима, у ставу 1, мјесто ријечи „због злочинства или кавог другог нечасног дела“ стављају се ријечи „због тежег кривичног дела“.

Образложење: сходно новој подјели кривичних дјела и новоусвојеној терминологији у Кривичном законнику — Општи дио, стара подјела кривичних дјела на злочинства и

нечасна дјела више не постоји, те се због тога и замјењује са тежим кривичним дјелима.

2) У другом реду става првог члана 65 Предлога закона о измјенама и допунама Закона о државним службеницима умјесто ријечи „по члану 84 и 85 овог закона” стављају се ријечи „изузев случаја стављања у притвор или истражни затвор“.

Друга реченица истог става издваја се у посебни став овог члана.

Образложење: службенику без породице даје се једна трећина припадности да би му се обезбиједио најпотребнији минимум за живот за вријеме суспензије. Према томе, нема разлога давати једну трећину припадности оним службеницима без породице који се налазе у притвору или истражном затвору, тј. који се не налазе у слободи. Међутим, такви службеници, иако имају породицу на издржавању, примаће једну половину припадности за све време суспензије.

Молим Веће народа да прими ове амандмане, а Претседништво да их стави на дневни ред.

Потпретседник: Жели ли ко реч? (Не жели). Пошто нико не жели реч, стављам на гласање овај законски предлог са амандманима др Чубриловића. Ко је за овај предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Према томе, објављујем да је Предлог закона о изменама и допунама Закона о државним службеницима једногласно примљен и биће упућен Савезном већу на решавање.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о прелазу италијанске имовине на територији Федеративне Народне Републике Југославије у државну својину Федеративне Народне Републике Југославије по Уговору о миру са Италијом. Молим информациоца Срећка Жумера да поднесе одборски извештај.

Извештач Срећко Жумер (НР Словенија): (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Tovariši, zakonski predlog je tako jasan, da nimam ničesa e pripomniti. Zato prosim Svet, da ga sprejme. (Aplauz).

Потпретседник: Отварам дискусију о овом законском предлогу. Жели ли ко да говори? (Не жели). Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање. Глас се за или *против*. Ко је за овај законски предлог, нека

дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Пошто нема никога против, објављујем да је Предлог закона о прелазу италијанске имовине на територији ФНРЈ у државну својину ФНРЈ по Уговору о миру са Италијом једногласно усвојен у Већу народа и биће упућен Савезном већу на решавање.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о допуни Основног закона о браку. Молим известиоца Мустафу Хоџу да поднесе извештај Законодавног одбора.

Известилац Мустафа Хоџа (Аутономна Косовско-метохијска Област — НР Србија): (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Другови народни посланици, сходно уставном начелу које брак ставља под нарочиту заштиту државе, указала се потреба да се попуни једна празнина у Основном закону о браку. Ради се, наиме, о томе да се донесе законски пропис који би уређивао питање закључења брака између домаћег и страног држављанина.

По начрту закона који је прихваћен у оба већа Народне скупштине, није допуштено закључење брака између држављанина ФНРЈ и страног држављанина који привремено, пословно, службено или приватно борави на територији Федеративне Народне Републике Југославије. Ова је сметња за закључење брака апсолутне природе и диктирана је потребом да би се избегли, како у законском образложењу стоји, непотребни спорови о држављанству.

Закључење, пак, брака између домаћег и страног држављанина који не спада у ред страних држављана из претходног става допуштен је уз услов да закључење претходно одобри Министар правосуђа ФНРЈ, који то одобрење може дати посебно за сваки поједини случај или за одређену групу лица.

Од забране закључења брака између домаћег и страног држављанина закон чини још један изузетак. Одобрење за закључење брака није потребно ако се страни држављанин налази стално настањен у нашој земљи од пре 6 априла 1941 године, уз услов да је земљорадник или да је запослен у којем државном надлештву, установи и предузећу или код које друштвене организације или да има одобрење за обављање трговачке или занатске радње.

Сви ови разлози говоре у прилог тога да овај законски нацрт као користан и потребан треба прихватити, па зато молим Веће да га изволи озаконити.

Потпретседник: Тражи ли још ко реч? (Не тражи нико). Прелазимо на гласање. Ко је за овај законски предлог? (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је у Већу народа Предлог закона о допуни Основног закона о браку прихваћен и биће упућен Савезном већу на решавање.

Одређујем одмор од пет минута.

(После одмора)

Потпретседник: Прелазимо на следећу тачку дневног реда: претрес Предлога закона о измени Закона о уређењу народних судова. Молим известиоца Законодавног одбора друга Драгољуба Илића да поднесе одборски извештај.

Известилац Драгољуб Илић (НР Србија) чита извештај Законодавног одбора. (Видети прилог на крају књиге).

Потпретседник: Отварам претрес о овом законском предлогу. Има реч Министар правосуђа Савезне владе Фране Фрол.

Министар правосуђа Фране Фрол: Другови народни посланици, у недостатку нашег новог процесног законодавства, Закон о уређењу народних судова, који је донесен године 1946, имао је у погледу одређивања стварне надлежности средњих и окружних судова задатак да ту надлежност одреди у опћим линијама, остављајући да се питање надлежности дефинитивно ријеша доношењем закона о кривичном и грађанском поступку.

Овакво одређивање надлежности у Закону о уређењу народних судова било је нужно и послужило је корисно за оријентирање праксе приликом одређивања стварне надлежности у кривичним и грађанским предметима.

Закон о уређењу народних судова одредио је у члану 40 првостепену стварну надлежност средњих судова, а у члану 49 првостепену стварну надлежност окружних судова у кривичним и грађанским предметима. Та је одредаба носила у себи привремени карактер.

Стварна надлежност судова, одређена у Закону о уређењу народних судова, била је условљена остваривањем јединствене судске праксе преко врховних судова народних

република као другостепених судова у односу на околне судове као првостепене судове.

У данашњем степену развитка нашег правног система и услијед доношења нових законских прописа, нарочито из подручја кривичног права, с једне стране, и наше судске праксе, која је у примјени наших закона заузела одређена становишта, с друге стране, омогућено је да се прошири стварна надлежност средњих судова.

Том проширеном надлежношћу средњих судова судовање је још више приближено народу, што је једна од основа нашег новог демократског судовања.

Предложеном измјеном Закона о уређењу народних судова кривична дјела мање друштвене опасности и имовинско-правни спорови мање вриједности преносе се из надлежности околних у надлежност средњих судова.

Проширење стварне надлежности средњих судова, како је то у пројекту закона одређено, придонијеће још даљем унапређењу нашег правосуђа и извршењу задатака који се пред њега постављају.

У извештају Законодавног одбора изнесене и предложене измјене и надопуне прихватам у цијелости и молим Вијеће народа да са тим измјенама Законодавног одбора прихвати Предлог закона о измени Закона о уређењу народних судова.

Потпредседник: Жели ли још ко да говори о овом предлогу закона? (Не јавља се нико). Пошто нико не жели да говори, прелазимо на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Пошто нико није против, објављујем да је овај законски предлог једногласно примљен у Већу народа и биће упућен Савезном већу на решавање.

Изволите чути писмо Президијума Народне скупштине ФНРЈ:

ПРЕТСЕДНИШТВО
ПРЕЗИДИЈУМА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВ ЈЕ

С. Бр. 655

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

На основу члана 3, у вези члана 2 Пословника Народне скупштине ФНРЈ за заједничке седнице Савезног већа и

Већа народа, Претседништво Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије заказује заједничку седницу Савезног већа и Већа народа за 28 април 1948 године у 12 часова са следећим дневним редом:

1) потврда Одлуке Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије о укидању Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача;

2) потврда Одлуке Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије о укидању Комисије за аграрну реформу и колонизацију при Влади ФНРЈ;

3) избор три нова члана Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије;

4) избор судије Врховног суда ФНРЈ.

**Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије**

Секретар

М. Перуничкић, с. р.

Претседник

др И. Рибар, с. р.

Пошто је дневни ред данашње седнице исцрпен, закључујем ову седницу, а наредну заказујем за сутра у 11 часова пре подне са продужењем истог дневног реда.

(Седница је закључена у 18,50 часова).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Пета седница

(28 априла 1948)

Почетак у 11 часова.

При уласку у дворану, чланове Савезне владе на челу са Претседником Владе маршалом Југославије Јосипом Брозом Титом и чланове Претседништва Савезног већа на челу са претседником Владимиром Симићем народни посланици поздрављају бурним аплаузом.

Претседавао претседник **Владимир Симић**.

Претседник: Отварам пету седницу V редовног заседања Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ. Записник данашње седнице водиће секретар Стеван Јовичић. Молим друга секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар Момчило Марковић чита записник четврте седнице од 27 априла 1948 године.

Претседник: Има ли примедба на прочитани записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник се оверава.

Извештавам Веће да сам од Већа народа добио усвојене законске предлоге и то: Предлог закона о ликвидацији италијанске имовине на територији Федеративне Народне Републике Југославије по Уговору о миру са Италијом; Предлог закона о допуни Основног закона о браку и Предлог закона о измени Закона о уређењу народних судова. Упоредио сам ове законске предлоге са истим законским предлозима који су усвојени у Савезном већу и утврдио да су текстови истоветни. Овим је претрес у Народној скупштини овим законским предлозима довршен и исти ће бити упућени Президијуму Народне скупштине ФНРЈ ради проглашења.

Од Претседника Привредног савета и Претседника Савезне планске комисије друга Бориса Кидрича примио сам следеће писмо:

„ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Приложено Вам шаљем Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа са образложењем, који је прихватила Влада на својој седници.

Молим да се закон расправи по хитном поступку.

Повереник Владе биће др Леон Гершковић”.

Законодавни одбор поднео је већ Савезном већу Народне скупштине свој извештај о овом предлогу чија је хитност тражена. Објављујем Већу да, по новом пословнику, Влада и њени чланови имају право поднети хитне законске предлоге у ком их случају Претседник Савезног већа одмах упућује Претседнику Законодавног одбора који их по могућности одмах расправља на седници са члановима Законодавног одбора. То је објављено и ми смо добили извештај Законодавног одбора о овом законском предлогу.

Пошто је хитност тражена, а по новом пословнику Веће треба да прихвати ту хитност, питам Веће, ко је за тражену хитност Предлога закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога *против* хитности? (Нема). Објављујем да је хитност прихваћена и на тај начин овај законски предлог долази као прва тачка дневног реда. Према томе, данашњи наш дневни ред мења се утолико што као прва тачка долази расправљање о Предлогу закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа, а потом остале тачке, које се померју за по један број.

Пре него што приступимо расправи прве тачке, саопштавам Већу да сам од Претседништва Президијума Народне скупштине ФНРЈ под Бр. 655 добио следећи текст:

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

На основу чл. 3, у вези чл. 2 Пословника Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије за за-

једничке седнице Савезног већа и Већа народа, Претседништво Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије заказује заједничку седницу Савезног већа и Већа народа за 28 април 1948 године у 12 часова са следећим дневним редом:

1) потврда Одлуке Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије о укидању Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача;

2) потврда Одлуке Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије о укидању Комисије за аграрну реформу и колонизацију при Влади ФНРЈ;

3) избор три нова члана Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије;

4) избор судије Врховног суда ФНРЈ.

**Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије**

Секретар

М. Перуничкић, с. р.,

Претседник

др И. Рибар, с. р.

Према томе, заједничка седница оба већа биће у 12 часова.

Известилац Законодавног одбора по првој тачки дневног реда, о Предлогу закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа, је Претседник Законодавног одбора, народни посланик друг Моша Пијаде. (Аплауз).

Известилац Моша Пијаде: (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог на крају књиге.)

Другови, хтео бих само са две три речи да објасним ове две измене које су учињене у Законодавном одбору. У члану 1, тач. 6, стоји: „морски бродови, рибарски бродови, једрењаци од 50 тона и преко 50 тона носивости, као и бродови за превоз путника са капацитетом преко 50 путника” — испред речи једрењаци стоји запета која чини да се оно 50 и преко 50 тона односи само на једрењаке. Пошто то исто треба да се односи и на остале бродове, ми смо запету избрисали.

Друга је измена у члану 3 у претпоследњем ставу, где је стајало: „Југословенски држављанин, који пређе у страну држављанство губи право својине на некретнине у ФНРЈ”.

И ту смо избрисали тачку и додали: „која прелази у државну својину”, јер је било речи да такав држављанин губи право својине а није речено шта даље бива са њом. Зато смо додали да прелази у државну својину.

Пошто ће овај предлог закона образложити друг Кидрич, ја немам потребе да више говорим и молим Савезно веће да овај закон прихвати. (Аплауз).

Претседник: Има реч Претседник Планске комисије друг Борис Кидрич.

Претседник Савезне планске комисије Борис Кидрич: Другови народни посланици, Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији претставља карику у даљем проширењу и учвршћењу социјалистичког сектора наше привреде. На основу тога закона биће национализовано око 10 рудника, око 65 електричних централа, око 220 циглана, око 100 пилана, око 250 разних других индустријских предузећа, око 200 штампарија и литографија, око 880 магацина, око 180 подрума, око 30 санаторијума и болница, око 550 хотела, око 40 купатила, око 15 летовалишта, око 530 млинова, око 100 биоскопа и незнатан број осигуравајућих и сличних кредитних предузећа која су још остала у приватним рукама. Узевши све скупа, биће национализовано око 3.100 предузећа.

Предложене измене и допуне Закона о национализацији практично значе да отсада у Југославији више неће бити индустријских предузећа која не би спадала у државни сектор наше привреде. (Буран аплауз). Уколико укази председника народних скупштина народних република, који ће доћи после примања овог закона, не би обухватили још нека ситуација индустријских предузећа, која су ипак капиталистичког карактера, та ће се предузећа моћи доцније обухватити другим средствима.

Тиме, дакле, завршавамо национализацију наше индустрије. Истовремено, у име Савезне владе, могу изјавити да потпуна ликвидација капиталистичких остатака у области индустријске производње, за занатлије не претставља никакву опасност од „национализације”, као што би то желели да прикажу разни народни непријатељи. Напротив, баш у овој, другој планској години, која значи нове кораке и нове успехе у изградњи социјализма у нашој земљи, ми у исто време са задовољством констатујемо пораст занатлијске делатности, који је настао као последица повећавања про-

изводње сировина и другог материјала. Мишљења смо да сада постоји још више услова да се занатство укључи у нашу планску привреду, да се радни занатлија диференцира од капиталистичких остатака, као и да се разним уредбама и законима стварно регулише положај занатства. Такође смо мишљења да су сазрели услови да се занатство све више укључује у развитак нашег социјалистичког задругарства. Није потребно нарочито објашњавати зашто национализујемо магацине са капацитетом од 10 и изнад 10 вагона, млинове с капацитетом од пола и преко пола вагона и подруме са капацитетом од три и више од три вагона. Свима је познато да су баш та средства омогућавала њиховим власницима противнародни спекулантски посао. И не само то. Та су средства све више претстављала центре за окупљање капиталистичких остатака. Уколико капиталистички елементи више губе тло и позицију у продукционом процесу, утолико се они више прихватају криминалне активности, подземне спекулације и црне берзе.

Исто тако сасвим је разумљиво зашто национализујемо биоскопе, санаторијуме, болнице, хотеле, лечилишта и летовалишта. Ми смо већ толико учврстили наш привредни систем и државни апарат, да тим предузећима фактички можемо, у корист радног народа, његовог здравља, одмора и културе, да руководимо непосредно и без опасности од већих застоја у јавном животу.

Предложене измене и допуне резултат су дуже припреме и дужег проучавања те наше локалне привреде, која има републички, па према томе и општедржавни значај. Оне, прво, значе да се социјалистички сектор наше привреде већ толико учврстио и да је социјалистичка изградња наше земље, с чврстим за то потребним апаратом, већ толико напредовала, да без опасности од ма каквог застоја можемо под непосредну државну управу и руковођење узети и ситнија предузећа.

Предложене измене и допуне значе, даље, да је у борби са капиталистичким елементима и остацима, у борби за изградњу социјализма, наш темпо правилан и да наше политичко и државно руководство благовремено предузима мере које одговарају датом периоду развика.

Предложене измене и допуне значе, најзад, да капиталистички елементи у Федеративној Народној Републици Југославији већ губе своје последње позиције и да у борби с њима, која, наравно, не попушта, и у којој ће они све огор-

ченије употребљавати очајничка и вулгарно-криминална средства, изградња социјализма победоносно напредује.

Другови народни посланици, проширење љубима национализације извршиће се, чим ви будете примили предложени закон, исто онако брзо, успешно и без неког већег застоја у нашем привредном животу као што је брзо и успешно извршен прошлогодишњи Закон о национализацији. (Бурман аплауз). У томе управо и јесте доказ да наши закони нису манифестационе декларације о будућности, него да су уствари прави одраз готових, односно сазреlih и добро припремљених чињеница.

У том смислу било би потпуно погрешно мислити да је код нас изградња социјализма започела тек с прошлогодишњим Законом о национализацији. Социјалистички сектор наше привреде ниче још из конфискације имовине народних непријатеља и ратних добитника. Та конфискација није била нешто случајно, нешто што не би имало класне позадине и револуционарног значаја. Она није била случајна исто онако као што није било случајно ни национално издајство експлоататорских класа. Позната је чињеница да је национално издајство бивших владајућих класа последица њихове класне, реакционарне, фашистичке и профашистичке мржње према сопственом народу, да је оно одраз чињенице да су бивше владајуће класе заувек престале бити способне да заступају наше националне интересе, да су се из класних разлога срзале у блато потпуне националне издаје и борбе против сопствене нације, а да је судбину наших народа узео у своје руке наш радни народ, окупљен у Народноослободилачком фронту, под вођством КПЈ и друга Тита. (Бурман аплауз).

Конфискација имовине народних непријатеља претставља прву појаву социјалистичког сектора наше привреде управо зато што су се код нас у току Народноослободилачке борбе извршиле дубоке револуционарне друштвене промене, што је у специфичним условима отаџбинског рата власт експлоататора била револуционарно ликвидирана и што наша народна демократија, као резултат тих револуционарних промена у специфичним условима отаџбинског рата и послератног развитака, није „етапа“ којој би тек имала да следи изградња социјализма, већ власт под којом се већ изграђује социјализам.

Та власт, којој је претходило револуционарно рушење старог државног апарата, не значи да је једна експлоататорска класа заменила другу, него значи ликвидацију власти

експлоататора у нашој земљи. Наша нова Армија, као и наш државни апарат, јесу оружје наше народне демократије. Они су, дакле, сружје власти која је ликвидирала власт експлоататора и која, према томе, нити може нити сме да чини друго него да у борби са остацима бивших владајућих класа изграђује социјализам.

Било је код нас „теорија“ које су покушавале да поричу социјалистички карактер државног сектора наше привреде. Те су се „теорије“ удружиле с „теоријама“ о недовољним привредним снагама наше земље за изградњу социјализма. Те „теорије“ покушавале су да се прикрију иза левог фразерства тврђењем да је наша народна демократија тек етапа, „теоријом“ да наше политичко руководство још није успело да одреди карактер наше револуције и привреде.

Али у томе што су те „теорије“ у исто време тврдиле да државни сектор наше привреде не може бити друкчији него државно-капиталистички, да ми немамо довољно сопствених привредних снага, у томе што су оне пружале активан отпор свим њим реорганизационим мерама у нашој привреди, које су ишле за тим да се наш нови државни сектор очисти од старих капиталистичких форми и остатака — у свему томе разоткривало се да су „теорије“ о „етапи“ и о државном капитализму у Федеративној Народној Републици Југославији уствари средство за борбу против изградње социјализма у нашој земљи.

Другови народни посланици, предложене измене и допуне Закона о национализацији потврђују све оно што је изразила дискусија приликом примања овогодишњег буџета. Оне су потпуно у складу са линијом развитка наше земље, онако као што то хоће наш радни народ и као што наша земља остварује под мудрим вођством друга Тита.

Стога вас молим да предложени закон примите. (Буран и дуготрајан аплауз).

Претседник: Ко жели да говори о овом законском предлогу? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, а нема ни предлога за читање законског текста овог предлога, то, у смислу нашега пословника, стављам на гласање Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа. Ко је за Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних

привредних предузећа у Савезном већу коначно прихваћен и биће упућен Већу народа на решавање. (Аплауз).

Прелазимо на другу тачку дневног реда: потврда уредаба Владе ФНРЈ донетих у времену од 27 новембра 1947 до 24 априла 1948 године на основу Закона о овлашћењу Влади ФНРЈ за доношење уредаба по питањима из народне привреде.

Народним посланицима је још у почетку заседања раздeљен списак ових уредаба које је Влада донела на основу овлашћења.

Ако ко од народних посланика жели да расправља о овоме питању, молим да се пријави за реч. (Нико се не јавља). Стављам на гласање потврду уредаба Владе ФНРЈ донетих у времену од 27 новембра 1947 године до 24 априла 1948 године на основу Закона о овлашћењу Влади ФНРЈ за доношење уредаба по питањима из народне привреде. Ко је за ову потврду, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Пошто нема никог *против*, објављујем да су уредбе које су донете у означеном времену у Савезном већу прихваћене једногласно.

Дајем јудмор од десет минута.

(После одмора)

При поновном уласку у дворану, Претседника Савезне владе маршала Југославије Јосипа Броза Тита и чланове Савезне владе, Претседника Савезног већа Владимира Симића и чланове Претседништва присутни посланици поздрављају бурним аплаузом.

Претседник: Настављам рад. Извештавам Веће да сам у међувремену од Већа народа добио усвојени Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа, упоредио текстове овог законског предлога, усвојеног у Савезном већу и Већу народа, и утврдио да су текстови истоветни. Тиме је Предлог закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа у Народној скупштини завршен и коначно прихваћен, и одмах ступа на снагу. (Бурно и дуго-трајно одобравање).

Претседник Већа народа известио ме је да је Веће народа усвојило текст Предлога закона о изменама и допунама Закона о државним службеницима, онако како је он усвојен

у Савезном већу. Већу је познато да је била извесна разлика у усвајању овога законског предлога. То је отстрањено. У смислу чл. 76 пословника тиме је претрес о овоме законском предлогу довршен у Народној скупштини, и он ће бити пуштен Президијуму ради проглашења.

Прелазимо на трећу, односно сада четврту, тачку дневног реда: избор секретара Савезног већа на место Љубча Арсова. Обавештен сам да народни посланик Љубинка Милосављевић има предлог.

Љубинка Милосављевић (*Изборни срез белички, НР Србија*): Предлажем Савезном већу да се на место секретара друга Љубча Арсова, који је савезни министар, изабере другарица Вида Томшич, народни посланик. (Буран аплауз).

Претседник: Прихвата ли Веће предлог другарице Љубинке Милосављевић? (Прихвата). Има ли ко какав други предлог? (Нема). Има ли ко да је *против* овога предлога? (Нема). Објављујем да је за секретара Савезног већа на место Љубча Арсова изабрана другарица Вида Томшич. (Аплауз).

Прелазимо на даљу тачку дневног реда: избор Одбора за иностране послове од 15 чланова и 5 заменика.

Обавештен сам да народни посланик Риста Антуновић има предлог о томе.

Риста Антуновић: У име Клуба посланика Народног фронта у Одбор за иностране послове Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ предлажем следеће другове: 1) др Благоја Нешковића, 2) др Владимира Бакарића, 3) Миху Маринка, 4) Ђуру Пуцара, 5) Лазара Колишевског, 6) Блажа Јовановића, 7) Љубодрага Ђурића, 8) Србољуба Јосиповића, 9) др Златана Сремеца, 10) Душана Бркића, 11) Јосипа Шестана, 12) Бориса Зихерла, 13) Угљешцу Даниловића, 14) Цветка Узуновског и 15) Милоша Рашовића.

За заменике предлажем: 1) Миливоја Радовановића, 2) Станку Мунђан-Веселинов, 3) Звонка Бркића, 4) Османа Карабеговића и 5) Страхила Гигова. (Буран аплауз).

Претседник: Да ли ко од народних посланика има какав други предлог. (Нема). Има ли ко да је *против* предлога, који је поднео народни посланик Антуновић? (Нема). Објављујем да су за чланове и заменике Одбора за иностране послове изабрани они другови који су предложени.

Имамо на дневном реду још и попуно извесних упражњених места у одборима Савезног већа. По обавештењу које

сам добио, предлог има народни посланик Милош Минић па молим да га саопшти.

Милош Минић: У Одбору за привредни план и финансије Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ упражњено је место Петра Стамболића, министра Савезне владе. Предлажем на његово место Јована Веселинова.

На место Љубча Арсова, који је такође министар Савезне владе, предлажем Ђорговског Весила.

У Одбор за молбе и жалбе на место Милентија Поповића, који је министар Савезне владе, предлажем Велибора Љујића.

У Административни одбор за заменика на место Ферда Године, који је грешком изабран и за члана и за заменика, предлажем Јожу Борштнара. (Буран аплауз).

Претседник: Има ли ко какав други предлог? (Нема). Има ли кога *против* предлога који је поднео народни посланик Милош Минић? (Нема). Онда, објављујем да су за попуну чланова појединих одбора изабрани они другови које је предлагач малочас прочитао.

На тај начин ми смо завршили наш данашњи рад. Пошто ће на заједничкој седници, коју ће одмах за овим одржати оба дома, ово заседање бити закључено, то молим Савезно веће за одобрење да могу потписати записник наше последње седнице. Да ли Веће то одобрава? (Одобрава). На тај начин, седница је закључена.

(Седница је закључена у 11,55 часова).

VEĆE NARODA

Peta sednica

(28 aprila 1948)

Početak u 11,20 časova.

Pretsedavao potpredsednik **Božidar Maslarić**.

Potpredsednik: Otvaram petu sednicu V redovnog zasedanja Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Veća naroda dr Branko Čubrilović. Molim sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar dr Branko Čubrilović čita zapisnik četvrte sednice od 27 aprila 1948 godine.

Potpredsednik: Prima li Veće naroda pročitani zapisnik? (Prima). Pošto je zapisnik primljen, biće potpisan i overen. Izvolite čuti saopštenja:

PRETSEDNIKU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ
Beograd

Dostavljam Vam Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća sa obrazloženjem, koji je prihvatila Vlada na svojoj sednici.

Molim da se zakon raspravi po hitnom postupku.

Poverenik Vlade biće dr Leon Geršković.

Pretsednik Privrednog saveta
i Predsednik Savezne planske komisije

Boris Kidrič, s. r.

Prima li Veće naroda hitnost za ovaj zakonski predlog? (Prima. — Aplauz).

Pošto je Veće naroda primilo traženu hitnost, Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća stavljam na dnevni red.

Pre prelaza na dnevni red saopštavam da je, u smislu poslovnika, Savezno veće dostavilo Veću naroda na rešavanje Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima, Predlog zakona o prelazu italijanske imovine na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije u državnu svojinu Federativne Narodne Republike Jugoslavije po Ugovoru o miru sa Italijom, Predlog zakona o dopuni Osnovnog zakona o braku i Predlog zakona o izmeni Zakona o uredenju narodnih sudova, onako kako su usvojeni u Saveznom veću.

Istovremeno izveštavam Veće naroda da je Predsedništvo uporedilo tekstove Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o državnim službenicima i da je našlo da Savezno veće nije usvojilo nikakve izmene u članu 65 ovog zakonskog predloga. Predlažem Veću da reši ovo pitanje. Za reč se prijavio Ministar pravosuda Frane Frol. Ima reč drug ministar Frol.

Ministar pravosuda Frane Frol: Drugovi narodni poslanici, na Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima podneseni su amandmani uz član 63 i član 65. Prvim amandmanom u članu 84, stav 1, Zakona o državnim službenicima umjesto riječi »zbog zločinstva ili kakvog drugog nečasnog djela« treba staviti riječi »zbog težeg krivičnog djela«.

Drugim amandmanom traži se da se u prvom stavu člana 65 Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima umjesto riječi »po čl. 84 i 85 ovoga zakona« stave riječi »izuzev slučaja stavljanja u pritvor ili istražni zatvor«.

Prisustvujući raspravi u Saveznom vijeću 27 ovog mjeseca kao član Vlade, prihvatio sam prvi, dok drugi amandman nisam mogao prihvatiti.

U prvom amandmanu radi se o usklađivanju zakonskog teksta sa usvojenom terminologijom Općeg dijela Krivičnog zakonika, koji više ne poznaje staru podjelu krivičnih djela. Predloženim amandmanom dovodi se sa formalne strane zakonski tekst u sklad sa novom terminologijom, koja se odnosi na podjelu krivičnih djela i zato je, mislim, trebalo prvi amandman prihvatiti.

Drugim amandmanom, koji se odnosi na stav 1 člana 65 Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima, hoće se postići baš protivno od onoga što se htjelo polučiti, a to je — da se službenicima pod suspenzijom isplaćuje jedna trećina čistih prinadležnosti, a onim koji imaju porodicu na izdržavanju da se isplaćuje polovina čistih prinadležnosti.

Načelo da službenik, kad svojom krivicom ne radi, ne može primati nikakvu nagradu, moglo bi se uvažiti, po mom mišljenju, samo u slučaju ako mu je krivica dokazana. Istina je da se nagrada ili plaća daje za stvarni rad, ali ako se službenik bez utvrđene krivične odgovornosti, pa i onda kada se nalazi u pritvoru, isključi od rada, treba mu ostaviti najpotrebniji minimum za život, a mislim da je to sadržano i u članu 65 zakonskog prijedloga.

Savezno vijeće prihvatilo je Prijedlog o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima sa prvim amandmanom, koji se odnosi na izmjenu stava 1 člana 84 Zakona o državnim službenicima, dok drugi amandman nije prihvatilo.

Molim da Vijeće naroda uvaži razloge koje sam iznio i da, u smislu stava 1, člana 75 Poslovnika Vijeća naroda, bez raspravljanja usvoji tekst Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima kako je izglasan u Saveznom vijeću.

Molim druga Predsjednika da ovaj moj prijedlog stavi na glasanje.

Potpredsjednik: Želi li ko reč? (Ne želi niko). Pošto niko ne želi reč, stavljam predlog druga ministra Frana Frola na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Konstatujem da je predlog druga Frana Frola jednoglasno primljen u Veću naroda.

Na taj način Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima, Predlog zakona o prelazu italijanske imovine na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije u državnu svojinu Federativne Narodne Republike Jugoslavije po Ugovoru o miru sa Italijom, Predlog zakona o dopuni Osnovnog zakona o braku i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uredenju narodnih sudova, usklađeni su sa tekstovima istih zakona koji su usvojeni u Saveznom veću. Objavljujem da je na taj način Narodna skupština FNRJ usvojila ove zakone i oni će biti upućeni, u smislu člana 75 Poslovnika Veća naroda, Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ radi proglašenja.

Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda: pretres Predloga odluke o potvrdi uredaba Vlade FNRJ koje su donesene u vremenu od 27 novembra 1947 godine do zaključno 24 aprila 1948 godine. Molim sekretara da pročita spisak ovih uredaba.

Sekretar dr Branko Čubrilović: Drugovi, pošto ste vi ove uredbe pročitali, ja bih predložio da se ne čitaju. (*Glasovi:* Ne treba! — Slažemo se!).

Potpredsednik: Traži li ko reč? (Niko se ne javlja za reč). Pošto se niko ne javlja za reč, stavljam ove uredbe na po. vrdu. Molim Veće, ko je za potvrdu ovih uredaba, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Konstatujem da je Veće potvrdilo ove uredbe i saopštavam da će one biti dostavljene Prezidijumu na dalji postupak.

Prelazimo na sledeću tačku dnevnog reda: izbor članova Odbora za inostrane poslove i popunu Zakonodavnog odbora novim članovima.

Ima li ko kakav predlog? Ima reč dr Milorad Vlajković.

Dr **Milorad Vlajković** (NR Srbije): Drugovi, dozvolite mi da predložim članove Odbora za inostrane poslove našeg Veća, i to: Spaseniju Babović, dr Aleša Beblera, Aleksu Tomića, Sretena Vukosavljevića, Radovana Zogovića, Krstu Popivodu, Nika Jurinčića, dr Dimitra Nestorova, Hasana Rebca, Bogdana Oreščanina, Anku Berus, Lidiju Šentjurs, France Bevka, Petra Komnenića i Ivana Gošnjaka.

Kao zamenike predlažem: Ljubu Babića, Pavla Ilića, Nauma Naumovskog, Pal Šotia i Ali Šukriju.

Potpredsednik: Ima li ko kakav drugi predlog? (Nema). Pošto drugog predloga nema, stavljam predlog dr Milorada Vlajkovića na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto nema nikog *protiv*, pročitana lista je, znači, jednoglasno primljena u Veću naroda.

Ima li ko kakav predlog za dopunu Zakonodavnog odbora novim članovima? Ima reč dr Milorad Vlajković.

Dr **Milorad Vlajković:** Ja predlažem druga Savu Orovića, na mesto Mitra Bakića, koji je bolestan. Na mesto Mihaela Apostolskog, predlažem Ljiljanu Čalovsku, a na mesto dr Dušana Bratića — Ljubu Momčilovića.

Ljuba Momčilović: Ja sam već član Administrativnog odbora.

Potpredsednik: Možete biti član oba odbora.

Ima li ko kakav drugi predlog? (Nema). Pošto drugog predloga nema, stavljam predlog dr Milorada Vlajkovića na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Pošto niko nije *protiv*, znači da je predlog jednoglasno primljen.

Na taj način, izabrani su članovi Odbora za inostrane poslove i dopunjen Zakonodavni odbor novim članovima.

Određujem odmor od 10 minuta.

(Posle odmora)

Potpredsednik: Nastavljamo sednicu. Prelazimo na pretres Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća. Molim druga izvestioca Ninka Petrovića da podnese odborski izveštaj.

Izvestilac Ninko Petrović čita izveštaj Zakonodavnog odbora. (Videti prilog na kraju knjige).

Potpredsednik: Ima reč Predsednik Savezne planske komisije drug Boris Kidrič. (Dugotrajan aplauz).

Predsednik Savezne planske komisije Boris Kidrič:

(Videti govor koji je održan u Saveznom veću na petoj redovnoj sednici, na dan 28 aprila 1948 godine, na strani 456.)

Potpredsednik: Ko želi reč? Ima reč drug Miloš Carević.

Miloš Carević: Ja predlažem, družo Predsedniče, da u znak osobitog poverenja, koje Narodna skupština ima u dosadašnji i u budući rad naše Vlade, bez ikakve diskusije primimo ovaj zakonski predlog. (Oduševljeno i dugotrajno odobravanje).

Potpredsednik: Ima li kakvih drugih predloga? (Nema). Stavljam predlog druga Carevića na glasanje. Ko je za predlog druga Miloša Carevića, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Prelazimo, drugovi, na glasanje o Predlogu zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća. Glasaće se dizanjem ruke. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Objavljujem da je Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća jedno-glasno primljen u Veću naroda Narodne skupštine FNRJ i biće upućen Saveznom veću na rešavanje. (Oduševljen aplauz).

Određujem odmor od 5 minuta.

(Posle odmora)

Potpredsednik: Nastavljamo sednicu. Izveštavam da je Savezno veće dostavilo Veću naroda izveštaj o tome da je na današnjoj sednici usvojilo Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji priyatnih privrednih preduzeća.

Upoređujući tekst koji je primilo Veće naroda sa tekstom koji je usvojen u Saveznom veću, konstatovao sam da su tek-

stovi identični i da je time pretres i usvajanje u Narodnoj skupštini završeno. Tekst Zakona o izmenama i dopunama Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća biće dostavljen Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ radi proglašenja.

Time smo mi, drugovi narodni poslanici, iscrpeli dnevni red i ja zaključujem sednicu i V redovno zasedanje Veća naroda Narodne skupštine FNRJ.

Pošto je ovo naša zaključna sednica, molim Veće naroda da me ovlasti da sa sekretarom potpišem zapisnik. Prima li Veće ovo? (Prima).

U 12 časova biće zajednička sednica.

(Sednica je zaključena u 11,55 časova).

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Peta sednica

(28 aprila 1948)

Početak u 12 časova.

Pretsedavao Predsednik Saveznog veća **Vladimir Simić**.

Pretsedavajući: Otvaram petu zajedničku sednicu V redovnog zasedanja Saveznog veća i Veća naroda Narodne skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Saveznog veća Momčilo Marković. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle zajedničke sednice.

Sekretar Momčilo Marković čita zapisnik četvrte zajedničke sednice.

Pretsedavajući: Ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se overava. Kao što je na poslednjim sednicama Saveznog veća i Veća naroda saopšteno, Predsedništvo Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije odredilo je zajedničku sednicu sa sledećim dnevnim redom:

1) potvrda Odluke Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije o ukidanju Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača;

2) potvrda Odluke Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije o ukidanju Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju pri Vladi FNRJ;

3) izbor tri nova člana Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije;

4) izbor sudije Vrhovnog suda FNRJ.

Prihvata li Narodna skupština ovaj dnevni red? (Prihvata). Pristupamo tački prvoj dnevnog reda: potvrda Odluke Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Ju-

goslavije o ukidanju Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Molim druga Sekretarar Prezidijuma, narodnog poslanika Mila Peruničića da pročita ovu odluku.

Sekretar Prezidijuma Mile Peruničić: Drugovi narodni poslanici, još za vreme Drugog zasedanja Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije 30 novembra 1943 godine, AVNOJ je doneo Odluku o osnivanju Komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Docnije je osnivanje te komisije i zakonom potvrđeno. Komisija je u svom radu saradivala sa Komisijom Organizacije Ujedinjenih nacija za utvrđivanje ratnih zločina sa sedištem u Londonu. Međutim, s jedne strane, kako je ova komisija Organizacije Ujedinjenih nacija sada u likvidaciji, a s druge strane, što prema odredbama Zakona o javnom tužioštvu, gonjenje krivičnih dela spada u nadležnost javnog tužioštva, to je prestala potreba daljeg postojanja ove komisije. Zato je, na osnovu Ustava, Pretsednik Savezne vlade predložio Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ ukidanje komisije. Prezidijum Narodne skupštine FNRJ je doneo o tome odluku, koja glasi (čita):

»Na predlog Pretsednika Vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije a na osnovu člana 74 tačke 6 i tačke 15 Ustava FNRJ, Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije donosi

O D L U K U

O UKIDANJU DRŽAVNE KOMISIJE ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA

Član 1

Državna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača pri Pretsedništvu Vlade FNRJ, osnovana odlukom AVNOJ-a br. 10 od 30 novembra 1943 god., potvrđena Zakonom o potvrdi odluka i zakona donetih pre 1 decembra 1945 godine, od 9 novembra 1946 godine, — ukida se danom objavljivanja ove odluke.

Član 2

Poslove komisije dovršiče Javno tužioštvo FNRJ shodno čl. 1 tač. 2 Zakona o javnom tužioštvu, na koga prelaze sve funkcije komisije, predviđene posebnim zakonima, ugovorima i zakonskim propisima.

Arhiva komisije predaće se na čuvanje Vrhovnom sudu FNRJ.

Član 3

Pretsedništvo Vlade FNRJ obezbediće izvršenje ove odluke.

Član 4

Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije.«

Pretsedavajući: Potvrđuje li Narodna skupština Odluku Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije o ukidanju Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača? (Potvrđuje). Ima li ko *protiv*? (Niko). Objavljujem da je Narodna skupština potvrdila Odluku o ukidanju Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Ova će odluka biti upućena Prezidijumu radi objavljivanja.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: potvrda Odluke Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije o ukidanju Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju pri Vladi FNRJ. Reč ima Sekretar Prezidijuma, narodni poslanik drug Peruničić.

Sekretar Prezidijuma Mile Peruničić: Drugovi narodni poslanici, posle ukidanja Ministarstva za agrarnu reformu i kolonizaciju, Skupština je donela februara 1946 godine zakon kojim se osniva Komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju. Istim ovim zakonom ukinut je i dotadašnji Agrarni savet i svi poslovi Ministarstva za agrarnu reformu i kolonizaciju i Agrarnog saveta prešli su na Komisiju za agrarnu reformu i kolonizaciju. Pošto je Komisija izvršila postavljene zadatke, prestala je apsolutno svaka potreba za njenim daljim postojanjem. Zato je Predsednik Savezne vlade predložio Prezidijumu ukidanje komisije. Prezidijum je na osnovu toga doneo odluku koja glasi (čita):

»Na predlog Predsednika Vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije a na osnovu člana 74 tačke 6 i tačke 15 Ustava FNRJ, Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije donosi

O D L U K U

O UKIDANJU KOMISIJE ZA AGRARNU REFORMU I KOLONIZACIJU
PRI VLADI FNRJ

Član 1

Danom objavljivanja ove odluke ukida se Komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju pri Vladi FNRJ.

Član 2

Poslove komisije preuće Ministarstvo poljoprivrede FNRJ. Arhiva komisije predaće se na čuvanje Ministarstvu poljoprivrede FNRJ.

Član 3

U ukidanju Glavne komisije za naseljavanje boraca u Vojvodini, preuzimanju njenih poslova i arhive doneće rešenje Ministarstva poljoprivrede FNRJ.

Član 4

Prešedništvo Vlade FNRJ obezbediće izvršenje ove odluke.

Član 5

Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije.«

Molim Narodnu skupštinu da potvrdi ovu odluku.

Pretsedavajući: Ko je za potvrdu pročitane Odluke Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ o ukidanju Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju pri Vladi FNRJ, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li koga *protiv*? (Nema). Objavljujem da je Narodna skupština potvrdila Odluku o ukidanju Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju pri Vladi FNRJ koju je doneo Prezidijum Narodne skupštine FNRJ.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: izbor tri nova člana Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ. Ovde se bira jedan član na mesto osuđenog bivšeg narodnog poslanika dr Dragoljuba Jovanovića. Ima li ko predlog za izbor nova tri člana?

Zvonko Brkić (*Izborni srez Grubišno Polje, NR Hrvatska*): Predlažem Saveznom veću i Veću naroda da se na mesto osuđenog Dragoljuba Jovanovića izabere narodni poslanik Ninko Petrović. (Buran aplauz). Dalje, predlažem da se izabere u Prezidijum narodni poslanik iz Slovenskog Primorja Ivan Regent (Buran aplauz) i narodni poslanik iz Istre dr Savo Zlatić (Buran aplauz).

Pretsedavajući: Da li ima ko od narodnih poslanika kakav drugi predlog? (Nema). Da li ima ko *protiv* predloga narodnog poslanika Zvonka Brkića? (Nema). Objavljujem da su izabrana tri nova člana Prezidijuma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije i to: Ninko Petrović, Ivan Regent i dr Savo Zlatić. (Buran i dugotrajan aplauz).

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: izbor sudije Vrhovnog suda Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Prema obaveštenju, narodni poslanik Bogoljub Stojanović ima predlog. Ima reč drug Stojanović.

Bogoljub Stojanović (*Izborni srez požarevački, NR Srbija*): Za sudiju Vrhovnog suda predlažem dr Ivana P. Grgića, sekretara Komisije za utvrđivanje ratnih zločina. (Aplauz).

Dr Ivan P. Grgić svršio je pravne nauke u Pragu. Posle doktorata pravnih nauka, stupio je u pripravnu praksu u Okružnom sudu u Splitu.

Meseca septembra 1943 godine stupio je dobrovoljno u NOV u Četvrtu dalmatinsku brigadu. U početku 1944 godine premešten je u štab 8 korpusa a odatle u Severnu Dalmaciju na rad na organizaciji narodne vlasti. Bio je pročelnik Gospodarskog odjela Okružnog narodnooslobodilačkog odbora za Knin a istovremeno radio je i na organizaciji kotarskih i opštinskih narodnooslobodilačkih odbora.

U septembru 1944 godine pozvan je u ZAVNOH i radio je u Odjelu za pravosude, u Zemaljskoj komisiji za ratne zločine i kao nastavnik na kursu za narodne sudije. U oktobru 1944 godine postavljen je za sekretara Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Na toj dužnosti ostao je sve do ukidanja komisije.

Član je Izvršnog odbora Narodnog odbora grada Beograda i u tom svojstvu predsednik Komisije za srednje i niže stručne škole i kurseve i član Komisije za eksproprijaciju. Član je Izvršnog odbora Gradskog odbora Narodnog fronta grada Beograda i predsednik njegovog Finansiskog odbora.

Pretsedavajući: Ko je za predlog druga Stojanovića, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko kakav drugi predlog? (Nema). Da li je ko *protiv* ovoga predlôga? (Niko). Objavljujem da je za sudiju Vrhovnog suda Federativne Narodne Republike Jugoslavije na zajedničkoj sednici oba veća Narodne skupštine izabran dr Ivan P. Grgić, dosadašnji sekretar Državne komisije za utvrđivanje ratnih zločina.

Mile Peruničić: Molim za reč.

Pretsedavajući: Ima reč drug Mile Peruničić.

Mile Peruničić: Pretsedništvo Prezidijuma predlaže da se dnevni red dopuni potvrdom Ukaza o ukidanju i osnivanju ministarstava Vlade FNRJ br. 19 i Ukaza o rekonstrukciji vlade Br. 20 oba od 8 januara 1948 godine.

Pretsedavajući: Prima li se predložena dopuna dnevnog reda? (Prima). Molim druga Peruničića da pročita ukaze.

Mile Peruničić: (Čita ukaze. — Videti priloge na kraju knjige.)

Pretsedavajući: Ko je za potvrdu ukaza Prezidijuma od 8 januara 1948 godine koje ste sada čuli, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je Narodna skupština FNRJ potvrdila Ukaz o ukidanju i osnivanju ministarstava Vlade FNRJ Br. 19 i Ukaz o rekonstrukciji Vlade FNRJ Br. 20 od 8 januara 1948 godine.

Time je dnevni red zajedničke sednice iscrpen. Zaključujem sednicu a istovremeno i V redovno zasedanje Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

(Sednica je zaključena u 12,15 časova).